

tmmob
mimarlar
odası

ANKARA ŞUBESİ
BÜLTEN

90

Haziran 2011

Merhaba,

Bir kez daha politikanın çok gündemde olduğu bir dönemin, bir seçim sürecinin içindeyiz. 12 Haziran seçimlerine gidilirken, kitlelerin gündeminde politikanın önemli yer tuttuğunu söylemek mümkün, ancak bu, kitlelerin politikanın öznesi olduğu anlamına gelmiyor. Fransız düşünür Jacques Ranciere'in ifadesiyle, "yurttaş haklarının öznesi, aynı zamanda politikanın öznesidir". Kastedilen, her türlü bireysel hak ve özgürlüğün politika konusu oluşu ve bu hakları talep eden, kullanan ve kullandıkça yeniden üreten bireyin özneleştiğidir. Ve politik bir edim içinde bulunduğundan, söz konusu olan politik bir öznedir. Ancak bu argümanı tersinden okumak da mümkündür: politikanın öznesi, aynı zamanda yurttaş haklarının da öznesidir. İlk bakışta aynı ifadeyi tekrarlıyor gibi görünen bu önerme ise, yurttaş öznenin, kendi pratik varoluşuyla tanımlanacak özgürlükler alanını sahipsiz bıraktığında neler olabileceğine dair bir uyarıyı da işaret eder. Tam da iki önerme arasındaki farkın ilk bakışta ayırt edilemeyeşi gibi, basitçe siyasetten vazgeçme, siyaseti, kim veya ne olduğu üzerine düşünülmemeyen bir başka özneye delege etmek anlamına gelir. Bu özne, genelde siyasetin kötü bir şey olduğunu öğütleyen bürokratik devlet, "devlet baba"dır.

İronik bir biçimde, 2002 Genel Seçimlerinde sistem içi partiler arasında (28 Şubat sürecinin de etkisiyle) devlet bürokrasisince belirlenmiş sınırlar dışında duran tek siyasal parti olarak ve sadece bu kimlik ve bu vurguyla iktidara gelmiş bulunan AKP, bugün tam tersi bir pozisyon ve söylemle seçimlere gidiyor. 2002'de Meclis dışı kalan partilerin çokluğu sayesinde çok yaklaştığı halde elde edemediği sandalye oranını (2/3 Meclis çoğunluğuna denk gelen 367 milletvekilini) bu kez elde edebilmek için her yol mubah ilan edilmiş görünüyor. Bir yandan ana muhalefet partisi liderinin Alevi kimliğine ilişkin kinayeli anıştırmalar –ki bu gerçekten demokratik bir hukuk düzeninde sadece kamuoyundan tepki görmekle kalmayıp nefret suçu olarak ele alınacak bir tutumdur– yapılıyor. Bir yandan ise, diğer bir muhalefet partisini barajın altında bırakmaya yönelik benzeri pek görülmemiş, örgütlü bir komplonun "ahlaksızlık" vurgusuyla hiç çekinilmeden kullanıldığına tanık oluyoruz. Meclis içi muhalefete karşı en ucuz ahlakçılık söylemleriyle verilen mücadele, yıllardır kararlı bir biçimde Meclis dışı bırakılan ve kriminalize edilmeye çalışılan Kürt muhalefetine karşı ise çok tehlikeli biçimde tırmandırılan bir kışkırtıcılıkla tamamlanıyor. Amaçlanan ise, toplumun 30 yılı aşkın bir süredir taşıdığı demokratik bir anayasa özlemini manipüle ederek otoriter bir başkanlık sisteminin inşası uğruna araçsallaştırmak. Böylelikle çember tamamlanmış bulunuyor; 2002'de devlet dışındaki tek siyaset öznesi olma iddiasında bulunan AKP, 2011 yılında siyaseti kendi içine soğurmaya, kendisi dışında siyaseti yasaklamaya uğraşıyor. Kendisinden başka siyasal öznelerin ortaya çıktığı yerde AKP devletleşmeye, AKP lideri ise, yeni "devlet baba" olmaya soyunurken, kitlelere siyasetten uzak durmayı tembihliyor. Siyasetle uğraşanlar ise, artık –özellikle 12 Eylül referandumunun ardından– iyice iktidarın nüfuz alanına girmiş bulunan yargı aracılığıyla "cezalandırılıyor".

Büyük bir sürpriz olmazsa Meclis aritmetiği açısından radikal bir değişiklik getirmeyecek gibi görünen seçimlere gidilirken siyaset ortamının bu denli gerilimli hale geliyor oluşu kuşkusuz seçim sonrası için de iyimserlik yaratmıyor. Açık ki, bu kısır döngünün kısa vadeli bir çözümü yok. Aksine, tek çözüm yolu toplumu kendi kaderini tayin edecek olgunluktan yoksun sayan, siyaseti yalnız kendilerine ait bir etkinlik olarak gören siyaset seçkinlerine inat, daha fazla siyaset çağrısı yapmak, kitlelerin siyasetin öznesi haline gelmesini savunmak. Zira gerçek demokrasi budur. Bu yüzden, üyelerimizi ve tüm kamuoyunu, önümüzdeki seçimleri, kitlelerin politikleştiği bir başlangıç noktası olarak görmeye, demokrasi ve özgürlük talepleriyle somutlaşan siyasal varoluş koşullarını güvenceye alacak bir anayasanın oluşumu için seçimlerden sonra da aktif biçimde "siyaset yapmaya" davet ediyoruz.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi
41. Dönem Yönetim Kurulu

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Adına
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Fatih Söyler

Yayın Kurulu

Ali H. Alptekin, Özge Göncü, Sila Karataş,
Orçun Köken, Ali Tolga Özden, Arif Şentek,
Ethem Torunoğlu, Y.Yeşim Uysal, Fadime Yılmaz.

Yayına Hazırlayan
Y. Yeşim Uysal

Grafik Tasarım
Hatice Erbay

tmmob
mimarlar
odası

ANKARA ŞUBESİ
BÜLTEN

90

Haziran 2011

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni
Ayda bir yayımlanmaktadır.
6500 adet basılmıştır. Üyelere ücretsiz dağıtılır.

Burada yer alan yazıların içeriğinin sorumluluğu yazarına aittir.
Kaynak gösterilmek koşulu ile alıntı yapılabilir.

Baskı Tarihi: Haziran 2011
Konur Sokak No: 4/3 Kızılay, ANKARA
T: 312 417 86 65 F: 312 417 18 04
e-posta: info@mimarlarodasiankara.org
www.mimarlarodasiankara.org

Baskı: Pelin Ofset
T: 312 395 25 80-81

archiprix

türkiye

2011

MİMARLIK ÖĞRENCİLERİ BİTİRME PROJESİ ULUSAL YARIŞMASI

2010 - 2011 Öğretim Yılı
Yarışma Jürisi:

ZİYA TANALI
JACOB VAN RIJS
KENAN GÜVENÇ
ÖZCAN UYGUR
ÖZDİHAN GÖKÇE

Sürdürülebilirlik Danışmanı:
ARİF KÜNAR

Yedek Jüri:
EGE ÖZGİRİN
TÜMAY KORUCUOĞLU

ÇİMSA Beyaz Çimento Ödülü 1. Ödül 3.000 TL
2. Ödül 2.500 TL
3. Ödül 2.000 TL
Mansiyonlar 1.500 TL
ÇİMSA Sürdürülebilirlik Ödülü

Son teslim: **26 Ağustos 2011**

www.archiprixturkiye.org

ANA SPONSOR

ÇİMSA

ŞEVKİ VANLI MİMARLIK VAKFI

YEM

YAPI-ENDÜSTRİ
MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

ŞUBEMİZDEN

- Meslek Tanıtımı - Mehmet Erdoğan, Afet Baran
- LÖSEV İlköğretim Okulunda İki Gün - Cemile Okyay
- Belgesel Film Gösterimi- Büyük Yüzleşme: Ulucanlar Cezaevi

4-23

BASIN AÇIKLAMASI

- Dünya Emekçilerinin Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü

24

KENT VE ÜLKE GÜNDEMİ

- Ankaralının Kedisi - İlknur Sudaş
- Ankara 2000 - 2010 Raporu - TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Kent İzleme Birimi

25-38

ÖZEL BÖLÜM Seçimlere Giderken Demokrasi

- 12 Haziran Genel Seçimlerine Giderken - TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi 41. Dönem Yönetim Kurulu
- 12 Haziran 2011 Seçim Raporu - TMMOB Mimarlar Odası
- TMMOB Seçim Bildirgesi
- AKP'nin 12 Haziran 2011 Seçim Beyannamesi Üzerinden Siyasi İktidarın Afet Kavramına Bakışının Değerlendirilmesi - Ali Tolga Özden
- AKP'nin Kent Tasavvuru: Kanal İstanbul ve Diğer "Çılgın Projeler" - Sıla Karataş
- Kriz ve Kentsel Yerinden Edilme Sürecinde Çingeneler - Örgen Uğurlu, Bülent Duru
- Fırtınadan Sonra - Mehmet Horuş
- Siz Bilmezsiniz... Ben Bilirim... - Fatih Söyler
- Yüz Yıllık Demokrasi Mücadelesi ve Mimarlar - Arif Şentek

40-87

SÖYLEŞİ

- Aziz Konukman - Zeynep Yıldız

88-92

BİLİNMEYEN ANKARA

- Vakıflar Bankası T.A.O. Genel Müdürlüğü

93-95

EĞİTİM

- Archiprix'e Başvurular Başlıyor

97

PROJE UYGULAMA

- Devam Eden Yarışmalar

98

KARİKATÜR

99

MESLEKİ DENETİM

- Gelir- Gider Tablosu

100-101

Meslek Tanıtımı

LİSE: ÇANKAYA SANCAC LİSESİ

Mehmet Erdoğan, Afet Baran

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin Çocuk ve Mimarlık Çalışma Gurubunun "1000 Mimar 1000 Okulda" programı kapsamı içerisinde Mimarlık Mesleğinin tanıtımı konusunda odamıza talepte bulunan Çankaya Sancak Lisesi'ne 12 Mayıs 2011 tarihinde gidildi. Okulun konferans salonunda toplanan 11. Sınıflardan 2 sınıfın toplam 80 öğrencisine danışman rehber öğretmenleri eşliğinde bir ders saati içerisinde mimarlık mesleğinin ne olduğu konusunda özet bilgi verildi. Dünyadan ve ülkemizden görsel örnekler slâyt olarak sunuldu. Öğrenciler verilen bilgileri ilgiyle izlediler. Sunumun sonunda herhangi bir sorularının olup olmadıkları soruldu. Öğrencilerden gelen çeşitli sorular cevaplandırıldı. Odamızca hazırlanan anket formları öğrencilere dağıtılarak doldurulması sağlandı.

Çocuk ve Mimarlık Çalışmaları Merkezi Özel Lösemili Çocuklar İ.Ö.O. Öğrencileri ile Çocuk Oyun Parkı Tasarımı

TEMASI: Katılıyorum/Oynuyorum

AMACI: Çocukların katılımıyla çocuk oyun alanlarının tasarımı ve oyun parklarında kullanılan oyuncakların yenilikçi, yaratıcı, sağlıklı, çocuğun bilişsel gelişimini sağlayan şekilde olması ve bu sürecin sonunda ortaya çıkan fikirlerle çocukların tasarım süreçlerine katılımı görülmektedir.

HEDEFİ: Çocuk katılımı ile oluşturulacak tasarımın, kurumlar arası işbirliği hayata geçirilmesinin sağlanması

ANAHTAR KELİMELEER: Çocuk katılımı, farkındalık, ölçek, soyutlama, dışlaştırma, demokrasi, sürdürülebilirlik, obje ilişkisi, beyin fırtınası, çocuk dostu.

YAŞ GRUBU: 11 – 14 yaş

SÜRE: 2 gün

HEDEF KATILIM: 21 Çocuk

TARİH: 13 – 14 Mayıs 2011

YÜRÜTÜCÜLER:

1. A.CEMİLE OKYAY (MİMAR)
2. AFET BARAN (MİMAR)
3. ARZU TEMİZSOY (MİMAR)
4. ASLI APAYDIN (MİMAR)
5. BAHRİYE ÖKTEM (MİMAR)
6. ELİF COŞGUN (MİMAR)
7. ESRA ÖZER (MİMAR)
8. FATMA BAŞARAN (MİMAR)
9. GÜL ATAÇ (SANAT TARİHÇİSİ)
10. MEHMET ERDOĞAN (MİMAR)
11. NAZLI BAYRAMOĞLU (MİMAR)
12. ÖZLEM DENGİZ UĞUR (MİMAR)
13. PELİN ÖZGÜMÜŞ (MİMAR)
14. SEMA ÇORAKCI (MİMAR)
15. SEMRA SANİTÜRK (MİMAR)
16. TEZCAN KARAKUŞ CANDAN (MİMAR)
17. NİLAY OĞULTÜRK (SOSYAL HİZMET UZMANI)
18. HEYKELTRAŞ(ERDAL DUMAN)

PROGRAM

1.GÜN - 13.05.2011 Cuma

10.30 – 16.30

TANIŞIYORUM/PAYLAŞIYORUM

-Drama eşliğinde atölye yürütücülerinin çocuklarla tanıştıktan sonra mesleki eğitim ve tasarım ilke ve kavramları hakkında bilgi vermesi. Bilgilerin bir oyunla pekiştirilmesi ve sonrasında çocukların kazanımlarının değerlendirilmesi.

-Daha sonra çocukların oyun parkı tasarım sürecinde kullanması istenilen tasarım kavramlarından soyutlama, dışlaştırma, obje ilişkisi ve ölçek terimlerinin öğretilmesi ve yine bir oyun eşliğinde geri dönüşlerinin alınması

-Yemek arası

-Yurtiçi ve yurtdışı çocuk oyun alanları örneklerinin slayt gösterisi şeklinde sunumunun yapılması.

2.GÜN - 14.05.2011 Cumartesi

10.30 – 16.30

KATILİYORUM /TASARLIYORUM/YAPIYORUM

ATÖLYE ÇALIŞMALARI

-(Arazi paftasının incelenmesi ve 5 erli gruplar halinde, çocuk oyun parkı ve oyuncakların tasarımına başlanması...5erli grupların bir araya gelerek tasarım kriterleri, kullanılacak malzeme konusunda tartışma ortamının yaratılarak tasarımın ortaklaştırılması.

-Yemek arası

-Ortaklaştırılan tasarımın maketinin hep birlikte yapılması, bütün-parça-parça bütün ilişkilerini kurulması

-Parklarda, kullanılacak oyun materyallerinin prototipinin seramik' atölyesi de uygulanması

-Ortaya çıkan eserin tartışılması

-Çocuklara sertifika verilmesi

-Günü fotoğraflarla ve yazılı olarak belgelendirme

2 GÜNLÜK ATÖLYE SONRASI ÇALIŞMA

-Atölye çalışmasının sonuç ürünleri Mimarlık öğrencileri mimarlar ve diğer disiplinlerinde katılımıyla çocukların katılımda dikkate alınarak, parkın uygulanacağı araziye uyguna olarak tasarlanması

-Tasarımın bütçesinin çıkartılması

-Kurumsal işbirliklerinin belirlenmesi (firmalar, yerel yönetimler)

Not 1: Eğitim çalışmaları tercihen kapalı mekânda ve oyunlarla birlikte gerçekleştirilecektir. Atölye çalışmaları (koşullara göre) açık mekanda perküsyon ritimleri eşliğinde kollektif ekip çalışması göz önüne alınarak yapılacaktır.

Not 2: Proje ekibinden her bir katılımcının çocuklar konusunda hassasiyetleri vardır. Çalışma boyunca bu hassasiyetler ön planda tutulacaktır.

Not 3: Proje ekibinde yer alan disiplinler: Mimarlar, İç mimarlar, Endüstriyel Tasarımcılar, Drama Eğitmenleri ve Heykeltraşlar.

LÖSEV İLKÖĞRETİM OKULUNDA 2 GÜN

Cemile Okyay

Mimarlar Odası Ankara Şubesi Çocuk ve Mimarlık Çalışma Merkezi ile Özel Lösemili Çocuklar İlköğretim Okulu işbirliği ile 13-14 Mayıs 2011 tarihlerinde bir çalışma gerçekleştirildi. Lösev İlköğretim okulunda yapılan çalışmaların hem çocuklar hem de biz yetişkinler açısından ilgi çekici ve yararlı olduğunu düşünüyorum.

Çalışmanın amacı, Çocuk Oyun Parkı tasarımı ve tasarım süreçlerine çocukların katılımını sağlamaktır.

İlk gün oyunlar yardımıyla çocuklarla tanıştık. Çocukların çok neşeli, istekli ve katılımcı olmaları dikkat çekiciydi. Daha sonra çocuklara yapılacak çalışmayla ilgili temel bilgiler verildi. Bu bilgileri pekiştirmeye yönelik bir oyun oynandı. Bu oyunda çocukların her biri kentin bir parçası olarak bir kent oluşturdular. Oyun sırasında çocukların katılımı ve coşkusu inanılmazdı.

Oyundan sonra, yurtiçi ve yurtdışı oyun alanları örneklerini içeren slâyt gösterisi yapıldı. Bunun ardından çocuklardan, dağıttığımız küçük kâğıtlara oyun parklarında görmek istedikleri ve görmek istemediklerini yazmalarını istedik. Bu küçük anketi çocuklarla birlikte değerlendirdik. (Burada dikkatimi çeken nerdeyse hepsinin oyun parklarında gürültü istememeleri idi)

Bu aşamadan sonra, çocuklardan oyun parkında görmek istedikleri bir oyuncak tasarlayarak bunu birer resimle ifade etmelerini istedik. Çocuklar oyuncaklarını belirleyip resimlerini yaptıktan sonra 5'erli 4 gruba ayrıldılar ve büyük bir karton üzerine kendi oyuncaklarını yerleştirerek ortak bir oyun bahçesi tasarladılar. Bu çalışmaları büyük bir istek ve gayretle yapan çocuklar, aralarındaki fikir tartışmalarında da

kendilerinden beklenmeyecek olgunluk içinde ve saygılıydılar.

İkinci gün, her grup tasarladıkları ortak oyun bahçesinin maketini yapmak üzere seramik atölyesinde çalışmaya başladı. Bir gün önce pafta üzerine yaptıkları tasarımı kil çamuru ile şekillendirerek oyun bahçelerini oluşturdular. Ve sonuç bence mükemmeldi.

Bu çalışmadan çok başarılı sonuçlar aldığımızı düşünüyorum. Çocukların ekip çalışması bilinci inanılmaz düzeydeydi. Onların yaşlarına oranla üst düzeyde olan özelliklerinin nedenlerini düşündüğümde kendimce şöyle bir sonuca vardım: Birbirinden çok farklı sosyal statüdeki çocuklar bir araya gelmişlerdi. Onları bir araya getiren hastalıkları idi. Onlar bu küçük yaşlarında hastalık ve ölüm karşısında tüm insanların eşit olduğunun farkındaydılar. (Kimi yetişkinler fakında değil) Uzun ve acı veren tedavi süreçleri ve ölümün eşiğinden dönmek onların yaşama sınırsız tutunmalarını sağlamış ve sosyal açıdan çok gelişmişler.

Onların ileride mutlu ve başarılı bireyler olacaklarına inanıyorum ve birlikte geçirdiğimiz iki günde bana/bize yaşattıkları güzellikler için onlara teşekkür ediyorum.

Söyleşi: Ercan Ağırbaş Mimarlık ve Kentsel Düşünceler

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi mimarların farklı birikimlerinin paylaşılması ve mimarlık kültürüne dair dil birliği oluşturulması amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemeye devam ediyor. "Ağırbaş / Wienstroer, Architecture & Urban Planning" ofisinin kurucu ortağı olan Ercan Ağırbaş uygulanan ve uygulanmayan projelerinden ve katıldığı yarışmalarından örnek göstererek "Mimarlık ve Kentsel Düşünceler" konulu bir sunum gerçekleştirdi.

1966 doğumlu Ercan Ağırbaş 1986-1993 yılları arasında Berlin (TU), Milano (Politecnico) ve Zürih (ETH) üniversitelerinde Mimarlık öğrenimi aldı. Luigi Snozzi ve Santiago Calatrava'nın ofislerinde çalıştıktan sonra 1995 yılında ortağı Eckehard Wienstroer ile birlikte kendi şirketini kurdu.

Ercan Ağırbaş'ın ve ortağı Eckehard Wienstroer'in çalışmaları arasında farklı ölçeklerdeki konut yerleşmelerinden, kent içi ve dışı, köprü tasarımlarına, restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarından, açık alan ve park düzenlemelerine çok çeşitli konular bulunuyor.

Mimarlık yarışmaları birincilik ödülleri alarak inşa ettikleri Neuss Kentsel Yaşam Projesi (2003) ve ikincilik ödülünü aldıkları Hamburg Uluslararası Bahçe Fuarı Düzenlemesi Projesi (2005), Leverkusen'de Yeni Ufuklar Köprüsü (2004) uygulamaları yaptılar.

Türkiye'deki mimari hayatı yakından takip eden Ağırbaş uluslararası ödüller dışında Türkiye'de "Türkiye Hazır Beton Birliği Jüri Özel Ödülü" ve "XII Ulusal Mimarlık Ödülü" sahibi.

1996-1999 arası Fachhochschule Bochum, 2001 de Gesamthochschule Wuppertal, 2002 de RWTH Aachen, 2003-2005 arası Fachhochschule Düsseldorf'da öğretim görevlisi olarak çalışan Ağırbaş 2005 yılından bu yana Düsseldorf'ta, PBSA Peter Behrens Mimarlık Okulunda misafir öğretim görevlisi olarak tasarım ve geometri dersleri vermektedir.

Sergi: Gelişen Hollanda Mimarlığı-Genç Hollandalı Mimarlar-2

Şubemizin, ODTÜ Mimarlık Bölümü ve Hollanda Büyükelçiliği ile ortaklaşa düzenlediği "Gelişen Hollanda Mimarlığı-Genç Hollandalı Mimarlar - 2" programı, 25-27 Mayıs 2011 tarihleri arasında gerçekleştirildi.

İlki, geçtiğimiz yıl 3-17 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilen serginin bu yılki konusu olan Marc Koehler Mimarlık, "ünlü" olmayan bir mimarlık ofisidir ve günümüz "patron-mimar" anlayışının sahiplendiği kapitalist üretim biçimlerini reddeden, standart olana aykırı bir mimarlık anlayışına sahiptir. 2005 yılından beri, faaliyetlerini, çeşitli ölçeklerde tasarım pratikleri üzerinden sürdürmekte olan ofis, tasarım temalarını üç ana başlık altında toplar: "domestik peyzaj" (*domestic landscapes*), "topluluk tasarımı" (*community design*) ve "açık planlama" (*open planning*). Doğal ışığın, temiz havanın ve sürdürülebilir kaynakların kullanımını temel tasarım kriterleri olarak belirleyen ekip, makinelerle olan

bağımlılığı en aza indirmeyi tasarlar ve insan davranışı-doğa diyalektiği odaklı bir mekân sorgusuna gider. Kamusal mekân ve özel mekân arasındaki sınırların belirsizleşmeye başladığı şu günlerde; çok önemli bir soruyu yeniden sorar: "kamusal mekânı kişiselleştiren, özel mekânı kamusal kılan insan aktiviteleri nelerdir?" Mimari projenin, kullanıcı ve içerisinde bulunduğu doğal ve kentsel çevreyle kuracağı ilişki biçimlerini ve bu ilişkilerin sürdürülebilirliklerini "konut" bağlamında yeniden sorgulayan ekip, katılımcıları gelişen Hollanda mimarlığının son dönem konut-doğa-insan ilişkisi önerileriyle tanıştırdı.

25 Mayıs Çarşamba akşamı ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde gerçekleştirilen sergi açılışının ardından 27 Mayıs Cuma akşamı TMMOB Mimarlar Odası Toplantı Salonu'nda konferans sunumu ve kokteyl düzenlenmiştir.

Carlos Ferrater "Peyzaj ve Geometri" Sergisi Ankara'da

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından, İspanya'nın en önemli mimarlarından biri olan **Carlos Ferrater'in çalışmalarından oluşan "Peyzaj ve Geometri" Sergisi**, Cervantes Enstitüsü ve Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi'nin desteğiyle Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde **20 Haziran 2011** tarihinde açılıyor.

20 Haziran 2011'de açılışı yapılacak olan sergi 30 Haziran 2011 tarihine kadar açık kalacak.

Hakkındaki özet bilgi:

Carlos Ferrater, Avrupa mimarlık dünyasının en önemli isimlerinden biri olarak kabul görüyor. Catalunya Politecnica Üniversitesi Mimarlık Bölümü başkanlığı görevini de yürüten Ferrater, çok sayıda ödülün sahibi. FAD, Premio Bonaplata, Premio Ciudad de Barcelona, Premio Decada gibi önemli ödüller bunlardan bazıları. 2001 yılında İspanya Ulusal Mimarlık Ödülü'ne değer görülen Ferrater, Mies van der Rohe Ödülü'ne de aday gösterildi ve Avrupa Peyzaj Bienaline seçildi (2004).

Barselona Olimpik Köyü, Juan Carlos Oteli (Barselona), Katalonya Kongre Merkezi, Castellon Oditoryumu'nda Bilim Enstitüsü ve botanik bahçesi, El Prat Royal Golf Kulübü, Zaragoza'da intermodal istasyon, Aquileia Tower (Venedik), Granada'da Bilim Parkı, Paris'de Jacobins Kültür Merkezi, Villa-Real Kütüphanesi, Bilbao'da İMQ Hastanesi, Sabadell'de müzik şehri, Murcia Havaalanı, mimarlık dünyasında beyaz betonu en iyi kullanan isimlerden biri olarak kabul edilen Ferrater'in öne çıkan eserleri arasında.

Detaylı Bilgi için:

<http://www.ferrater.com/>

Belgesel Film Gösterimi

Büyük Yüzleşme: Ulucanlar Cezaevi

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi 6 Mayıs'ta, Ulucanlar Cezaevinin tarihine dair belgesel film gösterimi ile birlikte bir anma etkinliği düzenledi. Yönetmenliğini Kenan Beysülen'in yaptığı "Büyük Yüzleşme: Ulucanlar Cezaevi" adlı belgesel film, Ulucanlar Cezaevi'nin kuruluşundan bu yana siyasi tarihi ile sosyal yaşanmışlıklarının üzerine odaklanmıştı. Belgeselin amacı ise, bir yandan Ulucanlar'ın tarihinin, bir yandan da 2006 yılında boşaltıldığı günden bugüne Cezaevi'nde yaşanan dönüşümün, tarihsel sürecinden kopartılmadan kamuoyu ile paylaşılması, Cezaevi yenilemeleri ile başlayan "unutturma, yok sayma sürecinin" adım adım nasıl gerçekleştirildiğinin tarihe not düşülmesiydi.

6 Mayıs 2010 tarihinde Anadolu Gösteri Merkezi'nde gerçekleştirilen etkinliğe bu tarihe tanıklık etmek isteyen, burada yaşanan acıları sahiplenen ve tarihle yüzleşmeye hazır binlerce kişi katıldı. Rahşan Ecevit'in de katıldığı etkinlikte, film gösterimi bir grubun haykırırları ve sloganları ile kesildi. Rahşan Ecevit'in dışarı çıkmasını talep eden grup, sahnede yaşanan gerilimlerin ardından Ecevit'in salonu terk etmesiyle sakinleşti.

Film gösterimi gerçekleştirilememiş olsa da, sonrasındaki Nazım Oyuncularının "Mahsus Mahal" gösterimi ile izleyiciler coşkulu anlar yaşadı. Gülsen Tuncer, Levent Ülgen, Ender Yiğit ve Orhan Aydın'ın sesinden Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Enver Gökçe, Ahmet Arif, Halit Çelenk, Nihat Behram ve Nevzat Çelik'in dizeleri Emin İğüs ve Ufuk Karakoç'un şarkılarının eşliğinde izleyicilere duyuldu. Sadık Gürbüz'ün Mahpushane Türküleri ile son bulan etkinlikte, yaşanan gerilimler TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin hazırlattığı Büyük Yüzleşme: Ulucanlar Cezaevi filminin gösterilememesine neden oldu.

17 Mayıs 2011 tarihinde gösterilen "Büyük Yüzleşme: Ulucanlar Cezaevi" belgesel film gösterimi İnşaat Mühendisleri Odası Teoman Öztürk Salonunda gerçekleştirildi. Aşağıda TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi adına açılışı yapan Sekreter Üye Bülent Batuman'ın konuşmasını yayınlıyoruz:

Ulucanlar Cezaevi, bilindiği gibi, Türkiye siyasi tarihinde önemli yeri olan bir mekan. Cumhuriyet tarihinin, dolayısıyla da Cumhuriyet Ankarası'nın ilk modern cezaevi Ulucanlar. Bir başka ifadeyle, devletin Ankara'da kurumsallaşma ve mekansallaşma sürecinin devlet tekelindeki şiddeti somutlaştıran uğraşı. Öyle ki, bu şiddetin en uç örnekleri bu mekanda sergilendi. Daha kuruluş aşamasında rejim muhaliflerinin cezalandırılmasına da, 18'ini doldurmamış gençlerin idam edilmesine de tanıklık etti. Toplumsal belleğimizde bıraktığı en son iz ise, devletin mutlak kontrolü altındaki bu mekanın askeri bir operasyona sahne oluşu ve on kişinin öldürülüşü oldu.

Yıllar boyunca nice aydın, sanatçı ve politikacı Ulucanlar'da eza gördü. 2006 yılında ise bu sembol mekan, ilk kez somut, fiziksel bir mekan olarak girdi kamuoyu gündemine. Boşaltılmasının gündeme gelmesiyle birlikte, cezaevi yapısının ne olacağı sorusu ortaya çıktı. Kimileri için kentin ortasında bir rant alanı, kimileri için yıkılıp unutulması gereken bir utanç abidesi, kimisi için unutturulmaması gereken bir bellek mekanı, kimileri içinse tanık olduğu herşeyle yeniden ve yeniden tüketime konu edilebilecek bir tarih parçasıydı Ulucanlar. Yani Ulucanlar'ın tarihi, kendi tarihiyle yüzleşeceği yeni bir evreye girmişti, cezaevi olarak tarihinin tamamlandığı noktada.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin, benzer duyarlılıkları paylaşan başka kurum ve örgütlerle birlikte ortaya koyduğu çabalar sonucu yıkılmaktan kurtulan yapı, tescillenerek korunmaya alındı. Yapının, tescillenmiş niceleri gibi atıl bırakılarak çürümeye terk edilmesi tehlikesi karşısında, yapıyı ve onun yazgısını kamuoyuyla paylaşmak gerekiyordu. Ulucanlar'ın, ev sahipliği yaptığı ve temsil ettiği acıları unutturmadan geleceğe taşıyan bir programla dönüştürülmesi amacıyla, 500'e yakın mimarlık öğrencisinin katıldığı bir "Kent Düşleri Yarışması" düzenlendi. 1980 sonrasında doğmuş bu genç insanlar Deniz'in, Yusuf'un ve Hüseyin'in ve daha nice devrimcinin burada idam edildiğini, 1999 yılında 10 tutuklu ve mahkûmun bu duvarlar arasında öldürüldüğünü böylece öğrendiler. Öğrendikleri boğazlarında yumruk oldu mu bilemeyiz.

BÜYÜK YÜZLEŞME: ULUCANLAR CEZAEVİ BELGESEL FİLM GÖSTERİMİ

Yönetmen
Yusuf Kenan Beysülen

Metin Yazarı
Tannur Arat Sevgili

Görüntü Yönetmeni
Candan Murat Özcan

Danışmanlar
Soner Sevgili
Cemalettin Canlı

Araştırma
Cemalettin Canlı
Gülşen Gülgün Bilican
Tannur Arat Sevgili
Soner Sevgili
Erhan Özkan
Mustafa Sütçü
Yusuf Kenan Beysülen

Yapım
Gülşen Gülgün Bilican

Yapım Ekibi
Mustafa Sütçü
Erhan Özkan
Cevahir Çokbilir

Müzik
ARIA
Engin Arslan
Ayşe Önder

Seslendirme
Cüneyt Türel
Alp Buğdaycı

Grafik - Animasyon
Kapo

**"Tarihle yüzleşmek isteyen
herkes davetlidir"**

17 Mayıs 2011 | Saat: 19.00

GÖRÜLMÜŞTÜR

Bildiğimiz, ürettikleri projelerin hemen tamamında, idamlara tanıklık eden kavak ağacının korunması yönünde bir duyarlılığın paylaşıldığı.

Aynı süreçte, Ankara Barosu ve Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nce düzenlenen bir dizi etkinlikle yapı halkın ziyaretine açıldı; somut ve fiziksel mekan olarak cezaevi topluma mal edildi böylece. Koşullara sinmiş nem, penceresiz hücrelerdeki zifiri karanlık, duvarlara kazınmış is, bodrumlardaki sidik kokusu, bunların hepsi ve daha fazlası; tanık kavağın hatırladıkları, üzeri sıvanmış kurşun delikleri, parmaklıklara asılı kalmış sloganlar... bunların tümü teşhir olundu binlerce çift göz aracılığıyla. Ve o binlerce çift göz, ki 15 bin kişi gezdi bu süreçte Ulucanlar'ı, salt şahitlik ederek değil, salt hatırlayarak da değil, öğrenerek de baktı Ulucanlar'a. Kim bilir hangi sevdiğini kendisinden ayıran duvarların içini ilk kez gören, gördükçe buğulanan gözlerin çokluğu iç burkucuydu.

**TMMOB MİMARLAR ODASI
ANKARA ŞUBESİ**

**YER: İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI | TEOMAN ÖZTÜRK SALONU
NECATİBEY CADDESİ NO:59 ANKARA**

Kentin hemen her bölgesinden, hemen her gelir grubundan insanın gelip görmesinin bir anlamı olmalı Ulucanlar'ı.

Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara Barosu, Adalet Bakanlığı ve Altındağ Belediyesi tarafından imzalanan protokol çerçevesinde öngöülen dönüşüm süreci, olabildiğince katılımcı ve nitelikli bir süreçti. Hukuki olarak korunmaya alınmış bir yapı, yapının hem fiziksel hem sembolik değerlerini koruyarak yaşatacak bir mimari proje, bu projeyi üreten mimarların yöneteceği bir uygulama ve bunları kamu adına denetleyecek olan meslek kuruluşları. Uygulama sürecinin başlamasıyla birlikte sıkıntılar başgösterdi. Önce tipik bir müteahhit mantığıyla icraat üreten Belediye keyfi uygulamalara yöneldi. Denetleyici bir mekanizma olarak sürecin tarafı olan Mimarlar Odası'nın uyarıları rahatsız edici olmaya başladıkça Oda sürecin dışına itildi. Ardından, sorumlulukları ve mesleki hakları gereği, projeden sapılmakta olduğu konusunda uyarılarda bulununan proje müellifi mimarlar sürecin dışına çıkarıldı. Son olarak, yaşanan acıların doğru aktarımı amacıyla yapıyı mümkün olduğunca orijinal haliyle korumayı öngören mimari proje, tam aksi yönde bir eğilim uğruna, yani Ulucanların tanıklık ettiği herşeyi ticari bir seyirliğe çevirme gayesiyle bir kenara itildi. Yani önce Mimarlar Odası'nın, sonra proje müellifi mimarların ve sonunda mimari projenin süreçten dışlandığı gözlemlendi.

Dahası, özellikle 2010 referandumuna gidilirken AKP hükümetinin benimsediği strateji uyarınca devrimci-demokrat değerlerin malzeme yapılarak içinin boşaltılması girişimleri, Ulucanlar'da yaşanan uygulama sürecinde somutlaşmaya başladı. Yapı, içinde yaşananların izlerinin tamamen silindiği, yapının siyasi anlamının da rüküş sergi yöntemleriyle dejenere edildiği bir duruma geldi. Ulucanlar'ı açmak yönünde yapılan utangaç "iftar düzenleme" girişimi kamuoyu tepkisiyle karşılaşınca açılış ertelendi. Aylarca açılış hazır bekletilen yapının "Mayıs başlarında" açılacağı bilgisi, AKP'nin referandum stratejisini seçim yatırımı amacıyla bir kez daha kullanacağı öngörüsünü kuvvetlendirdi.

Bu çerçevede, Mimarlar Odası Ankara Şubesi, genel seçimlere yönelik çalışmalarının bir boyutu olarak Ulucanlar Cezaevini bir kez daha kamuoyu gündemine taşıma kararı aldı. Bir yandan cezaevi dönüşümü konusunu mimarların gündemine taşıyan bir dizi etkinlik düzenlenirken, bir yandan da hem Ulucanlar'ın toplumsal tarihimizdeki yerine sahip çıkan hem de son dönemde yaşanan yıpranma sürecini, yapının içeriğinin boşaltılmasını belgeleyen ve bunu kamuoyuyla paylaşan, belleklerde iz bırakacak bir belgesel çalışması

başlatıldı. Ve bildiğiniz gibi, belgeselin ilk gösterimi için, Ulucanlar'da gerçekleşen idamların yıl dönümü de olan 6 Mayıs'ı seçtik. Burada durup, 6 Mayıs akşamı yaşananlarla ilgili bir değerlendirme yapmakta fayda var.

"Büyük Yüzleşme" dedik; bize bunu dedirten, bir yandan Ulucanlar Cezaevi'nin tarihsel önemi, bir yandan da son beş yılda yaşadıklarımızdı. Toplumsal belleğin, siyasi niteliğini mimarlık aracılığıyla kazandığı bu örnekte, mekanla her aşamada kurduğumuz ilişki bize, yüzünü topluma dönen projenin kök salıp serpildiğini bir kez daha gösterdi. Cezaevinin halka açılışından mimari proje yarışmasına, her aşamada sürecin toplumsallaştığına katılımcı ve başarılı olduğunu görmüştük. Bir yandan Ulucanlar'ın tarihine ihanet ediliyor, belleğimiz siliniyordu, bir yandan Ulucanlarla yaşatmak istediğimiz değerler bir kez daha gerici siyasete sermaye kılınmaya çalışılıyordu. Herkesi hem Ulucanlar'ın tarihiyle, hem de bugün Ulucanlar'ın konusu haline geldiği siyasal mücadeleyle yüzleşmeye çağırmak istedik. Ve bu geceyi böyle düzenledik. Tüm siyasi partileri, ulaşabildiğimiz tüm kitle örgütlerini ayrımsız çağırdık; hepsi bizimle aynı yerde durduğu için değil, hem hepsi Ulucanların temsil ettiği tarihin bir yerinde durduğu için, hem de bizim Ulucanlar'a ilişkin sözümüzü hepsine duyurmak istediğimiz için. Yüzleşmenin bu denli keskin olabileceğini öngörmedik kuşkusuz, ama ne acısını haykıran anaları ne de protesto edenleri yadırgamadık, kınamadık. Sözümüzü söyleyebilmek istedik tabii ki, sözümüz sonuna kadar dinlensin, öyle değerlendirilsin istedik. Bu yüzden bir kez daha buradayız, bir kez daha sunuyoruz "Büyük Yüzleşme: Ulucanlar Cezaevi"ni.

Maalesef daha çok eza mekanı var belleklerimizde iz bırakan. Daha çok kabus mekanı var bu ülkenin, kimilerinin yıkıp unutturmak istediği. Yaşananlar unutturulmasın, dejenere edilemesin, tarihe ve geleceğimize aktarılabilsin diye uğruna mücadele edeceğimiz daha çok mekan var. Kentlerimizde ve kolektif belleğimizde ele geçireceğimiz ne çok mekan: Mamak, Metris, Diyarbakır... İstedik ki topluma karşı siyasal sorumluluğumuzun bu en mesleki konusunda ilk sıra tuğlayı biz dizelim. İstedik ki, mesleki uğraşımızın bu en siyasal boyutunda halka karşı sorumluluğumuzun gereğini yerine getirelim. İstedik ki, daha nice eza mekanının anıt mekanlara dönüşümüne bir eskiz sağlamış olalım, bir sonraki daha iyisi olsun diye. Yapı kan ter içinde yükselecek kuşkusuz, bizden sonra geleceklerin elleriyle. Bilinsin isteriz sadece, dizdiğimiz tuğlaların harcı iyimser bir heyecandır, bir yürek çarpıntısı vardır içinde.

On Binler “TMMOB Mitingi”nde Buluştu

Türkiye'nin dört bir yanından gelen mühendis, mimar ve şehir plancıları, "Haklarımız, geleceğimiz, halkımız, ülkemiz için söyleyecek sözümüz var" çağrısıyla Ankara Sıhhiye Meydanı'nda buluştu. On binlerce kişinin katıldığı miting büyük bir coşkuyla geçti.

15 Mayıs Pazar günü sabah saatlerinden itibaren TMMOB'ye bağlı 23 odanın pankartları altında Tren Garı'nda toplanmaya başlayan mühendis, mimar ve şehir plancıları taşıdıkları dövizlerle meslek alanları üzerinden Türkiye'nin sorunlarına dikkat çektiler.

Bandista'nın müzikleri eşliğinde mitingi alanına giren coşkulu kalabalık, sloganlarla "Eşitlik, özgürlük, bağımsızlık, demokrasi ve bir arada yaşama" taleplerini dile getirdi.

DİSK, KESK, TTB, emek-meslek örgütleri, siyasi partiler, demokratik kitle örgütlerinin de destek verdiği miting, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı'nın konuşmasının ardından Sevinç Eratalay konseriyle sona erdi.

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı'nın miting konuşması şöyle:

Bütün taşlar gibi vakarlı,
hapiste söylenen bütün türküler gibi kederli,
bütün yük hayvanları gibi battal, ağır
ve aç çocukların dargın yüzlerine benzeyen elleriniz.

Arılar gibi hünerli hafif,
sütlü memeler gibi yüklü,
tabiat gibi cesur
ve dost yumuşaklıklarını haşin derilerinin altında
gizleyen elleriniz.

Bu dünya öküzün boynuzunda değil,
bu dünya ellerinizin üstünde duruyor.

İnsanlar, ah, benim insanlarım,
yalanla besliyorlar sizi,

Hâlbuki açsınız,
etle, ekmekle beslenmeğe muhtaçsınız.

Ve beyaz bir sofrada bir kere bile yemek yemeden
doyasıya,
göçüp gidersiniz bu her dalı yemiş dolu dünyadan.

İnsanlarım, ah, benim insanlarım,

antenler yalan söylüyorsa,
yalan söylüyorsa rotatifler,
kitaplar yalan söylüyorsa,
duvarda afiş, sütunda ilan yalan söylüyorsa,
beyaz perdede yalan söylüyorsa çıplak baldırları
kızların,
dua yalan söylüyorsa,
ninni yalan söylüyorsa,
rüya yalan söylüyorsa,
meyhanede keman çalan yalan söylüyorsa,
yalan söylüyorsa umutsuz günlerin gecelerinde ayışığı,
ses yalan söylüyorsa,
söz yalan söylüyorsa,

ellerinizden başka herşey
herkes yalan söylüyorsa,

elleriniz balçık gibi itaatli,
elleriniz karanlık gibi kör,
elleriniz çoban köpekleri gibi aptal olsun,
elleriniz isyan etmesin diyedir.

Ve zaten bu kadar az misafir kaldığımız
bu ölümlü, bu yaşanması dünyada
bu bezirgan saltanatı, bu zulüm bitmesin diyedir.

(Nazım Hikmet)

Bugün burada dostların arasındayız.
Bugün burada güneşin sofrasındayız.
Bugün omuz başlarımız arasında boşluk bırakmamak
için buradayız.
Bugün "itirazımız var" demek için buradayız.

Hoş geldiniz arkadaşlar.

Bu ülkenin aydınlık yüzü, aydınlık beyinli, aydınlık
yürekli yiğit insanları hoş geldiniz.
Mühendisler, mimarlar, şehir plancıları hoş geldiniz.
Mesai arkadaşlarım, yol arkadaşlarım hoş geldiniz.
TMMOB'nin dostları hoş geldiniz.

Emek örgütlerinin, meslek örgütlerinin, demokratik
kitle örgütlerinin, siyasal partilerin, dergilerin,
çevrelerin, platformların yöneticileri, üyeleri, "Bugün
hepimiz TMMOB'liyiz" demeye gelenler hoş geldiniz.

Hepinizi TMMOB Yönetim Kurulu adına sevgiyle,
saygıyla, dostlukla selamlıyorum.

Önce hepimiz hep birlikte görmeyen gözlere
göstermek, duymayan kulakları açmak için
flamalarımızı, şapkalarımızı sallayarak, ısıklarımızla,
ses çıkararak hep birlikte haykıralım. Görsünler,
duysunlar:

İtirazımız var yaşananlara, itiraz ediyoruz!

Evet, Sevgili Arkadaşlar

Nazım'ın da şiirinde söylediği gibi bu bezirgan
saltanatının bitmesi için buradayız.
Gericiliğe ve karanlığa karşı aydınlığı savunmak için
buradayız.
Baskıcı ve otoriter yönetime karşı, özgürlük ve
demokrasi için buradayız.
Her şeyin para-kâr olduğu piyasa anlayışına karşı
eşitliği savunmak için,
Kahrolsun emperyalizm demek için buradayız.
İrkçi ve milliyetçi anlayışın beslediği linç kültürüne
karşı, bir arada kardeşçe ve barış içinde yaşamak için,
Kürt sorununun barışçıl ve demokratik yoldan çözümünü
için buradayız.
Öznesinde insan olan özgürlükçü, eşitlikçi, demokratik
bir anayasa için,
Her türlü cinsiyet ayrımcılığına karşı durmak için,
Özerk ve demokratik üniversite için,
Demokratik, parasız eğitim hakkımız için,
Eşit, nitelikli, parasız sağlık hakkımız için buradayız.
Güvencesiz çalışmaya, taşeronlaşmaya,
sendikasılaştırılmaya "hayır" demek için

İnsan odaklı işçi sağlığı ve iş güvenliği için buradayız. Kentlerimizin, ormanlarımızın, madenlerimizin yağmalanmasına "dur" demek için

Havamıza, suyumuz, toprağımıza sahip çıkmak için buradayız.

Meslek alanlarımıza, mesleğimize, onurumuza sahip çıkmak için,

Haklarımız, geleceğimiz, halkımız, ülkemiz için,

Bugün bu alanda söyleyecek sözümüz var...

Sevgili Arkadaşlar

12 Haziran'da ülkemiz bir genel seçim daha yaşayacak.

Ülkemizde iktidara gelen tüm düzen partileri yerli ve yabancı sermaye güçlerinin değirmenine su taşıdılar. Halkımızın yıllarca ödediği vergilerle yapılan sanayi tesislerimizi, tarım ve tarıma dayalı sanayi kuruluşlarımızı, enerji santrallerimizi, madenlerimizi, ormanlarımızı, doğal kaynaklarımızı yerli ve yabancı tekellere, onlarla işbirliği içerisindeki yandaşlarına peşkeş çektiler.

Ülke sanayisini ve üretim yeteneğimizi aşındırdılar. Ekonomimizi IMF'ye, dış politikamızı ABD'ye teslim ettiler.

Ülkemizi rant ekonomisine, sıcak paraya, dış borçlara ve borç faizlerine mahkum ettiler.

Bizlere ekonomik krizleri, zamları, düşük ücretleri, işsizliği, yoksulluğu ve güvencesiz çalışmayı bıraktılar.

Partizan uygulamalarla kamu kurumlarının içini boşaltılar. Pek çok kamu kurumunu niteliksiz, gerici, ırkçı kadrolara teslim ettiler.

Bunlar da yetmedi; eğitim hakkımıza, sağlıklı yaşam hakkımıza göz diktiler. Paran varsa okursun, paran kadar ilaç, paran kadar tedavi dediler.

Tek dinliliği, tek mezhepliliği, tek milliyeti, tek kültürlülüğü dayattılar. Dini siyasete alet, siyaseti cemaate tahvil ettiler. Gericiliği, ırkçılığı örgütlediler. 12 Martları, 12 Eylül'leri yarattılar. Maraş, Çorum, Sivas, Gazi katliamlarını yaşattılar. Kürt sorununu silahla, inkar ve imha yöntemiyle, halkları birbirine düşman ederek çözmeye çalıştılar.

Sevgili Dostlar,

Şimdi başımızda AKP iktidarı var. AKP kendinden önceki tüm iktidarlara rahmet okutuyor.

AKP iktidarı emperyalizme bağımlı sömürü düzenini dinle imanla cilalayarak piyasanın mutlak hakimiyetini kuruyor. Üstüne üstlük bir de büyüme masallarıyla bizleri uyutmaya çalışıyor.

Bu sözde büyümeden çalışanların aldığı pay AKP'nin iktidara geldiği 2003 yılına göre reel ücretlerindeki %12.5 azalmadır. İşsizlik oranlarındaki artıştır. Sigortasız, güvencesiz çalışmadır. Şu an ülkemizde meslektaşlarımız da dahil olmak üzere çalışabilir her beş kişiden biri işsizdir. Halkımız sadakaya mahkûm edilmiştir. Buna karşılık 8 yıllık AKP iktidarında gelir dağılımındaki adaletsizlik daha da büyümüş, en üst hane geliri ile en alt hane geliri arasındaki fark 8,5 kat artmıştır. İşsizlik Sigortası Fonunda biriken 60,6 milyar Liranın yalnızca 3.7 milyarı ödenmiştir. Çalışanların maaşlarından kesintilerle oluşturulan bu fondaki kaynaklar bile sermaye kesimlerine aktarılmaktadır.

Artık kesinlikle görülmüştür ki, AKP zengin dostu yoksul düşmanıdır. Emperyalizmin ve büyük sermaye güçlerinin ülkemizde şimdi AKP eliyle uyguladığı düzen altta kalanın canı çıksın düzenidir.

Sevgili Dostlar,

AKP, toplumun kodlarını değiştiriyor. Referandumla birlikte 'ileri demokrasiye' geçildiği müjdesinin ardından bunun bir 'ucube demokrasi' olduğu kısa zamanda görüldü. 12 Eylül referandumunda bunun yeni bir 12 Eylül olduğunu ifade ederek '2 Kere Hayır' demiştik. AKP, referandumu kazanarak kendi 12 Eylül'ünü yürürlüğe koydu. Şimdi güçlendirilmiş, pekiştirilmiş 12 Eylül rejimi altında yaşıyoruz.

Basılmamış kitaplar için baskınlar düzenleniyor. İnterneti zapt-ı rapt altına almanın yolları aranıyor. Herkes dinleniyor, izleniyor. Bu düzen demokrasiye değil giderek daha baskıcı-otoriter bir yöne doğru geliyor. Bu büyük bir gözaltı düzenidir.

Onların elinde yeni 'şifreler' de var. Ve ancak 'şifresi' olanlara yaşam hakkı tanınıyor. Gençlerin geleceğini çalanlar hiç utanıp, sıkılmadan bütün bunların sorumlusu ÖSYM Başkanı için 'talebeler elini öpmeli' diyor. Körler sağırılar birbirlerini ağırlar düzeni kurdular.

AKP'nin Başbakanı, Bayındırlık Bakanı orada burada TMMOB'yi de düzene sokacağını söylüyormuş. 50 yıllık tarihimizde biz bunları çok duyduk. Ama onlar bu ülkenin mühendisini, mimarını, şehir plançısını bilmez, anlamaz. Görsünler TMMOB'yi bugün bu alanda.

İktidarın verdiği güçle giderek küstahlaşan AKP-Cemaat Koalisyonuna karşı gerçek özgürlükler ve demokrasi mücadelesi ise ancak buna karşı bir direniş hattının kurulması ile mümkün olabilir. Bunun adresi bellidir, sokaktır.

Sokağın nelere kadir olduğunu son olarak Tunus'ta, Mısır'da gördük. AKP, Mısır'da Mübarek'e karşı 'sokağın sesine kulak ver' derken. Emperyalizmin güdümünde 'yeni bir Mübarek rejimi' kurmaktan da geri durmuyor. Eski Mübarek rejimi nasıl sokakta sarsıldıysa yeni Mübarek rejimi kuran AKP-Cemaat Koalisyonunun sarsılmasının yolu da sokağın özgürleştirilmesidir. İşte sokaklardaki sesimiz halen bu ülkenin yegâne umududur.

Sevgili Arkadaşlar

Irak'ı 'demokrasi' ihracı için işgal eden emperyalistler, bugün de Libya'ya 'insani yardım için' bomba yağıdırıyor. İşte emperyalizmin insanlığa düşman yüzü budur. AKP de daha Meclis'ten tezkere çıkmadan NATO gemileri ile birlikte savaş gemilerine katıldı. AKP, krizi fırsata çevirip işbirlikçi rolünü parlattı. Emperyalizmin ve NATO'nun hizmetinde olanlar halkın hizmetinde, insanlığın hizmetinde olamazlar.

Şimdi seçim meydanlarında 'kim daha çok Amerikancı' yarışı başlatıldı.

Emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı bağımsızlık ve halkların özgürlüğü için başı dik, onurlu duruşumuzda ısrar edeceğiz, inat edeceğiz. Che Guevara, Birleşmiş

Milletler'de emperyalistlerin gözünün içine bakarak yaptığı konuşmada 'Emperyalizm nerede görülürse başı orada ezilmelidir' diyordu.

Evet, emperyalistlere ve işbirlikçilerine 6. Filo'yu yeniden hatırlatmaktır bizim görevimizdir. O yüzden diyoruz ki, kaybettiğimiz onca canımızın aşkına tarihi geri sarmaya, yeniden yazmaya, geleceği kazanmaya kararlıyız.

Sevgili Arkadaşlar

AKP, Kürt sorununu demokrasiyi geliştirerek çözeceğiz demişti, şimdi de Kürt sorunu "bitti". Padişahlığa soyunanlar "bir sorun ben "var" dedim mi var, ben "yok" dedim mi yoktur" diye ferman yazıyor. Siyasi ve askeri operasyonlar hız kesmeden sürdürülüyor. Yasaklarla, barajlarla kurdukları barikatın arkasına gizlenerek yaptıkları 'demokrasi ve özgürlük' vaadinin bir gerçekliği yoktur. İşte YSK kararları da nasıl bir zihniyetle seçimlere gidildiğinin göstergesidir. Herkesin elini kolunu bağlayarak kendilerine cennet bir memleket yaratmaya çalışıyorlar.

Kürt sorununda demokratik çözümden ve bir arada yaşamdan başka bir yol yoktur. Yıllardır denenen yöntemlerle geline nokta ortadayken bunda ısrar etmek siyasi körlüktür. Ülkeyi yönetenlerin bu siyasi körlüğü, toplumun gönül gözünü de kör etmekte, giderek halklar arasında bir çatışma zemini güçlenmektedir.

O zaman bize düşen de kardeşlik barikatını güçlendirmek, bir arada yaşamın olanaklarını çoğaltmaktır.

Sevgili Arkadaşlar,

Bir kez daha yineliyorum. TMMOB'nin oyu 12 Haziran'da da eşitlikten, bağımsızlıktan, emekten, barıştan, hakça paylaşımdan ve insanca yaşamdan yana olacaktır.

Şimdi soruyorum sizlere, şimdi hep birlikte oyluyoruz.

Ülkemizin tüm varlıklarını özel sermayeye peşkeş çekenlere, özelleştirmecilere oy verecek miyiz?

Ulusal, bölgesel ve kentsel düzeyde planlı ve kamusal bir ekonomi politikası benimsemeyen, kamusal kaynaklara dayalı ve istihdam odaklı sanayileşme ve kalkınma politikalarını uygulamayanlara oy verecek miyiz?

Dünya Bankası, IMF, AB ve benzeri kuruluşların dayattıkları, yerli işbirlikçilerin uyguladıkları "yapısal

uyum ve istikrar programları"nı uygulayanlara oy verecek miyiz?

Ülkemize dayatılan dışa bağımlı enerji politikaları üzerinden doğayı, insanımızı yok sayanlara, Madenlerimiz, jeotermal kaynaklarımız, kıyı ve ormanlarımızı yerli ve yabancı sermayeye yağmalatanlara oy verecek miyiz?

12 Eylül düzeninin ürünü olan YÖK'ü kaldırmayanlara, eğitimde öğrenciyi müşteri olarak görenlere; parasız, eşit, bilimsel, demokratik, fırsat eşitliğine dayalı ve anadilde eğitimi sağlamayanlara oy verecek miyiz?

Eğitim, sağlık ve barınma hakkımızın en temel insan hakkı olduğunu kabul etmeyenlere, Kapitalizmin emeği baskı altına alan stratejilerinin uygulayıcılarına, tüm çalışanlara grevli, toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkını tanımayanlara oy verecek miyiz?

İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini kamusal bir hizmet olarak tanımayanlara, Kentsel dönüşüm adı altında kentlerimizi yağmalayanlara oy verecek miyiz?

Tarım arazilerinin yok olmasına, kirlenmesine, GDO'lu gıdaların ülkemize sokulmasına izin verenlere, çiftçimizi üretimden, tarlasından koparanlara, Ülke ormanlarını 2/B, özel ağaçlandırma vb. ad altında rant sağlamak amacıyla talana açanlara, Suyumuzu ticarileştirenlere oy verecek miyiz?

Kadına yönelik şiddeti ve toplumsal hayatın her noktasında cinsiyet ayrımcılığını önlemeyenlere, kadın sesine düşman olanlara oy verecek miyiz?

Ülkemizi ırkçı şoven yaklaşımlar temelinde kamplaştıranlara, Tüm dillerin, kültürlerin, inançların ve renklerin kendilerini özgürce ifadesini engelleyenlere oy verecek miyiz?

Derelerimiz özgür akmasın diyenlere, nükleer santralleri başımıza bela edenlere oy verecek miyiz?

Gençlerimizin geleceklerini karartanlara oy verecek miyiz?

Başta düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün önündeki engeller olmak üzere demokrasinin önündeki tüm engelleri kaldırmayanlara oy verecek miyiz?

Emperyalizmin savaş ve işgal politikalarına alet olanlara, emperyalizm işbirlikçilerine oy verecek miyiz?

Mühendislik, mimarlık, şehir plancılarını gözden

çıkaranlara, TMMOB'ye düşmanlık besleyenlere oy verecek miyiz?

Bizim oyumuz insandan ve emekten yana olanlardır sevgili arkadaşlar.

Sevgili Arkadaşlar

Bugün burada yeni bir yaşamın çağrısını yapıyoruz. Bu karanlık, kahpe düzene baş kaldıranlar, teslim olmayanlar, gelecek biziz değiştireceğiz diyenler gökyüzünün altındaki güzelliğimizdir.

Sokakların, meydanların burjuva siyasetinin kirlî oyunlarıyla çirkinleştirildiği bir yerde bize düşen de elbette sokakları gerçek sahiplerinin sesiyle güzelleştirmektir.

"Söyleyin dağlara rüzgara
Yurdundan sürgün çocuklara
Düşmesin kimse yılgınlığa
Geçit vardır yarınlara

En büyük silah umut etmek
Yadigar kalsın size
Dağılsak da göç yollarında
Yarın bizim bütün dünya "

(Murathan Mungan)

Şimdi sözümüzü birlikte söyleme zamanıdır. Kurtuluş yok tek başına, ya hep beraber ya hiç birimiz.

Bu yazı http://www.tmmob.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=7288&tipi=27 adresinden alınmıştır.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bina Satın Aldı

taşınmazın sahibi olan Mimarlar Odası Ankara Şubesi, kısa zamanda bina tadilatlarını tamamlayarak, yeni binasında hizmet vermeye başlayacak.

21 Şubat 1957 yılında Ankara Belediyesinden onaylanan binanın mimari projesi Y. Müh. Adnan Canbek tarafından hazırlanmış. Disiplin ayrışmasının yapılmadığı bu dönemde, inşaat mühendislerinin mimari projelere imza atma ve bina tasarlama yetkisi bulunuyordu. Bestekâr Sokak'tan konferans salonuna ve Akay Caddesinden işhanına girilen proje, işhanı olarak hazırlanmış. 1950'li yıllarda Türkiye'de üretilen pek çok yapı gibi, uluslar arası üslupta tasarlanmış yapı fonksiyonu ön plana çıkartan oldukça yalın bir anlayışla ele alınmış.

Yapı sonraki yıllarda gerçekleştirilen tadilatlarla bir kat daha yükseltilerek, çatı katına toplantı salonu eklenmiş. 200 kişilik konferans salonuna sahip olan yapının mülkiyeti 1992 yılında Doğru Yol Partisine geçmiş. 2007 yılında DYP'nin Anavatan Partisi ile Demokrat Parti çatısı altında birleşmesi sonucu yapı D.P. mülkiyetine geçmiş. Nisan 2011 içinde görüşmeleri tamamlanan satın alma süreci 5 Mayıs 2011 tarihinde tapu tescilinin Mimarlar Odası üzerine alınması sonucu binanın mülkiyetinin Mimarlar Odasına geçmesi ile tamamlandı.

Uzunca bir süredir hizmet, etkinlik ve çalışmalarını Konur sokak 4/3 adresinde sürdüren TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi yeni bir bina satın aldı. Akay Caddesi No:16 Kızılay / Ankara adresinde bulunan

Bu aşamadan sonra TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, çalışmalarını en ideal ortamda yürütmek üzere üyeleri ile birlikte katılımcı bir sürecin inşası ile yeni mekânını dönüştürecek. Çalışma grupları ve atölyeler ile yeniden ele alınacak binanın en kısa zamanda tadilatlarının en kısa zamanda tamamlanması planlanıyor.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin satın aldığı taşınmazın dönüştürülmesi için katkıda bulunmak isteyen üyelerimiz Şube'yle temasa geçebilir.

DEĞERLİ ÜYEMİZ,

**TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ AYLIK YAYIN
ORGANI BÜLTEN'DE GÜNCEL MESLEKİ SORUNLAR VE
KENTE DAİR GÖRÜŞLERİNİZİ PAYLAŞMAK İÇİN
YAZILARINIZI BEKLİYORUZ.**

**SİZLER DE GÖRÜŞ, KATKI VE ÖNERİLERİNİZLE ŞUBE
YAYINLARINA KATKIDA BULUNABİLİRSİNİZ.**

**SÖYLEYECEK SÖZÜ OLAN TÜM ÜYELERİMİZİ BÜLTEN'İN
BİR PARÇASI OLMAYA DAVET EDİYORUZ.**

**TMMOB
MİMARLAR ODASI
ANKARA ŞUBESİ**

BASIN AÇIKLAMASI

Mimarlar Odası Basın Bildirisi: Dünya Emekçilerinin Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü 1 Mayıs'ta Tüm Çalışanların Yanındayız

30 Nisan 2011

1 Mayıs emeğin dayanışma günü, 122 yıldır yaşanan uyanışın birikimini geleceğe taşıyan bir bayram günü olarak kutlanmaktadır.

Tüm dünya emekçilerinin birlik, mücadele ve dayanışma günü olan 1 Mayıs, 1886 tarihinde Amerika'da bir grup tekstil işçisinin 8 saatlik işgünü mücadelesi ile simgeleşmiş ve o günden bugüne kadar emek - sermaye ilişkisinde emekten yana güçlerin mücadelesinin tarihi olmuştur.

Ülkemizde, emekçilerin kazanılmış haklarını ortadan kaldırmaktan çekinmeyen iktidar, emekçiler üzerinde

akıl almaz baskılar uygulayarak yıldırma ve sindirme politikalarını gün be gün hayata geçirmektedir. Uluslararası sermayenin direktifleri ile emeğin ve toplumsallığın var ettiği kamusalılığı talan etmektedir. Günümüzde emeğin istismarı tüm potansiyellere karşın daha kapsamlı ve daha organize bir şekilde sürdürülmektedir.

Bin bir emek, özveri ve alınteri ile güçlükle yaratılan kamu kaynaklarının küresel ve yerli kimi sermayeye gruplarına peşkeş çekilmesi son yıllardaki emek sömürsünün en önemli şekillerinden birini oluşturmaktadır. Bu çerçevede iktidar tarafından gündeme getirilen "kentsel dönüşüm" ve "çılgın" projelerle kentsel alanlarımız uluslararası sermayeye iş alanı olarak sunulmaktadır. Yeni rant alanları ve yeni rantlar yaratma anlayışının ürünü olan ve bu yaklaşımlarla kentsel mekânlarımızda varsıl - yoksul ayrışmasını daha da derinleşmekte, kültürel zenginliğimiz ve toplumsal barış ortadan kaldırılmakta, emekçiler ve toplumsal süreçler açısından var olan kaos daha da derinleşmektedir. Gerçekte toplum olarak ihtiyacımız, emeğin hak ettiği saygınlığı kazandığı, barış ve esenliğin egemen olduğu bir geleceğin birlikte inşasıdır.

Mimarlar Odası olarak, 57 yıllık geçmişten gelen birikim ve geleneksel davranışının ışığında, ülkemizde yaşanan emek üzerindeki antidemokratik uygulamalara, emekçilerin güvencesiz çalıştırılmasına ve taşeronlaşmaya karşı verilen mücadelede emekten yana güçlerle birlikte hareket edeceğimizi bildirir, tüm çalışanların ve meslektaşlarımızın birlik, mücadele ve dayanışma günü olan 1 Mayıs Bayramı'nı kutlarız.

TMMOB Mimarlar Odası

KENT VE ÜLKE GÜNDEMİ

Ankaralının Kedisi?

İlknur SUDAŞ

Geçen sene Haziran ayında, Ankara kentinin mahkeme kararı ile kaldırılan camii, Atakule ve yıldız imgelerinin birleşiminden doğan amblemin artık yürürlükte olmamasından yola çıkılarak ve bunun sonucunda Ankara'nın artık bir ambleminin bulunmaması kabulü ile Büyükşehir Belediye Meclisinde gülen Ankara kedisi, yapılan etkinliklerde kenti temsil etmesi amacıyla kabul

edildi. Daha önceden Hitit Güneşi sembolünün değiştirilmesi üzerine açılmış geniş tartışma platformlarından kaçınmak için belki de, seçilen imgenin bir kent amblemi olmadığı, Belediyenin festival ve diğer etkinliklerde kullanmak amacıyla yapılmış bir logo olduğu, amblem ve logonun farklı şekillerde temsil edilebileceği söylendi.

"Logonun", meşruiyetini kazandıran komisyon kararı ise şöyleydi;

Gülen Ankara Kedisi, logo olarak halkımızın tepkisini görmek için bazı etkinliklerde halkımızın beğenisine sunulmuş, bu konuda çok olumlu tepkiler alındığından, bu logonun Ankara'nın tanıtım logosu olarak kullanılması düşünülmüştür. Logoda, dünya çapında bir üne sahip ve Türkiye'nin nadir uluslar arası marka değerlerinden biri olan Ankara kedisinin kendine has mavi ve kehribar sarısı gözleri, şehrimizin genç ve dinamik nüfusunu temsil eden bir yazı stili ve Türk misafirperverliğini simgelemesi açısından da tebessümün kullanılması hedeflenmektedir. Daha önce tanıtımı yapılan logo kullanım şekilleri kitapçığında yer alan tasarımın değişik versiyonlarının Ankara Tanıtım Logosu olarak kullanılması komisyonumuzca uygun görülmüştür.¹

Hemen ardından "Cats Müzikali" görselleriyle arasındaki benzerlikten dolayı yaşanan orijinallik tartışmaları da² yerini sessizliğe bıraktı ve bir yıl geçmeden Büyükşehir Belediye Başkanı'nı televizyonlarda geleneksel kıyafetler giymiş kedi kılığında maskotlarla misket oynarken gördük. Devamında, Kanaltürk'te yayınlanan Ece Erken ve Davut Güloğlu'nun birlikte sundukları "Hayata Gülerken" adlı programda sunucuların, kedi maskotların kafasını çıkarıp taktıkları ve ağırlıktan dolayı Ece Erken'in yere yuvarlandığı görüntüleri internette dolanmaya başladı. Tanıtılan bu maskotların meşru amacı, öncelikli olarak 24 Nisan-1 Mayıs tarihleri arasında Ankara'nın ev sahipliği yaptığı "Dünya Çocuk Oyunlarını" tanıtmak, ardından da kentte ticareti hareketlendirmek idi. Bunun başarılabilmesi için, en basit yöntem seçildi ve tüm Ankara sokakları caddeleri, bulvarları hatta ana yolları bu maskotların farklı boyuttaki tasavvurlarıyla döşendi.

Birkaç paragrafla ya da cümleyle ifade edildiğinde bu logo ve devamındaki uygulamalar hukuki açıdan bir problem içermiyor, çünkü bu sefer Ankara'ya ithaf edilen bu "logo" daha önce var olan bir sembolün değiştirilmesi, ya da herhangi bir imgenin yıkılması üzerinden oluşturulmuş değil. Belki çoğu Ankaralının bile bilmediği bir özelliğiyle kenti kentliye ve akabinde diğer kentlere tanıtmak amacıyla yepyeni bir imge yaratıldı. Sonuç olarak, yapılan herhangi bir hata üzerinden değil, oluşturulmuş bir obje üzerinden okuma yapmak mümkün.

Kullanılmayan, kullanılanlarınsa tehdit altında olduğu kamusal mekânları, var olamayan meydanlarıyla Ankara kenti, bu sefer Samsun-Konya ana yolundan

tutun, organize sanayilere, tabii ki merkezde yoğunlaşan bir uygulamayla bu maskotlarla donatılmış durumda. Sokaklarda, insanlarla birebir görsel-fiziksel temas içerisinde 2m civarındayken, ana yollarda karşılaşılacak otomobil hareketine, algısına görece iki katına yaklaşır boyutlarda.

Popüler kültürün hızlı tüketme alışkanlığının birebir yansıması; sadece kullanılan malzeme, renk seçimleri, bir canlı türünün çizgi filmsel karaktere soyutlamadan uzak dönüşümünde görülüyor, aynı zamanda yaratılan bu maskotun kenti baştanbaşa donatması için kaç adet üretildiğinin algılanamamasından anlaşılıyor. Zaten çocuklara hitaben "tasarlanmış" bu maskot projesinin de en ilgi çeken noktası bu. Şehir merkezinin bile karayoluna dönüştürülme çabasıyla birlikte çocukların hareket alanı en kısıtlı kent olarak ele alırsak Ankara'yı, yayalaştırılmış sokaklardaki maskotlar haricinde, -misal İzmir Caddesi-, ana yollardaki ya da organize sanayi bölgelerindeki maskotlar bu projenin aslında amacının dışına bir çıktığının bir göstergesi olarak ele alınabilir. Bir de çocuk oyunlarının haftalar önce bitmiş olmasına rağmen hala sokaklarda caddelerde metrekaresel işgal ediyor, bir türlü kaldırılamıyor olması akla kent belleği ile ilgili tartışmaları getirebilir. Başka bir deyişle, bu projenin salt bir etkinlik ve kent adına hem sosyal hem de ticari kaygıları barındırmaması durumu, kentlinin belleğinde bu logoyu meşrulaştırma olarak nitelendirilebilir. Çoğu heykelin kaldırılması, var olanların kendi yerlerinde kötü kullanımdan ötürü yok olmaya bırakılması, Ankara'nın aslında bir amblemi (Hitit Güneşi) yokmuş gibi davranılması gibi uygulamalar ile birlikte düşünüldüğünde; "kentlinin" kent belleğini silmek, değiştirmek belki de zamanla mümkün olabilecek gibi; ama bu faaliyet içerisinde de kentlinin belleğini boş bırakmamak lazım herhalde. Bu anlamda kamusal alanda çok boşluğumuz varmış gibi kaldırımlara, sokaklara, hatta refüjlere vidalanan bu devasa cisimler, çocuklara sevimli bir maskot vermekten öte, kentliye oynanan bir bellek oyunu olarak nitelendirilebilir.

¹ Komisyon kararı Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kendi sitesinden alınmıştır.
http://www.ankara.bel.tr/Haberler/ankaraya_yeni_tanitim_l_ogosu_16062010.aspx

² Tartışmaların hatırlanması için web üzerinden örnekler verilebilir.
<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/16789196.asp>
<http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=150914>
<http://www.stratejikboyut.com/haber/ankara-logosu-cakma-mi--38123.html>

Ankara 2000 – 2010 Raporu

Son 10 Yılda Mimarlık ve Kentleşme

Hazırlayan: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Kent İzleme Merkezi

Ankara'da 2000–2010 yılları arasında "mimarlık, şehircilik ve kentleşme" adına yaşananlar 1980 sonrası başlayan neo-liberal kentleşme sürecinin son 10 yılını oluşturuyor. Son on yılın Türkiye kentlerine getirdikleri ve götördüklerine bakıldığında Ankara'nın gerileyen, çöküşe doğru giden, yaşam kalitesi bozulan, kültürel yaşantısı can çekişen kentler listesinin en başında yer aldığını söylemek pek yanlış olmaz.

ULAŞIM

Yollar.. Kavşaklar..Yaya Kaldırımları..Yaya Üst Geçitleri.. Raylı Sistemler..Trafik..

Bu dönemde hiçbir etüt ve plana dayanmadan, daha önce yapılan çalışmalar inkâr edilerek, yapılan noktasal düzenlemeler Ankara'nın kent içi ulaşımını içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Bu dönemde ulaşım ile ilgili olarak yapılan tek etüt katlı kavşak yapımları için Dünya Bankasından kredi arayışları üzerine, Dünya Bankasının sağladığı bir Japon Hükümeti hibesi ile 1998 yılında tamamlanmıştır. Ancak etüt kapsamındaki önerilerden çevre yolu üzerinde üç adet katlı kavşak projesi dışında hiçbir önlem uygulanmamış tam tersine önerilerle gelişen projeler ve uygulamalar içine girilmiştir.

Bu dönemde özellikle kent merkezinde ve kent

bütününde yaya hareketlerini sınırlayan, motorlu araç trafiğinin iyileştirilmesini amaçlayan karayolu projeleri yapılmıştır. Kent merkezinde ve birçok ana koridorda kesintisiz araç akışını sağlamak amacıyla hemzemin geçitler kaldırılmış, yayalar alt ve üst geçitlere zorlanmış ve hatta kentin merkezi olan Kızılay Meydanında bile yaya hareketleri sınırlandırılmaya çalışılmıştır. Trafik düzeylerinin düştürülmesi yerine, trafik akışını hızlandırarak trafik problemlerine çözüm bulmayı benimseyen anlayış, günümüzde benimsenen çağdaş ulaşım planlama ilkeleriyle bağdaşmamakta, araçlara öncelik veren yaklaşım kentin ulaşım planında benimsenen temel ilkelerle de gelişmektedir.

1994 yılında başlayarak günümüze kadar görev yapan yönetim döneminde yayaların hareketlerinin zorlaştırılması pahasına motorlu taşıtlara öncelik verilmiştir. Bu ulaşım politikaları hemzemin yaya geçişlerinin kaldırılarak yayaların üst geçitlere zorlanması, taşıtların katlı kavşaklarla trafik ışıklarından kurtarılması olarak uygulamaya yansımıştır. Bu uygulama sonucunda Ankara ucube denilebilecek yaya üst geçitleri ile dolmuş ancak yayaların bu geçitleri kullanmaması nedeniyle kaynaklar israf edilmiştir. Görüntü kirliliğine de yol açan üst geçitlerin birçoğu bugün ıssız, izbe birer korku mekânı durumundadırlar.

Özellikle kent merkezinde yaya yoğunluğunun çok yüksek olduğu noktalardaki üst geçitler kullanılmamakta, yayalar üst geçidin altından hemzemin geçiş yapmaya devam etmektedirler. Üst geçitler kullanılmayınca bu sefer belediye üst geçitlerin altında büfe ve benzeri kulübeler yaparak buraları işe yarar hale getirme çabası içine girmiştir. Kentlilerin parasıyla inşa edilen fakat yayalarca kullanılamayan çirkin ve işlevsiz üst geçitler ölü yatırım olmaktan öteye geçememişlerdir.

Hemzemin yaya geçişleri iptal edilerek taşıt trafiğine yüksek hız sağlamak için, kentin ana bulvarları ve caddelerindeki refüjlere yayaların geçişini engellemek amacıyla beton bariyerler yerleştirilmiştir. Yapılan katlı kavşaklarla ve orta refüjlerdeki engellerle hızlandırılan taşıtların yayalarla ve diğer taşıtlarla yaptığı kazalar çok daha büyük hasarlı ve ölümcül olmaya başlamıştır.

Günümüzde tüm dünya kentlerinde kentin kalbi, toplumsal birlikteliğin ve paylaşımın odağı olan kent merkezi, motorlu taşıt trafiğinden arındırılarak sadece yayalara ve bisikletlilere ayrılmakta ya da merkeze otomobillerle ulaşımı caydırmak için çeşitli engeller getirilmektedir. Son dönem Ankara kent yönetimi ise çağdaş uygulamaların tam tersine motorlu taşıt trafiğinin kent merkezinden geçişini teşvik edecek şekilde yaya geçitlerini ve hemzemin kesişmeleri azaltmakta ve kentin ana bulvarlarından transit trafiğin geçmesini kolaylaştıracak fiziksel düzenlemeler yapmaktadır.

Bu dönemde kent içi ulaşım ve trafik problemlerine çözüm olarak benimsenen karayolu öncelikli yaklaşım

sonucunda kentin çevre yollarında, ana koridorlarında ve hatta kent merkezinde inşa edilen katlı kavşaklar dönemin simgesi haline gelmiştir. Yapılan katlı kavşaklar önceleri trafik ışığında bekleme sürelerini düşürüyor gibi görülse de, zamanla artan trafiğin yanı sıra sonraki kavşaklarda artan bekleme süreleri nedeniyle tüm yolculuk süreleri artmıştır. Önceleri sinyalize kavşaklarda bekleyen kentliler bu sefer daha kötü ortamlarda, katlı kavşakların içerisindeki tıkanıklıklarda beklemek zorunda kalmışlardır. Katlı kavşağın devamındaki ışıklı kavşaklardaki birikmeler zamanla yeni kavşakların inşasını gerektirmiştir. Kentin merkezinde Bakanlıklarda inşa edilen Akay Kavşağı; Amerikan Büyükelçiliği, Kuğulupark ve Kızılay kavşakları, Meşrutiyet ve Mithatpaşa Caddelerinin tıkanmasına yol açmıştır. Bu tıkanıklıkların üstesinden gelmek için Atatürk Bulvarına iki tane katlı kavşak, Mithatpaşa Caddesine bir tane taşıt üst geçidi ve devamında Sıhhiye U dönüş köprüsü inşa edilmiştir. Kızılay merkez alandaki sıkışıklık ise altta metro bulunmasından dolayı katlı kavşakla giderilememiş, taşıt akışının sağlanması için önce yaya üst geçitleri yapılarak hemzemin geçişler kaldırılmıştır. Bu dönem de kentin farklı yerlerinde hizmete giren 90 dolayında katlı kavşakta benzer süreçler yaşanmış, yapılan bir katlı kavşaktan sonra takip eden diğer kavşaklarda yeni katlı kavşak yapımı ve yaya sınırlamalarına gidilmiştir. Kent merkezinde ve diğer kentsel alanlardaki katlı kavşaklar mevcut trafik sorununu katlayarak arttırırken, kentin dokusunu bozmuş, yaya erişimini kısıtlayarak Ankara'yı taşıtların kenti haline getirmiştir.

Mimarlar Odası Ankara Şubesi ile birlikte birçok meslek odası bu dönemde yapılan katlı kavşakların yapımının

durdurulmasına yönelik hukuki süreçlere başvurmuş ve açılan davaların büyük bölümünde projelerin durdurulma kararı alınmıştır. Ancak hızlı çalışan belediye yönetimi dava sonuçları kesinleşmeden katlı kavşakları hizmete açmış ve dava sonucu yargı kararlarını uygulamamıştır.

Planlama çalışmaları 1980'lere kadar uzanan raylı toplu taşıma sistemleri bu dönemde bir gelişme kaydetmemiştir. 1984-1989 (Mehmet Altınsoy) döneminde planlama çalışmaları başlayan, 1989-1994 (Murat Karayalçın) döneminde inşaat temeli atılan Ankaray sistemi 1996 yılında, Metro-1 hattı, 1997 yılında bu dönem içinde hizmete açılmıştır. Melih Gökçek yönetim döneminde başlanan üç raylı sistem hattının inşaat çalışmaları ise 16 yıldır devam etmekte olup inşaatına başlanan hatların hiçbirisi bu dönemde işletmeye alınamamıştır. Kentin kaynaklarını katlı kavşaklar, köprüler, tüneller için harcayan yerel yönetim sonunda metro yapımını merkezi yönetime bırakmak zorunda kalmıştır.

KENT MERKEZİ

Ankara'nın Türkiye Cumhuriyetinin başkenti olarak ilanı ve sonrasındaki gelişmeler, köklü bir siyasal ve sosyal değişimin fiziki çevresini yaratma gayreti ile doludur. Amaç, çağdaşlaşmak ve modern bir toplum kimliğinin genç Cumhuriyetin vatandaşlarına kazandırılmasıdır. Buna uygun tasarlanmış yaşam çevreleri ve mekânların

toplumsal dönüşümün itici gücünü teşkil etmesi, yeni Başkent'in tasarlanmasında öne çıkmaktadır.

Kızılay, Cumhuriyetin ilk yıllarında bu beklentilere uygun olarak tasarlanmış olan bir temsil mekânıdır. Cumhuriyetin önemli törenleri, yerel yönetimlerin etkinlikleri, Kızılay'ı 1940'lı yıllardan sonra Ankara'da toplumsallaşmanın mekânı haline getirmiştir.

Önceleri Kızılay, yaşayan bir kent merkezi değil, bir simge mekânıdır. Ancak 1950'lerden başlayarak bu simge mekân dönüşmeye, bir kent merkezi kimliği kazanmaya başlar. Lörcher ve Jansen Planları merkezin Ulus'ta kalacağını öngörmüşken, 1957 Yücel-Uybadin Planı da Kızılay'ın merkez gelişimini algılayamamıştır.

1950'lerde kent merkezi olarak dönüşmeye başlayan Kızılay, 1960'lı ve 1970'li yıllarda Ankara'nın tartışmasız merkezi olmuş, sinemaları, tiyatroları, bulvar kafeleri ve pastaneleri, restoranları, meyhaneleri, kitapçıları, alışveriş mekânları, pasajları, Güvenpark ve Kızılay Bahçesi, Gökdelen (Emek İşhanı) ile Ankara kent halkının sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal etkinliklerinin mekânı haline gelmiştir. Sözü edilen bu dönemde Kızılay kent merkezinde ulaşım çağdaş yaklaşımlarla ele alınmış, toplu taşıma öncelik vermek için tahsisli otobüs yolu oluşturulmuş, kent merkezinin yayalaştırılması anlayışı çerçevesinde Sakarya, Selanik, Tuna, İzmir ve Yüksel caddeleri taşıt trafiğine kapatılarak yaya bölgesi haline getirilmiştir. O tarihten bu yana ise yeni yaya bölgesi oluşturmak için yapılan çalışma olmamıştır.

1980'li yıllardan sonra Ankara farklı bir kentsel mekân oluşumu ile karşı karşıya kalmıştır. Önceleri, merkezde yoğunlaşma ile büyüyen kent, hızla dışa doğru yayılma-saçılma sürecine girmiştir. Otomobil sahipliğinin artışı, kent çeperine doğru yapılan ulaşım yatırımları ve ucuz arsa olanakları çeperdeki alanların hızla yerleşime açılmasıyla sonuçlanmıştır.

Bugün geline nokta ise Kızılay'ın bir sönükleşme, eski önemini yitirme, hatta yer yer çöküntüleşme sürecine girdiği söylenebilir. 1990'larda konut alanlarının kent çeperine taşınması ve birçok ticaret ve ofis işlevinin merkezden çıkarak alt merkezlere ve kent çevresine doğru dağılması ile başlayan bu süreç, günümüzde alışveriş merkezi kültürünün yaygınlaşmaya başlaması ile daha da hızlanmıştır. Bir zamanların en saygın mağazaları burayı terk etmekte, pasajlar boşalmaktadır. Bugün Kızılay bölgesindeki işyerleri giderek niteliksizleşmekte, küçülmekte ve sürekli el değiştirmektedir. Kamu kurumları kent dışındaki binalara taşınmakta, giden her işlev bölgeyi

biraz daha fakirleştirmektedir. Ankara'ya gelen yabancı ziyaretçi ve turistler Kızılay'a artık uğramaz olmuştur. Eskiden kent merkezinde olan işlevler ve çeşitlilik azalmakta, kent merkezini kullanan bazı toplumsal kesimler kent merkezinden uzaklaşmaktadır. Kent merkezi bu anlamda farklı kesimlerin bir arada yaşama mekânı olma özelliğini de kaybetmektedir.

KENTSEL DÖNÜŞÜM

Ankara'nın son on yılına damgasını vuran konulardan biri de "Kentsel Dönüşüm" adı altında gerçekleştirilen proje ve uygulamalardır. Ülkemizin birçok kentinde olduğu gibi Ankara'da da bu projeler uygulanmaya başlamış, kentin birçok bölgesine yayılmış ve birçoğu yarattığı sorunlarla adeta bir kâbus olarak Ankara'nın ve Ankaralıların üzerine çökmüştür. Yıpranan kent dokularının ve kentte son 50 yıl boyunca oluşmalarına göz yumulan yoksul mahallelerin iyileştirilmesi adı altında yapılan kentsel dönüşüm uygulamaları, bu alanlardaki yapıların el değiştirilerek yenilenmesi sırasında, buraları daha önce yaşanır kılan kesimleri yerinden ederek, adeta kentin yeni kenarlarına sürerek cereyan etmektedir. Bu süreçte oluşan rant ise öncelikle yapım sürecinde devreye giren inşaat sermayesine, ardından da satın alma yoluyla mülk sahibi olan kesimlere aktarılmaktadır.

Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından bugüne kadar ilan edilen 50'yi aşkın kentsel dönüşüm alanı yakından incelendiğinde, bu alanların hem mevcut kentsel işlevleri bakımından hem de dönüşüm hedefleri bakımından farklılaştığı görülmektedir. Bu bakış açısıyla, kentsel dönüşümüne konu olan alanlar;

- Kent merkezinde kasıtlı yaratılmış göküntü alanları,
- Kentin varoşlarındaki gecekondu bölgelerinden kent içinde konumuna bağlı olarak gelişen kentsel rantın yüksek olduğu bölgeler,
- Kentin çeperinde henüz yapılaşmamış alanlarda normal planlama süreçleri içinde elde edilmesi mümkün olmayan rantlara kentsel dönüşüm projeleriyle el koyma amacı ile dönüşümüne konu edilen alanlar,

şeklinde gruplandırılabilir. Bunlara ilişkin öne çıkan bazı örnekler:

Ulus Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Projesi

Cumhuriyet'in başkenti Ankara açısından en önemli alanlardan Ulus, "Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı" ilan edilmiştir. Büyükşehir Belediye Meclis kararında, "İlk sit kararının alındığı 1980 yılından itibaren Ulus Tarihi Kent Merkezinde köklü değişim/dönüşüm sağlanmadığından, mevcut dokudaki yapıların yıkılmaya, yıpranmaya yüz tuttuğu, alanın mezbelelik bir görünüm kazandığı; hızlı, hayata geçebilecek güncelleştirilmiş yeni bir Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı oluşturma ihtiyacı doğduğu" belirtilerek, Belediye Kanununun 73. maddesinin verdiği yetki ile teklif sınırları içinde kalan tüm planların iptali öngörülmüştür. Yine Ankara Büyükşehir Belediyesi, Temmuz 2005 tarihinde yasallaşan "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması" kanununa dayanarak sit alanı sınırlarını değiştirmiş ve bu alanda daha önce yarışmalar yoluyla elde edilen projeleri bir tarafa

birakarak, "Ulus Tarihi Kent Merkezi", "Ankara Kalesi" ve Hamamönü Projelerini kapsayan "Yeni Değişim ve Dönüşüm Projeleri"ni İstanbul'da bir mimarlık bürosuna sipariş etmiştir. Yapılan sözleşmenin ardından, plan yapım işine başlayan yüklenici firma işi tamamlamış ve 1/5000 ölçekli "Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı" ile 1/1000 ölçekli "Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı" Ankara Yenileme Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğünün 17 Mayıs 2005 tarih ve 25 sayılı kararı ile uygun görülmüştür. Söz konusu planlar Ankara Büyükşehir Belediye Meclisince de 15 Haziran 2007 tarih ve 1619 sayılı karar ile onaylanmıştır. Her iki karar da Mimarlar Odası Ankara Şubesi ile birlikte meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütlerince yargıya taşınmıştır. Dava konusu işlemlerin yasa ve yönetmelik hükümleri ile şehircilik ve planlama ilkelerine, kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olmadığı yönündeki bilirkişi raporu doğrultusunda Ankara 10. İdare Mahkemesi 12 Eylül 2008 tarihinde dava konusu işlemlerin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. 4 Mart 2009 tarihinde ise dava konusu işlemlerin iptaline karar verilmiştir. Yargı sürecinden ümit kesilince bu kez merkezi yönetim devreye girmiş ve 17 Şubat 2010 tarihli Resmi Gazete'de ilan edilen 2010/88 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Ulus tarihi kent merkezi kapsamında yer alan alanlar yenileme alanı olarak kabul edilmiştir. Bakanlar Kurulunun bu kararının da iptali istemiyle yargıya başvurulmuş olup dava Danıştay 6. Dairesinde sürmektedir.

Söz konusu proje alanı Altındağ ilçesi sınırları içinde 210 ha. alanı kapsamaktadır. Proje alanında 4200 bina mevcut olup 3800 adedi gecekondudur. Yargı tarafından durduruluncaya kadar Hacıbayram Camisi çevresinde ve Bentderesinde çok sayıda binanın yıkımı gerçekleştirilmiştir.

Kuzey Ankara Kent Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi

Ankara Kentsel Dönüşüm Projeleri içinde en hızlı hayata geçirilen proje Kuzey Ankara Kent Girişi Kentsel Dönüşüm Projesidir. Keçiören, Altındağ ve Pursaklar ilçe belediyeleri sınırları içinde yer alan bu alanla ilgili olarak 4 Mart 2004 tarihinde "5104 Sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Kanunu" adı altında özel bir yasa çıkarılmıştır. (Bu yasa kamuoyunda Melih Gökçek Yasası olarak bilinmektedir.) Bu proje kapsamında Esenboğa Havaalanı yolunda bulunan gecekondular, "bizi yabancı konuklara karşı mahcup ediyor" gerekçesi ile yıkılarak yerine "çağdaş, modern" yaklaşık 20.500 adet konut

yapımı planlanmıştır. Büyükşehir Belediyesi ve TOKİ işbirliği ile çıkan yasanın ardından inşaat ruhsatları bile alınmadan süratle tamamlanan bu proje için bölgede yaşayan insanlar hızla tahliye edilmiştir. Yaklaşık 80-90 bin insanın yaşayacağı bir büyüklükteki bu alanın planlaması, projelendirilmesi ve inşa edilmesinin hangi yöntemlerle ve kimler eliyle gerçekleştirildiği konusunda kamuoyu ve ilgili meslek kuruluşları bilgilendirilmemiştir.

Ankara Büyükşehir Belediyesinin 13.05.2005 tarihli ve 1310 sayılı kararı ile onaylanan proje 1396 ha. alanı kapsamaktadır. Proje alanının 250 ha.'lık bölümünde TOKİ, 2500 konutun inşaatını süratle tamamlamıştır. İnşaatların sürdüğü proje alanında 20500 konutun 6760 adedi hak sahiplerine verilecektir.

Mamak Kentsel Dönüşüm Projesi

"Dünyanın en büyük kentsel dönüşüm projesi" olarak tanımlanan Mamak Kentsel Dönüşüm Projesi ile 15 bin gecekondunun yıkılarak yerine 60 bin konut, 1 milyon metrekare iş merkezi yapılması planlanmaktadır.

Ankara Büyükşehir Belediyesi ile Mamak Belediyesinin birlikte yürüttüğü bu proje yaklaşık 100 bin nüfusun yaşadığı 17 mahalleyi etkilemekte ve aynı bölgedeki nüfusu 240 bine çıkarmaktadır. Bölge halkı bilgilendirilmeden ve yurttaşlar aleyhine sözleşmelerle hayata geçirilmeye çalışılan proje büyük bir hukuk mücadelesine sahne olmaktadır.

Önce "Hatip Çayı Vadisi-Samsun Yolu Koridoru Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi" adı altında Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 14 Ocak 2005 tarihli kararı ile ilan edilen proje yargı tarafından durdurulmuştur. Bunun üzerine Ankara Büyükşehir Belediyesi 14 Eylül 2005 tarihinde 2409 sayılı meclis kararı ile "Samsun Yolu Doğu Ankara Kent Girişi Yeni Mamak Kentsel Dönüşüm Projesi"ni ilan etmiştir. Eskişine göre kapsamı daha da genişletilmiş olan bu proje, Mamaklıların örgütlenmesini sağlamış, projeye karşı mücadele etmek için "Mamak Barınma Hakkı Bürosu"nu kuran Mamaklılar, "Yeni Mamak Kentsel Dönüşüm Projesi"nin iptali istemiyle dava açmışlardır. Yargıdan projeye iptal kararı çıkarken, projeye dayalı sözleşmelerin hukuki dayanağının da kalmadığına hükmedilmiştir. Bu yargı kararlarına rağmen Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Mamak Belediyesi iptal edilen projenin üzerinde küçük değişiklikler yaparak, adını bile değiştirmeden aynı projeyi 14 Temmuz 2008 tarihinde uygulamaya sokmuştur. Bu projeye karşı da Mamaklıların hukuk mücadelesi devam etmektedir.

Proje, Mamak ilçesi sınırları içinde 940 ha. alanı kapsamaktadır.

Dikmen Vadisi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projeleri

Çankaya ilçesi sınırları içinde etaplar halinde ilan edilmiştir. 259 ha. alanı kapsayan 1. ve 2. Etap uygulaması tamamlanmış, 1218 gecekondü yıkılarak 1933 konut yapılmıştır. Uygulaması tamamlanan 3. Etap kapsamında 1134 konut yapılmış 303'ü hak sahiplerine verilmiştir.

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 14.01.2005 tarihli ve 215 sayılı kararı ile onaylanan Dikmen Vadisi 4-5. Etap Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi 176 ha. alanı kapsamakta olup 8200 konut yapımını öngörmüştür. Yukarı Dikmen Vadisi halkının 4 yıl süren "barınma hakkı", "insanca bir yaşam" ve "güvenli bir gelecek" için verdiği mücadele sonucunda, Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi, 15.05.2009 tarihinde aldığı 1208 no.lu kararla önceki kararına dayanan Dikmen Vadisi 4. ve 5. Etap Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesini iptal etmiştir. Belediye Meclisinin aynı tarihli,

1213 ve 1214 sayılı kararları ile de, anılan proje kapsamındaki ilgili planlar ve işlemlerin tümü hakkında da iptal kararları tesis edilmiştir.

Mühye Güneypark Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Çankaya ilçesi sınırları içinde 180 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 18.02.2005 tarihli ve 524 sayılı kararı ile onaylanmıştır. 5700 konut ve 22800 nüfus öngörülmüştür.

İmrahor Vadisi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 18.02.2005 tarihli ve 536 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Çankaya ve Mamak ilçeleri sınırları içinde 3560 ha. alanı kapsamaktadır. Proje alanı Ankara kent yerleşkesinin güneydoğu tarafında İmrahor Vadisi boyunca uzanmaktadır. 7 etap halinde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.

Lodumlu Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara kent yerleşkesinin batısında, Eskişehir Yolu kenarında bulunan ve yaklaşık 600 ha. yüzölçümündeki proje alanı Çankaya ilçesi sınırları içindedir. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 18.02.2005 tarihli ve 542 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Ankara'nın sağlık yerleşkesi olarak yeniden inşası hedeflenmektedir.

Konya Yolu-Çaldağ Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Çankaya ilçesi sınırları içinde 320 ha. alanı kapsayan proje Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13.04.2005 tarihli ve 883 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Proje alanında 8200 adet konut yapımı öngörülmektedir.

Yakupabdal-Karataş-Yaylabağ Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 17.06.2005 tarihli ve 1642 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Çankaya ve Gölbaşı ilçeleri sınırları içindeki yaklaşık 3600 ha. alanı kapsamaktadır. Proje alanı, Ankara kent yerleşkesinin güneydoğu tarafında, Ankara Çevre Otoyolunun doğu tarafında bulunmaktadır.

Güneytepe Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 17.06.2005 tarihli ve 1648 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Proje alanı,

Ankara kent yerleşkesinin güney tarafında, Çankaya ilçesi sınırları içinde yaklaşık 60 ha. alanı kapsamaktadır. Turan Güneş Bulvarı ile Doğukent Caddesinin kesişim alanının doğusunda yer almaktadır.

Nasreddin Hoca Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Çankaya Belediyesi sınırları içinde 7.3 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 15.07.2005 tarihli ve 1963 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Merkezi İş Alanı (MİA) Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 15.07.2005 tarihli ve 1964 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Altındağ ilçesi sınırları içinde 262 ha. alanı kapsamaktadır. Proje alanı, Ulus'un ve Kazım Karabekir Caddesinin kuzeybatısında, Yeni Sanayi Bölgesi üzerinde bulunmaktadır. 2 etaplıdır. Projeyi hayata geçirmek için Büyükşehir Belediyesi, TOBAŞ ve Ankara Ticaret Odası (ATO) ortak çalışma yapmaktadır.

Ovacık-Alüminyumcular Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 12.08.2005 tarihli ve 2229 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Keçiören ilçesi sınırları içinde 80 ha. alanı kapsamaktadır. Proje alanı, Ankara'nın kuzeyinde, Çevre Otoyolu ile Ovacık kavşağının kuzeybatısında yer almaktadır.

Doğukent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 12.08.2005 tarihli ve 2238 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Proje alanı Mamak ilçesi sınırları içinde olup 758 ha. alanı kapsamaktadır. Proje ile 38 bin adet konut yapımı ve 152 bin nüfus öngörülmektedir.

Etlik-Kasalar Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Keçiören ilçesi sınırları içinde 230 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.09.2005 tarihli ve 2533 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Proje alanı, Ulus'un ve Eşref Bitlis Caddesinin kuzeybatısında, SSK Etlik hastanelerinin bulunduğu alan üzerindedir.

Göksu Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Etimesgut ilçesi sınırları içinde 650 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.09.2005 tarihli ve 2532 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Ankara'nın batısında, Göksu Parkını da kapsayan alanlar üzerinde yer almaktadır.

Şirindere Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 11.10.2005 tarihli ve 2669 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Çankaya ilçesi sınırları içinde 13.7 ha. alanı kapsamaktadır. Proje alanı, kentin güneybatısında, Karakusunlar Mahallesi ve ODTÜ yerleşkesinin doğusunda yer almaktadır.

İncek-Taşpınar-Kızılcaşar Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Gölbaşı ilçesi sınırları içinde 2235 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.12.2005 tarihli ve 3279 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Proje alanı, kentin güneybatısında, İncek, Taşpınar ve Kızılcaşar Mahallelerinde yer almaktadır. 17 bin konut ve yaklaşık 70 bin nüfus öngörülmektedir.

50.Yıl Parkı ve Çevresi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Çankaya ve Mamak ilçeleri sınırları içinde 116 ha. alanı kapsayan proje Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.12.2005 tarihli ve 3281 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Ankara Ü. Hukuk Fakültesinin güneydoğusunda ve İncesu deresi civarında, 50.Yıl Parkı ile bitişik alanda yer almaktadır.

TOBB Söğütözü Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Yenimahalle ilçesi sınırları içinde 43.7 ha. alanı

kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.12.2005 tarihli ve 3280 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Söz konusu alana dair Şubemizi hukuki girişimleri bulunmaktadır.

TOBB Lodumlu Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Çankaya ilçesi sınırları içinde 14.3 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesinin 16.12.2005 tarihli ve 3283 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Atırbey-Hıdırlıktepe Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 17.02.2006 tarihli ve 484 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Altındağ ilçesi sınırları içinde 116 ha. alanı kapsamaktadır.

Beynam Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.06.2006 tarihli ve 1438 tarihli kararı ile onaylanmıştır. Yaklaşık 930 ha. alan üzerinde hafta sonu evlerinin yapımı planlanmaktadır.

BHA-Hipodrum Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Yenimahalle sınırları içinde 200 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.06.2006 tarihli ve 1439 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Proje alanı, Atatürk Kültür Merkezi Bölgesi üzerinde bulunmaktadır.

Ahlatlıbel (Anayasa Mahkemesi) Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.06.2006 tarihli ve 1457 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Kentin güneyinde yer alan yaklaşık 6.3 ha. alan üzerinde Anayasa Mahkemesi kompleksi inşa edilmiştir.

Yükseltepe-Taşlıtepe Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Keçiören ilçesi sınırları içinde 108 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 12.07.2006 tarihli ve 1613 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Saklıkent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 15.08.2006

tarıhli ve 1990 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Yenimahalle ilçesi sınırları içinde 1205 ha. alanı kapsamaktadır. Proje alanı kentin kuzeybatısında, Çevre Otoyolu kuzeyinde, Susuz köyü güneyinde, Karacakaya köy yerleşik alanının batısında yer almaktadır.

Şükriye Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Altındağ ilçesi sınırları içinde, Ulucanlar ve Ankara Hastanesi etrafındaki 19.6 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 18.08.2006 tarihli ve 2019 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Mevlanakapı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Gölbaşı ilçesi sınırları içinde 300 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 18.08.2006 tarihli ve 2022 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Tanyeli Kavşağı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 12.09.2006 tarihli ve 2215 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Çankaya ilçesi sınırları içinde, Konya Yolu ile Çetin Emek Bulvarının kesişim alanında 9.6 ha alanı kapsamaktadır.

Semazen Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 15.09.2006 tarihli ve 2316 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Çankaya ilçesi sınırları içinde, Karakusunlar bölgesinde, Konya Yolu üzerinde 6.4 ha. alanı kapsamaktadır.

Güneykent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Gölbaşı ilçesi sınırları içinde 3000 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesinin 15.11.2006 tarihli ve 2749 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

TCDD Güzergahı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 30.11.2006 tarihli ve 2965 sayılı kararı ile onaylanmıştır. TCDD'nin Sincan ilçesi sınırları içinden başlayarak Etimesgut, Yenimahalle, Çankaya, Altındağ ve Mamak ilçeleri sınırları içinde TCDD hattı boyunca uzanan 5935 ha. yüzölçümündeki alanları kapsar.

Anadolu Bulvarı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Proje alanı Anadolu Bulvarı üzerinde 5 ha. alanı

kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 30.11.2006 tarihli ve 2974 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Kavşak düzenlenmesi amaçlıdır.

Bilkent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.02.2007 tarihli ve 491 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Bilkent Üniversitesi sınırları içinde yer alan proje alanı 1669 ha. dır.

Çukurambar Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Çankaya ilçesi sınırları içinde 255 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.02.2007 tarihli ve 495 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Temakent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Yenimahalle ve Sincan ilçeleri sınırları içinde 2860 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.02.2007 tarihli ve 496 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Tilkiler Çiftliği Kentsel Dönüşüm Gelişim Projesi

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.03.2007 tarihli ve 802 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Yenimahalle ilçesi, Macun mahallesi sınırları içinde yer almaktadır. 25.6 ha. alanı kapsamaktadır.

Fatih Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Sincan ilçesi sınırları içinde, Ayaş Yolu etrafında 220 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.03.2007 tarihli ve 799 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

İstanbul Yolu Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

İstanbul Yolu Kent Giriş Projesi olarak da anılmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13.04.2007 tarihli ve 1103 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Etimesgut ve Yenimahalle ilçe sınırları içinde, İstanbul Yolu sanayi alanları etrafında 365 ha. alanı kapsamaktadır.

Batıkent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi

Yenimahalle ilçesi sınırları içinde 108 ha. alanı kapsamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 15.06.2007 tarihli ve 1621 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Yeni Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanları :

Yeni Güneypark Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı (Çankaya)

Yıldız Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı (Çankaya)

Çaldağ Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı (Çankaya)

Dikmen Vadisi Son Etap Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı (Çankaya)

İptal edilen "Dikmen Vadisi 4. ve 5. Etap Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi" nin yerine geçmek üzere ilan edilmiştir. Bu proje kapsamında hazırlanan imar planları da yargıya taşınmıştır.

Eskişehir Yolu Ballıkuyumcu Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı (Yenimahalle)

Eski AŞOT Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı (Yenimahalle)

Kuzey Ankara Projesi 2. Etap Solfasol İlave Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı (Altındağ)

Orman Genel Müdürlüğü Gazi Tesisleri Eski Fidanlık Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı (Yenimahalle)

ATATÜRK ORMAN ÇİFTLİĞİ

Mustafa Kemal tarafından satın alınan 20 bin dekar arazi üzerinde "Orman Çiftliği" adıyla 1925 yılında kurulmuştur. 1925-1937 yılları arasında yeni arazilerin alınması ile 52 bin dekar yüzölçümüne ulaşan Çiftlik, 11 Haziran 1937 tarihinde Atatürk'ün yazmış olduğu vasiyet mektubu ile T.C. Hazinesine hibe ve emanet edilmiştir. Başta "Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu"na bağlanan Orman Çiftliği daha sonra "Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü" bünyesine alınmıştır. 24 Mart 1950 tarihinde çıkarılan 5659 sayılı Kanun ile "Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü" kurulmuş ve çiftliğin adı günümüze kadar gelen "Atatürk Orman Çiftliği" olarak değiştirilmiştir.

1950-1983 yılları arasında çıkarılan kanunlarla AOÇ arazisinin bir kısmı çeşitli kuruluşlara devredilmiş ya da satılmış, yüzölçümü 30 bin dekara kadar inmiştir. Devredilen bu arazilerin bir kısmı daha sonra yapılan özelleştirmeler aracılığı ile kamu mülkiyetinden çıkarak özel mülkiyete bile geçmiştir. 2 Haziran 1992 tarihinde Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca doğal ve tarihi sit alanı ilan edilmiş, 20 Temmuz 1993 tarihinde ise Kurul AOÇ'nin sit sınırlarını belirlemiştir. 7 Mayıs 1998 tarihinde de AOÇ 1.Derece Sit Alanı ilan edilmiştir.

Koruma Kurulu kararları ile AOÇ üzerindeki yağma ve talan girişimleri bir süre duraklamış, ancak sit alanı içerisinde ruhsatsız ve kaçak yapılaşmalar sürmüştür. 8 Temmuz 2006 tarihinde 5524 sayılı "Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" yürürlüğe sokulmuş ve bu

değişiklik ile Ankara Büyükşehir Belediyesine Atatürk Orman Çiftliğinin "öncelikle üst ölçekli plan ve Koruma Amaçlı İmar Planı ve bunlara uygun her türlü imar planlarını yapma" yetkisi verilmiştir.

AOÇ alanını dilediği gibi kullanmasının önünü açacak bu yasal düzenleme ile yetkiyi alarak kolları sıvayan Ankara Büyükşehir Belediyesi çok kısa bir sürede "1/25000 Ölçekli Atatürk Orman Çiftliği alanları Nazım İmar Planı" ile "1/10000 Ölçekli Atatürk Orman Çiftliği Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı"nı hazırlayarak 12 Ocak 2007 tarihinde Büyükşehir Belediye Meclisinden geçirmiştir. Parçacı uygulamaları meşrulaştıran ve alanı bütüncül olarak ranta açmayı hedefleyen bu planların ve planları onaylayan belediye meclis kararının iptali istemiyle TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası ve TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası tarafından dava açılmıştır. Söz konusu meclis kararı ve planlar Ankara 13.İdare Mahkemesince 28 Kasım 2008 tarihinde iptal edilmiş, 17 Mart 2010 tarihinde de Danıştay 6. Dairesince iptal kararı onanmıştır.

Yargı kararları üzerine vakit kaybetmek istemeyen Büyükşehir Belediyesi bu kez aynı alan için "1/10000 Ölçekli Atatürk Orman Çiftliği Alanları Nazım İmar Planı ve 1. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 1/10000 Ölçekli Ulaşım Şeması ile 1/10000 Ölçekli Ulaşım Uygulama Projesi"ni 13 Ağustos 2010 tarihinde Büyükşehir Belediye Meclis kararı ile onaylayarak yürürlüğe sokmuştur. Bu planlar ve projelerde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ve Ankara Barosu Başkanlığınca iptal istemiyle yargıya taşınmıştır. Yargı süreci devam etmektedir.

Yukarıda kuruluşu, gelişmesi, yasal statüsü, parçalanması ve yargı süreçleri hakkında özet bilgi

verdiğimiz Atatürk Orman Çiftliği, genç Cumhuriyetin en öncelikli kararlarından biri olarak, Başkent Ankara'nın sahip olduğu toplumsal ve kültürel kimliği temsil eden ve değerlerini yansıtan çok önemli bir alandır. Ne yazık ki bu alan, gelişen ve büyüyen kentin önemli bir rant odağı olarak görülmeye başlamıştır.

Atatürk Orman Çiftliğinin kuruluş amacı ziraat ve hayvancılıktır. Bunların uzantısı olarak endüstriyel tesisler inşa edilmiş, üretimin değerlendirilmesi amacıyla ticari birimler oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra Başkent Ankara'nın sosyal yaşamına hizmet eden tesislere de AOÇ arazisi içinde yer verilmiştir. Daha sonra AOÇ'den koparılan alanlarda, çimento fabrikası, otobüs terminali, devlet mezarlığı, atık su kolektörleri, kömür depoları, benzinlikler gibi Atatürk'ün vasiyetinde bulunmayan ve kuruluş amacı dışında birçok kullanım yer almıştır. Bunların yanında, arazinin oldukça büyük bir bölümünün de kira, protokol gibi yöntemlerle devri/tahsisi gerçekleştirilmiştir. Böylece kamunun malı, özel mülkiyete dönüştürülmüş, arazinin bütünlüğüne ve sürekliliğine zarar verilmiş, çok parçalı bir yapıya bürünmesine neden olmuştur. Arazideki bu durum rant beklentilerinin de gün geçtikçe artmasına yol açmıştır.

GENÇLİK PARKI

Son on yıl içinde Ankara'nın belleğinden silinen bir alan da Gençlik Parkı'dır. Park, Cumhuriyetin ilk yıllarında İncesu Deresinin taşkın alanında bulunan 28 hektar büyüklüğündeki bataklık bir arazide kurulmuştur. Tasarımcısı Fransız Theo Leveau olan parkın yapımına 1936 yılında başlanmış, çeşitli ödenek sorunları ile süren 7 yıllık inşaat süresi sonunda 19 Mayıs 1943

tarihinde halkın hizmetine açılmıştır. Parka 1951 yılında bir lunapark yerleştirilmiş, 1957 yılında da TCDD tarafından park içinde dolaşan iki minyatür tren işletilmeye başlanmıştır. Daha sonra da Göl Gazinosu yapılmış, bu bina sonradan nikâh salonuna dönüştürülmüştür.

Yeni kurulan Cumhuriyet Başkentinin simgelerinden olan Gençlik Parkı, Ankaralılar kadar Türkiye'nin diğer kentlerinden gelen ziyaretçiler için de mutlaka görülmesi gereken bir mekân olma özelliğini 1980'lere kadar sürdürmüş, bu tarihlerden itibaren güvenlik sorunları nedeniyle gerilemeye başlayan Park halkın ilgisini kaybetmiştir. Güvenlik sorununu yeni bir proje ile çözebileceğini düşünen Ankara Büyükşehir Belediyesi, Milli Komite ve Kültür Bakanlığından aldığı onay ile 2006 yılında yıkımlara başlamış ve Cumhuriyetin simgelerinden biri olan Gençlik Parkını adeta yerle bir etmiştir. Bu yıkımdan sadece Göl Gazinosu / Nikâh Salonu kurtulmuştur. Park yenilenen haliyle 30 Ağustos 2009 tarihinde halka açılmış, ancak eski ilgiyi görememiştir.

Yıkımdan kurtulan Gençlik Parkı içindeki eskinin Göl Gazinosu, uzun yıllar aralarında Zeki Müren, Behiye Aksoy, Mustafa Sağyaşar, Yaşar Özel gibi ünlü isimlerin de bulunduğu sanatçıların programlarına mekân olmuş, daha sonra Ankara Belediyesi Nikâh Salonu olarak binlerce Ankaralının anılarında yer almıştır. Kültür Bakanlığınca Sanat Kurumuna tahsis edilen bina, Büyükşehir Belediyesinin restorasyon sözünü

yerine getirmemesi nedeniyle bugün elektriği ve suyu olmayan, yer yer yanmış bir harabe haliyle ilgi beklemektedir. Sanat Kurumu ile çalışmalara başlayan Mimarlar Odası Ankara Şubesi yapının kentin kültürel hayatına yeniden kazandırılması için gerekli girişimlerde bulunmaya başlamıştır.

ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ

Ankara'da son 10-15 yılın en göze çarpan gelişmelerinden biri AVM'leşme sürecidir. Onbeş yıl öncesine kadar sadece iki adet (Atakule ve Karum) alışveriş merkezinin bulunduğu Ankara'da günümüzde bu sayı yapılması düşünülenlerle birlikte 50'yi aşmaktadır. 2010 yılı rakamları ile Türkiye genelinde her bin kişiye 82 metrekare AVM alanı düşerken, Ankara'da her bin kişiye 215 metrekare AVM alanı düşmektedir. İşletmeye açılmış 1,5 milyon metrekare kiralanabilir AVM alanı ile Ankara, Avrupa'nın kişi başına en fazla AVM alanı düşen kenti özelliğini taşımakta ve hatta birçok Avrupa ülkesini de geride bırakmaktadır.

Eskişehir Yolu ve İstanbul Yolu olarak bilinen güzergâhlar üzerinde yoğunlaşan AVM'ler kentin diğer bölgelerinde de yaygınlaşmakta, yeni AVM'lerin yapımı planlanırken işletmeye açılmış olanları da plan tadilatları ile kullanım alanlarını büyütmektedirler. Büyükşehir Belediyesi sırf AVM inşaatına yönelik Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanları ilan etmektedir.

İklim koşullarından etkilenmeyen ve insanların alışveriş, eğlence, boş zamanlarını değerlendirme, yeme içme gibi gereksinimlerini birarada karşılayan içe dönük büyük kapalı kutular olarak tanımlanabilecek AVM'ler diğer kentlerde olduğu gibi Ankara'da da kent yaşamını etkilemekte ve yeni bir kent insanı tipi yaratmaktadır. AVM'lerin Ankara'daki sayısı ve alanı itibarıyla bu etki diğer kentlerle karşılaştırıldığında çok daha ürkütücüdür. AVM'lerin çoğalması ve kentlinin tüm ihtiyaçlarını birarada ve tek defada AVM'lerde karşılamaya yönlendirilmesi sonucunda kent merkezi boşalmakta, hatta çöküşe doğru gitmektedir. AVM'ler kentteki geleneksel alışveriş dokusunu değiştirmekte, küçük esnafın ciro kaybına ve kent merkezindeki geleneksel çarşıların ve merkezi iş alanının zayıflamasına ve hatta kent merkezindeki perakende ticaretin ortadan kalkmasına yol açmaktadır. Yıllardır Ankara'nın kent merkezinde faaliyet gösteren ünlü mağazalar, restoranlar, köklü kurumlar ve diğer ticari kuruluşlar ya kapanmakta ya da AVM'lere taşınmaktadır. Boşalan kent merkezi ile birlikte de kentin kimliği de yok olmaktadır.

Alışveriş merkezleri kent içi ulaşım yapısını ve taşıt trafiğini de etkilemektedir. Son 10 yılda Ankara'da

AVM'lerin sayısının artışına paralel olarak bunların yarattığı otomobil ağırlıklı trafiğin belirli koridorlarda ve zamanlarda sorunlar yarattığı görülmektedir. AVM kaynaklı trafik artışı ile Ankara'da otomobile dayalı ulaşım politikaları ve otomobil öncelikli ulaşım projelerini benimseyen kent yönetimlerinin aynı zamana rastlaması ilginç bir beraberlik oluşturmıştır. AVM'ler katlı kavşakların yapımını özendirmiş ancak bunlardan beslenen AVM'lerin sayı ve alan artışı bu kez katlı kavşakları tıkamaya başlamıştır. Kentten daha fazla uzağa kaçmaya başlayan AVM'ler daha fazla otomobil kullanımını ve yakıt tüketimini kışkırtmıştır.

ATATÜRK BULVARI

Son 10 yılda Ankara'nın en fazla darbe yiyen ve tahribata uğrayan alanlarının başında Atatürk Bulvarı gelmektedir. Gerek kentiçi ulaşım ve gerekse yürüyüş-gezinti yolu olarak Ankara'nın en önemli aksı olan Atatürk Bulvarı bu dönemde yapılan ve hiçbir bilimsel ulaşım planına ve şehircilik kurallarına dayanmayan uygulamalarla hızlı taşıt trafiğine kurban edilmiş ve "Bulvar"dan "Karayolu"na dönüştürülmüştür. Bu konuda uzman bilim adamlarının, üniversitelerin, meslek kuruluşlarının ve kent halkının görüş ve uyarıları dikkate alınmadan gerçekleştirilen "proje"ler Atatürk Bulvarını yok etmiştir.

Önce Akay Kavşağı, arkasından Sıhhiye U Köprüsü, sola dönüş yasakları, yaya hemzemin geçişi yasakları ve engelleri ve sonunda Kuğulu-1, Kuğulu-2 Tünelleri gibi hiçbir çağdaş, insana, yayaya önem veren ileri bir ülkenin kentinde, hem de başkentinde görülmeyen uygulamalar sonucunda Ankara, doğrultusu 1925 yılında çizilen bu Cumhuriyet mirasını kaybetmiştir. Karayoluna dönüşen Atatürk Bulvarı sosyal, kültürel ve ticari cazibesini yitirmiş ve terk edilmeye başlamıştır.

"ULUCANLAR CEZAEVİ MÜZESİ
TOPLUMSAL BİR DÜŞTÜ"
SÖYLEŞİLERİ **6**

iz bırakıp gittiler...

Konuşmacı
Füsun Kavalcı

8 Haziran 2011 Çarşamba
Saat: 18.30

TMMOB MİMARLAR ODASI
ANKARA ŞUBESİ

Yer: Mimarlar Odası
Konur Sokak No 4 | Kat 5 Yenışehir - Ankara

ÖZEL BÖLÜM

Seçimlere Giderken Demokrasi

12 Haziran Genel Seçimlerine sayılı günlerin kaldığı bugünlerde ülkede farklı alanlarda yaşanan gelişmeler seçimlerin önemini bir kez daha bizlere gösteriyor. Çalışma yaşamındaki ağır koşullar, sağlık sektöründe geliştirilmeye çalışılan özelleştirme politikaları, doğal yaşamı her gün daha fazla katleden yanlış enerji politikaları, ısrarla hayata geçirilmeye çalışılan nükleer santraller, "kentse dönüşüm" adı altında zorla yerinden edilmeler... Tüm bu sorunların temelinde ise toplumun sağlıklı işleyişini sağlayacak demokrasinin eksikliği hissediliyor. İşte bu sebeple, Bülten'in bu sayısında yaklaşan seçimlerle birlikte demokrasiyi farklı alanlarda masaya yatırdık.

12 Haziran Genel Seçimlerine Giderken...

Karl Marx'ın çokça alıntılanmış ifadesidir: büyük tarihsel olaylar iki kere gerçekleşir, fakat ilkinde trajedi, ikincisinde komedi biçiminde. Marx'ın bu ifadeyi kullandığı bağlamsa önemlidir: amcası Napoleon Bonaparte'ı taklit eden yeğen Louis Bonaparte'ın, 2. Cumhuriyet'in başkanlığıyla yetinmeyip bir hükümet darbesi gerçekleştirerek kendisini III. Napoleon adıyla imparator ilan edişini tahlil etmektedir Marx. Ona göre, Fransız Devrimi'nin yarattığı altüst oluşun ürünü olan tarihsel duruma ve onun siyasal aktörlerine kıyasla Louis Bonaparte'ın darbesi ve bu darbenin aktörleri, özgün tarihsel olaya kıyasla ancak bir karikatür niteliğindedir.

Bugün giderek gerginleşen bir atmosferde hızla yaklaşmakta olan 12 Haziran seçimlerini de, Türkiye'de ciddi bir altüst oluşa sahne olmuş olan 2002 seçimlerinin bir tekrarı, ama komedi niteliğinde bir tekrarı olarak görmek mümkün. Bugün büyük bir iktidar gücüyle seçimlere giden AKP, 2002'deki "mağdur" AKP'nin bir karikatürü. 2002'de sistemin dışladığı AKP karşısında, bugün tüm mağruriyetini hala mağdur maskesi altına gizlemeye çalışan iktidar partisi AKP bulunuyor. O gün, okuduğu şiir dizeleriyle ceza almış –ve siyasetten men edilmiş– bir siyasetçi olan kişi, bugün, kadir-i mutlak bir Başbakan. Dahası, o gün siyasi varoluşunu sadece belagatiyle belirleyen Başbakan, bugün, elektronik ekranlar arızalanınca konuşamaz hale gelecek kadar kendi sözüne yabancılaşmış bir siyasetçi. 2002'de devlet karşısında söz isteyen bir muhalif hareket olan AKP, 2011'de devlet olmak isteyen muktedir bir hareket... Örnekleri çoğaltmak mümkün. Kısaca söylersek, 2002'de tarihsel koşulların sonucu olarak sistem-içi ve devlet-dışı tek siyasi aktör olan AKP, bugün yine aynı biçimde davranmaya öykünüyor; bunu yapabilmek için de, kendisi dışında siyaset üretmenin koşullarını yok ediyor. Yani bugünün AKP'si, hem muhalif olma pozisyonu, hem de devletle (ve onun tekelinde bulunan şiddet araçlarıyla) ilişkisi açısından 2002'deki AKP'nin bir karikatürü niteliğinde, pek gülünecek yanı olmasa da.

AKP İktidarının Ekonomi-Politiki

2002'den bugüne kadar yaşadığımız dönem, Türkiye tarihinde önemli bir dönüşüm süreci oldu. Bu dönemde Türkiye ekonomisi, dünya ekonomik konjonktürünün de

sağladığı avantajla ciddi bir büyüme trendi yakaladı, bu da toplumsal tüketim kalıplarını ciddi bir biçimde dönüştürdü. Bu büyüme ortamı, AKP'ye, daha önceki partilerin başa çıkamadığı bir dizi sorunu sürdürülebilir kılma şansını verdi. Bu sorunlar, ekonominin neoliberal yapılanmasına eşlik edecek toplumsal tepkileri –en başta yoksulluğu– içermekteydi. Enflasyonun son birkaç on yıla kıyasla düşük düzeylerde kalması, bireylere, güvenle tüketme, hatta kazandığından fazlasını krediler yoluyla borçlanarak tüketme imkanı sağladı. Orta ve alt-orta sınıflarda ivme kazanan tüketim eğilimi, aynı zamanda "ekonomik istikrar"a ve bunun yegane garantisi olarak sunulan AKP iktidarına bağımlılık duygusunu güçlendirdi. Kazandığından fazlasını tüketen bireylerin ve ürettiğinden fazlasını harcayan ülkenin borç göstergeleri giderek bozulmakta. Ekonomik büyümenin en önemli unsuru olan tüketim hanehalklarını daha fazla borçlanmaya itmekte, istihdam yaratacak yatırımlar yapılmamakta. AKP döneminde sınai üretim incelendiğinde, bu dönemde iyice yoğunlaşan özelleştirmeler sonucunda istihdam hacminin %15 civarında gerilediği, özelleştirilen işletmelerde işten atılma oranının %68,2, sendikasılaşma oranının ise %72 olduğu görülmekte.

Borçlanarak tüketme halinin sürdürülebilirliği, emek rejiminin neoliberalleştirilmesine gösterilen tepkileri baskılamakta, özellikle son "torba yasa" ile gündeme getirilen düzenlemelerle Türkiye'deki çalışma koşulları neoliberalizmin en vahşi örneklerinden birini ortaya çıkarmış bulunmaktadır. AKP'nin iktidara gelişiyile birlikte, 2003 yılından bu yana İş Yasası'nda yapılan düzenlemelerle esnek çalışma ve esnek üretim koşulları mevzuata sokulmuş, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda ciddi kayıplar yaşanmıştır. Son dönemde ölümlü iş kazalarının ana akım medyada yer bulacak kadar çoğalması, bu düzenlemelerin doğrudan sonucu olmuştur. Tamamen işverenlerin çıkarları doğrultusunda biçimlendirilen İş Yasası, esnek ve kurlsız çalışmayı, güvencesizliği kural haline getiren taşeronlaştırma biçimlerini gündeme getirmiş, fazla mesai ücretlerini, kıdem tazminatlarını, sendikal hakları budamıştır. Bu dönüşümlerden nitelikli emeğin payına düşen de belirgin bir eğretilişme olmuş, mimarlar ve mühendislerin ürettikleri projeler üzerindeki kontrolleri sermaye lehine zayıflamıştır. Son olarak çıkarılan "torba

yasa" ile de genç işçi ve çırak sömürsünü yaygınlaştıran, kayıt dışı ekonomiyi ve istihdamı teşvik eden, kamuda sürgün ve baskı uygulamalarının önünü açan düzenlemeler getirilmiştir.

Bugün gerçek işsizlik oranı %20'ler civarında seyretmekte, İşsizlik Sigorta Fonu'nda on yılda toplanan 60,6 milyar TL'nin yalnızca 3,7 milyar TL'si işsizlere ödenmiş bulunmaktadır. Yukarıda değinildiği gibi, belli bir ekonomik büyüme ritmi içinde özgürce tüketmeye teşvik edilen kitleler, çalışma koşulları açısından yaşadıkları kayıpları kredi kartları ile kapatmaya çalışmaktadır. 2003-2010 döneminde yıllık ortalama %4,6 oranında büyüyen ekonomiye karşılık istihdamda gerçekleşen büyüme %0,2'dir. Söz konusu olan, istihdam yaratmayan bir büyümedir. Kalkınma ve istihdamla ilişkisi olmayan bu büyümenin maliyeti, benzeri görülmemiş oranlara tırmanan cari açıktır. 2002 yılında 1,2 milyar dolar olan cari açık, 2010 yılında 49 milyar dolara ulaşmış, ulaştığı bu büyüklükle en iflah olmaz liberal ekonomistlerin bile tehdit algısının içine girmiştir.

Milli gelir sıralamasında 17. sırada olan Türkiye, kişi başına düşen gelir sıralamasında 57., OECD'nin 30 ülke sıralaması içinde ise sondan 4. sırada bulunmakta. Yapılan emek düşmanı düzenlemelerle son 12 yılda sanayide emek verimliliği %70 oranında artmış, ücretler ise bu dönemde %12,5 oranında düşmüştür. Bu rakamlar, AKP iktidarında yaşanan ekonomik gelişmelerin sınıfsal boyutunu çarpıcı biçimde gözler önüne sermektedir. Türkiye, bugün, OECD ülkeleri içinde gelir eşitsizliğinde 2. sırada bulunmakta, resmi rakamlara göre nüfusun %17,1'i yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bu yoksulluğun sürdürülebilirliği ise, AKP'nin belediyecilik pratiğinden gelen ve özgün bir neoliberal hegemonya stratejisi olarak görülmesi gereken sosyal yardım mekanizmaları ile sağlanmaktadır.

Uzun süre boyunca orta sınıflar tarafından kentli yoksulların "kömür ve bulgur karşılığı oylarını sattığı" şeklinde yüzeysel bir değerlendirme ve sınıfsal bir öfkeyle yorumlanan durum, aslında 90'lı yıllar boyunca merkez sağın (merkez solu da yedekleyerek) yarattığı neoliberal yıkım koşullarında tamamen yok saydığı yoksul kitleler için hayatlarını idame ettirme stratejisinden başka bir şey değildir. İronik olan şey, neoliberal yapılanmanın emek açısından yarattığı yıkımı, 90'larda merkez sağın hayal bile edemeyeceği düzeylere taşıyan AKP'nin, sürdürülebilir yoksulluğu da bu yapılanmaya eklemeyi başarmış olmasıdır. Hem

merkez sağın hem merkez solun, emekçi sınıfların karşı karşıya bulunduğu yoksullaşmaya duyarsız kaldığı 90'lı yıllarda İslamcı kadrolar, özellikle gecekondu mahallelerinde bir çeşit "sosyal yardım ve dayanışma örgütü" gibi çalıştılar. Siyasal İslam'ın belediyeler aracılığıyla geliştirdiği ve AKP iktidarının devlet kurumlarını da dahil ederek yaygınlaştırdığı model, sadece yoksullara hitap etmez. Yoksullara dağıtılacak yardımların piyasadan alımı, küçük üreticileri ve esnaf gruplarını da bu dağıtım ağının parçası haline getirir. Kamu kaynaklarının şeffaf olmayan yönetimler ve partizan tercihlerle belirlenmiş firmalara aktarımı, bir taraftan yoksulluğu sürdürülebilir kılmakta, bir taraftan da bir sermaye birikim modeli olarak işlemektedir. Dahası, bu modelin her iki ucundaki toplumsal grupları kendine bağımlı kılmaktadır. İşte bu yüzden, muhalefet partilerinin ancak 2009 yerel seçimlerinde akıl edebildiği vatandaşlık geliri vb. öneriler, bu model için ciddi bir tehdit oluşturmuş, AKP'de ciddi rahatsızlık yaratmıştır.

Siyasal Araç olarak Kentsel ve Doğal Mekân

Hem ekonomik büyümeyi besleyen, hem de toplumsal sonuçları açısından AKP hegemonyasını yeniden üreten bir başka alan da inşaat sektörüdür. Ekonomik açıdan hep dikkate değer bir kalem olan inşaat sektörü, AKP döneminde ekonomi alanının dışında bir toplumsal anlam kazanmış, bu anlam ise "kentsel dönüşüm" kavramında ifadesini bulmuştur. Giderek kendi mevzuatını ve idari araçlarını üreten kentsel dönüşüm, bir birikim ve tahakküm stratejisi olarak Türkiye kentlerine giydirilen bir deli gömleği halini almıştır. TOKİ tarafından 9 yılda üretilen 490.000 konut, kullanıcılarına, iklim, topografya, sosyal doku vb. bağlamsal verilere duyarsız ve bu girdilere cevap üretme kaygısı olmadan üretilmiştir. Bir başka ifadeyle söylemek gerekirse, bu kadar büyük miktarda üretilen konutun gerçekleşmesi sürecinde mimarlık yer almamaktadır.

Dahası, kentsel dönüşüm, neoliberal kentleşmenin somut biçimi haline gelmiş, her ölçekte kent mekânının ve giderek kentlerin sermaye birikiminin araçlarına indirildiği görülmüştür. Özellikle 2010 yılında Belediye Kanunu'nun kentsel dönüşüm konulu 73. maddesinde yapılan değişiklikler, bir büyüklük olarak kentsel dönüşüm alanını, kent ölçeğinden ve kentlerin gerçek büyüklüklerinden koparmıştır. Kuramsal olarak bütün bir kentin dönüşüm alanı ilan edilebileceği koşulları sağlayan bu düzenelemenin kurduğu tahayyül, 12 Haziran seçimlerine yönelik olarak ortaya atılan "çığgın projelerle" somutlaşmaktadır. Artık yeni Boğaz

geçişleri, yeni kentler vb. önerilmektedir. Doğayı, kentsel ve toplumsal dokuyu umursamadan gündeme getirilen bu projelerde çarpıcı olan şey, diyalektik bir dönüşümün söz konusu olmasıdır. Örneğin 2005'te, gecekondlu sakinlerinin üç yıl içinde konutlarına taşınmış olacağı vaadiyle başlatılan Kuzey Ankara Kent Girişi projesi, bugün Başbakan tarafından kendini yadsıyan bir proje olarak ifade bulmakta. Yıkılan 6760 gecekondlu yerine yapılacak konut sayısı 18000, 2011 ortası itibarıyla tamamlanmış konut sayısı 8100, konutuna yerleşmiş hak sahibi sayısı ise sıfırdır. Kendi karikatürüne dönüşmüş bulunan söylemiyle Başbakan, 6 yıldır evine taşınmayı bekleyen insanlara, peyzaj çalışmalarının bitmesini beklemelerini önermekte, peyzaj çalışması olarak gösterdiği görüntüler ise Esenboğa Havaalanı yolunun doğu yakasında kalan alana önerilen üst sınıf konutları içermektedir. Yani yoksullar, evlerine taşınmak için zenginlerin konutlarının tamamlanmasını beklemeye davet edilmektedir. AKP iktidarının ilk döneminde toplumsal gerçekliğe takabül eden gecekonduyu dönüştürme vaadini temsil eden mimari imgeler, bugün (hala evine girmeyi bekleyen insanlar karşısında) artık vaad niteliği taşı(ya)mıyor ve tuhaf bir maske olabiliyor ancak. Aynı şey, 17 yıldır Belediye yönetimini elinde bulunduran bir siyasetin, Ankara'da, 8 yıldır bitirmek bir yana, altından kalkamayacağını ilan ettiği metroyu, yeni bir proje olarak "vaad" edişinde de somutlaşmaktadır.

Yoksulluğu sürdürülebilir kılmanın aracı olarak barınmayı gündemine alan kentsel dönüşüm, bir yandan gecekondlu alanlarında ihtiyaçtan fazla konut ürtmekte, bir yandan yine aynı nüfusu gerekçe göstererek İstanbul'un ve Ankara'nın çeperlerine 500.000'lik yeni kentler önermektedir. Böyle bakıldığında, kentsel dönüşüm, kent ölçeğinden olduğu gibi, toplumsal gerçekliğinden de kopmuştur bugün. Salt bir birikim aracı olarak görüldüğünden ve ekonomik büyümenin önemli bir aracı olduğundan, en çılgın projelerin bile ekonomi politik açıdan son derece rasyonel olduğu, bu yüzden de İstanbul'un, 1850'lerin Paris'i olabileceği çok mümkün görünmektedir. Aradaki tek fark, Başbakan'ın, kendi Paris'i için hem Baron Haussmann hem de onun arkasındaki mutlak güç olan III. Napolyon olmak istemesidir. İşte bu iki erkin, yani kenti dönüştürecek erk ile, onu destekleyen siyasi erkin bir ve tek hale gelmesi, bugünkü AKP iktidarının güç ekonomisini açıklayan kilit noktadır. Bu noktada İstanbul'a önerilen kanalları ve yeni kentleri, ülkenin çeşitli yerlerinde inşası sürdürülen HES'lere ve kararlı bir biçimde savunulan nükleer santrallere kadar genişletmek mümkün. Zira kentsel dönüşüm mantığı,

artık doğal çevreyi de konusu haline getirmiş bulunmakta. Dönüşüm erkini mutlaklaştırmak için yapılan düzenlemeler ve idari yetkileri hudutsuz bir biçimde genişletme girişimleri, 12 Eylül 2010 referandumu sonrasında AKP yöneticilerinin hukuki "engellerden" azade olma arzusuyla da pekişmiştir.

Demokrasi

Burada, ekonominin, kentin ve doğanın siyasetinden, siyasetin kendisine geçmek mümkün. Zira 2002'den bu yana Türkiye'de yaşanan dönüşüm, siyasal yapıyı da ciddi biçimde etkilemiştir. Başta değinildiği gibi, AKP'nin iktidara gelişi, 90'larda yaşanan ve toplumsal, ekonomik ve siyasal alanların hepsinde birden ifade bulan sıkışmanın ardından gerçekleşmiştir. Siyaset alanının daraldığı bu ortamda, hem kendi meşruiyetini tanımakta direnç gösteren bir sistem içinde varoluşunu garantiye alabilmek isteyen AKP'nin eğilimi, hem de dışsal koşulların dayatması sonucu kitlelerin politize olduğu bir dönem yaşandı. Özellikle 2003'te ABD saldırganlığı karşısında Türkiye'de de gerçekleşen kitlesel protestolar, AKP'yi bile ABD ile yürüttüğü pazarlıklarda sıkıntıya soktu ve 1 Mart tezkeresinin engellenmesiyle sonuçlandı. Kitlelerin meydanları doldurduğu ve ülkenin kaderini belirleyebildiği duygusunu tattığı o döneme kıyasla bugün yaşanan baskı ve tedirginlik ortamı, pek fazla söze gerek bırakmıyor aslında. Bugün en sıradan siyaset konusunu telefonda konuşmaktan çekinilmekte, milletvekillerinin kendi evlerinde gizli kameralarla izlendiği ortaya çıkmaktadır. Pankart açarak parasız eğitim talep eden öğrenciler, savcının serbest bırakılmaları talebine rağmen 14 ay tutuklu bulunduruluyor, yumurta atmakla bomba atmak bir tutuluyor, henüz basılmamış bir kitap suç unsuru olarak değerlendirilip imha ediliyor...

2002'den bu yana, AKP'nin siyasal söylemi, özellikle seçim süreçlerinde mağdur görüntüsünü destekleyecek gerilimler üzerinden siyaset üretmek ve demokrasi vaad ederek oy toplamak üzerine kuruldu. Kıbrıs sorunu, Ermenistan'la ilişkiler ve tabii Türkiye'nin en yakıcı sorunu olan Kürt meselesi. Kıbrıs'ta çözüm vaadeden AKP, emek düşmanı uygulamaları karşısında Türkiyeli emekçilerden görmediği tepkiyi Kıbrıslı emekçilerden gördüğünde, Kıbrıs konusuna bakışının müesses nizamından hiç de farklı olmadığını gösteren öfkeli çıkışlar yaptı. Ermenistan'la ilişkileri normalleştirme sürecinin temsili bir parçası olarak ortaya konulan İnsanlık Anıtı, yine Başbakan'ın buyruğuyla ve kafası "Allah-u Ekber" nidalarıyla kesilerek yıkıldı. Kürt açılımı olarak ortaya konulan sürecin geldiği noktada ise 3000

Kürt siyasetçi tutuklu bulunmakta. Hatta Başbakan Kürt sorununun artık var olmadığını bile ilan etmiş bulunuyor.

"Bütün sorunların anası" niteliğindeki derin devletin tasfiye edilmesi konusu ise, son 15 yılda demokrasi ve özgürlük arzusunu ve 12 Eylül cenderesinden çıkmak isteğini zaman zaman kitlesel biçimde ifade eden Türkiye toplumunu manipüle etmek için kullanılıyor. İlk olarak Susurluk kazasıyla başlayan süreçte uygulanan bu manipülasyon stratejisi, AKP'nin demokrasi söyleminin içeriğini oluşturuyor. Zira, sürekli darbelerle, darbecilerle ve derin devletle hesaplama vaad ediliyor, ancak bu hesaplama hep bir sonraki seçimlerin ertesine öteleniyor. 2007'de Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle kilitlenen sistemin demokrasiyle aşılabacağı iddiası, sadece o yılki genel seçimlerin değil, hala sonuçlarını görmemiş olduğumuz bir sistem değişikliğini kurumsallaştıran bir referandumun da gerekçesi oldu. Benzer şekilde 12 Eylül 2010 referandumu, yine demokrasinin önündeki son engel olarak gösterilen yargının terbiye edilmesi hedefiyle gündeme getirildi. O günden bu yana yaşananlar ise, yargının tamamen iktidarın nüfuz alanına girdiğini gösteriyor.

Derin devletle hesaplama fırsatı olacak Ergenekon davası, muhaliflerin terörize edilmesi için bir araca dönüşmüş durumda. Özel hayatın gizliliği, en totaliter rejimlerin kullandığı paranoya ölçüsündeki gerekçelerle ihlal ediliyor. Yayınlanmamış bir kitabın yasaklanması bir yana, kopyalarını bulundurmamak bile terör örgütü üyeliğinin kanıtı olarak ilan ediliyor. Ülkeyi ileri demokrasi seviyesine taşıma iddiasında olan AKP iktidarı süresinde Türkiye, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü kriterlerine göre basın özgürlüğü açısından 39. sıraya gerileyerek 138. sıraya inmiş durumda. Seçimlerin hemen ertesinde internetin sansürlenmesi amacıyla zorunlu filtreleme mekanizmaları işlerlik kazanacak. Ülkede ifade özgürlüğü, baskı rejimlerinin tipik argümanlarıyla bir takım karanlık güçlerin oyunu olarak lanse ediliyor. Seçim sürecinde muhalefet partilerinin söylemleri bile Başbakan tarafından çetelerle ve terörizmle eşitleniyor, sistem içi partiler bile çetelerin işbirlikçisi olarak damgalanıyor. Bu koşullarda, tabandan gelen özgürlük taleplerinin ve protestoların polis copu ve biber gazıyla karşılık bulmasında şaşılacak bir şey görünmüyor.

12 Eylül rejiminin tasfiyesi olarak sunulan yeni anayasa konusu, AKP'nin otoriter eğilimlerini somutlaştıracak bir

başkanlık sistemi modelinin vasatı haline getiriliyor. Referandumdan bu yana geçen süreç, gerçekleştirilmek istenen yapılanmanın ne kadar "demokratik" olacağı konusunda yeterince fikir vermektedir. Bu noktada "artık yeter" demek gerekiyor. Evet, demokrasiye inanan insanların dikkate değer bir kısmı 12 Eylül referandumunda "yetmez ama evet" dedi. Böyle düşünenlere yöneltilen en önemli eleştiri ise, konjonktür zorladığı için, kerhen demokratmış gibi davranan siyasal aktörlerin kuyrukçusu durumuna düşmenin tehlikesiydi. Bu eleştirilerin haklılığı bugün tartışma götürmez biçimde ortaya çıkmış bulunuyor. Yapılması gereken, emekten, özgürlükten ve gerçek demokrasiden yana olanların, kendi siyasal temsiliyetlerini inşa etmeleri, diğer siyasal aktörleri, kendi siyasal pratikleri ile demokrasiye zorlamalarıdır.

Seçimlerin sonrasında gündeme gelecek olan Anayasa konusu, bu açıdan çok kritiktir. AKP iktidarının, aşınmakta olan oy oranını koruyabilmek için harcadığı çaba ve sergilediği saldırgan tutum, yeni anayasayı herhangi bir toplumsal mutabakat aramadan geçirmek arzusunun somut bir işareti. Bunun karşısında, ne faşist darbelerin, ne de sivil otoriter idarelerin bir daha ülkemizde yaşanmamasını garanti altına alacak, emekten ve özgürlükten yana, ülkenin en yakıcı sorunu olan Kürt sorunu konusunda halkların kardeşliği ilkesi çerçevesinde bir çözümü kalıcı biçimde sağlayan bir anayasanın savunulması şarttır. Herkes için siyaset hakkı ve herkes için özgürlük, ancak kitlelerin demokratik araçlarla siyasal sisteme katılımı yoluyla sağlanabilir. Yaşamın her alanında, toplumun karar süreçlerine örgütlü biçimde katılımının sağlanması, çağdaş bir demokrasi için olmazsa olmaz niteliktedir. Bunun için, toplumun ve bireylerin siyasetin aktif özneleri haline gelmesi, özgürlükçü bir anayasa ile somutlaşacak olan taleplerini kendi siyasal varoluşuyla üretmeleri gereklidir. 12 Haziran seçimlerinin, AKP'nin 18 Brumaire'i haline getirilmesine izin vermemek, demokrasinin inşasını, tam da olması gerektiği gibi, siyasal toplumun kendi eliyle gerçekleştirmesinin yolunu açmak, tüm demokrasi güçlerinin üzerine düşen bir görevdir.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi

41. Dönem Yönetim Kurulu

TMMOB Mimarlar Odası 12 Haziran 2011 Seçimleri Raporu

Ülkemizde Mimarlık / Kentleşme Politika ve Uygulamaları Değerlendirme ve Öneriler

24 Mayıs 2011

TMMOB Mimarlar Odası Genel Merkezinin yayınlamış olduğu Seçim Raporu'ndan bazı bölümleri yayınlıyoruz.

Raporun tamamına

<http://mo.org.tr/index.cfm?sayfa=Belge&Sub=detail&RecID=3844> adresinden ulaşabilirsiniz.

Ülkemizde 1980'lerden bu yana küresel kapitalizmin kendini yeniden üretmek için dünya ölçüsündeki krizlerine çare olarak ortaya sürdüğü neo-liberal politikalar en hızlı ve engelsiz uygulama imkânını, 2000'li yıllardan beri halkın yoksulluğunu ve vicdani duygularını da kullanarak tek başına iktidar olmayı sürdüren AKP yönetiminde bulmuştur.

Temel amacı küresel kapitalizmin gelişmesi olan bu politikaların hiçbir engel tanımaksızın hayata geçirilmesi sonucu tüm dünyada özellikle de az gelişmiş ülkelerde büyük ölçüde kentsel, çevresel, kültürel kayıplar ve sosyo-ekonomik çöküşler yaşanmakta, yoksunluk ve yoksulluk derinleşmektedir.

Kapitalizmin dünya ölçüsünde yaşadığı bu krizlere çözüm bulabilmek adına tüm dünyada kendisini yeniden yapılandığı küreselleşme döneminde kentler, küresel ekonominin en kârlı alanlarından birisi olan servis sektörünün mekânları haline getirilmiş ve bu hizmetlerin sunumuna insan ve sermaye çekmek üzere kentlerin bütün olanaklarının seferber edilmesi öngörülmüştür. Bütün bu gelişmeler sonucunda sanayisizleşme olarak da adlandırılan bu süreç, gelişmiş veya gelişmemiş ülke kentlerinin ortak kaderi olmuştur.

Serbest piyasa ekonomisi olarak tanımlanan bu sosyal ve ekonomik seçim çerçevesinde küresel sermaye yaşamın her alanında gittikçe genişlerken, ülke ekonomisi borç sarmalına sürüklenmektedir. Devletin ve kamunun küçültülmesi söylemleri eşliğinde, başta barınma, eğitim ve sağlık olmak üzere bütün kamu

hizmetleri ve kıyılar, ormanlar, kentsel alanlar, garlar, tersaneler, limanlar, okullar, hastaneler gibi kamu varlıkları özelleştirilerek küresel sermayenin yağmasına teslim edilmektedir.

Ülkemizin kaynakları, kentlerimiz, tarihsel ve doğal değerlerimiz "tüketimin örgütlendiği" alanlar olarak yağmalanmaktadır.

Kentler, üretimin örgütlendiği mekânlardan tüketimin örgütlendiği mekânlara dönüştürülmüş ve bu durum küresel bir politika haline getirilmiştir. Bu politikalara göre giderek azmanlaşan özellikle az gelişmiş ülke kentlerinde küresel sermayenin kentsel alanlara girmesinin yarattığı dinamiklere uygun olarak finansa, iletişime ve ulaşımına ilişkin altyapının geliştirilmesine, lüks barınma, konaklama ve eğlence tesislerinin kurulmasına yönelinmiş ve dış kaynaklı yatırımları çekmeye dönük girişimlere öncelik verilmiştir.

"Kentsel dönüşüm" adı altında yapılan imar ve yapılaşma uygulamalarıyla küresel sermayenin yönlendirdiği operasyonlar son yıllarda hızla ve daha kapsamlı biçimde çoğalmaktadır. Eski gecekondu ve kaçak kentleşme alanları sermayenin yeni yatırım alanları olarak önem kazanmaktadır. Sermaye birikim süreçleri açısından, bir kısmı kentin merkezinde olan eski gecekondu bölgeleri ve eski sanayi alanları değişim değeri kazanmışlar ve emlak geliştiricilerinin ilgisine neden olmuşlardır. Bu yaklaşımlar bağlamında, geçmişte plansız gelişmeyi, gecekondulaşmayı meşrulaştıran politikalar, günümüzde "varoş" söylemiyle bu alanlara el konulma süreçlerinin taşeronları haline gelmiştir.

Böylelikle bütünleştirici kentsellik anlayışı yerine, noktaya odaklanan ve bu nedenle eşitsiz sosyo-mekânsal yapıların ortaya çıkmasına neden olan parçacıl bir kentsel gelişme anlayışının izlenmesi yeni

bir politika olarak kabul edilmiştir. Değişen bu kentsel politika ve planlama anlayışının sonucu olarak kentler ve çeperlerindeki ekolojik rezerv alanlarındaki en kapsamlı tahribat, yıllardır mücadele edilen gecekondular ya da kaçak yapılaşma yerine, merkezî ve yerel yönetimlerin meşruluğu tartışılır yasa, planlama ve proje kararları ile meydana gelmeye başlamıştır.

Tüm bu nedenlerle yaşanan küresel krizin odağında "mimarlık ve kent mekânı" bulunmaktadır.

Mimarlık, kültürel ve sanatsal bir ifade biçimi ve toplumsal bir kültür ögesidir. Mimarlık, hem kültürel bir öğe olarak bütün bir dünyaya aittir, evrensel; hem de ürünleriyle bir yere aittir, yereldir. Ülkelerin kültürel birikiminin en önemli bölümüdür, kentlerin ya da ülkelerin uygarlık düzeyini gösterir. Ülkelerin ve kentlerin dünyadaki yerlerini belirler. Ancak bugün kapitalist sistem, üretim, tüketim ve bölüşümü yeniden yapılandırmakla yetinmemekte, sürdürülebilirliğine uygun bilinç ve kültürü de yeniden üretmektedir. Bilimsel bilgi birikim sürecinin dahi sistemin kendini yeniden üretebilmesine olanak sağlamak üzere piyasanın yeni koşullarına göre kendini uyarlayarak neredeyse her gün yeniden üretildiği günümüzde, insana, topluma ve doğaya ilişkin her alan gibi sanat ve kültür alanı da yeniden yapılandırılmakta, yeniden tanımlanmakta ve piyasa kuralları tarafından güdümlenen ekonomik bir sektöre dönüştürülmektedir.

Ülkemizde yatırımların büyük bir bölümü inşaat alanında gerçekleşmekte, mimarlık hizmetleri, tasarım, uygulama, yönetim ve denetim boyutuyla bu yatırımların en önemli bileşeni olmaktadır. Yönetimlerin de bu önemin farkında olmaları ve mimarlık hizmetlerinin niteliğinin geliştirilmesine katkıda bulunmaları beklenmektedir. Ancak, ülkemizde birçok mekanizma doğasına aykırı olarak çalıştırılmaktadır. Yerleşmelerdeki mimarlık hizmetlerini desteklemek, mimari kentsel gelişimin ayrılmaz bir parçası olarak görmek, niteliğin sağlanmasında yerel teşviklerin, mimari yarışmaların, iş sahiplerini bilinçlendirmenin önemli olduğunu benimsemek yerine, tasarıma saygı duymayan, meslek Odasının denetimine duyarsız kalan, mimari ve meslek Odasını kentin ve gelişimin karşısında gören bir propaganda pompalanmaktadır.

KENTLEŞME VE PLANLAMADA YETKİ KARMAŞASI

Ülkemizde bugün "demokratik, bilimsel ve insan odaklı" bir temele bağlı olarak kentleri planlayacak ve bu planı

hayata geçirebilecek mekanizmalar söz konusu değildir. Var olan yapılar ya yok edilmiş, ya içi boşaltılmış ya da başka amaçları gerçekleştirmek üzere yeni kurumlar oluşturulmuştur.

Kentleşme ve planlama alanı bütünlük bir stratejiden yoksun bırakılarak, sektörel temelli çok başlı bir yapıya büründürülerek dağınık hale getirilmiştir. Planlama ile ilgili kurumların yıllarca süren çalışmalarına bağlı olarak oluşan birikim ve deneyim yok edilmiş, İller Bankası, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı gibi kurumlar işlevsizleştirilmiş, diğer bakanlık ve kurumlar plan yapma ve onama yetkileriyle donatılmıştır. Bunun sonucunda kentlerin geleceği açısından süreç belirsiz ve endişe veren bir aşamaya gelmiştir.

Plan yapma ve uygulama süreçlerinin birikteliği ve buna uygun olarak kademelendirilmesi ilkesine aykırı olarak çeşitli yasal düzenlemelerle planlama yetkileri birbiriyle bağı olmayan farklı kurumlara verilmiştir. Buna göre çevre düzeni planları ölçeğinde Çevre ve Orman Bakanlığı; turizm alan ve merkezlerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı; organize sanayi bölgelerinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı; kıyılarda Bayındırlık ve İskân Bakanlığı; toplu konut alanlarında ve fiilen her yerde Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Başkanlığı; özel çevre koruma bölgelerinde Özel Çevre Koruma Kurulu; nazım imar planlarında Büyükşehir Belediyeleri; il çevre düzeni planlarında İl Özel İdareleri; nazım ve uygulama imar planlarında Belediyeler vb kurum ve kuruluşlar plan yapma yetkisine sahiptirler.

Merkezî hükümetin her şeye müdahale etme ve dikte anlayışını kentleşme ve planlama süreçlerinde bariz bir şekilde görmekteyiz. Toplum katılımını ve yerel yönetimleri yok sayan uygulamalar "ileri demokrasi" söylemlerine karşın sık sık gündeme gelmekte ve hatta geçmişte var olan yerel yönetimler üzerindeki vesayet daha da güçlendirilmektedir. Bu nedenle belediyeler yasal yetkilerini dahi kullanamaz duruma gelmişlerdir. İtiraz etmeleri halinde Hazine yardımı kısılmakta, hükümetin yapmakla yükümlü olduğu yatırımlardan men edilmekte ve soruşturmalara hareket edemez hale getirilmektedirler.

Böylesine parçalı ve çok otoriteli ve vesayetçi bir yapının, ülkenin ve kentlerin akılcı ve rasyonel olarak planlı gelişmesini sağlaması mümkün değildir. Yetki dağınıklığının oluşmasında sektörel paylaşımın esas alındığı anlaşılmakta ve bu kesimlerin taleplerinin önündeki her türlü hukuki ve şehircilik ilkeleri

bakımından engel görülen hususların aşılması hedeflenmektedir. Bu model ve anlayışla, istense de kentlerin sağlıklı, yaşanılır, afetlere karşı güvenli, kimlikli ve geleceği düşünülerek karar üretilmesine fiilen olanak yoktur. Uygulanmakta olan politikalarda "rant" beklentilerinden başka bu tür kaygılardan söz etme olanağı dahi bulunmamaktadır.

KENTLERİN KİMLİKSİZLEŞMESİ

Kapitalist temelli küreselleşme ile birlikte dünyada kültürlerin, farklılıkların yok edilmesi ve buna bağlı olarak "tek tipleşme", uygarlığın geleceğini tehdit etmektedir. Bu nedenle Birleşmiş Milletler Topluluğu'na bağlı UNESCO, ülkelere, buna karşı kimi önlemlerin acil olarak alınmasını önermektedir. Bu çerçevede toplumların kimlik değerlerinin somut bir ifadesi olan kimlikli kentlerin korunması ve yaşatılması için ICOMOS ülke yönetimleri nezdinde girişimlerde bulunmakta, tehditler karşısında önlem alınmasını talep etmektedir.

"Kültürlerin beşiği" olarak bilinen ülkemiz coğrafyasında, tarihsel süreç içerisinde mimarlık ve şehircilik bakımından ilkler gerçekleştirilmiş, özgün ve tarihsel öneme sahip kimlikli mimarlık uygulamaları ve kentler oluşmuştur. 7-8 bin yıllık geçmişi olan kentler varlıklarını büyük kayıplara karşın bugüne kadar sürdürmeyi başarmışlardır. Birleşmiş Milletler'in çağrısı kapsamında her türlü yok etme riski altındaki bu eşsiz değerlere sahip "kimlikli kentlerin" öncelikle gündeme alınmaları gerekir.

Bu niteliklerine karşın kentlerimiz, 1950 sonrası "göçe dayalı plansız kentleşme" sonucu büyük ölçüde zarar görmüş, 1980 sonrası izlenen politikalarla hızlanmıştır. 2002'den itibaren AKP hükümetleri sonrası ise sistemli yıkım, yok etme, büyük çaplı rant operasyonlarına mimarlığı ve kenti kurban etme süreci adım adım uygulanmaya başlanmıştır. 5366 sayılı Yenileme Yasası ile tarihî mahalleler yıkılırken, "dönüşüm alanları" adı altında kentin olanakları yüksek yoğunluklu yapılaşmalarla ortadan kaldırılmaktadır.

Ülkemiz kentleri plansızlıkla bütünleşen bir tasarımsızlık sorunu sonucunda birbirinin aynı yapı yığınları ile dolarken, kentlerin yeni simgeleri olarak "tüketim tapınakları" olarak nitelenebilecek alışveriş merkezleri (AVM) ve gökdelenler sunulmaktadır.

Bu süreçte kentler giderek kimliksizleşmekte, yapıldığı yerin doğası, çevresi ve kültürü ile ilişkisiz yapılarla

denetimsiz bir büyümeye doğru gidilmektedir.

Kentlerin algılanmasında, doğal yapısının yanı sıra sahip olduğu yapıların mimarileri en belirleyici öğelerdendir. Kentin doğal ve kültürel çevresiyle uyumlu, nitelikli tasarımlarla gerçekleştirilecek mimari düzeyi yeterli yapılarla geliştirilmesi uygar kentleşmenin belgeleri olacaktır.

Yerel yönetimlere rehber niteliğinde olan Avrupa Kentsel Şartı'nda, "Kentlerimiz ve kasabalarımız uygarlığın kavşaklarıdır." denilerek önemli vurgular yapılmaktadır.

Aynı belgede şu değerlendirme ve önermeler yer almaktadır: "Kentlerimiz ve kasabalarımız kültür açısından da mimarileri açısından da farklı ve farklılaşmış yerleşimlerdir ve bu farklılıklarını ve özgünlüklerini koruyarak böyle de kalmaları gerekir. Bir yandan yapıların ve hizmetlerin standartlaştırılmasını, öte yandan tekdüze, sıkıcı izlerini her yerde bırakan küresel bir pazarın kurallarını tanıyan küreselleşmiş bir kentsel gelişme modelinin yarattığı zevksizlik örneği yapıların getirdiği risklerin farkındayız. Kentlerimizi ve kasabalarımızı bilgi, kültür ve sanat yuvaları haline getirmek amacımızda, kentlerin mimari güzelliklerini dikkate almadığımız takdirde saygınlıktan yoksun kalacağımızın farkındayız. Bu bağlamda, kentsel peyzajlarımızın son elli yılda çok kez üst düzeyde bir mimari kalite endişesi duyulmadan geliştiğinin farkındayız. Kent çevresindeki peyzajların pek çoğunu ihmal ettik ve kentlerimizin ve kasabalarımızın eteklerini ruhsuz ve yaratıcılıktan uzak bir ticari kentsel planlamaya terk ettik. Bu nedenle, mekânsal gelişmemizde mimarlık boyutunu daha fazla dikkate almak ve karar vericilerde ve kentlerde canlı bir mimari kültürün gelişmesini teşvik etmek istiyoruz. Kentlerimizle, kasabalarımızla ve onların kültürü ile olduğu kadar mimarileri ile de gurur duymak arzusundayız."

Avrupa Kentsel Şartı'nın bu önermelerinde de vurguladığı gibi, kentlerde mimari kültürün gelişmesi için kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimler, karar verici aktörler, topluma öncülük etmekle görevli ve sorumludurlar. Öncelikle kamu yapılarının projelerinin mimarlık yarışmaları ile elde edilmesi, kentsel odak alanlarında kentsel tasarım yarışmaları ile mekânsal düzenlemeler yapılması, kentin nitelikli mimarlıkları ve tasarımları gelişmesinin sağlanmasında önemli araçlar olacaktır.

Bilinen bir başka gerçek ise, Avrupa Kentsel Şartı'na ve kentleşme ile ilgili pek çok uluslararası sözleşmeye rağmen, çokuluslu şirketler kentsel değerleri yok eden kimi yatırımları sınırsızca gerçekleştirmeye devam etmektedirler. Avrupa Birliği (AB) ise, kentleşme ile ilgili bu dramatik gelişmelere karşın, bu konuları Birlik sürecinde gündeme bir türlü taşımamaktadır.

Bu koşullarda AKP hükümeti, kentlerimizin kimlik değerlerini yok eden "rant projelerini" uygulamak için kamu varlıklarını pazarlamakta, küresel şirketler bunun için özendirilmekte ve sınırsız imar haklarının verileceği taahhüt edilmektedir.

Son yıllarda kentlerimizin kimlik değer kayıplarında olağanüstü artışlar yaşanmaktadır. Hemen hemen her kentte bulunan şehir stadları, kent meydanları, tarihî limanlar, endüstri mirası, kültür yapıları, Cumhuriyet döneminin özgün yapıları, Roma ve Bizans dönemi kalıtları, Osmanlı mahalle ve eserleri okullar, doğal ve peyzaj değerleri gibi kentin kimlik değerlerini oluşturan kaynaklar, sistemli bir "rant" saldırısı altında yok edilmektedirler.

Ayrıca, kimliksizliğin yeni belgeleri olarak Osmanlı'nın taklidi, Batıdan kopya bir takım yapılar, İngilizce adla pazarlanan modern gettolar ve bu süreçte başrolde olan TOKİ "mimari kimliksizliğini" sayabiliriz.

DOĞAL VE KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASININ ÖNÜNDEKİ TEHDİTLER

Ülkemizin geleneksel yapı stokunun günümüz toplumunun birçok gereksinmesini karşılayabileceği, mimari mirasın kent kimliğinin en önemli girdisi olduğu, mimari, tarihî, estetik değerlerinin yanı sıra işlevsel ve ekonomik değerlerinin de olduğu unutulmamalıdır. Ancak izlenen ekonomik politikalar ve onların doğal sonucu olan imar eylemleri, mimari mirasımızı tehdit etmektedir. Kültürel mirasa yönelik bu tehdit ve yıkım süreci AKP hükümetleri dönemlerinde sistemleşerek daha da artmış; tekil yapılar ölçeğindeki yıkımlar, yerini tarihî mahallelere yönelik toplu operasyonlara bırakmıştır.

Dünya Miras Listesi'nde yer alan İstanbul'da, bütün dünyanın ve UNESCO'nun da karşı durduğu Sulukule, Tarlabası ve Tarihî Yarımada'da, 5366 sayılı Yasa gerekçe gösterilerek ve acil kamulaştırma yöntemleriyle yenileme ve dönüşüm uygulamaları gerçekleştirilmektedir. Benzer uygulamalar diğer tarihî kent merkezlerinde de gündeme gelmektedir.

Atatürk Kültür Merkezi'nde somutlaşan Cumhuriyet döneminin mimari mirasına yönelik tehditler, kültür yapılarını, okulları, kamu yapılarını ve meydanları içerecek şekilde devam etmektedir. Pek çok tarihî okulun satılarak yıkılması veya işlevinin değiştirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır; tarihî Gedikpaşa İlköğretim Okulu'nun yıkılarak yerine otel yapılması gibi örneklerle sıkça rastlanmaya başlanmıştır.

Baraj gölleri altında kalmasına karar verilen eşsiz arkeolojik değerlere sahip Hasankeyf, Allianoi gibi alanların korunmaması ve yok olmaya terk edilmesi tarihsel değerlere bakış konusundaki hükümetin tavrını ortaya koyan belgelerdir.

Tarihî ören yerlerinin özelleştirilmesi, "doğal sit" niteliğindeki 200'ü aşkın vadi / akarsu üzerinde 1500'ü aşkın hidro elektrik santrali (HES) yapılmak istenmesi, doğal sitlerin imara açılması gibi uygulamalar, doğal ve kültürel miras bakımından çok önemli tehditler içermektedir.

Son olarak Ocak 2011'de Koruma Yüksek Kurulu tarafından kültür varlıklarının tescillerini kaldırmanın yolunu açan "İlke kararları" çıkarılması, korumaya alınmış yapıların yıkımı, doğal değerlerin yok edilmesi yönündeki kaygıları artırmaktadır.

Yukarıda dile getirdiğimiz hatalardan öncelik ve ivedilikle vazgeçilmesi gerektiği ön koşulu ile birlikte önerilerimiz şöyledir:

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve yerel yönetimler tarafından ilgili kuruluşlar ile birlikte "koruma kültürü"nü geliştirilmesi yönünde yaygın çalışmalar yapılması;

Korumanın, kültür varlıklarının sahip ve kullanıcılarının odağında yer aldığı sosyal ve ekonomik boyutlarıyla birlikte ele alınması;

Bütüncül bir korumanın temel koşulu olarak "koruma ve restorasyon"un bir planlama hedefi olarak belirlenmesi; gerekmektedir.

.....

MİMARSIZ MİMARLIK ORTAMI MÜMKÜN DEĞİLDİR

Mimarlık ve mimarların asli sorumlulukları unutturulmaya ve dışlanmaya çalışılmaktadır.

Özellikle çokuluslu şirketlerle işbirliği yapan belediyeler eliyle en temel altyapıların özelleştirildiği fiziksel çevrelerin ve kamunun malı olması gereken en temel servislerin kişilerin kullanımına verildiği bir ülkede, "mimar"ın adı giderek unutturulmak istenmektedir. Yerel yönetimlerin bu kabul edilemez davranışları, doğal olarak kullanıcılara ve işverenlere de yansımakta, mimarı "ruhsat aracı" ya da "sermayenin simgesel ve mekânsal ihtiyaçlarına kalem ve reklâm aracı" olarak görme eğilimi artmaktadır.

Mesleğini temel ilkeleri ve etiği ışığında gerçekleştirmek isteyen meslektaşlarımız işsizlik sorunuyla baş başa kalmakta, hükümetin rant ve yağma politikalarına alet olabilme becerisi bu sistemde mesleği uygulayabilmenin neredeyse tek koşulu haline getirilmektedir. Dışa bağımlı ve ekonomisi sürekli kriz içerisindeki ülkemizde ücretlerin düşüklüğü, işsizliğin büyümesi, mimarların hayat standartlarının altında yaşamak zorunda bırakılması, mimarlık bürolarının küçülmesi ve kapanmak zorunda kalması, ekonomik çöküntünün göstergelerinden bir kısmını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, mesleki-kamusal-toplumsal gereksinimlerin öne çıkarılması gerekirken, serbest piyasa koşulları amansızca dayatılmakta ve bu yıkımın gerektirdiği hizmet biçimleri yasallaştırılarak yapı üretim sürecinin bütünü sermayenin çıkarları doğrultusunda yeniden yapılandırılmaktadır.

Çıkartılan yüzlerce kanun ve kararnameyle ülke kaynakları, kıyılar, ormanlar, akarsular, kentsel ve kırsal alanlar küresel sermayenin talanına sunulmuş, hayatta kalabilen mimarlık büroları inşaat devlerinin ve yabancı firmaların taşeronları veya imzacılarına dönüşmüş, diğer taraftan TOKİ ve kentsel dönüşüm uygulamalarında olduğu gibi ülke bütününde plansız ve mimarsız konut üretimi kentsel yağmaya dönüştürülmüştür.

MESLEK ODALARINA KARŞI ÇOK BOYUTLU BASKILAR GÜNDEMDE

Son yıllarda meslek Odalarının işlevsizleştirilmesi ve etkisiz hale getirilmesi için anti-demokratik dayatmalar gündemdedir.

Yeniden yapılandırma adı altında sürdürülen bu tasfiye sürecinde, idarelerin uygulamalarını toplum yararına ve kamu yetkisi kullanarak denetlemek olan meslek kuruluşlarının işlevsizleştirme girişimleri de hızla sürdürülmektedir. Ancak ülkemizde tüm mimarların bir

çatı altında toplanmasını sağlayan meslek örgütümüze, kamu kurumlarında çalışan mimarların üyelik zorunluluğu bulunmaması ve mesleki denetimlerin idarelerin keyfiyetine bırakılması ve ticarileşen eğitim politikaları eşliğinde özel mimarlık okullarının denetimsiz ve koşulsuz olarak çoğaltılması nedeniyle sahte diplomalar sorunu giderek artmaktadır.

Daha da vahimi sahte oldukları tespit edilen bazı diplomalara Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı tarafından "Denklik Belgesi" düzenlendiği görülmüştür. Bu da YÖK'ün belge düzenlerken herhangi bir inceleme yapmadığını göstermektedir. YÖK'ün hâlihazırda denklik incelemesi sırasında sadece transkriptlere bakarak denklik vermesi, ders içeriklerini göz ardı etmesi ve Türkiye'deki mimarlık eğitimine denk bir eğitim almamış kişilere "mimar" unvanı vermesi bir problem iken, diplomaların gerçekliği konusunda araştırma yapmaması diğer bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Bu koşullarda mimarlık ve kent yağması karşısında, bilimin rehberliğinde, kamu, toplum ve meslek yararına meslek Odamızın özverili çabaları artarak devam etmektedir.

Kentlerimizin uğradığı yağma ve talan süreci konusunda Mimarlar Odası'nın yürüttüğü mücadele, bu rapora sığdıramayacak kadar büyüktür. Odamızın düzenlediği pek çok sempozyum, toplantı, çalışma raporu ve açılan davalar, bu yağma sürecini geleceğe ibret notu olarak tarihe yazmaktadır.

Bütün bu olumsuz gelişmelere karşın, ülkemiz mimarlığının ve onun örgütü olan Mimarlar Odası'nın toplum nezdinde kanıtlanmış saygınlığı, tüm yönetsel ve rant baskılarına rağmen temel dayanağımız ve çıkış noktamızdır.

Mimarlık mesleğinin insani özü ve Mimarlar Odası tarihi içinde mücadelelerle oluşmuş birikimimiz ile, bugün giderek kentlerimizi yaşanmaz hale getiren, bir tüketim ve rant alanı olarak dönüştüren ve kentsel değerleri küresel sermayenin hizmetine sunan bu anlayışın değiştirilmesi yolundaki davranışımızdan asla vazgeçmeden, kentlerin yeniden üretici niteliğinin öne çıkarıldığı, bir kültürel üretim alanı olarak yaşanabilir bir niteliğe kavuştuğu, insana yaraşır geleceğe ulaşma çaba ve umudumuzdan ödün vermeyeceğiz.

TMMOB Seçim Bildirgesi

*Annelerin ninnilerinden
spikerin okuduğu habere kadar,
yürekte, kitapta ve sokakta yenebilmek yalanı,
anlamak, sevgilim, o, bir müthiş bahtiyarlık,
anlamak gideni ve gelmekte olanı...*

Nazım Hikmet Ran

TMMOB'nin seçimlere yönelik hazırladığı Seçim Bildirgesinden bazı bölümleri yayınlıyoruz. Bildirgenin tamamına http://www.tmmob.org.tr/resimler/ekler/72f812296ab5a2a_ek.pdf adresinden ulaşabilirsiniz.

Giriş

Küresel kapitalizmin yol açtığı tarihin en derin krizlerinden birinin etkileri henüz silinmemişken dünyada bir yandan Avrupa ülkelerindeki genel grevler diğer yanan Arap ülkelerinde ardı ardına patlak veren halk isyanlarının gündemde olduğu bugünlerde, Türkiye önemli bir dönemeç sayılabilecek 12 Haziran 2011 milletvekili genel seçimlerine hazırlanıyor.

AKP iktidarı döneminde ülkemizde emeğin ve insanımızın aleyhine önemli dönüşümler yaşanmıştır. Bu süre zarfında Avrupa Birliği'ne üyelik süreci gerekçesine dayandırılan çok sayıda yeni yasa ve yasa değişikliği ile bir yandan devletin yapılanmasında önemli değişiklikler meydana gelmiş diğer yandan enerji, çevre, gıda, çalışma yaşamı, maden, sağlık, v.b. birçok alanda yeni düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzenlemelerin ortak yanlarına bakıldığında, bu alanların piyasaya terk edildiği, kamu denetiminin kaldırıldığı, sosyal devlet olgusundan tamamen uzaklaşıldığı, çalışma yaşamında ise güvencesizliğin, sendikasılaştırmanın, taşeronlaştırma yöntemiyle sömürünün ağırlaştırıldığı görülmektedir.

Ülke genelinde en temel altyapı hizmetlerinin üretildiği Devlet Su İşleri, Karayolları Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı gibi kamu kurumlarının görev alanına giren faaliyet ve denetimler piyasa faaliyetleri içerisinde yer alan şirketlere devredilmeye

çalışılmıştır. Devletin özellikle yatırım, denetim ve işletme kalemleri gün geçtikçe azaltılmıştır. Bu dönemde ardı ardına gerçekleştirilen özelleştirmelerle Cumhuriyet tarihi boyunca halkın vergileriyle gerçekleştirilen yatırımların önemli bir kısmı satılmış, satılan işletmelerin daha sonraki devirleriyle yok pahasına peşkeş çekildikleri ortaya çıkmıştır.

Kendisi de 12 Eylül rejiminin ve 28 Şubat sürecinin bir ürünü olan AKP, 12 Eylül rejimiyle, darbelerle hesaplaştığı aldatmacasıyla emperyalizmin soğuk savaş döneminin koşullarına göre şekillendirdiği askeri vesayet düzenine son vermektedir. Ancak bunun yerine emperyalizmin yeni döneminin adı olan küresel kapitalizmin ihtiyaçlarına ve ABD'nin Genişletilmiş Ortadoğu Projesi politikalarına uygun olarak yeni bir derin devlet inşa etmektedir. Ekonomik alanda "piyasa vesayetini", toplumun tüm katmanlarında ve kamu kurumlarında "cemaat vesayetini" örgütlemektedir. Yandaş medyası ve sermayesiyle, polis ve istihbarat teşkilatıyla, özel yetkili mahkemelerle, son Anayasa değişiklikleriyle güdümüne soktuğu Anayasa Mahkemesi ve HSYK ile "tek adam tek parti diktatörlüğü" ve bir "korku imparatorluğu" kurmaya çalışmaktadır.

Bu amaçla basılmamış kitaplar toplatılmakta, gazeteciler ve bilim adamları tutuklatılmakta, sendikaları ve meslek örgütlerini etkisizleştirmek ve bu alanları kendi yandaşlarına açmak için yasal düzenlemeler yapılmakta, devletin bütün yapıları uluslararası sermayenin çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlemekte ve Cumhuriyet tarihinde görülmemiş bir kadrolaşmaya gidilmektedir.

AKP iktidarının, Anayasa değişikliği referandumunda almış olduğu desteği 12 Haziran 2011 seçimlerinde

üçüncü kez yine tek başına bir iktidar dönemi için kullanmak istediği açıktır. Bu dönem, gerçekleştirilmeye çalışılan rejim değişikliği çalışmalarına kalıcı son noktayı koyma dönemi olarak ayrıca önem taşımaktadır.

Biz böylesi koşullarda yaşamak istemiyoruz.

TMMOB örgütlülüğü, emperyalizmin ülkemizde şimdilerde AKP eliyle uyguladığı eşitsizlik ve adaletsizlik üzerine kurulu işsizlik, yoksulluk, sömürü ve baskı düzeninin karşısındadır.

TMMOB, bugüne dek toplumsal yaşamın tüm alanlarına yayılan meslek alanlarından hareketle, örgütlü olduğu tüm birimleri ve üyeleri ile birlikte ülke gerçeklerini tanımlama, sorunları tespit etme, çözüm önerileri üretme ve bunları kamuoyuna sunma görevini yerine getirmiştir ve getirmeye devam edecektir.

Bu çerçevede hazırladığımız temel bakış açımızı öneri ve taleplerimizi içeren seçim bildirgemiz aşağıda sunulmuş olup ülkeyi yönetme iddiası ile kamuoyu önüne çıkan ve çıkacak tüm parti, kurum, kuruluş ve kişileri TMMOB'nin söylediklerini dinlemeye, izlemeye ve bu doğrultuda adımlar atmaya çağırıyoruz.

NASIL BİR DÜNYA VE TÜRKİYE'DE YAŞIYORUZ?

Emperyalizm Dünyayı Hâkimiyeti Altına Almıştır

Emperyalizmin egemenliği, iktisadi boyutta "küreselleşme" olarak da anılan, çok uluslu şirketlerin faaliyeti ve denetiminde yürütülen mal ve hizmet ticareti ile uluslararası finansal sermaye hareketlerinin dünya piyasalarındaki serbest dolaşım ve egemenliği süreçlerindeki sömürü zinciriyle beslenmektedir. Kısaca dünya, emperyalizm tarafından sınırsız ve engelsiz bir tek küresel pazar ve sömürü alanı olarak kurgulanmaktadır. Bu politika içinde ülkemizin de içinde bulunduğu "kaynakları emperyalizmin sınırsız sömürüsüne açılan ülkelerin" zenginliklerine el konulmaktadır. Bu yaklaşımın gereği olarak da; sosyal devletler tasfiye edilmekte; sağlık, eğitim, sosyal güvenlik ve diğer tüm toplumsal hizmetler küresel sermayeye yeni ticari alanlar olarak sunulmaktadır. Buna paralel olarak da emek piyasaları kuralısızlaştırılıp esnekleştirilmekte, taşeronlaştırma ve

sendikasılaştırma uygulamaları ile insanlığın yüzyıllardır süren mücadelelerle elde ettiği tüm kazanımlar gasp edilmektedir.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ulus-devlet yapılanması geriletilmekte, kamusal varlıklar özelleştirme, küçültme, kapatma yoluyla işlevsizleştirilmektedir. Borç yükü ve sürekli ekonomik kriz tehdidi altındaki gelişmekte olan ülkelerde, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Avrupa Birliği, OECD, Dünya Ticaret Örgütü, Çok Taraflı Yatırım Anlaşması (MAI), Yatırım Garanti Sözleşmesi (MIGA) ve uluslararası tahkim aracılığıyla ulusal düzenlemeler, küresel sermayenin serbest ve sınırsız dolaşımı için küresel piyasa kurallarına bağımlı kılınmaktadır. Bu ülkelere önerilen yapısal uyum programlarında, ücretlerin azaltılması, devletlerin sosyal alandan çekilmesi, gümrük vergileri, kotalar ve ithalattaki tüm kısıtlamaların ortadan kaldırılması, ekonomilerin ihracata yönelik hale getirilmesi, kamu işletmelerinin özelleştirilmesiyle yabancı sermayeye yatırım olanakları sağlanması dayatılmaktadır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sanayi alt yapısı bitirilmektedir. Dünya Ticaret Örgütü Anlaşmalarından biri olan Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) ile mühendislik hizmetleri dahil enerjiden suya, sağlıktan eğitime, sosyal güvenlikle ulaşıma kadar tüm toplumsal hizmetler uluslararası ticarete açılmaktadır.

Siyasal planda ise, emperyalist programlara entegre olmayan ülkeler dünya ticaretinden dışlanmaktadır. Bu politikalara aykırı düşen ülke coğrafyalarının parçalanması için etnik farklılıklar körüklenmekte, harita değişikliklerine varan savaşlarla halklar birbirine kırıdırılmaktadır. ABD, küresel sermayenin hegemonyasını kabul etmeyen ve onların stratejik çıkarlarına uygun davranmayan ülkeleri terörist ilan etmektedir. ABD tüm uluslararası anlaşmaları ve en temel insan haklarını çiğneyerek emperyalist "koalisyon"u ile ülkeleri işgal etmekte, milyonlarca masum insanı katletmektedir. Yugoslavya'nın savaşla parçalanmasından İsrail'in Filistin işgaline, Afganistan'ın işgalinden Irak işgaline, en son Libya'ya yönelik saldırılara dek tüm gelişmeler emperyalist çıkarlar doğrultusunda belirlenmektedir. ABD'nin Afganistan ve Ortadoğu üzerinden Orta Asya, Uzakdoğu ve Afrika'ya dek geniş bir coğrafyanın enerji kaynaklarını denetim altına almayı hedeflediği bilinmektedir.

Bugünkü dünya-tarihsel durum, emperyalist çıkar politikalarının neden olduğu bağımlılık ve sömürü olgusuna bağlı olarak işsizlik, açlık ve yoksulluğun artışı; savaşlar, işgaller, katliamlar, kitlesel göçler ile karakterize olmaktadır.

Türkiye Emperyalizme Bağımlı Bir Ülkedir

Emperyalizme bağımlı olan Türkiye, sosyo ekonomik yapı ve devlet yapısı itibariyle, özellikle 24 Ocak 1980 ekonomi kararları ve 12 Eylül darbesinden bu yana, yeni liberal temellerde yeniden yapılandırılmaktadır. Bu yeniden yapılanma; emperyalist sömürü, yerli büyük sermaye, yeni sermaye grupları ve rant dayalı çıkarlar doğrultusundadır. Bu kapsamdaki serbestleştirme ve özelleştirmeler sonucu kamu sanayi işletmelerinin yerli-yabancı sermayenin talanına sunulması, kamusal hizmetlerin piyasaya açılarak ticarileştirilmesi, üretimden vazgeçilerek ülke topraklarının dünyanın emlak/rent piyasası haline getirilmesi, sanayi üretiminin ithalata bağımlı fason yapıya dönüştürülerek KOBİ'leştirilmesi, güvencesiz çalışma koşullarının yaygınlaştırılması ve kamu idari yapısının bu doğrultuda yeniden düzenlenmesi yeni liberal uygulamaların temel taşları olmuştur.

Ülkemizde sermaye hareketlerine tam serbesti tanınması ile piyasanın serbestleşmesine yönelik yeni liberal ekonomik politikalar ve yapısal uyum programları emperyalist çıkar programlarının bir yansıması olarak gündeme gelmiştir. "Küreselleşme-yerelleşme" ve merkezi devlet yapılanmaları ile planlı merkezi ekonomilerin merkezileştirilmesi şeklinde ifade edilebilecek olan bu süreç, bölgesel kalkınma dâhil kalkınma ve planlama yaklaşımlarını dışlayıcı "uyum yasaları" eşliğinde ülkemize dayatılmıştır.

Türkiye'de egemen sınıflar ve onların son taşeronu olan AKP iktidarı, kapitalist küreselleşme ve neo liberal politikalar ekseninde, her alanda özelleştirme, kuralsızlaştırma ve ticarileştirme ile dışa bağımlı yapıyı pekiştirmiştir. Ülkemizde sınaî yatırımlar durmuş, KOBİ'lerin bir kısmı pazardan çekilmiş, işsizlik kronik bir sorun olmuştur. Üretimden, sanayileşmeden ve istihdamdan uzak, sermaye güçlerinin lehine çalışan "büyüme" süreçleri ise dış kaynakların ülkemize daha fazla kâr elde etmek için gelmesi ile yaşanabilmektedir. Borsaya, devlet kâğıtlarına ve hizmet sektörlerine gelen sıcak para ve doğrudan yabancı sermaye, gerçekte üretim ve ihracatın fason üretime dayalı olmasını koştulamakta, bu durum ithal ara mal girdisinin yüksek oranlı olmasını, dış borç ve faiz yükünü artırmaktadır. Bu tablo tamamen emperyalizmin dayattığı uluslararası

işbölümünün bir sonucu olarak şekillenmiştir.

Bu politikalar aynı zamanda mühendislik hizmetlerini de etkilemiş, mühendisliğin sanayi, tarım, kent ve toplum yaşamına yönelik, bilimsel teknik temellerdeki kamusal, toplumsal hizmet niteliği aşındırılmıştır.

Demokrasi Sorunu Tüm Boyutlarıyla Kendini Hissettirmektedir

Tarihsel seyri içinde demokrasi, emekçi sınıfların mücadelelerine dayalı kazanımları sonucunda belirli (kapitalist) üretim ilişkileri çerçevesi içinde genişlemiş ancak süreç içinde önemli daralmalara da uğramıştır. Belirli momentlerde demokrasi, evrensel ilkeler, uluslararası bildirgeler, sözleşmeler, şartlar ve protokollere de bağlanmıştır. Ancak bu durumun, siyasal iktidarı elinde bulunduran burjuvazinin egemenlik çıkar ve kanaatleriyle uyum içinde tanımlandığını ve hep bir mücadele konusu olduğunu unutmamak gerekir.

Günümüz dünyasında demokrasinin bazı biçimsel öğeleri, gerçek anlamıyla halk egemenliği olan tam ve bütünlüklü demokrasi ile özü itibariyle çelişki içindedir. Demokrasi mücadelesi, gerçekte bu gerilim üzerinde yürümektedir.

Eksiksiz bir demokrasiden bahsedebilmek için insanlar arasındaki sınıfsal eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, her açıdan tam eşitliğe sahip olunması ve halkın yönetim süreçlerinin her düzeyinde yer alması gerekir.

Türkiye'de böyle bir demokrasi yoktur. Türkiye demokrasisi, birçok ülkede olduğu gibi emperyalizmin isteklerine bağımlı, biçimsel, emperyalizmin ve işbirlikçi egemen sınıfların çıkarlarını kollayan, bu çerçevedeki bir seçim ve yasama mekanizmasına sıkıştırılmış güdümlü bir demokrasidir.

Bu "demokrasi"de seçim barajlarıyla tüm siyasal güçlerin parlamentoya girmesi engellenmekte, siyasal partilerde üyelik ve katılım mekanizmaları önemsenmemekte, lider/genel başkan diktası egemen kılınmakta, kadın ve gençler aksesuar malzemesi olarak görülmektedir.

AKP'nin Demokrasiyle İlişkisi Yoktur

Bu "demokrasi"nin bugünkü egemeni olan ve "12 Eylül Anayasa Referandumu"ndan elini güçlendirerek çıkan AKP, aradan geçen zamanda kendisinden demokrasi bekleyenleri bile hüsrana uğratmıştır. 12 Eylül'ün ürünü olan ekonomik-siyasi yapının demokrasiyle arasındaki uzlaşmaz çelişkiler referandum sonrasında daha da

keskinleşmiştir. Toplumun 12 Eylül darbesi sonrasında kontrol altına alınmasının bir aracı olarak güçlendirilen cemaat, tarikat yapıları ve bunların siyasi alandaki tezahürleri darbeye mutlak şekilde biat etmiş ve darbecilerle kol kola saf tutmuştur.

Emperyalizmin çıkarları doğrultusunda gerçekleştirilen 12 Eylül darbesiyle İslami yapıların kurduğu ilişki, ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı kullandığı "Yeşil Kuşak" projesiyle de bütünlük arz etmektedir. Bu ilişki 12 Eylül sonrasında daha da sağlamlaşmış, AKP'nin ABD egemenliğine tam teslimiyet vaadiyle de doruk noktasına ulaşmıştır.

12 Eylül faşizmiyle bir hayli geriletilen demokrasi, bugün de AKP'nin dikta özlem ve uygulamalarının kısıkağı altındadır. AKP'nin "ileri demokrasi"si, Türk-İslam sentezinin izlerini taşıyan, dinci, cemaatçi, milliyetçi, muhafazakâr, piyasacı, emek düşmanı, otoriter, tekelci bir karaktere sahiptir. Irkçı milliyetçilik ile İslami muhafazakârlığı bir arada ele alarak, bu sentez üzerine tarih ve toplum inşa etme çabası olarak değerlendirilebilecek bu ideoloji, yazılı tarihten popüler kültüre, eğitim sisteminden gündelik yaşama kadar her alana yerleştirilmiştir. İmam hatip okulları aracılığı ile 1970'lerin emekten ve halktan yana örgütlü yapıları yerine Türk-İslam sentezi anlayışıyla bütünlüşmüş cemaat ve tarikat yapıları ikame edilmiştir. Ekonomik ve sosyal alandan çekilen devlet desteği, bu tür ilişkiler ağına devredilmiştir.

AKP iktidarının otoriter uygulamaları, faşizan baskıları ve diktatörlük yönelimi onun "demokrasi-özgürlük" söyleminin gerçekte bir demagoji olduğunu göstermektedir. Yargının, üniversitelerin, medyanın ve giderek toplumun AKP'nin etki alanına sokulması, üniversite öğrencilerinin gaz ve copla sindirilmeye çalışılması, gazetecilerin tutuklanması ve KPSS-YGS sınavlarında milyonlarca insanın mağdur edilmesi; cemaat hukukunun toplumsal ve evrensel hukuktan daha güçlü ve etkin olduğunun güncel göstergeleridir.

AKP iktidarının yasama ve yargının yanı sıra diğer devlet organları, güvenlik güçleri, üniversiteler, bilim kurumları ve medyayı baskı ve zor yöntemleriyle hâkimiyeti altına alma çabaları İslami ideolojinin yaygınlaştırılmasını da amaçlamaktadır.

Son dönemde özellikle gazetecilere ve basın özgürlüğüne dönük saldırılar bu yeni baskı politikalarının kritik bir halkası olmuştur. Ergenekon adıyla başlatılan ve derin devleti tasfiye etme "iddiasında" olan operasyonun kamuoyu nezdindeki

inandırıcılığı çoktan kaybolmuştur. Türkiye tarihindeki bütün anti demokratik uygulamalar, darbeler, katliamlar orta yerde dururken AKP'nin araştırmacı habercilik yapan gazetecileri tutuklayarak cezaevine göndermesi onun gerçek hedefini yansıtmaktadır. AKP, ABD'nin yeni bölgesel politikalarıyla ve cemaatle uzlaşmayan kesimleri susturmakta, terör estirmektedir.

Kürt Sorunu Barışçıl Çözümü Beklemektedir

Tarihi bir sorun ve aynı zamanda bir emek ve demokrasi sorunu olan Kürt sorunu, dünden bugüne egemen iktidar çevrelerinin asimilasyoncu, baskıcı, keyfiyet veya iç çekişmelerine tabi ve giderek uluslararası güçlerin de etken olduğu bir sorun olarak tüm yakıcılığıyla sürmektedir.

Türkiye, on yıllardır bu nedenlerden ötürü on binlerce insanını yitirmiştir. İki kutuplu bir milliyetçiliğin toplumda yer edindiği bilinmektedir. Zaman zaman Türkiye'nin bir iç savaş fayı üzerinde olduğu çeşitli toplum kesimlerince dile getirilmektedir. Kürt sorununun çözümsüz kalması, Türkiye'nin demokrasi sorununu daha da kangren haline sokmaktadır.

Bu sorunda Türkiye, şiddetin artık bertaraf edilmesi gerektiği bir evreye gelmiştir. Ancak AKP'nin geleneksel devlet reflekslerini devralması ve bir arada yaşam dinamiklerini tahrip eden tasfiyeci, oyalayıcı; toplumsal yapıyı Kürt-İslamcı bir çerçeveye sıkıştırmak ve gericiliği bu alanda da egemen kılmak isteyen politikaları çözümsüzlüğü arttırmakta, çözüm yönündeki toplumsal talepleri görmezden gelmektedir.

Kürt sorununun çözüm unsurları içinde yer alan insani, kültürel, siyasal vb. haklar, Türkiye'nin demokrasi eksikliğinin birer simgesi haline gelmiştir.

AKP İktidarı Kamu İdari Yapısı ve Personel Rejimini Liberalleştirmiştir

Dünyadaki liberalleşme rüzgârlarının etkileri ile ekonomi, devlet ve çalışma yaşamı ilişkilerinin yeniden yapılandırılma çalışmaları AKP iktidarında daha da hızlanmıştır. AKP iktidarı döneminde, emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin istekleri doğrultusunda ekonomik sosyal yaşam, kamu idari yapısı, personel rejimi ve emek süreçleri neo liberal politikalar temelinde yeniden düzenlenmiş, bu yönde birçok yasa çıkarılmış, mevzuat baştanbaşa değiştirilmiştir. Doğrudan yabancı yatırımlar, iş yasaları, işçi sağlığı ve iş güvenliği, yerel yönetimler, tarım, gıda, yapı, enerji, çevre ve kırsal

çevre, Ar-Ge, kamu ihaleleri düzenlemeleri bunlardan yalnızca bazılarıdır.

1980'li yıllardan beri uygulanan neoliberal politikalar, IMF, OECD, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği denetiminde yürütülmektedir. Yeni sağın regülasyon ve deregülasyon kavramlarının arkasından gelen ve kamuyu yeniden yapılandırmayı amaçlayan "yönetişim" gibi kamu yönetimi reformunun felsefesini çizen temel kavramlar AKP iktidarında daha fazla yerleşmiştir. Kamu hizmetlerinin merkezi yönetimden koparılıp küresel piyasaya açılması, kamu hizmet alanının daraltılması, dolayısıyla kamu iktidarının yönetsel düzeyde sermayeye devredilmesi ana amaç olmuştur.

Kamunun yeniden yapılandırılması çerçevesinde ülkemizi uluslararası piyasaların denetimine açan siyasal iktidar, "Kamu Yönetimi Reformu" kapsamında "Kamu Yönetim Temel Kanunu Tasarısı"nı hayata geçiremeyince mevcut yasalar içinde yapılan parça parça düzenlemeler ile devletin asli ve sürekli işlerini yönetim, serbestleştirme ve özelleştirme yaklaşımı uyarınca yeniden düzenleyerek birçok üretim ve hizmeti piyasaya açmış durumdadır. Sanayiden eğitim ve sağlığa dek birçok kamu hizmetindeki serbestleştirme, özelleştirme bu çerçevede gerçekleşmiştir. "Yerel Yönetim Reformu" ile de belediyeler, il özel idareleri, mahalli idareler ve iller bankası yasalarıyla yerel yönetim hizmetleri piyasaya açılmıştır. Çalışma yaşamını düzenleyen yasalar ile "Personel Rejimi Reformu" da esnek, güvencesiz çalışmayı, taşeronlaşma ve sendikasılaşmayı yerleştirmiştir. Son "Torba Yasa"da buna yönelik önemli değişiklikler yapılmıştır.

Son olarak da tam seçim öncesinde, tüm 8 yıllık süreçte ortaya koyduğu tutumun özetini yapan ve bundan sonraki süreçte yapacaklarının habercisi olan Yetki Yasası ile beraber AKP, bakanlıkların kapatılması, açılması, birleştirilmesi dahil kamu idarelerinin yeniden yapılandırılmasıyla ilgili olarak 20 yasada, kamu çalışanlarının atanma, nakil, görevlendirme, seçilme, terfi, yükselme, görevden alınma ve emekliye sevk edilme gibi konularıyla ilgili olarak da 7 yasada değişiklik yapma yetkisini almıştır. Yetki Yasasının içinde ne kadar kanun hükmünde kararname saklanmaktadır bilinmemektedir.

Yetki Yasası'nda kurumsal yeniden yapılanma ile birlikte personele ilişkin sınırsız tasarruf yetkisi yetmiş teknik kadroların tasfiyesinin, işlevsizleştirilmesinin, kullanılmamasının yolunu açacaktır.

Ayrıca gerek kurumsal yapısı gerekse görev alanının yeniden belirlenmesi yetkisi alınan bakanlıklara bakıldığında; su, orman, mera, yaylak, kışlak, tarım alanları gibi doğal kaynaklar ve çevre; planlama, enerji, kültürel varlıklar, bayındırlık, ulaşım gibi ülke topraklarının kullanım kararlarını doğrudan etkileyen sektörlerle ilişkin ilgili tüm yasal düzenlemelerin etkisiz hale getirilmesine yol açabilecek bir yeniden yapılanmayı içeren sınırsız ve belirsiz bir yetki tanımı yapılmaktadır.

.....

Sonuç

19 Kasım 2002 tarihinden bu yana işbaşında olan 59 ve 60. AKP Hükümetleri, emperyalizm güdümlü neo liberal ekonomik sosyal politikaları uygulamıştır. AKP iktidarı, kamu idari yapısı, bir diğer deyişle siyasi üst yapı ile ekonomik sosyal yapının reorganizasyonunu gerçekleştirmiş, kamuyu piyasaya hizmet eder hale getirmiş; sosyal devlet ve kalkınma paradigmasına en güçlü darbeleri indirmiştir.

AKP iktidarı, ekonomi, sanayi, tarımsal sanayiler, enerji, iletişim, ulaşım, gıda ve imalat girdileri üretimi itibarıyla ülkemizi mutlak bir şekilde yoksullaştırmıştır. Yapılan serbestleştirmeler, özelleştirmeler ve kamu yatırımlarının geriletilmesiyle Türkiye sanayisizleşmeye; sanayinin küçültülmesine, sıcak paraya ve ithalata bağımlı, düşük teknoloji fason taşeron üretim ve ihracata bağımlı kılınmıştır. KOBİ'ler ise bu sorunlar ve acımasız rekabet koşulları ve teşvik yetersizlikleri nedeniyle bir girdap içine girmiştir. Sanayiyle ilgili önemli bir konu olan, devlet destek ve kredilerinde, sanayi KOBİ'leri öncelikli olarak ele alınmamaktadır. Sanayi, katma değer ve istihdam olarak son on yılda gerilemiştir. İthalatla sağlanan ara malı girdiler ve hammadde bağımlılığı ile üretim ve ihracattaki dışa bağımlılık, yapısal özelliğiyle önümüzdeki dönemde de sürecektir. 2011-2013 döneminde de kamunun bütünüyle sanayiden çekilmesi, son kalan sanayi tesislerinin de (şeker sanayi, gıda, elektrik ve doğalgaz dağıtım, içki vs.) özelleştirilmesi gündemdedir.

İşsizlik bugün gerçekte % 20'ler civarındadır. Genç nüfus ve kadın işgücü istihdamı giderek daha fazla gerilemektedir. İşsizlik Sigortası Fonu'nda 10 yılda toplanan 60,6 milyar TL'nin yalnızca 3,7 milyar TL'si işsizlere ödenmiştir.

Bölgeler arası eşitsizlik sürmektedir. Üretim ve yatırımların ağırlığı yapısal olarak Marmara, Ege ve İç Anadolu'da toplanmıştır. Yaratılan katma değer yaklaşık % 70'i bu bölgelerdedir. Bölgesel kalkınmada bir adres olarak gösterilen Kalkınma Ajansları yapısal

olarak sorunludur ve bölgesel kalkınmada başarı getirmeyecektir. "Esnek yönetim ve serbest yerel dinamikler" anlayışına dayandırılan "bölgesel kalkınma" yaklaşımı, kamu öncülüğünde gerçekleştirilen ulusal/merkezi-bölgesel kalkınma düşüncesini tamamen dışlayan; yerli ve yabancı özel yatırımcılara en iyi koşullar altında çalışma olanağı sunulması için bir araçtır. Bu ajanslar, küresel rekabeti körükleyen yeni liberal uygulamaların aracı olarak var olan bölgesel eşitsizliklerin daha da artmasına yol açacaktır.

2003-2010 dönemi büyüme oranı yıllık ortalama % 4,6 ama istihdamda "büyüme" % 0,2 (yani binde) iki oranındadır. İstihdam yaratmayan bu büyüme oranı Cumhuriyet tarihi ortalaması olan % 4,9 oranının altındadır. AKP iktidarını da kapsayan neoliberal dönem içindeki 1998-2010 döneminin ortalama büyüme oranı da % 3,6'dır. Bu, oranlar Türkiye'nin de içinde sayıldığı "yükselen piyasa ekonomileri"nin gerisindedir. Yine aynı dönemde bütçe açığının 2007'deki düzeyine gelmesi mümkün değildir.

Büyüme ile sanayileşme ve kalkınma; verimlilik ile istihdam; büyüme ile istihdam; büyüme ile gelir dağılımı ve refah arasındaki bağlar tamamen kopmuştur.

Dış ticaret açıkları, iç ve dış borçlar, borç ve faiz ödemelerinin GSYH ve genel bütçe içindeki oranları giderek artmıştır. 2002 yılında 1,2 milyar dolar olan cari açık, hükümetin öngörüsünün aksine 2010 yılında 49 milyar dolar olmuştur. Cari açığın tek karşılanma yolu dış borç, krediler ve yüksek faizli yabancı sıcak para akımıdır. Dış borç stokunun GSYH'ye oranı % 45 gibi çok yüksek bir düzeydedir.

Yatırımların GSYH ve genel bütçe içindeki payları azalmıştır. Kamunun sanayi yatırımları bulunmamaktadır. Kamu artık üretken olmayan, katma-değer yaratmayan ve istihdamı öngörmeyen yatırımları yapmakta, bölgesel kalkınma projelerine girmemektedir.

AKP iktidarı altında Türkiye kapitalizmi, işgücünün bütün biçimlerini "ucuz emek sömürüsü" kategorisinin içine çekmiştir. AKP iktidarının sanayiye ve ekonomiyi daha fazla ucuz emek sömürüsüne endekslemesi, esnek ve güvencesiz çalışma biçimlerini yaygınlaştırması, kamudan özel sektöre kadar meslektaşlarımızı ve meslek alanlarımızı birinci dereceden etkilemektedir.

Başbakan Türkiye'nin 17. büyük ekonomi olduğunu söylemektedir; doğrudur, Türkiye milli gelirde 17.

sırada ama kişi başına gelirde 57. sırada; OECD'nin 30 ülke sıralamasında ise sondan 4. sırada yer almaktadır.

Sanayide son 12 yılda emek verimliliği artışı % 70 oranında ve sanayi katma değeri içinde kârların payı çarpıcı boyutlarda artarken, reel ücretlerde % 12,5 oranında düşüş söz konusudur.

Türkiye OECD ülkeleri içinde gelir eşitsizliğinde 2. sıradadır.

Resmi rakamlara göre nüfusun % 17,1'i yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.

Başbakan'ın Türkiye'si ile emekçinin, öğretmenin, mühendisin, doktorun, kamu çalışanının, işsiz, yoksulun Türkiye'si çok farklıdır.

Biz böylesi koşullarda yaşamak istemiyoruz.

Biz AKP'nin özde modernlik ve laiklik karşıtı, dikta özlemlili, anti demokratik yeni düzeninde yaşamak istemiyoruz.

TMMOB ülkemizi emperyalist çıkarlara peşkeş çeken, halkların onurunu ve geleceğini zedeleyen politikalara karşı halkçı-toplumcu, demokrat, yurtsever bir temelde başka bir dünya kurma mücadelesinin içinde olduğunu, milletvekili genel seçimleri dolayısıyla ilkeleri doğrultusunda mücadele edeceğini kamuoyuna duyurur.

TMMOB İLKELERİ

TMMOB ve bağlı Odaları;

- Mesleki demokratik kitle örgütüdür.
- Demokrat ve yurtsever karakterdedir.
- Emekten ve halktan yanadır.
- Anti-emperyalisttir, Yeni Dünya Düzeni teorilerinin, ırkçılığın ve gericiliğin karşısındadır.
- Siyasetin dar anlamını aşar, yaşamın her olayını siyasetle ilişkili görür.
- Barıştan yanadır.
- İnsan hakları ihlallerine karşıdır, insanlık onurunun korunmasından yanadır.
- Örgütsel bağımsızlığını her koşulda korur, gücünü sadece üyesinden ve bilimsel çalışmalardan alır.
- Meslek ve meslektaş sorunlarının, ülkenin ve halkın sorunlarından ayrılmayacağını kabul eder.

- Politikanın oluşturulmasında ve uygulanmasında demokratik merkezîyetçi yöntemleri uygular.
- Karar alma süreçlerinde demokratik ve katılımcıdır.
- Bağlı Odaları ile birlikte mühendis, mimar ve şehir plancılarının meslek alanlarını düzenler, üyesinin ve halkın çıkarlarını korur.
- Sanayileşme ve demokratikleşme alanlarında durum tespitleri yapar, politikalar ve çözüm önerileri üretir. Ülkenin demokratikleşmesi için çaba sarf eder.
- Kamuoyu oluşturmaya yönelik çalışmalar içinde tartışmasız yer alır.
- Demokratik Kitle Örgütleri ve sivil toplum örgütleri ile ilkeli ve demokratik işbirliği içerisinde.

.....

TMMOB ÖZNESİNDE İNSANIN OLDUĞU, DEMOKRATİK, EŞİTLİKÇİ VE ÖZGÜRLÜKÇÜ BİR ANAYASA İSTEMEKTEDİR

Ülkemizde yıllardır bir 'değişimden' söz ediliyor. 'Normalleşiyoruz' derken görülüyor ki her gün yeni bir 'olağanüstülük' ve yeni bir 'şok' içerisinde yaşamak zorunda bırakılıyor. Oysa mesele değişimin kendisinden çok muhtevasında aranmalıdır. Muhtevasından bağımsız her değişimin peşinden koşma da, aslında gerçeklerin üzerinin örtülmesine neden olmaktadır.

AKP'nin bugün 'değişim' dediği 'yeniden yapılanmanın' miladı 12 Eylül faşizmidir. O zaman da 'huzur ve mutluluk' adına toplumu zor yoluyla 'değiştirmeye' giriştiler. Özünde 24 Ocak kararlarında ifade edilen piyasacılıkla, gerici akımların güçlendirilmesi olan bu 'değişimin', gelinen noktada AKP iktidarı ile temsil edildiğini hepimiz biliyoruz.

Aslında tüm hengâmenin içerisinde yaşadığımız; ülkemizin emperyalizmin ihtiyaçlarına uygun olarak yukarıdan aşağıya yeniden yapılandırılmasından başka bir şey değildir. Soğuk Savaş politikalarına uygun olarak düzenlenmiş 'eski devlet'in yerini; ABD'nin Ortadoğu politikalarına ve sermayenin küresel ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden yapılandırılan 'yeni devlet' alıyor.

AKP iktidarında 'milli irade' adı altında demokratik bütün kanallar kapatılarak tekeli bir iktidar yapılanması kuruluyor. İktidarın Anayasa değişikliği de bunun bir parçası olarak gündeme getirildi. Güya

demokratikleşme adına yapılan bu değişikliklerde ne halk ne emek ve meslek örgütleri hazırlanma sürecine dahil edilmedi. "Kendi pişir kendin ye" anlayışından demokrasi ve özgürlük adına bir şeyin çıkması zaten mümkün değildir. Değişiklikler de halkın, emekçilerin yani bizim değil, AKP'nin ihtiyaçlarının ürünüdür.

Bilindiği üzere, anayasa, sadece devletin örgütlenme biçimini değil aynı zamanda bütün yurttaşların temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan temel belgedir. Bu nedenle, anayasa "toplumsal uzlaşma belgesi" olarak tanımlanmaktadır.

Bu uzlaşma belgesinin hazırlanışı ve değiştirilmesinde izlenecek yöntem, açık ve şeffaf olmalı ve bu belge toplumun tüm kesimlerini içine alan bir tartışma sürecini geçirmelidir. Siyasi iktidarın son Anayasa referandumu sürecinde yaptığı, dayatarak kabul ettirdiği, meşruiyeti sorunlu bir belge yaratmak olmuştur. Değişiklik önerilen maddelerin içeriğiyle direkt ilgili birimlerden görüş sorulmadığı gibi, "Onlar karşıdır" denilerek kendileri gibi düşünmeyen herkes hasım ilan edilmiştir. Süreç içerisinde toplumsal kesimler, demokratik örgütler zorunlu olarak karşı beyana zorlanmış, karşı beyanda bulunan herkes de "12 Eylül Anayasasının savunucusu" olarak baskılandırılmaya çalışılmıştır. 12 Eylülcülerin yarattığı siyasal iktidar, toplumsal gerilimden taraftar toplayarak, 12 Eylül rejiminin yöntemiyle ülkeyi referanduma sürüklemiştir. Son referandumda bu şekilde işleyen ve bu şekilde işletilecek bir süreci biz reddediyoruz.

Anayasa tartışmalarında vurgulanması gereken bir durum da şudur:

12 Eylül Anayasası yüzde 92 halkoyuyla onaylanmış bir anayasadır. Yani, temel hak ve özgürlükler halka oylattırılarak haklar yok edilmiştir. 12 Eylül Anayasası, sosyal devlet ilkesinin ve kamu varlığının talana açıldığı, örgütlenme ve ifade özgürlüğünün yok edildiği, muhalif düşünce ve örgütlenmeye yaşam hakkının tanınmadığı, insana düşman, yenedünya düzenine uyum anayasası olmuştur. 12 Eylül Anayasası baştan sona anti-demokratik bir anayasa olmasına karşın, çoğunluk oyu yönünden, yani "milli irade" yönünden hiçbir sorunu olmamıştır. Yani dayatma durumunda "milli irade" kendi haklarını yok eden kararlar alabilmektedir. Siyasi iktidarın son olarak gerçekleştirdiği Anayasa değişikliğinde izlediği yol 12 Eylülcülerin izlediğinin aynısıdır.

Ülkemizde "milli irade"ye yapılan kutsamalar aslında iktidarın kutsanmasından başka bir şey değildir. Çünkü

kendi dışındakilere yaşam hakkı tanımayan, yani Siyasal Partiler ve Seçim Yasası'na dokunmadan, siyasal partileri demokratikleştirmeden ve %10 barajını kaldırmadan yapılan anayasa değişiklikleri ve atılacak her adım, iktidarın kalıcı kılınmasına hizmet edecektir.

TMMOB, öznesinde insanın olduğu, insanımızın insan gibi yaşamasını garanti altına alan, demokratik, eşitlikçi ve özgürlükçü bir yeni anayasa istemektedir.

Sermayenin yeni bir anayasa isteğinde bulunmasının yanında, toplumun çoğunluğunu oluşturan emek kesiminin çıkarlarını koruyacak bir anayasaya büyük bir ihtiyaç vardır. Emekçilerin ve ezilenlerin eşitlikçi, özgürlükçü yeni bir anayasaya ihtiyacı vardır. Yıllardır 12 Eylül faşist darbesinin ürünü anayasaya karşı mücadele yürütüyoruz. Ama şimdi kalkıp kimse bize "12 Eylül Anayasası ile hesaplaşmanın yolu olarak onun devamından başka bir şey olmayan AKP'nin aklındaki bir anayasaya evet" demeyi söylemesin.

Ülkemiz, yukarıdan aşağıya bürokratik dönüşümler, aşağıdan yukarıya cemaat-tarikat ağlarıyla kuşatılmaktadır. Siyasi iktidar, her geçen gün anti demokratik öğeleri biraz daha kökleştirmektedir. Bugün Türkiye'de toplum derin bir yarılma yaşamaktadır. Askeri darbe, yargı darbesi, sivil darbe iddiaları gündemden hiç düşmemektedir. Emperyalist/kapitalist güçler tarafından ülkemize neo-liberal iktisat politikaları, kapitalist küreselleşmeye uyum dayatılmış ve tüm kurum ve kuruluşlarıyla devlet yapılanması bu dönüşüm sürecinden geçirilmeye başlanmıştır. Bu tablo içerisinde emeğin ve emekçinin yeri yoktur. Uygulanan politikalar ve yaşanan gelişmeler, en geniş halk kesimleri açısından aslında son derece olağanüstü bir durum arz etmektedir. Toplum dev şirketlerin müşterisi haline getirilmekte, kapitalist küreselleşmenin istekleri doğrultusunda yeni bir devlet yapılanması yasalar ve fiili uygulamalarla hayata geçirilmektedir. Yaşanan bu toplumsal, kurumsal, hukuksal değişimin son noktalarından biri olarak, Anayasa'nın da sivil görüntü verilerek değiştirilmesiyle, neo-liberal politikaların gereği yapılmak istenmektedir. AKP iktidarı güvencesizliğin ve sömürünün önündeki engelleri kaldırmanın; hastaneleri, okulları, fabrikaları rahat satabilmenin, emperyalizme daha çok bağlanmanın anayasasını yazdı, eksik kalanları da şimdi tamamlamaya çalışacak.

Ancak biz biliyoruz:

Eşitlikçi, özgürlükçü bir anayasa ancak demokratik katılımın bütün kanalları açılarak yapılabilir. Aslında

demokratik, eşitlikçi ve özgürlükçü bir anayasayı emekçiler kendi elleriyle yazabilir. İşte TEKEK işçileri güvenceli çalışma ve insanca yaşamın anayasasını sokakta yazdılar.

Emekçi kesimlerin ihtiyaçlarını karşılayacak Anayasa düzenlemesi, sermayenin istekleriyle neredeyse tamamen zıt bir içerik ve anlam taşıyacaktır. Emek-sermaye temel çelişkisinin getirdiği uzlaşmaz karşıtlıkların, bir Anayasa içerisinde birleştirilebilmesi olanağı, bugünkü sınıflı toplumlarda da olanaklı değildir.

Bütün bunlara karşın; egemenlerin isteklerine hizmet eden Anayasa ve yasa düzenlemelerinin, mümkün olduğunca demokratik, sosyal, laik ve özellikle emek kesiminin en geniş haklarla donatılmasını içerecek şekilde hazırlanmasına çaba gösterilmesi önem taşımaktadır.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği nasıl bir anayasada uzlaşır?

- Ülkemizin tüm varlıklarının özel sermaye istismarından kurtarılarak özelleştirmeleri durduran, özelleştirilen halka ait varlıkların kamulaştırılmasını ve kamu kuruluşlarının yeniden güçlendirilmesini garanti altına alan bir anayasa ile
- Toplumsal gönencin arttırılmasına yönelik ulusal, bölgesel ve kentsel düzeyde planlı ve kamusal bir ekonomi politikası doğrultusunda, kamusal kaynaklara dayalı ve planlı modeli esas alan istihdam odaklı sanayileşme ve kalkınma politikalarını garanti altına alan bir anayasa ile
- Dünya Bankası, IMF, AB ve benzeri kuruluşların dayattıkları, yerli işbirlikçilerin uyguladıkları "yapısal uyum ve istikrar programları"nı reddeden, emeğin iradesini egemen kılan bir anayasa ile
- Ülkemize dayatılan dışa bağımlı enerji politikalarını reddeden, standart dışı ve enerji yoğun teknolojilerin ithal edilmesini önleyen, mevcut tesislerde enerji verimliliğini arttıran, çevreyi koruyacak, çevre dostu teknolojiler uygulanmasını garanti altına alan bir anayasa ile
- Yabancılarla imtiyaz tanıyan maden aramalarından vazgeçilmesini sağlayan ve ulusal kaynaklara dayalı, maden arama, işletme

ve enerji politikası izlenmesini garanti altına alan bir anayasa ile

- Madenlerimizin, jeotermal kaynaklarımızın, kıyı ve ormanlarımızın yerli ve yabancı sermaye tarafından yağmalanması durduran bir anayasa ile
- Üniversitelerde özerk ve katılımcı bir eğitim ortamı sağlanması için 12 Eylül düzeninin bir ürünü olan YÖK'ü kaldırarak, eğitimde, öğrencileri müşteri olarak gören girişimleri ve eğitim hizmetlerini bütünüyle bir pazar haline getirme çabalarını sonlandıran; ilköğretimden üniversiteye parasız, eşit, bilimsel, demokratik, fırsat eşitliğine dayalı ve anadilde eğitimi garanti altına alan bir anayasa ile
- Eğitim, sağlık ve barınma hakkının en temel insan hakkı olduğunu garanti altına alan bir anayasa ile
- Kapitalizmin emeği baskı altına alan stratejilerine karşı, istihdamı bir hak olarak tanıyan, çalışma koşullarının her koşulda iyileştirilmesini sağlayan, grevli, toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkını bütün çalışanlara sağlamayı garanti altına alan bir anayasa ile
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini kamusal bir hizmet olarak tanımlayan bir anayasa ile.
- Başta düşünce ve örgütlenme özgürlüğü olmak üzere tüm demokratik hak ve özgürlüklerin sağlandığı, demokrasinin önündeki tüm engellerin kaldırıldığı bir anayasa ile
- Kentsel dönüşüm adı altında kentlerin hoyratça yıpratılmasını engelleyen, yerel değerleri içeren mevcut yaşam alanlarının halkın karar süreçlerine katılımı ile sağlıklı ve yaşanır duruma getirilmesini sağlayan, kentsel mekânların, toplumsal yarar ve kullanım değeri ilkesi etrafında üretilip, paylaşılmasını ve doğal-kültürel varlıkların koruma-kullanma dengesi içerisinde yaşatılmasını garanti altına alan bir anayasa ile
- Tarım arazilerinin yok olmasına, kirlenmesine, GDO'lu gıdaların ülkemize sokulmasına, çiftçimizi üretimden, tarlasından koparan işsiz,

yoksul bırakan politikalara izin vermeyen bir anayasa ile

- Ülke ormanlarının 2/B, özel ağaçlandırma vb. ad altında rant sağlamak amacıyla talan edilmesini engelleyen bir anayasa ile
- Suyun ticarileştirilmesine karşı çıkan, temiz suya erişimi en temel insan haklarından biri olarak kabul eden, su ve suya bağlı hizmetlerde çevre ve insan esas alınarak suyun mülkiyeti ve hizmetlerinin kamuda kalmasını garanti altına alan bir anayasa ile
- Kadına yönelik şiddeti ve toplumsal hayatın her noktasında cinsiyet ayrımcılığını önleyen, politik, ekonomik ve kültürel alanda pozitif ayrımcılığı garanti altına alan bir anayasa ile
- Ülkemizin ırkçı şoven yaklaşımlar temelinde kamplaştırılmasına karşı çıkan, Kürt sorununu çözmek için; bir arada kardeşçe yaşamı, barış, demokrasi ve halkların kardeşliğini savunan; ülkemizin çok kültürlü ve çok kimlikli yapısını dikkate alarak, kimliklerin ve kültürlerin reddedilmediği; tüm dillerin, kültürlerin, inançların ve renklerin kendilerini özgürce ifade ettiği bir toplumsal düzeni garanti altına alan ve demokratik yaklaşımları egemen kılan bir anayasa ile
- Emperyalizmin savaş ve işgal politikalarına alet olunmamayı garanti altına alan, İncirlik başta olmak üzere savaşa lojistik destek olan üslerin, limanların ve nükleer başlıkların ülkemizde kurulmamasını sağlayan bir anayasa ile

uzlaşabiliriz.

Sonuç olarak:

TMMOB, 12 Eylül düzeni ile gerçekten hesaplaşmayan, iktidarı kutsayan, sosyal hukuk devletini reddeden veya işlevsiz kılan, temel hak ve özgürlüklere müdahalede yasama organı dâhil hiçbir gücü yetkili görmeyen hiçbir anayasa değişikliği ile uzlaşmayacaktır. Böylesi değişikliklerin yandaşı olmayacaktır.

Kapitalizmin ve emperyalizmin askeri, ekonomik, politik ve kültürel tüm örgütlerinden bağımsız, "Bir Başka Dünya, Bir Başka Türkiye Mümkündür" diyen TMMOB, öznesinde insanın olduğu, insanımızın insan gibi yaşamasını garanti altına alan, demokratik, eşitlikçi ve özgürlükçü bir yeni anayasa istemektedir.

AKP'nin 12 Haziran 2011 Seçim Beyannamesi Üzerinden Siyasi İktidarın Afet Kavramına Bakışının Değerlendirilmesi

Ali Tolga Özden

Siyasi iktidarlar, bir sonraki seçimde tekrar ülke yönetime aday olduklarını ilan ederlerken gerek iktidarları döneminde gerekse aday oldukları dönemde ne yaptıklarını ve ne yapacaklarını da topluma çeşitli yollardan ilan ederler. Genel anlamda bu ilanlarda yer alan sözler ise "vaadler" başlığı altında toplanabilir. Buna göre, siyasi iktidarın gerek geçmişte yaptıklarını özetlediği gerekse aday olduğu bir sonraki ülke yönetiminde yapmayı taahhüt ettiği konuları, bu vaadlerin ilan edildiği "Seçim Beyannamesi" üzerinden değerlendirmek pratik olarak mümkün olabilir.

Afetler, bir ülkenin kalkınma planlarında ve gelecek nesillere bırakmayı tasarladığı yaşanabilir, güvenli ve sürdürülebilir yaşam alanları hedeflerinde önemli kesintilere, kırılmalara ve bozulmalara yol açabilecek doğal, teknolojik ya da insan kaynaklı olgulardır. Dolayısıyla siyasi iktidarların ve seçimi hedefleyen siyasi beyannamelerin önemli söz alanlarından birisini afet olgusu ve afetlere karşı hem can hem de mal güvenliğini sağlayacak, toplumsal dirençliliği arttıracak çalışmalar oluşturmak zorundadır. Özellikle Türkiye gibi, afetler karşısında korunmasızlığın çok ciddi boyutlarda olduğu, toplumsal direncin zayıf olduğu ülkelerde afet olgusu ve afetlerin yol açtığı tehditlere karşı önlem alma çabaları daha da önem kazanmaktadır. Bu noktada afeti tanımlarken geniş bir perspektiften bakmak gerekmektedir. Geçmişte yaşanan afet tecrübeleri, ülkelerin hem ulusal hem de uluslar arası alanda afetlerin yol açabileceği hasarlar ve zararlar konusunda bütünleşik bir mücadele yöntemi benimsemelerine yol açmıştır. Burada işaret edilen "bütünleşik" kavramı uluslar arası literatürde son yıllarda (daha çok 1990 ve sonrası) afet tehditlerinin oluşturduğu risk kavramı ile birlikte ele alınmaktadır. Afet risklerini azaltma hedefini kalkınma planlarının en ön saflarına koyan ülkeler için bütünleşik afet risk azaltımı yaklaşımları hayati önem taşımaktadır. Buna bağlı olarak, afetleri tekil ve birbirinden tamamen bağımsız olarak ele almanın afet öncesi ve sonrası üretilecek plan ve stratejiler için yeterli olmadığı görülmüştür. Afet olgusunu modern insanın davranışları ve üretim süreçleri ile birlikte değerlendirmek gerekliliği önemli görülmektedir. Bununla birlikte afet zararlarını azaltma çalışmalarını

sadece belli kurumların rol aldığı, belli uzmanlık alanlarının katılımında plan ve stratejiler geliştirerek ele almanın bir çok anlamda başarılı sonuçlar üretmediği de görülmüştür. Tüm bu yaklaşımlar üzerinden afetlere karşı dirençli toplumlar oluşturmak için çok sektörlü ve aktörlü, afetleri tetikleyen etkenleri bütüncül düşünmek suretiyle, risk azaltma hedefli, kapsamlı stratejiler geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu genel değerlendirmeler ışığında, mevcut siyasi iktidarın geçmiş dönemlerinde (2002-2011) edindiği tecrübe ve uygulamaları ile gelecek vizyonunu ne yönde geliştirdiğini değerlendirmek mümkün olabilir. Bu değerlendirmeyi de 12 Haziran 2011 seçimleri için hazırlanan "seçim beyannamesi" üzerinden yapmak mümkün olmaktadır.

Deprem ve diğer doğal afetlere hazırlık konusunda yürüttüğümüz çalışmaları yoğunlaştıracamız. İstanbul ve Kocaeli illeri başta olmak üzere, depreme maruz kalma ihtimali yüksek olan bölgelerde depreme hazırlık çalışmalarını yürütmek amacıyla vali veya büyükşehir belediye başkanının başkanlığında özel ve olağanüstü yetkili birimler oluşturulacaktır. Kamulaştırma, imar düzenlemesi yapma, konut ve alt yapı hizmetlerini yapma, riskli ve hasarlı binaları yıkma, kanunlarda ilgili kurumlara tanınan yetkileri kullanma, imar haklarını transfer etme gibi hususlarda bu birim tam yetkili olacaktır. Bu kurulun aldığı kararlar aleyhine açılacak iptal ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin davaların, mahkemelerde öncelikle görüşülmesi ve karara bağlanması sağlanacaktır. Ayrıca, riskli ve hasarlı binaların boşaltılması ve yıkımına ilişkin kararlar aleyhine yürütmenin durdurulması davası açılmaması yönünde düzenleme yapılarak, depreme hazırlık çalışmaları hızlandırılacaktır. (Seçim Beyannamesi, Sayfa 28)

Bu alıntıda dikkati çeken iki önemli husus şu şekilde özetlenebilir. İlki, afet kavramı ele alınırken deprem odaklı bir düşünce yapısı ile doğal afetler kapsamında ele alınmakta, ancak depreme karşı alınabilecek önlemler de daha önce olduğu gibi mühendislik temelli önlemler ile yapının yıkılıp yıkılmaması üzerinden

üretilmektedir. Depreme hazırlık çalışmalarının çok aktörlü ve çok kapsamlı olduğu, toplum temelli olduğu, çok ciddi bir eğitim ve bilinçlendirme çalışması olduğu, teknik ve yönetsel konuların ise ancak bu çalışmaları destekler nitelikte olması gerekliliği kavranamamıştır. Bu nedenle toplumun bilinçlendirilmesi üzerine proje geliştirme hedefi yerine yine daha önce benzerlerini defalarca gördüğümüz (kriz masaları gibi) vali, belediye başkanı önderliğinde bir takım olağanüstü yetkilerle donatılmış kurulların oluşturulmasından bahsedilmektedir. 1999 Marmara Depremlerinin üzerinden 12 yıl, mevcut siyasi iktidarın yönetime gelişinin üzerinden 8,5 yıl geçmiş olmasına rağmen toplumun deprem başta olmak üzere doğal afetler konusunda ne kadar bilinçlendirilebildiği sorusu halen daha çok ciddiyetle üzerinde durulması gereken bir sorudur. Bununla birlikte, bu alıntıda göze çarpan ikinci bir husus ise son paragrafında yer alan "riskli ve hasarlı binaların boşaltılması ve yıkımına ilişkin kararlar aleyhine yürütmenin durdurulması davası açılmaması..." tespitidir. Bu ilk bakışta deprem güvenli çevreler yaratmak anlamında ne kadar kolaylaştırıcı ve yardımcı bir düzenleme gibi görünse de demokratik bir ülkede böyle bir kararın alınması insan hak ve hürriyeti ile ne kadar bağdaşır sorusu sorulmalıdır. Bu noktada, özellikle afet güvenli çevre yaratılmasında vatandaşın bilinçlendirilmesi yanında alınacak kararlara katılması ve/veya onaylaması sürecinde de ikna edilmesi gerekmektedir. Kent ya da kırsal alanda oturan vatandaşın ve toplulukların oturdukları yapılarda büyük riskler taşıyor olmalarının tespiti durumunda onlar için ortaya konacak proje ve kararların titizlikle anlatılması, aktarılması ve hiç bir kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde ikna edilmeleri gerekmektedir. Kısaca, toplumun bu projelere doğrudan katılımı mutlaka sağlanmalıdır. Sonuçları her ne olursa olsun insanlara zorla bir kararı uygulama ve yerlerinden etme, zorla göçe tabi tutma ve mutsuz olacakları bir başka alana nakletme doğru bir uygulama olmayacaktır. Geçmiş deneyimlerde de görüldüğü üzere, afetten hasar gören bir bölgede yaşayan insanlar merkezi yönetim tarafından alınan kararlar ile başka alanlara güvenlik gerekçesi ile nakledilmişler, bu insanların yeni yaşam alanlarında mutlu ve huzurlu olamadıkları, yeni yaşam alanlarına kolaylıkla adapte olamadıkları yapılan bir çok araştırma ile tespit edilmiştir. Dolayısıyla burada, sayfa 28'de yer alan vaatler her ne kadar siyasi bir üslup içerisinde hazırlanmış seçim odaklı sözler olsalarda insan hak ve hürriyetleri ile çelişen, gerçeklerle bağdaşmayacak bir takım öngörü ve yaklaşımları içermemelidir.

Çevre; insanı, tabiatı ve kültürel varlıkları ile bir bütündür, parçalanamaz. Zenginleşme uğruna; insanın,

tabiatın ve kültürel varlıkların tahrip edilmesini, gelecek nesillerin haklarının çalınması ve gizli fakirleşme olarak değerlendiriyoruz. Kalkınma adına gönül yıkarak, tabiatı ve kültürel varlıkları tahrip ederek sadece geleceğimizi fakirleştirebiliriz. Tek yahut iki boyutlu değil "küresel" bakış açısına dayalı çevre anlayışımız, politikalarımızın bütününe rehberlik etmekte; ülkemizin sahip olduğu doğal zenginliği ve kültürel değerleri ortaya çıkarmak, bunları canlandırmak, yaşatmak ve zenginleştirerek daha da geliştirmek için büyük bir kararlılık ve çaba göstermemize vesile olmaktadır. (Seçim Beyannamesi, Sayfa 122)

Bu alıntıda görüldüğü üzere AKP'nin çevreye bakış açısı teorik olarak sürdürülebilirlik kavramı ile aynı paralelde görünmektedir. Zenginleşme (ya da kalkınma) hedefiyle çevrenin ve doğal yapının tahrip edilmesine karşı durulacağı ifade edilmektedir. Bu anlamda "küresel" bir bakış açısından bahsedilmektedir. Oysa, özellikle İstanbul ve Marmara Bölgesi için ortaya konan ve seçim vaatleri arasında yer alan projeler (yeni bir boğaz açılması, iki şehir inşaatı projeleri gibi) bu teorik kavramlarla örtüşmemektedir. Daha öncede altı çizildiği gibi, afetler ve kalkınma çabaları arasında ciddi ilişkiler kurmak mümkündür. Çevreye duyarlı, sürdürülebilir bir kalkınma projesi oluşturamamak çok ciddi felaketlere neden olabilir. Özellikle günümüzde Küresel İklim Değişikliğinin her anlamda etkilerini arttırdığı ve bu etkilerin kaçınılmaz bir hal aldığı bilim dünyasında iddia edilmektedir. Bu anlamda özellikle Kuzey Yarıküre küresel iklim değişikliğinden en çok etkilenecek bölgelerin başında gelmektedir. İklimsel koşulların değişmesi bir takım zincirleme etkilere neden olacak, değişen ve artan sıcaklıklar, yağış miktarları ve tipleri, atmosferik olaylar, eriyen buzullar ve yükselen deniz suları gerek insanlar üzerinde gerekse üretilmiş ya da inşa edilmiş çevreler üzerinde önemli hasarlara ve kayıplara neden olabilecek bir takım etkiler bırakabilecektir. Tüm bunlara bağlı olarak bitki örtüleri değişecek, kuraklık artacak, su kaynakları hızla yok olacak ve yaşanabilir coğrafyaların miktarında ciddi düşüşler olacaktır. Tüm bu olasılıkların farkında olan ülke ve topluluklar buna göre önlemlerini almaya, eylem planları geliştirmeye çalışmaktadırlar. Örneğin güney bölgelerde yer alan bir takım tarım ürünleri, bitki örtüleri ve besin kaynakları değişen iklimsel etkiler neticesinde kuzeye doğru kayma riski taşımakta, güney bölgeler ise bu durumda verimsiz ve çölleşen alanlar haline dönüşme tehdidi altında bulunmaktadır. Bu nedenle bir çok ülkede daha kuzeyde yer alan verimli tarım alanlarının ve doğal alanların korunması, gelecekte insan topluluklarının bu alanlardan faydalanabileceği olasılığı üzerinden proje

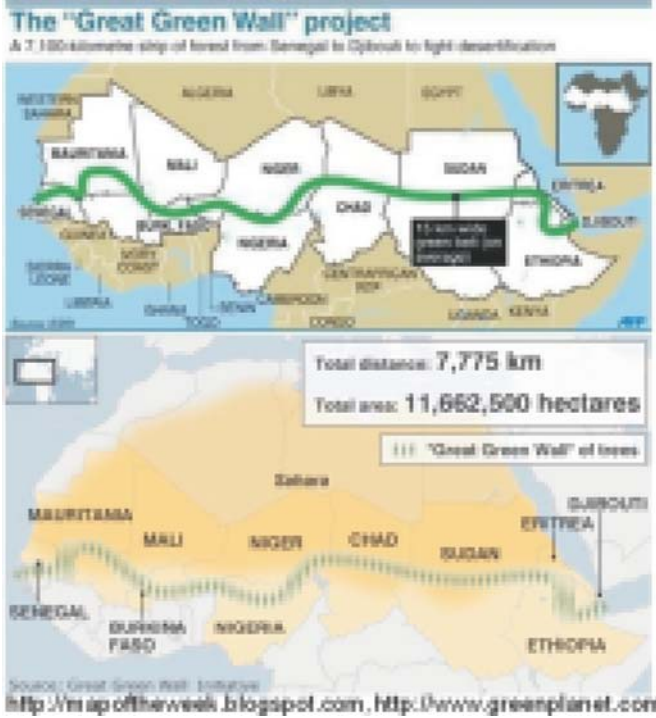
ve fikirler üretilmektedir. Türkiye'de de böyle bir olasılık söz konusu edilirken, kuzey coğrafyalarımızda daha çok korumamız ve hatta yapılaşmadan tamamen arındırmamız gereken alanlara yeni kentler inşa edilecek olması, yeni bir kanal için coğrafyanın bütünüyle değiştirilecek olması çok ciddi sorunlarla karşılaşma potansiyelimizi, dolayısıyla afetler karşısındaki dirençsizliğimizi arttırmaktadır. Doğal yapının korunmaması, afete tek bir bakış açısı ile, deprem üzerinden ve mühendislik çözümleri ile bakılması kentlerimizdeki risk havuzlarını büyütmede ve bu risklerle her geçen süre içerisinde daha fazla insanın muhatap olmasına neden olunmaktadır.

Hava Kalitesi, Atık Yönetimi, Su Kalitesi, Doğa Koruma, Kimyasallar Yönetimi, Endüstriyel Kirlilik Kontrolü ve Risk Yönetimi, Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar, Gürültü Yönetimi gibi alanların altında yer alan ve sürekli gelişen Avrupa Birliği Çevre Müktesebatı'na uyum çalışmaları tamamlanacaktır. (Seçim Beyannamesi, Sayfa 124)

Beyannamenin 124. sayfasında yer alan ifadelerde "Çevre" başlığı altındaki yazılı taahhütlerin yerine getirileceğinden bahsedilmektedir. Buna bağlı olarak da hava kalitesi, atık yönetimi, su kalitesi, doğa koruma v.b. bir çok yaklaşımdan bahsedilmektedir. Ancak sadece son dönemde yaşanan bir takım olumsuzluklar dahi bu anlamda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Kütahya'da siyanürle altın çıkartma işlemi sırasında ortaya çıkan atık malzemenin (siyanürlü su) depolandığı alanda toprak barajın göçmesi sonucu ciddi bir çevre felaketi yaşanması söz konusu olurken, yöre insanının da sağlığını çok ciddi boyutlarda etkileyecek olumsuzlukların ortaya çıktığı bilinmektedir. Greenpeace Türkiye'den yapılan açıklama "Eti Gümüş AŞ tesislerinin siyanür içeren atık barajının setlerinden birinin çökmesiyle çevreye sızan siyanür, bölge halkını büyük bir çevre felaketinin eşiğine getirdi. Tehlike henüz geçmiş değil. Bir hafta boyunca olay yerinde yaptığımız incelemeler ve Çevre Mühendisleri Odası ile birlikte **aldığımız numuneler ölümcül bir kimyasal madde olan siyanürün içme suyuna karıştığını gösteriyor...**" şeklindedir (18 Mayıs 2011).

Bir taraftan doğanın korunması, yeşil enerji ve sürdürülebilirlikten bahsedilirken öte yandan nükleer enerjinin faaliyete geçmesi ile ortaya çıkacak nükleer atıkların nerede ve nasıl depolanacağı gibi sorular da zihinlerde önemli bir yer tutmaktadır. ABD gibi nükleer enerjiyi çok uzun yıllardır üreten ve kullanan ülkelerde de bu atık maddelerin depolanması sorun yaratmaktadır. ABD'de fay hatlarının yakınlığı ve

deprem riski ile bilinen Nevada'da ki Yukka Dağı'nda ABD Atom Enerjisi Komisyonunun neredeyse yirmi yıla

Yönetimi" başlığına dikkat çekiyor ve bu başlık altında yer alan açıklamaların "tam da 1950'lerin anlayışı ile yazılmış; "afet" yerine hâlâ "doğal afet/felaket" ya da "deprem" denilebilmekte; risk yönetimi yerine de yine yanlış bir şekilde kriz yönetimi öne çıkartılmakta" olduğunu belirtmektedir. Bu bakış açısı da önceliğin dirençli toplum yaratmanın vazgeçilmezi olan "Bütünleşik Afet Risk Azaltımı" yaklaşımı yerine afet sonrası müdahale, yara sarma ve rehabilitasyon yaklaşımı olarak benimsenmeye devam edildiğini ortaya çıkarmaktadır (Beyanname, sayfa 136).

Başta İstanbul gibi deprem riski altında olan şehirlerimizden başlayarak, afet koordinasyon merkezlerinin kurulmasına hız verilmiştir. Afetlerle etkin mücadele için acil durum haberleşme altyapısı güçlendirilecek, tahliye koridorları, toplanma, geçici barınma, afet destek merkezleri ve acil durum tesisleri gibi yapıların inşa edilmesi sağlanacaktır. (Seçim Beyannamesi, Sayfa 136)

Bu alıntıdan da anlaşıldığı üzere, gelecek ile ilgili afet risk azaltımı yaklaşımının benimsenmesi yerine ağırlıklı olarak afet sonrası müdahalenin organizasyonuna yönelik hedefler belirlenmektedir. Yine Kadioğlu'nun da eleştirdiği gibi, afete müdahalede Türkiye'nin müdahale kabiliyeti dünya örnekleri içerisinde başarılı görülüp,

buna bağlı olarak afet koordinasyon merkezlerinin kurulması, ulaşım ve alt yapının güçlendirilmesi, afet konutlarının yapılması, hava ambülansı, helikopter pisti gibi yine afete müdahale araç gereçleri ve inşaat konuları öne çıkartılmıştır. Bu konunun devamında Kadioğlu, "çıkartılan kanunlarla afet anı ve sonrasında yapılacak işlerin koordinasyonu yapılandırılmıştır deniliyor ama afet öncesi çalışmaların koordinasyonu her zamanki gibi unutulmuş..." şeklinde eleştiride bulunmaktadır.

Doğal afet riskleri bölgelere göre spesifik hale getirilecek ve afetlerin çeşitlerine göre Doğu Karadeniz'de, Güneydoğu'da sel, Kuzey Anadolu, Marmara ve Ege'de deprem, orman alanlarında yangın gibi Risk Haritaları çıkarılacaktır. (Seçim Beyannamesi, Sayfa 136)

Yukarıdaki alıntıda da görüldüğü üzere risk haritaları çıkartılması her ne kadar olumlu bir yaklaşım olmakla birlikte afet türlerini bölgelere göre düşünmek yukarıdaki yaklaşım çerçevesinde doğru görünmemektedir. Buna göre ülkemiz coğrafyasının %98'inin şu veya bu şekilde bir deprem riski taşıdığı bilinirken belli bölgelerde depremi sınırlamak düşünülemez. Kırsal alanlar ve bir çok kentsel alanda depremin yapılar üzerinde hasara neden olması, can kaybı meydana getirmesi için çok büyük değerlerde olması gerekmemektedir. Yapıların korunmasızlığı nedeniyle ülkemizde yakın geçmişte Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu, hatta Akdeniz bölgesinde de büyüklüğü (Richter ölçeğine göre) 5 ile 6 arasında değişen depremlerde ciddi yapısal hasarlar oluşmuş, can kayıpları meydana gelmiştir. Bununda ötesinde yakın geçmişte hiç bir doğal afet etkisi olmadan, tasarım, yapım hatası ve kullanım yanlışlığı gibi nedenlerle kendiliğinden çöken bina örnekleri ile karşılaşmıştır (20 Nisan 2011; Diyarbakır'ın merkez Bağlar İlçesi'nde 28 daireli, 7 katlı bir apartmanın kendiliğinden çökmesi ve 2 Şubat 2004 yılında Konya'da çöken Zümrüt Apartmanı ile yok olan 92 can hafızalardan silinmemiştir). Bu nedenle risk haritaları tüm ülkeyi kapsayacak şekilde üretilmeli ayrı bölgesel riskler üzerinden projelerin üretilmesi için de buna göre planlama ve stratejiler geliştirilmelidir. Kuraklık afetinin de ülkemiz için çok önemli bir afet tipi olduğu akıldan çıkarılmamalı ve hazırlanacak afet risk haritalarında mutlaka yer alması sağlanmalıdır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında genel olarak AKP'nin seçim beyannamesi ve vaadlerinde afet olgusu

çerçevesinde tespit edilen eksiklikleri şu şekilde özetlemek mümkün olabilir.

- 1- Afet kavramı halen daha doğal afetler için kullanılmakta, diğer afet türleri ve riskleri göz ardı edilmektedir. Bu anlamda kavramsal karmaşa devam etmektedir.
- 2- Doğal afet kapsamında değerlendirilen afet türü daha çok deprem sorunsalı üzerinden ele alınmakta, özellikle deprem konusu da İstanbul özelinde daha çok söz konusu edilmektedir.
- 3- Afet olgusunu algılama ve afete dirençli toplum oluşturma yaklaşımı yeterince kavranmış ve siyasi otoritenin gelecek planlarına ışık tutacak olgunlukta beyannamede yer almış görünmemektedir. Özellikle hem ulusal hem de uluslar arası alanda son yirmi yılda değişen afet politikaları kapsamında geleneksel afet yönetimi yaklaşımından afet risk azaltımı ve yönetimi yaklaşımına geçiş göz ardı edilmiş görünmektedir.
- 4- Gerek fiziksel gerekse ekonomik ve sosyal adımların ağırlıklı olarak afet sırasında ve sonrasında yaşanacak gelişmelere göre düzenlendiği beyannamede çok açık olarak gözlenebilmektedir. Ancak afet öncesi risk azaltma ve hazırlık çabalarına yönelik fiziksel, sosyal ve ekonomik politikaların ne olacağı genellikle çok muğlak ve yetersiz görünmektedir.
- 5- Özellikle deprem odaklı üretilecek afet politikalarında ağırlıklı olarak mühendislik bakış açısı ile bir yorumlama söz konusu edilirken, afetlere karşı alınacak önlemler çok temel olarak iki yaklaşım ile özetlenmektedir: riskli yapıların yıkılması, riskli bölgelerin tahliye edilmesi. Oysa bu çok genel kavramların hem öncesi hemde sonrası ile ilgili gerek ekonomik, gerek sosyal, gerekse kültürel etkilerin, hazırlık ve çalışmaların neler olacağı kesinlikle büyük belirsizlikler taşımaktadır.
- 6- Küresel iklim değişikliğinin etkileri, toplumun ve kurumların bu etkilere hazırlıklı olması ve adaptasyonu, meteorolojik afetler, kuraklık, çevresel kirlilik, su havzalarının yok olması (ya da kirletilmesi), tüm bunlara bağlı iç ve dış göç

hareketleri, kitlesel yer değiştirmeler, terörist faaliyetlerin etkisi ile ortaya çıkacak afetler, teknolojik afetler gibi bir çok hassas ve önemli afet çalışma alanından hiç bahsedilmemekte, bu yönde oluşturulacak politikalar belirsizliğini sürdürmektedir.

- 7- Mevcut durumu ile büyük eksiklikler ve sorunlar taşıyan, hem hukuksal alanda hem de uygulama alanında önemli problemlere neden olan kanun ve yönetmelikler ile ilgili politikalar genel anlamda afet odaklı olarak da ele alınmamaktadır. Bunun en çarpıcı örnekleri Yapı Denetimi Kanun ve Sistemi, Afet Kanunu, İmar Kanunu, Meslek odaları ile ilgili Kanunlar, Çevre Koruma kanunları gibi.
- 8- Afetlerle mücadele kapsamında oluşturulmuş olan (Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) ve oluşturulacağı öngörülen birimler daha çok afet sonrası çalışmalar için organize olmuş, bu yönde fikir ve proje üretme kapasitesi olan çalışma birimleri olarak görülmektedir. Oysa bu birimlerin öncelikli hedef ve görevlerinin afet öncesi risk azaltımı çalışmalarında katalizör ve birleştirici rolü olması gerektiği altının bir kez daha çizilmesi gereken bir yaklaşımdır.

Bir Japon atasözüne göre "Büyük doğal afet her zaman sen onu tamamen unuttuğun anlarda gelir" demektedir. Bir İngiliz atasözüne göre ise "Birşeyler her zaman sen onları en az beklediğin zaman olurlar" demektedir. Her iki söz de belki de afet olaylarını ve toplumların genel anlamda afet algısını betimleyen sözlerdir. Siyasi iktidarın 2011 seçimleri için hazırlamış olduğu beyanname afet olgusu kapsamında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak bu noktada unutulmaması gereken en önemli yaklaşım afet algısını güçlendirme ve dirençli bireyler üzerinden dirençli bir toplum yaratma çabasında tüm toplumun katılımının sağlanması gerekliliğidir. Bu katılımı gerçekleştirebilecek en önemli kurumların başında ise siyasi kurumlar ve otoriteler gelmektedir. Siyasetin ve siyasi otoritenin afet risk azaltımı çabalarındaki önemli rolü asla unutulmamalıdır.

Ö Ğ R E N C İ U L U S A L F İ K İ R Y A R I Ş M A S I

PROJE FİKİR

KENT DÜŞLERİ 5

ECOHANGARLAR İVE ALANİDEĞERLENDİRME PROJESİ ULUSAL PROJE FİKİR YARIŞMASI

DANİŞMAN JÜRİ ÜYELERİ

ALBERTÜL UYAR

YEREL İMARET

ELVAN ALTAN ERGUT

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

EMEL AKIN

PROJE DÜĞÜ, İK. AYDIN ÜNİVERSİTESİ SÜREK, SANATLAR, İNGİLİZCE VE MİMARLIK

FAKÜLTESİ, MİMARLIK BÖLÜMÜ

FİLİZ YENİŞEHİRLİOĞLU

FAKÜLTESİ, İYİCER ÜNİVERSİTESİ SÜREK, SANATLAR, İNGİLİZCE VE MİMARLIK

FAKÜLTESİ

HAZEL AKGÖL

FAKÜLTESİ, İYİCER ÜNİVERSİTESİ SÜREK, SANATLAR, İNGİLİZCE VE MİMARLIK

FAKÜLTESİ

ASİL JÜRİ ÜYELERİ

ASLI ER AKAN

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

GIORGIO BASCO

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

ÖZGÜL TAVMAN

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

HİLAL TUĞBA ÖRMECİOĞLU

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

KIVANÇ KILINÇ

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

MAYA ARİKANLI ÖZDEMİR

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

ÖNAL KARA

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

YEDEK JÜRİ ÜYELERİ

İŞK UÇMAN KILIOĞLU

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

ESİN SOYDEMİR

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

GÖZDE KARAGÖZ

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

FATMA GÜL ÖZTÜRK

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

AYÇA İMRE

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

GÜL ATAÇ

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

RAPORTÖRLER

ESİN BÖLÜKBAŞ

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

AYÇA İMRE

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

GÜL ATAÇ

İYİCER, ÇİFTİ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ

1. ÖDÜL 7000 TL
2. ÖDÜL 6000 TL
3. ÖDÜL 5000 TL

JÜRİ TABAĞINDAN İKİ KATEGORİDE
(LİSANS VE YÜKSEK LİSANS)
AYRI AYRI ÖDÜLLER VERİLECEKTİR.

Yarışmanın İlanı
Yer görme gezisi son kayıt tarihi
Yer görme gezisi
Yarışmaya ilişkin soruların sorulması (en son tarih)
Sorulan soruların kimisinin cevaplarının ilanı
Projelerin Mimarlar Odası Ankara Şubesi'ne
ulaşması / teslimi için son tarih
Değerlendirme Konferansı
Sonuçların açıklanması
Kalekim, adut töreni, sergi

22 Nisan 2011
20 Mayıs 2011
21 Mayıs 2011
27 Mayıs 2011
03 Haziran 2011
22 Eylül 2011
30 Eylül 2011
03 Ekim 2011
13 Ekim 2011

DÜZENLEYEN KURULUŞ

TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ

YARIŞMA İLE İLGİLİ BAŞVURU VE DETAYLARA ULAŞMAK İÇİN

<http://ego.mimarlarodasiankara.org>

E-mail: ego@mimarlarodasiankara.org

Adres: Kocatepe Sokak 4/2 Katlıy (Ankara, Tel: 0 (312) 417 86 65 | Fax: 0 (312) 417 18 04

AKP'nin Kent Tasavvuru: Kanal İstanbul ve Diğer “Çılgın Projeler”

Sıla Karataş

ODTÜ Mimarlık Bölümü Öğrencisi

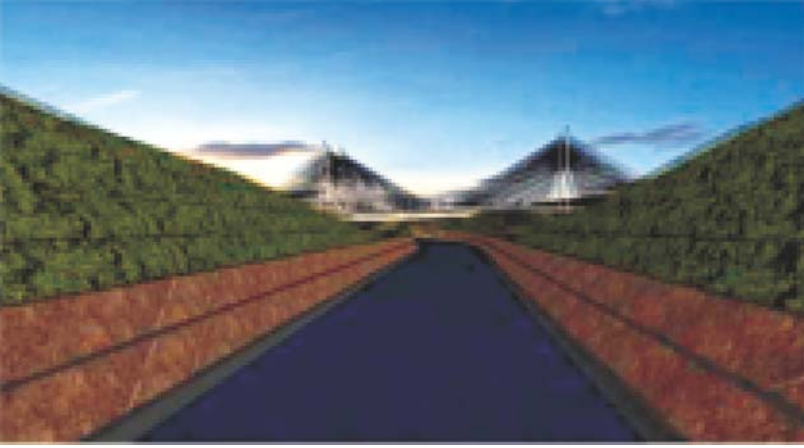
Başbakanın 27 Nisan 2011'de İstanbul Kongre Merkezi'nde 2023 yılında bitirilmesi tasarlanan Kanal İstanbul Projesi'ni kamuoyuna açıklamasından sonra, İstanbul kentini yeni inşa edilecek bir ikinci boğazla üç ayrı parçaya bölmeyi öngören bu “çılgın proje”, yazılı ve görsel medyada bir hayli tartışıldı. Kanal İstanbul'a dokuz yıldır gerçekleştirilmekte olan diğer birçok AKP projesi gibi, partinin “vizyon meselesi” olarak işaret eden Devlet Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış'tan Kanal İstanbul'un muhalefet partilerinin anlayamayacağı kadar büyük bir proje olduğunu iddia eden AKP Grup Başkanvekili Suat Kılıç'a, projenin çılgınlığını olumlu ya da olumsuz biçimlerde vurgulayan muhalefetteki siyasi partilere, projenin “artılarını ve eksilerini” değerlendiren üniversite çevrelerinden birtakım uzmanlara, inşaat sektöründen spekülötlere, gazetelerde köşe yazarlarına kadar çeşitli tarafların ağzından Kanal İstanbul Projesi gündemi belirlendi.

Projeye “Çılgın Proje” adlandırmasıyla 22.09.2010'da isim babalığı yaptığını iddia eden Sabah yazarı Hıncal Uluç'a göre, bu proje büyük harfle “Dünya” demek. Hıncal Uluç, Çılgın Proje'nin bir “insanlık projesi” olduğunu ileri sürmekle kalmıyor; ekonomik olarak gelişen ve büyüyen, siyasal alanda dünyaya söz geçiren yeni Türkiye'nin güç ve ihtişam sembolü olduğunu söylüyor. Türkiye'nin “dünya coğrafyasını değiştirecek, fevkalade teknolojik ve fevkalade pahalı bir projeyi

gerçekleştirebilecek düzeye gelmiş” olduğunu da eklemeyi unutmuyor¹.

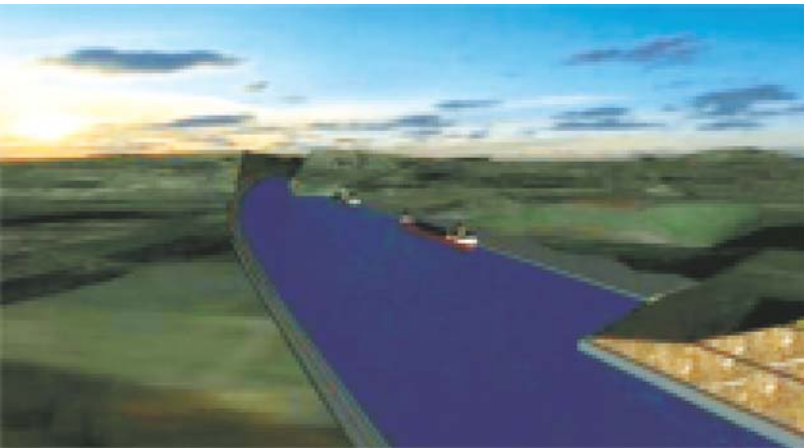
Doğrusu Çılgın Proje, Uluç'un iddialarını ispat edercesine bir özgüvenle servis ediliyor ülkeye AKP ve nedimleri tarafından. Erdoğan'a göre, “Bu proje çok boyutlu bir projedir. Aynı zamanda enerji, ulaştırma, bayındırlık, eğitim, istihdam projesidir. Bu proje bir şehircilik projesi, aile projesi, konut projesidir. En önemlisi de bu proje bir çevre projesidir. İstanbul'u ve çevresini, tabiatı, denizi, su kaynaklarını, yeşili, hayvan ve bitki yaşamını koruma projesidir.”²

Kanal İstanbul'un karada ve Boğaz'da ulaşım problemini çözeceği iddiası başta olmak üzere, Boğaz'ın tankerlerce kirletilmesine son vereceği, dolayısıyla Boğaz'ın tarihi ve turistik değerlerinin korunacağı söyleniyor. Projenin inşasıyla İstanbul'da deprem tehlikesinin ortadan kaldırılacağı nasılsa vurgulanırken, İstanbul'un merkezinde eski ve bakımsız konutlarda yaşayanların Kanal İstanbul'da yeni inşa edilecek konutlara yerleştirileceği ileri sürülüyor. Daha da ilginç, 2,5 milyon işsiz kanalın inşasında istihdam edileceği, böylece projenin Türkiye'de işsizliği bitireceği ilan ediliyor. Çılgın Proje'nin sunumuna bakılırsa, İstanbul kenti yüzleştiği sorunlardan, gebe olduğu birçok olası felaketten 2023 yılında Kanal İstanbul'la kurtulacak.

Kanal İstanbul'un vaat ettikleri bunlarla kalmıyor; alanında Türkiye'nin en büyükleri olacak yeni alışveriş, kültür ve kongre merkezleri, fuar merkezleri, yeni bir finans merkezi ve yeni iş kuleleri, yeni rezidanslar ve toplu konut bölgeleri, yeşil alanlar, İstanbul'daki diğer iki havalimanını aşacak boyutlarda ve kapsamda yeni bir havalimanı vaatlerden bir kısmı. Hatta 150 metre eninde ve 25 metre derinliğindeki kanal açılırken çıkarılacak hafriyatla Marmara Denizi'nin ortasına "mesire yeri" olarak hizmet verecek bir adanın bile(!) inşa edileceği söyleniyor.

Böylesine "muhteşem" ve büyük ölçekli bir projenin Türkiye ekonomisine getireceği "kölfe" de epey tartışıldı projenin ilanını izleyen günlerde. Zaman'daki ilgili haberlere bakılacak olursa, projenin toplam maliyeti 40 milyar doları buluyor; projenin yıllık getirisi ise 2,5 milyar dolar olacak.³ Ancak Mülkiyeli bir hesap uzmanının tahmini hesaplarına göre Kanal İstanbul Projesi kapsamında sadece kanalın açılmasıyla çıkan

hafriyatı kaldırmak için gereken kamyonların alımı 40 milyar dolar tutuyor. Bu hesaplara göre kanalın inşaatının bitirilmesi içinse yaklaşık 209 milyar dolar gerekiyor. Erdoğan'ın öngörülerine göre sayısı günde 150-160 civarında seyredecek olan gemi ve tankerlerin kanaldan geçmek için ödeyeceği vergilerin sağlayacağı yıllık gelir ise 1,5 milyar dolar. Haliyle kanalın yıllık kazancıyla projenin maliyetini karşılayabilmesi için 200 yıl gerekiyor.⁴

Yalnız geçiş vergisi gelirleri mevzu bahis olunca, 1936 Montrö Anlaşması'nı hatırlamamak elde değil. Bu anlaşma gereğince yabancı ticari gemilerin Boğaz'dan ücretsiz geçiş hakkı var; ancak ikinci boğazdan hangi koşullar altında hangi gemilerin geçeceği Kanal İstanbul tasarısında açıklanmıyor. Haliyle ikinci boğazın inşasıyla Montrö Anlaşması'nın delineceğine dair söylentilerin haklılık payı var. Eğer yabancı ticari gemilere geçiş serbestisi tanıyan Montrö Anlaşması ikinci boğazda da geçerli olarsa, burada geçiş vergisi uygulanacak deniz taşıtlarının askeri savaş gemileri olması ihtimali beliriyor ki bu durum ulusal ve uluslararası güvenlik dengelerini sarsılmasına yol açabilir. Montrö'nün, içinden savaş gemilerinin Karadeniz'e geçişini denetlediği Boğaz, dolayısıyla Türkiye, uluslararası bir güvenlik krizine ev sahipliği yapabilir.

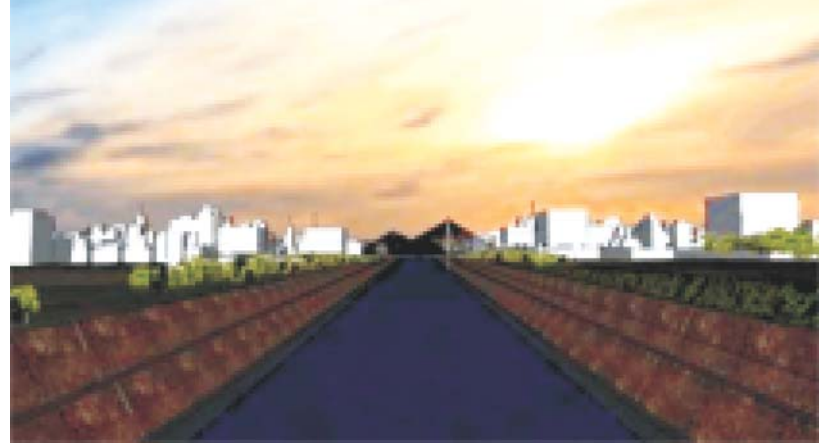
Kanal İstanbul'un maliyetine dair iddiaların spekülatif olmaktan öteye geçemeyeceği aşık; ancak başbakanın yatırımcı bir arkadaşının projenin gerçekleştirilmesi için 30 milyar dolarını feda edeceği söylentileri göz önünde tutulursa, Türkiye'de Çılgın Proje'nin inşası için Rus ve İtalyan yatırımcılar dışında kolları sıvayacak iktidara yakın birçok yerli yatırımcı bulunduğunu kestirmek mümkün. Hal böyleyken, AKP'nin Kanal İstanbul'u seçimden iki ay önce ihtişamlı bir basın açıklaması ile kamuya servis etmesinin anlamı berraklaşıyor. Dahası, projenin sunumu için hazırlanan üç boyutlu görselleştirmelerin kalitesi, Kanal İstanbul Projesi'nin altyapısının zemin ve çevre etüdüleri yapılmaksızın baştan savma kurgulandığını gösteriyor. Yedi ay içinde hazırlandığını Hıncal Uluç'tan öğrendiğimiz Çılgın Proje'nin, Egemen Bağış'ın açıkça ileri sürdüğü üzere AKP için seçim öncesi mühim bir "vizyon meselesi" olduğu ortada.

Seçim öncesi reklam panolarında, sıklaştıran televizyon reklamlarında da gördüğümüz üzere AKP hayaller üzerinden bir seçim retoriği oluşturuyor. "Hayaldi, gerçek oldu" sloganının altında sıraladıkları, yapımı hala devam etmekte ve kıyıları "ucube"ye çevirmekte olan Karadeniz sahil yolu projesinden Bolu tüneline

kadar birçok "AKP projesi" televizyon reklamlarında dönüp duruyor. Bunlara Yenikapı'daki Bizans dönemi ve sonrasına ait arkeolojik buluntuları hiçe sayarak inşa edilen Marmaray Tüp Geçit Projesi'ni de eklemeli. Yetmez, Erdoğan'ın "Kentlerde kentsel dönüşüm projeleri başlattık. 2023'te 500 bin konut hedefliyoruz," sözlerine kulak vermeli; ülke çapında TOKİ eliyle yürütülen gecekonduların yıkımlarını ve yeniden yerleştirmeleri hatırlamalı.

Ancak AKP'nin hayalleri bu kadarla kalmıyor, gittikçe büyüyor. AKP, Başbakan Erdoğan'ın sözleriyle "artık daha büyük hayaller peşinden koşuyor".⁵ Kanal İstanbul tasarısı "AKP Türkiye'si"nde AKP kentlerini simgeliyor bir anlamda. Bu kentler, finans ve ticaret ilişkilerinin mekansal belirlenimindeki rant kentleri. Yeni karayollarının etrafında gelişen çok katlı iş merkezlerinin, İstiklal Caddesi'nde tüm yasal engellere rağmen dikilen Demirören Alışveriş Merkezi ve diğer birçokları gibi AVM'lerin, toprakta pıtrak gibi biten TOKİ konutlarının, 2023 Ankara Nazım Planı'nın ve Kuzey Ankara Kentsel Dönüşüm Projesi'nin kentleri. Bu haliyle AKP kentleri, David Harvey'in kentsel mekânın ideolojik dönüşümünü ve bu doğrultuda yeniden inşasını tarif etmek için önerdiği *yaratıcı yıkım* kavramlaştırmasına tam oturuyor. AKP, yeni kentleşmeyi meşrulaştırmak için bir de Şehircilik Bakanlığı kuracağını söyledi yakınlarda. Bu bakanlık eliyle Anadolu'nun diğer kentlerini kapsayacak önümüzdeki elli yılı kapsayacak şekilde 1 trilyon dolar bütçeli bir "ulusal yerleşim planı" yürütülecektir.

İstanbul kentini üç büyük yerleşim bölgesine bölecek olan Kanal İstanbul sayesinde kanal ve Karadeniz boyunca yeni kentler inşa edileceğini söylüyor Başbakan Erdoğan. Haliyle İstanbul'un nüfusunun Kanal İstanbul ile beraber 30 milyon olacağı öngörüsü, projenin yol açacağı olası göç dalgasında, yeni gecekondular ve banliyölerde somutlanıyor. Üstelik Zaman'dan Muzaffer Salcıoğlu ve Derviş Genç'in 29.04.2011'deki haberlerine göre Kanal İstanbul, İstanbul'un yenilenmesi için bir fırsat. Haberde, kentsel dönüşüm alanlarının İkinci Boğaz'a taşınabileceğini düşünen İstanbul Emlak Komisyoncuları Odası İkinci Başkanı Nizamettin Aşa'nın, "İstanbul'daki mevcut sağlıklı yapıların ve mülk sahiplerinin, yeni yapılan yerlere kaydırılması söz konusu olabilir. İstanbul merkezinin işyerine dönüştürülüp finans merkezi haline getirilmesi, konut alanlarının devlet eliyle dışarı kaydırılması, İstanbul'un baştan yapılandırılması planlanıyor olabilir," sözlerine yer veriliyor.⁶ Nitekim İstanbul'un mevcut kentsel dokusunda yerleşmiş nüfusun Kanal İstanbul Projesi kapsamında Yeni İstanbul'un çeperlerinde yeniden

yerleştirilmesi olası. Nihayet "Çılgın Proje" eliyle, İstanbul'da merkezdeki kentsel arazi rantı yüksek tarihi konut dokusunun, yakın zamanda Tarlabası ya da Fener-Balat'taki örneklerinde de tezahür eden, *soylulaştırılması* operasyonuna da makul bir kılıf bulunmuş oluyor. Üstelik Erdoğan olası İstanbul depreminin yaratacağı tahribatı da muhtemel kentsel dönüşüm planına güzelce yediriyor: "İki tane kuracağımız şehirde, Anadolu yakasında olanlar için oraları, Avrupa yakasında olanlar için buraları göstereceğiz. 'Buyur sana ev. Beğen al.' Mecbur gidecek. Niye? Deprem tehdidi var. Deprem tehdidini göre göre o vatandaşları orada nasıl bırakırız?"⁷

Kanal İstanbul tasarısı Çatalca-Silivri bölgesinde gerçekleştirilecek. İronik olan şu ki, bir buçuk yıl kadar önce İstanbul Boğazı'nın ilgili bölgesini kapsayacak bir üçüncü köprünün inşa edileceği iddialarıyla gündemi sallayan, İstanbul halkının ve çevrecilerin itirazlarına sebep olurken finans ve inşaat çevrelerinin iştahını

kabartan AKP'nin, Kanal İstanbul'la üçüncüyü bırakın, dördüncü, beşinci köprülerin inşasını gerçekleştirebilecek olması. Nasıl ki Çılgın Proje İstanbul'a Karadeniz ve Marmara Denizi'ni bağlayacak ikinci bir boğaz öneriyor, yeni boğazın iki yakasını bağlayacak ve İstanbul'daki mevcut karayolları üzerindeki trafiği ikinci boğazın öte yakasına taşıyacak yeni köprülerin inşası da "kaçınılmaz" oluyor. Öyle ki, başbakan Erdoğan müstakbel üçüncü köprü'nün adını "Uygarlıklar Köprüsü" olarak şimdiden belirlemiş bile.

Fatih Üniversitesi'nden çevre mühendisleri Kanal İstanbul'un inşaatının bölgedeki ormanlar ve su havzaları için bir sorun teşkil etmeyeceğini söylüyorlar, dikkate nazır bir iddia. Çok değil kısa zaman önce 2B orman arazilerinin satışını onayan yasayı meclisten geçiren hükümetin, kanalı büyük oranda Hazine arazileri üzerine inşa edeceklerini söylerken, bölgedeki 2B orman arazilerini hasıraltı ettiklerini fark etmek güç değil. Haliyle bölgede daha şimdiden arsa

speküasyonları artmaya başladı; bölge yerlileri değer kazanması için arsalarını bekletip satmazlarken, gözü açık birçok yatırımcı bölgeden arsa kapatmaya başladı bile. Projenin ilan edildiği İstanbul Kongre Merkezi'ndeki toplantıdan çıkarken Erdoğan'ın Kanal İstanbul'u Çatalcalılara bir hediye olarak müjdelemesi de bu bağlamda bir hayli manidar.⁸

Bölgede artan arsa spekülasyonlarından bahsetmişken, Kanal İstanbul'dan başka ülke çapında AKP eliyle yürütülen büyük ölçekli inşaat projelerinden nemalanacak olan esas sektörü unutmamak gerek. Tüm İnşaat Müteahhitleri Federasyonu Genel Başkan Vekili Alaattin Çakır'ın, "Tüm dünyada inşaat sektöründe en büyükler kategorisinde Çin'den sonra 2. sırada yer alan Türk müteahhitlik sektörü de bu projede kendini gösterme fırsatı bulacaktır. Türk müteahhitleri, bu projeye katkı sağlama fırsatı bulacaktır" sözleriyle⁹ Çılgın Proje'yi sektör olarak desteklediklerini söylemesi hiç tesadüf değil.

İnşaat sektörünün büyükbaşlarından gelen bu tepkiler ilk bakışta bir şey ifade etmeyebilir. Ancak yeni kurulacak olan Şehircilik Bakanlığı'nın tekelinde yürütülecek "Ulusal Planlama"nın inşaat sektöründe yarattığı heyecan Kanal İstanbul'un yarattığı heyecandan çok daha büyük. Dumankaya İnşaat Yönetim Kurulu Üyesi Ali Dumankaya, Ulusal Planlama'yı dört gözle beklediklerini ifade ediyor ve ekliyor: "Aslında bu proje genel olarak değişimin bir parçası. Başbakan geçtiğimiz günlerde Şehircilik Bakanlığı'nın kurulacağından ve Türkiye'nin ulusal planlamasının yapılacağından bahsetti. Bunlar bizim sektör olarak yıllardır beklediğimiz, istediğimiz şeyler. Bence asıl çılgın proje 'ulusal planlama'. Bununla birlikte çok büyük yatırımlar devreye girecek. Farklı bölgelerde yeni şehirler kurulacak. Bu 'ulusal planlama' projesinin ayrıntıları çok yakında açıklanacak."¹⁰

İstanbul'a bir rehabilitasyon projesi olarak tanıtılan Çılgın Proje'nin esası, piyasacı ve yağmacı bir zihniyetle, kanalın yapımıyla oluşturulacak iki yarımada ve bir ada üzerinde 30 milyon nüfusla kenti yeniden inşa etmek. AKP projeciliğinin bize öğrettiği ise kamuya ait arazilerin, derelerin, ormanların ve kent coğrafyasının rant için yağmalanması. Kanal İstanbul'un Hazine bütçesi yerine özel sermaye eliyle inşa edileceğini vurgulayan Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'e ve projeyi *yap-işlet-devret* modeline dayandıracaklarını söyleyen Erdoğan'a bakılırsa, Kanal İstanbul'un rantından birtakım sermayedarların nemalanacağı aşikâr. Örnek olsun, Sabiha Gökçen Havalimanı'nı uçuşlarıyla kalkındırdıklarını iddia eden

Pegasus firması Kanal İstanbul'un hafriyatıyla yapılacak ada üzerinde açılacak yeni havalimanının işletmesine şimdiden talip oldu.¹¹ Haliyle AKP'nin Kanal İstanbul'u hiç de "çılgın bir proje" değil; aksine, özel sermaye elinde ve denetiminde gerçekleştirilecek kendi içinde gayet tutarlı bir kent tasavvuru. Şimşek'in ve Erdoğan'ın bu ifadelerinden sonra, Çılgın Proje'nin ülkeyi kamu nezdinde refaha kavuşturmayacağı gerçeğini gönül rahatlığıyla teslim edebiliriz.

Bu aralar AKP çok çalışıyor; ülke çapında gerçekleştirdiği seçim mitinglerinde mitinglerin gerçekleştiği iller için tasarlanmış çılgın projelerini açıklıyor. Kanal İstanbul'un hemen ardından bir çılgın proje de Van için ilan edildi. Nevruz Efsaneler Ülkesi, Zaman'dan Ahmet Görçüm Van'ın 20.05.2011 tarihli haberine göre, Van'ı bir "cazibe merkezi" haline getirecek. "Bittiğinde yılda 4 milyon turistin ziyaret etmesi planlanan Nevruz Efsaneler Ülkesi'nde, *Disneyland* gibi bir eğlence dünyası, Türkiye'nin ilk savaş müzesi (Çaldıran Savaş Müzesi), Ulusal Spor Müzesi, yüzlerce ticaret merkezi, kongre alanları, hayvanat bahçeleri ve 58 bin konut yer alacak."¹² Nevruz Efsaneler Ülkesi'nin görselleştirmelerine dikkatle bakılacak olursa, AKP'nin kentsel tasarımı çocuk oyuncağıymış gibi algıladığı anlaşılıyor. Daha doğrusu, kentsel tasarım ve inşaa faaliyeti ülkenin büyük ölçekli siyasi ve ideolojik dönüşümü içinde, "AKP Türkiye'si"nin inşasına hizmet edecek şekilde biçimlendiriliyor. Başta Merkez Bankası olmak üzere kamu kurumlarının, bakanlıkların İstanbul'a taşınması hamleleri, devletin küçültülmesiyle beraber düşünüldüğünde, AKP başkentinin aslında bir finans, sermaye ve ticaret başkenti olduğunu gösteriyor.

Ülke çapında yürütölen ideolojik ve mekânsal dönüşümden Cumhuriyet başkenti Ankara da payını alacaktı elbette. Ankara'nın çılgın projeleri de 25.05.2011'de yine Başbakan Erdoğan tarafından açıklandı.¹³ Ankara'nın bir savunma sanayi kentine dönüştürölmesi, bu bağlamda ASELSAN yatırımlarıyla Gölbaşı'nda bir radar tasarım ve üretim merkezinin kurulması ile TAİ'nin yerleşkesinde bir uzay ve uydu merkezi kurulması esas olarak gündemde. Dolayısıyla yakın zamanda füze kalkanı projeleri için yabancı ölkelerle yapılan anlaşmalar da hatırlanacak olursa, AKP'nin bölgenin savunma tekeli olma yolundaki "hayali"ni gerçekleştirmek için adımlar attığı söylenebilir.

Başkentteki ideolojik dönüşümün mekânsal aygıtlarından biri de 2010'da kurulan Yıldırım Bayezid Üniversitesi olacak anlaşılan. Yıldırım Bayezid Üniversitesi'nin bir bilim merkezine dönüştürme

niyetleri, mevzu bahis üniversitenin yakın gelecekte AKP'nin akademik sözcülüğünü üstleneceğine işaret ediyor.

Bunlara ek olarak –olasılıkla özel işletmeler olmak üzere - "şehir hastaneleri", "Güney Kent" adlı 500 bin kişilik yeni bir şehir ve Hıdırlık Tepesi'nde bir İnanç ve Tarih Müzesi inşa edilecektmiş. "İnsanlık Anıtı"nın kaldırılmasıyla kültür ve sanat alanını da boş bırakmayacağını öğrendiğimiz AKP, sanatın da gerici bir temelde yeniden inşasına çalışıyor. Ülkede camilerin ihtişamına gölge düşüren heykeller "ucube" bulunarak yerinden kaldırılıyor; YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan'ın Gazi Üniversitesi'nde katıldığı bir sergideki heykel ise "müstehtecen" bulunuyor ve nedeni belirsiz bir şekilde "kırılabilir".¹⁴

Son olarak, AKP'nin Ankara'daki mevcut adliye binasını yıkıp başka bir yerde yeni bir adliye binası inşa ettirmeyi planladığını da ekleyelim. Yargıdaki dönüşümün hemen

ardından gelen yeni adliye binası tasarısı, adli mekânın ideolojik ve sembolik dönüşümünü tamamlıyor.

Unutmadan söyleyelim, Taksim Meydanı ve meydandaki simge yapılardan Atatürk Kültür Merkezi için de bir projesi var Başbakanımızın. Gene Hıncal Uluğ Sabah'ta 23.09.2010 tarihli yazısında Erdoğan'ın ağzından Taksim projesini şöyle aktarıyor: "İstanbul Belediye Başkanı olduğum günden beri içimde olan, içimde kalan bir proje var. Onu işleme koyacağız. Taksim Meydanı'nda trafik yer altına alınacak. Bu meydan eski Taksim Gezisi gibi tamamen yayalara açılacak. Çok yetersiz AKM binası yıkılacak. Mevcut otopark da yer altına ineceğinden, o arsa da, bina arsasına eklenecek ve bir mimari yarışma ile İstanbul'a, o Taksim Meydanı ile bütünleşmiş, kent simgesi bir Atatürk Kültür Merkezi yapılacaktır. Sadece temsil geceleri kapı açan değil, 24 saat canlı olan bir Merkez... Şimdi bu planı gerçekleştirmek için kolları sıvamışken, mevcut binaya 'tadilat' diye, 70 trilyon (Yani yeni lira ile milyon) yatırmanın âlemi yok.. Kazmayı vurduğumuz anda, iki yılda kapıları açarız."

Görünüşe bakılırsa, AKM önündeki yasal engellerin kaldırılması için AKP yakında kolları sıvayacak. Bu durumda AKM binasının akıbeti de Kongre Vadisi uğruna yıkılan Harbiye'deki Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nin akıbetine benzeyecek. Kaldı ki, yeni inşa edilecek Atatürk Kültür Merkezi'nde ne gibi faaliyetler yürütüleceği meçhul. Mevcut AKM'nin cephesinin 2010 İstanbul Kültür Başkenti projelerinden biri olması hasebiyle LED teknolojisi ile muhtemel bir "reklam" ekranına dönüştürülmesi tasarılarına istinaden yeni AKM'nin bir "ticari" kültür merkezi olarak hizmet vereceğini varsayabiliriz misal. Bundan başka, Taksim

Meydanı'nda cami inşa edileceği iddialarına dayanarak –bu konuda Uluç'un Taksim'in “bir inançlar efsanesi” olacağına dair sözlerini¹⁵ de hatırlayarak- yeni Taksim Meydanı'nın bir “İslami Kültür Meydanı” olarak işlevlendirilebileceğini de iddia edebiliriz sanıyorum.

İstanbul'da kentsel imgeyi tamamlayan ve kanımca bir kısmı Kültür ve Tabiat Varlıkları kapsamında değerlendirilmesi gereken bazı tarihi okulların satışa çıkarılmasının yanında, yeni inşa edilen okullarda bir nevi Selçuklu-Osmanlı canlandırmacılığı uygulamalarının yaygınlaşması ise yakın geleceğin AKP kentlerindeki kamu yapılarının mimari kimliği üzerine yeterince fikir veriyor.

¹<http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/uluc/2011/05/06/cilgin-proje-uzerine> (22.05.2011)

²<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/17648284.asp>
(22.05.2011)

³<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1127750&keyfield=6B616E616C20697374616E62756C20C3A7C4B16C67C4B16E2070726F6A65> (22.05.2011)

⁴<http://www.cnnturk.com/2011/ekonomi/genel/05/06/basit.bir.bakkal.hesabiyla.kanal.istanbul/615731.0/index.html> (22.05.2011)

⁵<http://haber.sol.org.tr/kent-gundemleri/bir-cilginligim-geldi-haberi-41930> (22.05.2011)

⁶<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1127538&title=iinci-bo%F0az-istanbulun-yenilenmesine-f%FDrst-verecek&haberSayfa=1> (22.05.2011)

⁷<http://haber.sol.org.tr/kent-gundemleri/erdogan-her-konustugunda-korkular-artiyor-haberi-42088> (22.05.2011)

⁸<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/17648284.asp>
(22.05.2011)

⁹<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1128056&keyfield=6B616E616C20697374616E62756C20C3A7C4B16C67C4B16E2070726F6A65> (22.05.2011)

¹⁰<http://www.arkitera.com/h63382-asil-cilgin-proje-1-trilyon-dolarlik-ulusal-planlama.html> (23.05.2011)

¹¹<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1132277&keyfield=6B616E616C206973744616E62756C20C3A7C4B16C67C4B16E2070726F6A65> (22.05.2011)

¹²<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1136499&keyfield=6B616E616C206973744616E62756C> (22.05.2011)

¹³<http://www.ntvmsnbc.com/id/25216634/> (26.05.2011)

¹⁴<http://www.timeturk.com/tr/2011/05/25/ucubeden-sonra-mustehcen-vakasi.html> (26.05.2011)

¹⁵<http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/uluc/2011/04/23/istanbulu-sevmek> (22.05.2011)

Fotoğraflar Hürriyet Foto Galeri'den alınmıştır.

Kriz ve Kentsel Yerinden Edilme Sürecinde Çingeneler*

Örgen Uğurlu**, Bülent Duru***

Bizim Çingeneler, Romanlar okullarda genelde en arka sıralarda oturur. Ne kadar kafası çalışsa da önde olmaz.

Bir Çingene

Özet

İzmit'te yürütülen kentsel dönüşüm projesinin yöre halkı üzerindeki toplumsal, ekonomik etkilerini çözümleme amacını taşıyan bu çalışma, kent merkezinde ağırlıklı olarak Çingenelerin yaşadığı dört ayrı mahallede yapılan görüşmelere dayanıyor. Yörede gerçekleştirilen alan araştırması sayesinde, gecekondur sorununu çözmek ve düzenli kentsel gelişmeyi sağlamak gerekçesiyle başlatılan dönüşüm projelerinin, kentin değeri yüksek bölgelerindeki toprak rantına el koyma ile sonuçlanması gerçeğinin

İzmit örneğinde de doğrulandığı görülmüştür. Kentsel dönüşüm projesi gerçekleştirilen diğer yörelerde, gecekondur halkının boşalttığı mekânlar orta ve üst gelir dilimindekilerce doldurulurken, İzmit'te Çingeneler gibi istenmeyen bir etnik grup kent dışına itilerek buraların daha kabul edilebilir kümelerle açılması istenmektedir. Bir anlamda İzmit'teki dönüşüm projeleri, hem kentsel toprak rantı üzerinde denetim kurmanın hem de toplumsal-etnik dışlamanın bir aracı olarak kullanılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kentsel Dönüşüm, Gecekondur, Romanlar, Çingeneler, Konut Hakkı

* 16-18 Eylül 2010 tarihlerinde Kocaeli'de düzenlenen "II. Uluslararası Ekonomi Politik Konferans: Kriz ve Kalkınma" başlıklı Konferansta Sunulan Bildiri.

** Kocaeli Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

*** Ankara Üniversitesi SBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Giriş

Kentsel dönüşüm son dönemde kentleşme gündemine damgasına vuran temalardan biri oldu. Gazetelerden, dergilerden, televizyonlardan, internetten hemen her gün bu konuyla ilgili haberleri, yorumları izliyoruz. Kentbilim yazınında son dönemde kentsel dönüşümle ilgili araştırmaların, incelemelerin artmasını da bu eğilimin bir yansıması olarak değerlendirebiliriz. Söz konusu çalışmalarda olgunun daha çok kavramsal ve tüzel açıdan ele alındığını, dönüşümün niteliğini yerinde inceleyen alan araştırmalarının henüz sınırlı sayıda kaldığını görüyoruz. Biraz sonra ayrıntılarını okuyacağınız çalışmamız, söz konusu gereksinimin giderilmesi yönündeki yeni çalışmalara yol gösterici küçük bir adım, alçakgönüllü bir girişim olarak değerlendirilmelidir. Henüz tamamlanmayan, daha uzun süre gündemimizde yer tutacağı anlaşılan bu "dönüşümün" yönünü, biçimini, niteliğini anlayabilmek için daha kapsamlı, daha uzun soluklu, daha derinlikli alan araştırmalarına gereksinimimiz var.

Bu çalışma, İzmit'te belediyenin sürdürmekte olduğu kentsel dönüşüm projesinin sonuçlarının, yöre halkının üzerindeki toplumsal, ekonomik etkilerini yansıtılabilmek amacıyla gerçekleştirilen bir dizi görüşmeden yola çıkılarak hazırlandı. Araştırmamızın odağında, İzmit'te yaşayan, daha çok marjinal işlerde çalışan Çingene nüfusu yer alıyor. Kentsel dönüşümü konu edinen bir çalışmada araştırma kitlesi olarak Çingenelerin seçilmesi, ekonomik, etnik ve kültürel açıdan ayrıma tâbi tutulan bir toplumsal kümenin sorunlarının ve duyarlı oldukları konuların ortaya konulması bakımından önem taşıyor.

Araştırma Hakkında

Araştırmamız İzmit kent merkezinde 3-6 Ekim 2010 tarihleri arasında, ağırlıklı olarak Çingenelerin yaşadığı dört ayrı mahallede gerçekleştirildi. Yarı yapılandırılmış soru formları ile açık uçlu görüşmeler sayesinde kentsel dönüşümüne maruz kalan gecekonduların içinde bulunduğu durumu dolaysız bir biçimde anlama olanağına sahip olduğumuzu düşünüyoruz.

İncelemeye aldığımız mahallelerden ikisi -Tavşantepe ve 28 Haziran- kentsel dönüşüm kapsamında evlerin yarıya yakınına yıkıldığı, yerinden edilmelerin yaşandığı, TOKİ konutlarının yükseldiği yerleşim yerleridir. Projenin ilerleyen aşamalarında geriye kalan bölümlerin de kamulaştırılarak yıkılması beklenmektedir. Diğer iki mahallede -Serdar,

Yenimahalle- yerinden edilme süreci henüz başlamamış olmakla birlikte, gelecekte kentsel dönüşüm projesi kapsamına alınma olasılığı bulunmaktadır.

Kentsel dönüşüm sürecini yaşamayanın getirmiş olduğu sorunları ortaya koyabilmek için çalışma yaptığımız yerlerin ikisini TOKİ projelerinin gerçekleştiği, diğer ikisini de henüz yenileme çalışmalarının başlamamış olduğu mahallelerden seçtik. Örneğin, ilk gruba giren yerlerden Tavşantepe Mahallesi'nin gelir düzeyi 28 Haziran Mahallesi'ne göre daha yüksektir; dönüşüm projelerinin başlamadığı Serdar Mahallesi sakinleri de Yenimahalle'de oturanlara göre görece daha varlıklıdır. Böylece, iki ayrı gelir dilimi içindeki yerleşim yerlerini, yıkma-yerinden etme sürecini yaşama biçimleri açısından karşılaştırma olanağına sahip olduk.

Çizelge: Araştırma Kapsamındaki Yerleşim Yerleri

Mahalle Adı	Semli	Belediyesi	Gelir Durumu	Durumu
Serdar	Yenidoğan	Sarıyazı	Orta ve alt (500-1500 TL/ay)	Yıkılmaya
Yenimahalle	Yenidoğan	Sarıyazı	Kötü (0-500 TL/ay)	Yıkılmaya
Tavşantepe	Bakırçaya	Beşpazarı	Orta ve alt (500-1500 TL/ay)	Yeniden yapılmaya
28 Haziran	Bakırçaya	Beşpazarı	Kötü (0-500 TL/ay)	Yeniden yapılmaya

Yukarıdaki çizelgeden de izlenebileceği gibi, birbirine benzer toplumsal kümeleri bünyesinde barındıran Serdar ve Tavşantepe Mahalleleri halkının ekonomik durumu, Yenimahalle ve 28 Haziran Mahallelerinde yaşayanlara göre daha iyidir.

İlk çalışmanın yapıldığı Yenidoğan'daki Serdar Mahallesi, kendilerini Elekçiler¹ ve Muhacirler² olarak tanımlayan iki ayrı Çingene grubuna ev sahipliği yapmaktadır. Eğimli bir araziye kurulu olan mahallede Elekçiler yamacın alt bölümüne, Muhacirler ise üst kısımlarına yerleşmiştir. Kentsel dönüşümle yerinden edilmenin yaşanmadığı mahallede yerleşim yerleri arasındaki gelişmişlik farkı belirgin bir biçimde görülmektedir.

Çalışmanın yürütüldüğü ikinci alan olan Yenimahalle ise büyük bir bölümü orman arazisi üzerinde kurulmuş olan ve Serdar Mahallesi'ne göre daha aşağı gelir kümesindekilerin oturduğu bir yerleşim yeridir. Kağıt ve hurda toplayıcılığı, mendil satıcılığı gibi marjinal işler mahallelinin temel geçim kaynağıdır.

Romanya'dan göçle gelen Alevilerin çoğunlukta olduğu Tavşantepe Mahallesi görüşmelerin yapıldığı bir diğer yerleşim yeridir. Ortalama gelir düzeyinin Serdar Mahallesi'ndekine yakın olan Tavşantepe'de bugün

TOKİ konutları yükselmektedir³. Demirciler olarak da anılan mahalle sakinleri arasında işsizler olduğu kadar

çadırda yaşar.

Suat Kolukırık'ın çalışmasında da vurgulandığı üzere, Roman kimliği aracılığıyla, benzeşme ve karşıdaki gibi görünme çabası sergilenmeye çalışılmaktadır. Aslında Roman kimliğinin kabulünün ardında yatan etmen, Roman kimliğinin kamusal söylemde, Çingene kimliğine karşı daha fazla istenilen bir tanımlama olması ve ortaya çıkabilecek ötekileştirmelere karşı bir direnç göstermesidir⁷.

Çingenelikten hoşlaşmıyorum. Böyle bir aşağılama geliyor ama Romanlık daha bir güzel geliyor kulağa. Çingene iğneleyici oluyor.

Biz aslımızı inkâr etmiyoruz, aslını inkâr eden Müslüman değildir, Çingeneye Çingene denir ama burada böyle Çingene deyince aşağılayıcı oluyor.

Çingene deyince aşağı görüyorlar Roman deyince

böyle bir duruyorlar. Daha üst bir kimlik gibi oluyor. Çingene dediğin zaman akla ne geliyor? Pis, hırsız, uğursuz. İşte ne bileyim her türlü melanetin olduğu bir şeyler geliyor insanın aklına. Biz Çingeneyiz ama biri gelsin sorsun ırkın ne desin ben, ben Romanım diyorum.

Kendini Roman olarak tanımlayanlar, Çingeneleri ötekiler olarak tanımlamakta ancak tarihsel bağlarının varlığını da reddetmemektedir. Çingeneler de Romanlaşabilir ama Roman olabilmek için belli ölçütler vardır:

Çingen değiliz biz. Çingen dışarıda yaşayan, kendini bilmezler denir, çayırılıkta yaşar onlar. Ama tut ki para kazandı, ev tuttu, yerleşti, sen ben gibi yaşıyor, o zaman Roman olur. Hani tam da olmaz ama... sonradan olmuş olur.

Roman kimliğinin ön plana çıkarılmasının ardında toplumdan saygı görme isteği bulunurken, görüşülen kişilerin bir bölümü kendisine Çingene demekle direnmekte, Roman'ın uydurulmuş bir sözcük olduğunu kabul etmektedir.

Hocam, bu saplantı. Kafamızın içindeki bir saplantı. Ben böyle bir şeyin olacağını asla ve asla kabul etmiyorum, hani tarihte Hz. İbrahim ateşe atıldığında odunlar tutuşmamış, Çin ve Gen adında iki kardeş birlikte olmuş, kardeş kardeşe birlikte olunca lanet gelmiş odunlar tutuşmuş. Bu kardeşlerin soyu da Çingenelermiş. Böyle bir şey bir saplantı yok, hiçbir mantığa akla sığmayacak bir şey, günah. Bizim eski kafalı Çingeneler bundan dolayı Çingeneliği kabul etmiyor. Roman sonradan olunan bir şey. Adı gibi, roman yani uydurulmuş bir şey. Hikâye, roman gibi.

Özetle, değişmesi gerekenin Çingene sözcüğünün değil de, bu sözcüğe yüklenen olumsuz anlamlar ve anlamların beslediği algılar olduğuna inandığımızdan, Anadolu coğrafyasındaki tarihsel ve kültürel varlıklarını vurguladığından Çingene sözcüğünü kullanma yolunda olacağız.

İzmit, Çingeneler ve Kentsel Dönüşüm

Bu bölümde, araştırma kapsamında yararlandığımız verilerin, araçların soğukluğundan, mekanikliğinden uzak durarak yalnızca oradan çıkardığımız sonuçların bir özetini vermek istiyoruz.

Sonda söylenmesi gereken şeyi başta söylemek

gerekirse, İzmit'in bu küçük Çingene mahallelerine ilişkin topladığımız bilgiler ve yaptığımız görüşmelerden edindiğimiz izlenim, buranın bütün ülkede yapılan kentsel dönüşüm projelerinin küçük bir laboratuvarı olduğu yönünde. Kuşkusuz diğerlerinden farklı ve fazla olarak etnik köken ayrımının getirdiği sorunlar ön plana çıkıyor. Ancak kentsel dönüşümü, düzenli ve sağlıklı ve kentsel gelişmeyi sağlama değil de, kentin yüksek rantlı alanlarına el koymak için gerçekleştirme isteği değişmiyor.

Araştırma kapsamındaki bütün deneyimlerimizi buraya aktarmamıza olanak yok; bundan dolayı yalnızca yörenin toplumsal-ekonomik durumu ve karşılaşılan sorunların özetini vermekle yetineceğiz.

Çoğunluğunu Çingenelerin oluşturduğu bu mahalleler belki de İzmit'in ekonomik açıdan en geri kalmış, yaşam koşulları en kötü yerlerini oluşturuyorlar. Mahalle halkı genelde, pazarcılık, bohçacılık, kalaycılık, kağıt toplayıcılığı gibi marjinal işlerde çalışıyor. Geçen yıllarda yaşanan ekonomik kriz en çok onları etkilemişe benziyor; son dönemde işsizlik giderek yaygınlaşmış; halen de en çok yakınılan konuların başında geliyor⁸. Çalışanların çoğunluğunun sosyal güvencesi yok; halkın büyük bölümü yeşil kart sahibi.

Mahalle halkının büyük bölümü yıllardan beri kendilerine ayrımcılık yapıldığını, toplumun en altındaki kesim olarak görüldüklerini, ülkenin asıl vatandaşları olarak kabul edilmediklerini, bir anlamda geri kalanlar tarafından dışlandıklarını düşünüyor. Çingeneler arasında işsizliğin yaygın olmasının ve eğitim düzeyinin düşük kalmasının nedeni olarak da bu durum gösteriliyor. Alan araştırması sırasında yaptığımız görüşmelerden aşağıya aldığımız satırlar bu durumu oldukça çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

İşe girerken ayrımcılık var. Bir iş iste, Romansan almıyorlar. Bakıyor kimliğine, soruyor nerede oturuyorsun, bakıyor Yenidoğan, Serdar Mahallesi, almıyor seni işe. İşte bizim Limoncular Mahallesi. Oradan giren Meclis Üyesi. Oradakileri işe hep çöpe, park bahçelere veriyor. Neden başka yer değil, evrakta değil, başka iş değil de çöp? Roman diye.

Örneğin çocuklarımız anaokullarına kreşlere gidemiyor okul öncesi eğitim alamıyor, maddi durumu yok, okula gidince beyni çalışmıyor, yeterince eğitilemiyor, geriden geliyor. Bizim

Çingeneler, Romanlar okullarda genelde en arka sıralarda oturur. Ne kadar kafası çalışsa da önde olmaz.

Benim çocuğumun okulunda sınıfları komple Roman. Sanki özellikle Müdür tane tane seçmiş, onları bir araya koymuş. Öyle olunca da kültür bozukluğu oluyor. Çocuklar Romanlarla büyüyor, başka kültürü bilmiyor. Küfür etmeyi öğreniyor. Evetli-hayırlı konuşmuyor. Lanlı-ulanlı konuşuyor. Diğerleri ile olsa, kültürlü çocuklarla okusa, onlar gibi olur. Ama diğerleri de çocukları Romanlarla okusun istemiyor. Çocuğun terbiyesi bozulur diye istemiyor. Böyle olunca da olmuyor.

Yöre halkının ortak düşüncesi, TOKİ tarafından başlatılan kentsel dönüşüm çalışmalarının ana amacının bu yerlerdeki yüksek ranta el koyma olduğu yönünde. Söz konusu projelerin hiçbir biçimde kendi yaşamlarını, yaşama ortamlarını iyileştirmeyeceğine inanıyorlar. Öteden beri iyi-kötü kendi evlerindeymiş gibi geçimlerini sürdürdüklerini yaşam ortamlarının ellerinden alındığını, bir anlamda dışarıda, ortada bırakıldıklarını düşünüyorlar. Kentsel dönüşümün kendilerini bölgeden dışlamak için yapıldığına inanmış gibiler. Zaten büyük çoğunluğu da TOKİ'nin kendilerine gösterdiği apartman dairesinin taksidini ödeyemeyecek durumda olduğunu belirtiyor.

Kentsel dönüşümle bizi buradan alıp başka yere götürmeyi bizi fişleme, ayırmak olarak görüyorum. Bizim buralar rantı yüksek yerler, o yüzden bizi buradan başak yere atmak istiyorlar.

Buna itirazımız var. Mesela ben hiç borçsuz oturuyorum kendi evimde, oraya geçtiğimde bana borç takacak ömür boyu torunum bile borç ödeyecek. Var mı böyle bir şey? Karşı çıkacağız. Çok defa geldiler buraya, geldikleri gibi giderler, rahat olun ablam. Jandarma bile geldi, taşlı sopalı karşı çıktık, yine çıkarız

Kentsel dönüşümle evimiz yıkıldı. Ortada kaldık. Kimse bize kiralık ev vermedi, sığınacak yerimiz yok, baraka yaptık buraya. Ben dairede yaşayamam; bir gecekondu, bir müstakil ev yeter bana.

Yöre halkının neredeyse tamamı, TOKİ'nin kendilerine vermek istediği apartman dairelerinin -bedellerinin

güçlerini aşması bir yana- kendi isteklerine, yaşam tarzlarına, kültürlerine uygun olmadığını düşünüyor. Geniş Çingene ailelelerinin ancak bahçeli, sokağa yüzü olan, çocukların oynayabileceği, komşularla yakın ilişki kurulabilecek, bir-iki katlı evlerde yaşayabileceğini söylüyorlar. Kentsel dönüşüm kapsamında kendilerine konut tahsis edilmesi, bir başka deyişle TOKİ'nin başka yerde çok katlı apartmanlardan daire satması yerine, kendi göreneklerine, yaşam biçimlerine göre tasarlanmış, az katlı, müstakil, bahçeli evler verilmesini istiyorlar.

İzmit'te sürdürülen kentsel dönüşüm projesi kapsamında yaşama geçirilen projelerin hiçbir aşamasında yerel halkın görüşünün alınmadığı, isteklerinin göz önünde bulundurulmadığı anlaşılmaktadır. Görüşme yaptığımız kişiler ağız birliği etmişçesine TOKİ'nin evlerinin kendilerine uygun olmadığını, eskiden olduğu gibi tek katlı, bahçeli evlerde oturmak istediklerini söylemektedirler.

Ben bu evde sünnet oldum; burada okula gittim; annem babam burada öldü. Yani benim için bu evin maneviyatı çok büyük. Beni şimdi sen buradan kaldırıp gökdelen de versen buranın yerini tutamaz. Bura kıyıdır köşedir ama mademki devlet, düşünüyor, azınlıklara bir şeyler yapmak istiyor, bizim mahallemize yapsınlar. Mahallemizi iyileştirsin. Biz çok katlı binaları sevmiyoruz. Böyle tek katlı, iki katlı binalar yapsınlar buraya.

Bizim buraya en çok 3 katlı ev olur. Biz çok katlıda yaşayamayız. Bakın Sulukule'de yaptılar. Benim bildiğim 11 tane çocuk balkondan düşüp öldü. Biz o kadar yüksek evlerde yaşayamayız. Gacolarla birlikte yaşarız ama tüm Çingeneleri toplarlarsa olmaz. Bizim bahçemiz olmalı, bahçede kadınlarımız oturmalı, düğünlerimizi yapmalıyız bahçelerde, mevlüdümüz olmalı. Yapamayız ki bahçesiz yerlerde. Aslında hiç yıkmasalar daha iyi. Biz her türlü kültürümüzü yaşamak istiyoruz.

İnsansız Dönüşüm Projeleri

Yurttaşların kent yaşamlarına katılması aslında ideolojik farklılık gözetmeksizin akademisyeninden politikacısına hemen herkesin üzerinde düşünce birliğine vardığı bir konu. Üstelik yerel yönetimlerin, yerel seçimlerin giderek önem kazandığı Türkiye

siyasetinde bunun daha da içselleştirilmesi beklenirdi. Ancak İzmit ve ülkenin diğer yerlerindeki kentsel dönüşüm projelerinde görüldüğü gibi kentsel toprak rantı üzerinde denetim kurma isteği, katılım ilkesinin uygulanma olanağını iyice azaltmış durumda. Oysa son dönemde kentsel dönüşüm projeleri, bir kentin ancak içinde yaşayan insanların kültürleri, katkıları, emekleri ve katılımları ile yaşamını sürdürebileceği gerçeğinden habersiz olarak yaşama geçiriliyor. Bir anlamda son büyümesini kentsel dönüşüm projeleri ile yapan Türkiye kentleri Bookchin'in "kentsiz kentleşme" olarak adlandırdığı sürecin iyi bir örneği konumunda.

Aslında kentsel dönüşüm sürecinden insanların, kültürlerin dışlanması yalnızca Türkiye'ye özgü bir durum değil. İngiltere'de kentsel dönüşüm projelerinin yalnızca fiziksel öğelere önem vererek sosyal yapıyı göz ardı etmesinden yakınılması ya da Avrupa Konseyi'nin "Kentsel Yenileme" adıyla başlattığı kampanyasını, yıkıp yeniden yapmaya göndermede bulunmaması için "Kentsel Rönesans" olarak değiştirmesi bu konuda verilebilecek örneklerden yalnızca biri⁹.

Nasıl Bir Konut Hakkı?

Konut hakkının yalnızca yurttaşlara başlarını sokacakları bir ev sağlamak biçiminde, dar anlamda yorumlanmaması temel insan hakları belgelerinde üstünde önemle durulan bir konu olagelmıştır¹⁰. Sözgelimi konut hakkını düzenleyen uluslararası belgelerden biri olan Birleşmiş Milletler'in Ekonomik,

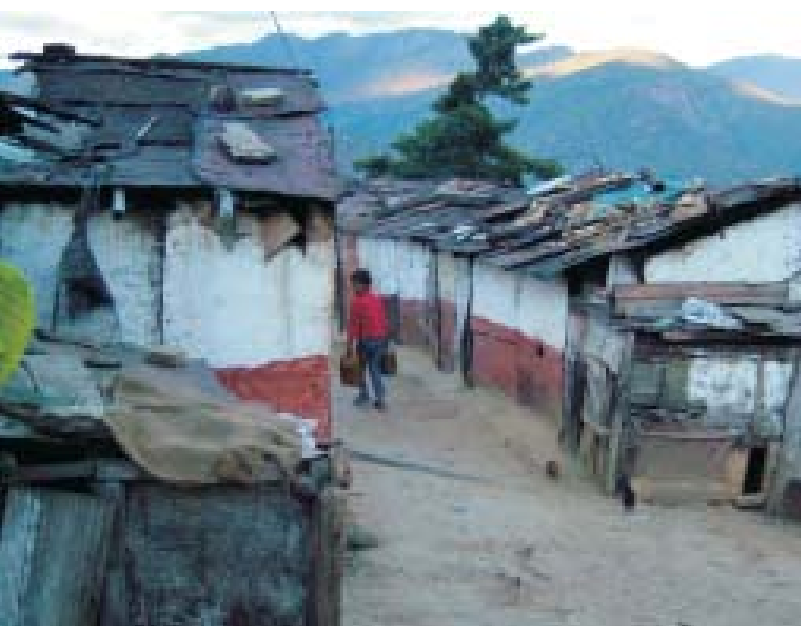
Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne ilişkin olarak Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, yaptığı yorumlarda konut hakkının diğer haklarla bağlantısının kurularak geniş biçimde algılanması gereği üzerinde durmuştur¹¹. Söz konusu satırlardan aşağıya aldığımız bölümler, bundan yaklaşık on yıl önce yapılan değerlendirmeler Türkiye'nin bugün yaşadığı kentsel dönüşüm sürecini birebir yansıtmaktadır¹²:

10. Kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar, yerel halklar, etnik ve diğer azınlıklar ve diğer savunmasız birey ve grupların tümü oransız bir biçimde zorla tahliye uygulamalarına maruz kalmaktadırlar... ayrımcılık karşıtı hükümler, Hükümetlere, tahliyelerin söz konusu olduğu durumlarda, hiçbir ayrımcılık türünün meydana gelmediğini güvence altına alacak uygun tedbirlerin alınmasının sağlanmasına dair ekstra yükümlülükler yüklemektedir.

15. ... Komite, zorla tahliyelere ilişkin olarak uygulanması gereken koruma usullerinin şunları içermesi gerektiğini düşünmektedir: (a) meseleden etkilenmiş olanlara esaslı bir biçimde danışılma imkanı; (b) tahliyeden etkilenen tüm kişilere tahliyenin gerçekleşeceği tarihten önce yapılacak yeterli ve makul bir duyuru; (c) tahliye önerisi ve, uygun olan durumlarda, tahliye edilen konut veya arsanın ne amaçla kullanılacağı hakkında tüm etkilenenlerin makul bir süre içerisinde bilgilendirilmesi; (d) özellikle çok sayıda insan gruplarının etkilendiği durumlarda, hükümet yetkililerinin veya temsilcilerinin tahliye aşamasında mevcut bulunması; (e) tahliyeyi icra edecek tüm kişilerin uygun bir şekilde belirlenmesi; (f) tahliyeden etkilenen kişilerin rıza gösterdiği haller hariç, tahliyelerin kötü hava koşullarında veya geceleri gerçekleştirilmemesi; (g) hukuki başvuru yollarının sağlanması; ve (h) mümkün olduğu durumlarda, tazminat için mahkemeye başvurma ihtiyacında olan kişilere yasal yardım sağlanması hükmü.

16. Tahliyelerin bireylerin evsiz kalması veya insan hakları ihlallerine riskine açık bir konumda kalması ile sonuçlanmaması gerekmektedir. Tahliyeden etkilenmiş kişilerin kendi ihtiyaçlarını karşılayamadıkları durumlarda, ilgili taraf Devlet, bu kişilere alternatif olarak konut, yeniden yerleşim veya verimli arazilere erişim gibi seçeneklerin sunulabilmesi için mevcut kaynakları ölçüsünde azami düzeyde tüm uygun tedbirleri almalıdır¹³.

2010 yılında yayımlanan AB İlerleme Raporunda

da, Romanlara ilişkin bölümün yarısının kentsel dönüşüm çalışmalarına ayrıldığı göze çarpmaktadır. Kentsel dönüşüm projelerinin eleştirildiği belgede evsiz kalan Roman yurttaşların durumuna dikkat çekilmektedir:

Romanların durumunu ele alacak kapsamlı bir politikanın yokluğunda, Romanlar halen sosyal dışlanma, eğitime erişimde marjinalleşme, sağlık hizmetlerinde ayrımcılık, istihdam olanaklarından dışlanma, kimlik kartlarına sahip olmada zorluklar ve kamu işleri ile kamu hayatından dışlanma gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Romanlar, çeşitli şehirlerdeki kentsel dönüşüm programları kapsamında Roman mahallelerinde gerçekleştirilen yıkım sonrasında yoksulluk, yerlerinden edilme, sosyal hizmetlerin eksikliği gibi sosyo-ekonomik sorunlarla karşılaşmaya devam etmektedirler. Ocak ayında, Batı'daki Manisa ilinde Romanlar ile diğer vatandaşlar arasında Romanların yerlerinden edilmesiyle sonuçlanan pek çok olay yaşanmıştır.

Türkiye, Roman toplumunun hükümete bu yöndeki çağrılarına rağmen, 2005-2015 "Uluslararası Roman Katılımının On Yılı Girişimi"ne katılmamaktadır."

Mekâna Müdahale Yoluyla Kültürel Bir Örnekleştirme

Türkiye'de son dönemde uygulamaya konan kentsel dönüşüm projelerinin küresel, ulusal ve yerel düzeyde etkilerini gösteren türlü etmenler altında biçimlendiğini görüyoruz. Öncelikle küresel çapta yaşanan ekonomik krizin olumsuz etkilerinin -İzmit'te işyerlerinin kapanması ve işsizliğin artması örneklerinde olduğu gibi- hızlı biçimde yaşanmaya başlanmasından söz etmek gerekir. Çingeneler gibi istenmeyen unsurlarca işgal edilen kentsel toprakların kent ekonomisine katılması ve inşaat sektörünün canlandırılması önemli bir kazanım olarak görülmektedir¹⁴. Bu anlamda kentsel dönüşüm projelerinin son dönemde hızla yayılmasında, sermaye birikimi sağlamak için yeni alanlar aranmaya başlanması önemli bir yer tutmaktadır. Bir akademik çalışmada, "toprağın menkulleştirilmesi" olarak anılan bu sürecin Türkiye'de gerçekleştirilen bütün kentsel dönüşüm projeleri için geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır¹⁵. Yine İzmit'te Tavşantepe Roman Mahallesinde alan araştırmasında bulunan Aynur Özügurlu'nun, Türkiye'de gecekondü ve kentsel dönüşüm sorununda bugüne değin yapılan çözümlemeleri, mülkiyet hakkını yalnızca yasal çerçevede ele almaları, başka mülkiyet

biçimleri olasılığını dışarıda bırakmaları ve mülkiyet kavramını sorgulamamaları gerekçesiyle eleştirmesini de önemli bir saptama olarak not düşmek gerekiyor¹⁶.

Araştırma yaptığımız yerlerde özellikle dikkatimizi çeken nokta, ekonomik kriz nedeniyle işsiz kalan ya da marjinal işlerde çalışmaya mahkum edilenlerin, kentsel dönüşüm projelerinde en çok mağdur olan kesimler olmasıdır.

Yerel düzeyde sözü edilmesi gereken etmen ise - araştırmamızı Çingenelerin yoğun olarak bulunduğu bir yerleşim yerinde yapmamızdan ötürü- etnik köken temelinde yaşanan toplumsal dışlama düzenekleridir. Kentsel dönüşüm ya da daha açıklayıcı bir tanımlama ile kentsel yenileme sürecinin, "toplumu tektipleştirme" ve "farklı olanı dışlama" güdülerinin devlet destekli projeler ile tatmin edilmesi sonucunu doğurduğu da söylenebilir. Araştırma boyunca edindiğimiz izlenim, söz konusu "yıkıntı alanlarının" kentsel dönüşüme uğramasından, buralarda yaşayan Çingenelerin başka yerlere göçmek zorunda kalmasından, diğer kesimlerin içten içe memnunluk duymalarıdır. Bir başka deyişle Çingenelerin içinde bulunduğu olumsuz koşullara mahallenin diğer kesimlerinden bir tepki gelmemesidir. Böylece tıpkı İstanbul Sulukule'de olduğu gibi, mekânda başlayan birörnekleştirme girişimleri, farklı yaşam biçimlerinin, değişik kültür birikimlerinin tek tipleşmesine doğru bir yol açmış bulunmaktadır.

Sonuç

Kentin eskiyen kısımlarını, içinde yaşayanların fiziksel, ekonomik, toplumsal gereksinimlerini karşılayacak yönde yeniden düzenleme anlamına gelen kentsel dönüşüm süreci Türkiye'nin kendine özgü koşullarının etkisi altında biçimlenmektedir. İzmit'te yaptığımız çalışmalardan çıkardığımız ve Türkiye'nin diğer yörelerindeki kentsel dönüşüm projelerinin tümünde de görebileceğimiz sonuç, söz konusu dönüşüm girişimlerinin, kentin düzenini ve içinde yaşayan kentlinin yaşam biçimini daha uygun koşullara ulaştırma arzusundan kaynaklanmamasıdır. Yasal düzenlemelerde ya da kentsel dönüşüm uygulamalarının kamuoyuna yansıtılan gerekçelerinde "düzenli kentsel gelişmeyi sağlamak" bir neden olarak gösterilse de, gerçekte dönüşüm uygulamalarının ardında neo-liberal politikalarla uyumlu olarak kentin rant değeri yüksek bölgelerinde kalan gecekonducuları yerlerinden ederek artan ranta el koyma güdüsü bulunmaktadır.

2000'li yılların başlarında dünyayı sarmalayan ve etkileri bu topraklara kadar varan ekonomik bunalım söz konusu süreci daha da hızlandırmıştır. İzmit'teki kentsel dönüşüm uygulaması da yukarıda çizilen tablonun dışında değerlendiremeyiz. Ekonomik çöküntü sonrasında yörede işsizlerin sayısının birdenbire artması, iş bulamamanın en önemli sorun haline gelmesi, TOKİ'nin verdiği evlerin taksitlerini kimsenin ödeyemeyecek durumda olması bunun en somut göstergelerinden. Ancak İzmit'teki çalışmalarımızdan çıkan en önemli sonuç bu değildi. Türkiye'nin diğer yerlerinde uygulanan kentsel dönüşüm projeleri için de benzer değerlendirmelerde bulunmak olanaklı.

İzmit'te sürdürülen çalışmadan çıkan en özgün, en önemli sonuç "kentsel dönüşümün" toplumsal-etnik dışlamanın bir aracı olarak görülmesiydi. Ülkenin kentsel dönüşüme uğrayan diğer yerlerinde, alt gelir grubundakilerin boşalttığı mekânlar orta ve üst gelir grubundakilerce doldurulurken, İzmit'te buna, istenmeyen etnik grupların kent dışına itilerek buraların daha kabul edilebilir gruplara açılma arzusu da eklenmektedir.

İzmit örneği bize kentsel dönüşümün yalnızca toplumsal sınıfların yer değiştirmesine yol açmadığını buna ek olarak farklı etnik kümelerin yer değiştirmesine neden olduğunu da göstermektedir. Bir anlamda

İzmit'teki deneyim, kentsel dönüşüm sürecinde "sınıf" ve "kimlik" sorunlarının bir arada yaşandığı gerçeğini ortaya koymuştur.

Harvey'in dediği gibi: Yaratılan mekân, modern kentte de benzer bir ideolojik amaca sahiptir. Kısım, toplumdaki egemen grup ve kurumların yürürlükteki ideolojisini yansıtır; kısmen de piyasa güçlerinin.

Yararlanılan Kaynaklar

Arayıcı, Ali, *Avrupa'nın Vatansızları: Çingeneler*, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2008.

Avrupa Toplulukları Komisyonu, *2010 Yılı Türkiye İlerleme Raporu*, Brüksel, 2010.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, *7 No'lu Genel Yorum: Yeterli Konut Hakkı: Zorla Tahliyeler* (Sözleşme 11. Madde, 1. Paragraf) On-Altıncı Oturum, 1997.

Harvey, David, *Sosyal Adalet ve Şehir*, çev. Mehmet Morali, İstanbul: Metis, 1996.

Kolukırcık, Suat, *Dünden Bugüne Çingeneler: Kültür-Kimlik-Dil-Tarih*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Kolukırcık, Suat, "Madun ve Hâkim: Çingene/Roman Kimliğinin Toplumsal Eleştirisi", *Yeryüzünün Yabancıları: Çingeneler* (Haz: Suat Kolukırcık), Simurg, İstanbul, 2007.

Marushiakova, Elena ve Vesselin Popov, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Çingeneler*, çev. Bahar Tırnakçı, Homer Kitabevi, İstanbul, 2006.

Özden, Pelin Pınar, *Kentsel Yenileme*, İmge, Ankara, 2008.

Özügürlü, Aynur, "Neoliberal Kentleşme Karşısında Barınma Hakkı Mücadeleleri: Mülkiyet Açısından Bir İnceleme", *Toprak Mülkiyeti Sempozyum Bildirileri*, Memleket Yayınları, Ankara, 2010, s.297-306.

Turan, Menaf, Müfit Bayram, "Toprağın Menkulleştirilmesi", *Toprak Mülkiyeti Sempozyum Bildirileri*, Memleket Yayınları, Ankara, 2010, s.72-81.

Uzpeder, Ebru, Savelina Danova-Roussinova, Sevgi Özçelik, Sinan Gökçen, *Biz Buradayız: Türkiye'de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi*, Edirne Roman Derneği, European Roma Rights Centre, Helsinki Yurttaşlar Derneği, İstanbul, 2008.

¹Selanik'ten gelenler onlara Bohçacılar ya da Göçeberler diyor

²Eleğçiler'in "Limoncu" dedikleri bu grup Selanik'ten göçle gelmiş

³Kentsel dönüşüm kapsamındaki yapılar Kent Konut A.Ş. aracılığıyla yapılmaktadır.

⁴Bu mahallede yaşayanlar, Romanca Kalderes denilen, Kalaycı Çingeneleridir.

⁵Ali Arayıcı, Avrupa'nın Vatansızları: Çingeneler, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2008; Elena Marushiakova ve Vesselin Popov, Osmanlı İmparatorluğu'nda Çingeneler, çev. Bahar Tırnakçı, Homer Kitabevi, İstanbul, 2006.

⁶Suat Kolukırk, Düünden Bugüne Çingeneler: Kültür-Kimlik-Dil-Tarih, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.111.

⁷Suat Kolukırk, "Madun ve Hakim: Çingene/Roman Kimliğinin Toplumsal Eleştirisi", Yeryüzünün Yabancıları: Çingeneler (Haz: Suat Kolukırk), Simurg, İstanbul, 2007, s. 47.

⁸İşsizliğin tek nedeni ekonomik bunalım değil; kimi özelleştirme uygulamaları da pek çok kimsenin işini kaybetmesine neden olmuş. Örneğin, Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği gereğince kentteki atıkların toplanmasının özel bir şirkete devredilmesi yörede en çok yakınılan gelişmelerden biriydi. Şirket, yöre halkından çok az kişiyi, çok düşük ücretlerle istihdam ediyor.

⁹Pelin Pınar Özden, Kentsel Yenileme, İmge, Ankara, 2008, s.53.

¹⁰Konut hakkına doğrudan ya da dolaylı biçimde yer veren çok sayıda uluslararası belge bulunmaktadır: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 25. Maddesi; Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme, Madde 5 (e) (iii); Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin 14. Maddesinin 2. Paragrafı; Çocuk Hakları Sözleşmesi, Madde 27 (3); Sosyal Kalkınma ve Gelişme Bildirgesi, Madde 10; Vancouver İnsan Yerleşimleri Bildirgesi, Bölüm III (8), 1976 (Habitat Raporu: Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (BM Yayınları, Satış No. E.76.IV.7 ve düzeltilme, Bölüm I); Kalkınma Hakkı Bildirgesi, Madde 8 (1); ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Çalışanların Konutlarına İlişkin Tavsiye Kararı, 1961 (No. 115); Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 11. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ekonomik ve Sosyal Haklar Komitesi'nin 4 numaralı yorumu.

¹¹Konut hakkına uluslararası düzeyde ele alınıp biçimine ve

özellikle de Çingenelerin yerleşim yerlerinden koparılmasına ilişkin kapsamlı bir çalışma için bkz. Ebru Uzpeder, Savelina Danova/Roussinova, Sevgi Özçelik, Sinan Gökçen, Biz Buradayız: Türkiye'de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi, Edirne Roman Derneği, European Roma Rights Centre, Helsinki Yurttaşlar Derneği, İstanbul, 2008.

¹²Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, 7 No'lu Genel Yorum: Yeterli Konut Hakkı: Zorla Tahliyeler (Sözleşme 11. Madde, 1. Paragraf) On-Altıncı Oturum, 1997.

¹³E/1990/23, Ek III, 6 ve 8 (d). Paragraflar.

¹⁴Çingenelerden arındırılacak bu alanlara, yeni yapılacak organize sanayi bölgelerinde istihdam edileceklerin yerleştirilmesi olasılığından söz edilmektedir.

¹⁵Menaf Turan, Müfit Bayram, "Toprağın Menkulleştirilmesi", Toprak Mülkiyeti Sempozyum Bildirileri, Memleket Yayınları, Ankara, 2010, s.72-81.

¹⁶Aynur Özügürlü, "Neoliberal Kentleşme Karşısında Barınma Hakkı Mücadeleleri: Mülkiyet Açısından Bir İnceleme", Toprak Mülkiyeti Sempozyum Bildirileri, Memleket Yayınları, Ankara, 2010, s.297-306.

Fırtına'dan Sonra

Mehmet HORUŞ
Avukat

HES projelerinin ve buna koşut olarak HES davalarının sayısının her geçen gün artması teker teker her somut olayı ve davayı analiz etmeyi olanaksız hale getiriyor. Bu davalar arasında tarihsel bir muhasebe açısından kilometre taşı sayılabilecek dava, Fırtına Deresi üzerindeki HES projeleri ile ilgili davalardır. Türkiye'de siyanürlü altın madenciliğine karşı mücadelede Bergama davası, aynı tarihlerde sırada bekleyen 630 madencilik projesinin geleceğini nasıl belirlemişse; Fırtına davasında yaşanan gelişmeler de şu anda sayısı binlerle ifade edilen HES projelerinin ve açılan HES davalarının biçimlenmesinde tayin edici bir rol oynamıştır.

Bergama davasında alınan yargı kararları, içerik olarak Türk hukuk sisteminde çevre hukukuna has ilke ve yorumların yer aldığı ilk içtihatları doğurdu. Bergama gibi 1980'li yılların ortalarından itibaren Fırtına Vadisi'nde yapılacak HES'lerin hazırlıklarına başlandı. Fırtına davasında alınan mahkeme kararları, son yıllarda verilen onlarca mahkeme kararı arasında unutulsa da HES davalarında yarattığı kalıcı kazanımlar açısından halen aşılamamıştır. Sermaye ve aradan geçen sürede işbaşına gelen hükümetler açısından Fırtına davası, izleyen yıllardaki HES projelerinin hukuksal altyapısının sınırdığı bir laboratuvar olmuştur. Şirketlerin elini kolunu sallayarak gördükleri her akarsuda HES kurma sevdasına kapılmalarında, Fırtına'dan sonra yarattıkları hukuksal altyapının önemli bir payı var.

Bugün görülmekte olan davalardaki "can suyu"

tartışması, deniz alası gibi endemik türlerin varlığı ve yörenin zengin biyolojik çeşitliliği, SİT alanlarında HES yapılıp yapılamayacağı, kaçınıcı derece SİT alanlarında HES yapılabileceği, halkın katılımı toplantılarının usule uygun yapılıp yapılmadığı, santral için yapılan ÇED'in iletim hatlarını kapsayıp kapsamadığı, ÇED raporlarının ek raporlarla revize edilip edilemeyeceği, havzadaki diğer HES projelerinin bütünlüklü değerlendirilip değerlendirilmediği, ÇED olumlu görüşünün EPDK lisansı ve su kullanım hakkı anlaşmasından önce mi sonra mı alınması gerektiği, izinsiz ağaç kesimleri, imar planlarına aykırılıklar, üstün kamu yararı tartışması, şirketlerin kazanılmış hak iddiaları, yargının geç işlemesi, mahkemelerin iptal ettiği her ÇED olumlu işleminin ardından aynı projeye tekrar tekrar verilen ÇED olumlu görüşleri ile her defasında "hukukun arkasından dolanma", devletin en üst seviyesindekilerin bilimin, hukukun, halkın bütün itirazlarına rağmen projelere açıktan destek vermeye devam etmeleri, v.s...Yöresinde HES yapılmak istenen Türkiye'nin dört bir yanındaki her duyarlı insana tanınacak gelecek bu konular on yıl öncesinde Fırtına davalarının öne çıkan konularıydı. Üstüne üstlük artık M.Yılmaz, İmren Aykut ve S.Demirel'in elbirliğiyle verdiği şirketlere destek açıklamalarını, tek başına verme yeteneğine sahip R.Tayyip Erdoğan ve hükümeti işbaşında. İşin arkasında görünenden çok daha geniş bir tarihsel planda kurgulanmış, programlanmış bir talan sisteminin varlığı gizlenemez hale geldi.

Mahkeme kararları ve bu kararlara dayanak oluşturan bilirkişi raporları, açılan davalarla sınırlı kalmaksızın sayısı iki bine ulaşan HES projeleri hakkında bütünlüklü bir hukuksal, hukuksal olduğu kadar da politik bir değerlendirme yapılmasını zorunlu hale getiriyor. Bütün bu yaşananlardan sonra tıpkı Bergamalılar gibi Çamlıhemşinliler de hukuksal ve toplumsal mücadelelerini erişebileceği en ileri mantıksal sonuçlarına götürmeyi başardılar. Bu mücadeleler, iki binli yıllara gelindiğinde sosyal hukuk devletinin artık bizi terk ettiği gerçeğinin birer canlı kanıtına dönüştüler. Bu nedenle Türkiye'de 12 Eylül ile uygulanmaya başlayan neoliberal politikalarla sosyal devletin tasfiyesini ve Türk hukuk sisteminin bu süreçte yaşadığı neoliberal dönüşümü anlamadan görülmekte olan HES

davalarını anlamlandırmak mümkün görünmüyor. Ülkemizde uygulanan neoliberal politikalarla sadece fabrikalar, okullar, hastaneler, sular değil, hukuk da sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda özelleştirildi.

Doğu Karadeniz'deki projeler başta olmak üzere HES projeleri hakkında verilen "ÇED Olumlu" ya da "ÇED Gerekli Değildir" kararları aleyhine idare mahkemelerinde şu ana kadar açılan iptal davalarının sayısı yüzü geçti. Elliye yakın davada yürütmeyi durdurma ve iptal kararları verildi. Yürütmeyi durdurma ve iptal istemlerinin ret edildiği dava, birkaç istisna dışında yok. Bu kadar iptal kararından sonra bir hukuk devletinde, hakkında dava açılmayanlar da dâhil bütün HES projelerinin derhal durdurulması gerekirdi. Ama böyle olmadı. Olmayacak. Şirketler de sözcüleri konumundaki Başbakan da HES projelerinin sayılarının daha da artacağını gizlemiyor. Çünkü "sosyal hukuk devleti", Anayasa'daki biçimsel ifadesi dışında anlamını yitirdi. Kamu kurumlarının görüş ve değerlendirmelerinden geçerek nihai edilen ÇED raporlarına nasıl olumlu görüş verildiği artık "merak" konusu olmaktan çıktı. Çevre ve Orman Bakanlığı'nın HES'lerle ilgili kararlarında kamu yararı olmadığını ortaya koyan mahkeme kararları ise uygulanmıyor. Şirketler aleyhine verilen yargı kararlarını uygulamamak, "idari istikrar" haline geldi. Bu çerçevede Türkiye'de HES'ler ve su havzalarının özelleştirilmesine karşı mücadele, dar anlamda bir hukuk mücadelesi olarak kurgulandığında bile beraberinde kitlesel bir yurttaş tepkisini doğuruyor.

HES davalarının yarattığı yargısal içtihatlar ve bu dava süreçlerinin etrafında örülen yurttaş hareketleri,

ülkemizde Çevre Hukuku'nun gelişimi açısından da çok önemli hukuksal kazanımlarla birlikte hukuk sistemindeki zaafı da açığa çıkardı. Büyük bir emek ve özveri ile elde edilen bu kazanımları korumak ve ileriye taşımak önemli. Eğer dikkatli okunursa bu mahkeme kararları, dava konusu edilen projelerle sınırlı kalmaksızın verili hukuk sisteminin ve modern hukukun temel ilke ve kavramlarının ekolojik kriz karşısında sorgulanmaya başladığı bir dönemin kapısının aralanmaya başladığını gösteriyor. Devletin "sosyal" niteliğini kaybettiği, hükümetlerin sermayenin özel çıkarını kamunun/yurttaşların genel çıkarından üstün tuttuğu, yargı kararlarının yok sayıldığı, doğal varlıklara kar mantiğiyle yaklaşıldığı bir sistemde verilen hukuk mücadeleleri, kaçınılmaz olarak yeni bir evrensel hukuk sisteminin köşe taşlarını yaratıyor. Bolivya'daki Doğa Ana Hakları Evrensel Bildirgesi ve Ekvador Anayasası'ndaki doğayı hak öznesi olarak tanıyan hukuksal uygulamalar bu yeni dönemin habercisi olarak da görülebilir.

21.Yüzyılda iki yüzyıl önce modern hukuk sistemlerine ilham kaynağı olan Toplum Sözleşmesi kuramlarından sonra, Doğayla Sözleşme yapacağımız yeni bir hukuku nasıl yaratacağımızı daha çok konuşacağız. Sermayenin çıkarları ile insanlığın çıkarlarının karşı karşıya geldiği bu tarihsel hesaplaşmada; Fırtına Vadisi'nde ve diğer tüm yörelerde verilen hukuk mücadeleleri, açılan davalardan ve uygulanmayan yargı kararlarından ibaret değil. Hep birlikte doğanın ve insanlığın uyum içinde yaşayacağı yeni bir hukuku yaratıyoruz. Derelerinin başında nöbet tutan kadınlar, mevzuatın tanıdığı zeminde mücadele etmekten çok daha fazlasını yapıyorlar: İnsanlık için yeni ve evrensel bir hukukun eyleycilerine, yaratıcılarına dönüşüyorlar.

Siz Bilmezsiniz... Ben Bilirim...

Fatih Söyler

Japonya birbirini tetikleyen üç felâketi üst üste yaşadığında, aklıma büyük ozan Nâzım'ın dizeleri geldi. Ne diyordu Nâzım "Stronsium 90" adını verdiği şiirinde?

*Acayıpleşti havalar,
bir güneş, bir yağmur, bir kar.
Atom bombası denemelerinden diyorlar.*

*Stronsium 90 yağıyormuş
ota, süte, ete,
umuda, hürriyete,
kapısını çaldığımız büyük hasrete.*

*Kendi kendimizle yarışmadayız, gülüm.
Ya ölü yıldızlara hayatı götüreceğiz,
ya dünyamıza inecek ölüm.*

Nâzım Hikmet bu şiirini 1958'de yazmış. O tarihe kadar Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaları ve çeşitli nükleer denemelerle ortaya çıkan radyasyon, Çernobil ve Fukuşima nükleer santrallerinden kaynaklanan radyasyonun yanında az kalıyor. Yalnızca Çernobil faciası, kimi kaynaklara göre, Hiroşima'ya atılan atom bombasının 400 katı radyasyonu yeryüzüne yaydı.

Türkiye'de yapılması düşünülen nükleer santrallere ilişkin kaygılar, Japonya felâketleri ile daha da büyüdü. Önlerinde yeni nükleer santral projeleri olan tüm dünya ülkeleri, bu projeleri ya durdurdularını ve yeniden gözden geçireceklerini açıkladılar, ya da tümünden vazgeçip rüzgâr ve güneş enerjisi alternatiflerini geliştirmeye yöneldiler. Yalnızca benim ülkemde atom enerjisi kullanma kararından dönülmedi. Bir nükleer santralin kaza riskini, tüp gaz patlaması riskine eşit kılan bir hükümetimiz olduğunu böylelikle öğrendik.

15 Mayıs'ta TMMOB "demokrasi ve özgürlük için, mühendis ve mimarların mesleki hakları için, yaşanılır bir dünya için" bir yürüyüş düzenlediğini duyurduğunda bazı meslektaşlardan tepki aldık. Bize "siyaset yapmayın" dediler. Oysa umudun ve özgürlüğün yeşermesine olanak vermeyen bir yaşam, ölü bir

gezegende ömür boyu yaşamaya mahkûm olmak değil mi? Mimarlık ölü değil, taşı toprağıyla, gelinciklerinden kaşalot balinalarına kadar tüm canlılarıyla yaşamın var olduğu bir dünyada var olabilir ancak. Bu nedenle mimarlar yaşamı tehdit eden girişimlere, ormanların ve su kaynaklarımızın yok olmasına neden olabilecek yatırımlara, yerel yönetimlerin kentlinin katılımı olmaksızın aldığı kentsel dönüşüm kararlarına itiraz ediyorlar. Kentlerimizin temel insan haklarını, yaya haklarını, engellileri, yaşlıları ve çocukları düşünmeden gelişmesine karşı duruş sergiliyorlar. Tarihi ve doğal çevremize, kültürel mirasımıza sahip çıkıyorlar. Kentsel çevrenin ve yapıların biçimlenmesinde, mimarlığın önemine, çağdaş mimarlığa vurgu yapıyorlar. Üstelik tüm bunları yapma görevi, mühendislerin ve mimarların meslek örgütlerinin kuruluş yarasında var.

Merkezi ve yerel yönetimlerin toplumun ortak geleceği, temel insan hakları ve mesleğimizin ilgi alanına giren tüm karar ve uygulamaları hakkında görüş ve düşüncelerimizi açıklamak, kamuoyu ile paylaşmak, ilgilileri uyarmak bu nedenlerle, elbette görevimizdir.

Peki, uyarılarımız dikkate alınıyor mu? İlgililer, görüşlerimizi dinliyorlar mı? Raporlarımızla, basın açıklamalarımızla, toplantılarımızla dile getirdiğimiz görüşler, ülkemizde demokratik bir iklimin yaşandığına işaret eden bir tepki alıyor mu?

Geçmişte, meslek odalarının söylediklerine –nispeten– dikkat edilir, yapılan açıklamalar kamuoyunda büyük yankı bulurdu. Son yıllarda buna olumlu yanıt vermek zor. Ne umutsuz olmak, ya da umutsuzluğa kapılmak isterim, ne de umutsuzluk duygusu yaymak isterim. Meslek odalarının sözlü-yazılı uyarıları karşılıksız kalınca, kentlere, tarihi ve doğal çevreye ilişkin olumsuzlukları önlemek için giderek daha fazla yargıya başvurmak zorunda kaldıklarını biliyoruz. Ama yürütme erkine sahip olanların yargı kararlarını dinlemediklerini, hatta bilirkişi raporlarına dayanarak alınmış bu yargı kararlarını iş ve eylemlerine birer engel gibi görmeye başladıklarını görmek, demokratik hukuk devletine yakıştırılabilir mi?

Bir ülkede yerel (ya da merkezi) yönetimin başındakiler

önce "mimarlar işimize karışmasın" der, "engel olmaya kalkarlar diye projeleri açıklamıyoruz" diyebilir, yeterli tepki görmeyince daha da cesaretlenip "yargı işimize karışmasın" derse, toplum da buna aldrış etmiyorsa, o ülkede demokrasinin geleceğinden (varlığından) kuşku duyulmaz mı?

"Mademki iktidarım, illâki istediğimi yapacağım" anlayışı demokrasilerde olmayacak bir şeydir. Saltanat sürmekle eşdeğerdir. Ne yazık ki, yerel yönetimlerde olsun, merkezi idarede olsun, bu anlayışın benimsendiğini, hatta kök salmaya başladığını görüyoruz. Mimarlara, çağdaş mimarlığımıza Selçuklu motiflerini dayatan anlayış, kentlerimizin ortasından ekspres yollar geçiriyor. Kentlerimizin, sahillerimizin görgüsüzce yağmalanmasına göz yumuyor.

Öyle ki, zaman zaman, insanın sorası geliyor: "Bu ne inattır böyle? Demokrasi bu mudur Allah aşkına? Çiçekle, böceklerle, karla, yağmurla, toprakla, suyla, sudaki balıklarla zıtlaşmak niye? Bu her sözle, her düşünceyle, her başkasıyla, kavga etmek neden? Nedir bu işçiye, köylüye, memura, doktora, mühendise, mimara, sanatçıya "siz zaten bilmezsiniz" küçümsemesi, bu "her şeyi ben bilirim" tavrı, bu "küçük dağları ben yarattım" edası?"

1949'dan beri Türkiye'nin üyesi olduğu Avrupa Konseyi tarafından benimsenen Avrupa Kentsel Şartı "Kentlerimizi ve kasabalarımızı bilgi, kültür ve sanat yuvaları haline getirmek amacımızın, onların mimari güzelliklerini dikkate almadığımız takdirde saygınlıktan yoksun kalacağının farkındayız. Bu bağlamda, kentsel peyzajlarımızın son elli yılda çoğu zaman üst düzeyde bir mimari kalite endişesi duyulmadan geliştiğinin farkındayız. Kent çevresindeki peyzajların pek çoğunu ihmal ederek, kentlerimizin ve kasabalarımızın ruhsuz ve yaratıcılıktan uzak bir ticari kentsel planlama terk ettik. Bu nedenle, mekânsal gelişmemizde mimarlık boyutunu daha fazla dikkate almak ve karar vericilerde ve kentlilerde canlı bir mimari kültürün gelişmesini teşvik etmek istiyoruz..." diyor.

Avrupa Kentsel Şartı, bu duyarlılığı sürdürebilmenin ön koşullarını, manifestonun hemen her maddesinde dile

getiriyor: Daha fazla katılım, daha fazla demokrasi, daha fazla dayanışma...

Farklı kentsel karar verme düzeylerinde seçimle göreve gelen meclislerin kurulmasını tavsiye eden bu manifesto, "ancak bu oluşum, hiçbir zaman kent halkına doğrudan bilgi verilmesini, konuların kamuoyunda tartışılmasını ve kent planlama süreçlerinde işbirliği yapılmasını engellememelidir" diyor. Kentlerimizde ve kasabalarımızda yaşayan insanların, bu yerleşimleri sorumlu, aktif ve bilgili kentlileri olmadan, bu kent ve kasabaları tam anlamıyla yaşayamayacaklarını belirtiyor.

Türkiye'nin altında imzası olan bu belgeye, bizim yöneticilerimiz ne denli uyabiliyorlar? Katılımı 'yapılanı onaylama' olarak algılamak, eleştiriye tahammülsüzlük, bilgi edinmeye ve denetime kapalılık, çağdaş yöneticilik etiği ile hiçbir noktadan örtüşmüyor.

Yüz Yıllık Demokrasi Mücadelesi ve Mimarlar

Arif Şentek

'Demokrasi' sözcüğünün kökeninin eski Yunan uygarlığından geldiği ve 'halk yönetimi' demek olduğu söylenegelmiştir. Ama tarihimizde ve bugün 'demokrasi'den ne kastedildiği söyleyene, söylendiği ortama göre değişmektedir. En sağlıklı hukukçuların **'anayasa hukuku'**nu tanımlarken kullandıkları üçlemeyle, yani devlet iktidarının **kazanılması, kullanılması** ve **sınırları** açısından demokrasiye bakmak olacaktır (1). Bu yazıda, böyle bir bakış açısıyla ülkemizin son 100 yılında yaşanan 'demokrasi' mücadeleleri içinde mimarların konumuna ilişkin bazı belirlemeler yapmaya çalışacağım.

MEŞRUTİYET'LE BAŞLAYAN SÜREÇ VE CUMHURİYET

Eşitlikçi bir devlet yapısını amaçlayan siyasal hareketler, monarşiye karşı mücadeleyle ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan dünya genelinde Fransız Devrimi, bizde Meşrutiyet dönemi belirleyici özellikler taşır. Yüzyıllar boyu Osmanlı saray yapısı içinde Hassa Mimarları Ocağında işlevlerini sürdüren mimarların, günümüzdeki anlamıyla ilk 'demokratik' örgütlenmelerini, yani Osmanlı Mühendis ve Mimarlar Cemiyetinin kuruluşunu 2. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra gerçekleştirmeleri bu bakımdan anlamlıdır (2).

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, tek partili de olsa 'parlamentolu' bir rejimi benimsemiştir ve meclis kürsüsünün arkasında "Egemenlik Kayıtsız Şartsız Ulusundur" sözü yazılıdır. Bu dönem daha sonraları 'demokrasi karşıtı' olarak nitelendirilebilecekse de, Kemalist rejim "köylü efendimizdir" diyecek kadar 'halkçı'dır. Mimarlar, CHP'nin böyle bir yaklaşımla sürdürdüğü 'batılılaşma' politikaları içinde yer almışlar ve kendi mesleki örgütlenme girişimlerini, ülkenin 'imarı' çabaları ile birlikte yürütmüşlerdir. Mesleğin ve meslek örgütlenmesinin yasal güvence altına alınması mücadelesi veren mimarlar, genel politika açısından Meşrutiyet döneminde ve Cumhuriyet döneminin ilk 50 yılında 'resmi ideoloji' ile uyumlu bir tutum içinde olmuşlardır (3).

Türkiye'de 'demokrasi' sözcüğünün yaygın kullanımı, 2. Dünya Savaşında saldırgan 'mihver' ülkelerinin, 'demokrasi' yanlısı 'müttefikler' tarafından yenilgiye uğratılmasıyla başlamıştır. 1945 sonrası dünyada artık 'demokrasi cephesi' egemendir. Gerçi bu cephe birbiriyle temelden çatışan iki bloktan oluşmuştur; ABD

ve İngiltere'nin başını çektiği 'burjuva demokrasileri'ne karşı SSCB'nin yönlendirdiği 'halk demokrasileri'. Soğuk savaş koşulları içinde Türkiye, 'batı'dan yana konumunu korumuş, giderek ABD egemenliğindeki 'demokrasi' bloğuyla geliştirilen ilişkiler sonunda 'bağımlılık' düzeyine varmıştır.

ŞAHLANAN 'DEMİR-KIR-AT'

1946'da Demokrat Partinin kurulmasıyla, ülkede 'demokrasi' sözcüğü gündelik yaşama girmiştir. Kemalizmin '6 ok'una '6 kazık' diyen halkımız, 'demokrat'ı, DP'nin ve devamı partilerin simgesi olacak şahlanan 'demir-kır-at' olarak benimsemiştir. O tarihlerde mimarların sayısı ve örgütlülüğü, bu siyasal gelişmeler içinde adlarını duyuracak düzeyde değildir. Ama gene de ABD'ye yönelen gelişmelerin mimarlarda yansımaları görülmektedir. Örneğin 1944 yılından önce Arkitekt dergisinde Almanya kaynaklı yayınlar önemli bir ağırlık taşıyorken, 1950'ye doğru ağırlığın İngiltere ve ABD'ye kaydığı görülmektedir (4).

Öte yandan benimsenen 'demokrasi'nin günümüze kadar etkisini sürdürecektir 'ekonomik' yüzüne ilişkin ilk izleri gene Arkitekt dergisinin 60 yıl önceki sayfalarında görmek mümkün. Bir mimar, ABD'de plağa alınarak Türkiye'ye gönderilen konuşmasında Dünya Bankasını şöyle tanıtır: "... Şuna inanmaktayım ki, gelecekte Bankanın faaliyet ve hizmetleri daha ziyade Türkiye'miz gibi zengin bir toprağa ve zeki istidatlara malik memleketlere tevcih edecek ve buralarda da mesut bir hava içinde alet işleyecek el övünecektir (5)."

DEMOKRASİYİ FARKLI YORUMLAYANLAR

Kuşkusuz, azınlıkta kalsalar da, ülkeye gelen 'demokrasi' havasını farklı yorumlayanlar vardı. Kısa süre içinde kapatılarak susturulmak istense de 1945 sonrasında sol siyasal örgütlenmeler ve yayınlar varlığını duyurmuştur. Bu arada, tarihe "1951 TKP Tevkifatı" olarak geçen tutuklamalarda yargılananlar arasında, 20 yıl sonra Mimarlar Odası Genel Başkanlığını yapacak olan Şaban Ormanlar'ın bulunduğunu kaydedelim. Gene aynı yıllarda Kore Savaşına asker gönderilmesine karşı çıktıkları için yargılanan Türk Barışseverler Cemiyeti'nin aktif üyeleri arasında iki meslektaşımızın; Nevzat Kemal Özmeriç ve Reşat Sevinçsoy'un yer aldığını da belirtelim.

1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti ile "her mahallede bir milyoner" yaratmayı amaçlayan, ama gene de geniş halk desteğine sahip, kendine özgü bir 'demokrasi' dönemi başlamıştı. Büyük ölçekli imar – inşaat yatırımlarına girişen DP iktidarı, mimarlar, mühendisler için geniş iş olanakları getiriyordu. Muhtemelen kendilerini işe kaptıranların çokluğundan olacak, bu dönem mimarların en suskun olduğu yıllardır. Daha sonra yapılan anketler, 1959–1960 yılları arasında mezun olan mimarların, kendilerinden önce ve sonra mezun olanlara oranla genellikle daha 'bireyci' diyebileceğimiz bir çizgiyi benimsediklerini ortaya koymaktadır.

DP'NİN NİYETİ KORPORATİF SİSTEM MİYDİ?

Mimarlar, mesleğin örgütlenmesini yasal bir konuma kavuşturma için sürdürdükleri mücadeleyi, DP kadroları içinde daha kolay ilişki kurabildikleri kişilerin katkılarıyla, 1954'de TMMOB yasasının çıkmasıyla sonuçlandırabilmişlerdir. Başlangıçta sadece mimarlar için düşünülen 'odalasma', sonunda mühendisleri de kapsamına alarak yasalaşmıştır. Kuşkusuz bu mimarlar açısından önemli bir demokratik kazanımdır. Ancak daha sonra bazı görüşler, TMMOB'nin kuruluşunu, faşist İtalya'dan alınma 'korporatif' bir rejim kurma niyeti olarak nitelemişlerdir. Bence bu, bizim Ceza Yasasının, Mussolini İtalya'sından aktarılan ünlü 141-142. maddeleri ile paralellik kurmaya çalışan aşırı bir zorlamadır. Her şeyden önce, "*odunu aday göstersem meclise seçtiririm*" diyen Menderes yönetimi, iktidarı hiç kimse ile paylaşmaya niyetli değildir. Öte yandan DP, TMMOB ve Odaları özerk kuruluşlar olarak görmemiş, denetimi altında tutmaya çalışmıştır. Hatta TMMOB'nin ilk yönetim kurullarında görev alanlar arasında DP milletvekilleri bulunmaktadır.

1960'a doğru Türkiye'de yaşananlar, iktidardaki partinin adının 'demokrat' olmasının ve bu iktidarın her seçimden en çok oyu alarak çıkmasının bir ülkede demokrasiyi kurmaya ve sürdürmeye yetmeyeceğini göstermiştir. Meclis çoğunluğuna dayanan DP iktidarı, temel demokratik hak ve özgürlükleri kendi politik ve sınıfsal çıkarları doğrultusunda baskı altında tutan bir politika izlemeye başlamış, bu baskılar ekonomideki zorluklarla birleşince 27 Mayıs askeri darbesine giden süreçte kitlesel bir muhalefet güç kazanmıştır. Genç subayların başardığı 27 Mayıs darbesi, yeni bir 'jöntürk' hareketidir ve üniversite öğrencileri ile öğretim üyelerinden, aydın kesimlerden, başta CHP olmak üzere muhalif kitlelerden destek görmüştür. Fakat darbenin, seçmen kitlesinin neredeyse yarısını oluşturan önemli bir kesim tarafından kabullenilmediği açıktır.

27 MAYIS'IN GELİŞİ VE MİMARLAR

DP iktidarının uygulamalarına, örneğin tarihi çevreyi tahrip eden ve plansız girişilen İstanbul'daki yıldırım imar hareketlerine karşı mimarlardan kayda değer bir tepki gelmemiştir. Ancak, 27 Mayıs'tan bir ay önce toplanan TMMOB Genel Kurulunda, aynı zamanda DP il örgütünde görevli Mimarlar Odası delegesi İsmet Barutçu'nun, diğer delegelerin tepkisi üzerine kürsüyü terk etmesi, mimar ve mühendislerin genel politik gelişmelerden uzak kalmadığını göstermektedir.

27 Mayıs, TMMOB tarafından coşkuyla karşılanır. Mimarlar Odasından ise destekleyici açıklamalar yapılır, ama bu açıklamaları yapanlara karşı yönetim çevrelerinden belirli bir muhalefetin geldiği de anlaşılmaktadır (6). DP iktidarına karşı zamanında yerine getirmedikleri meslek ve kamu yararına bir tepkiyi mimarlar, DP iktidardan düştükten sonra göstermişler ve yoğun tartışmalara neden olan **Bildiri 1960'**ı yayınlamışlardır. Bildiride 'devrik' iktidarın, özellikle meslekle ilgili alanlardaki icraatı ayrıntılı olarak ele alınıyor ve eleştiriliyordu.

İktidara el koyan Milli Birlik Komitesinin, hemen ilk günlerde İstanbul Üniversitesi'nden bir grup hukukçuyu, yeni bir anayasa taslağı hazırlamakla görevlendirmesi, darbenin önemli bir özelliğidir. Darbe, genel normlara göre 'demokratik' değildir, ama darbecilerin ilk işi, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alacak, DP benzeri antidemokratik bir iktidarın oluşmasını engelleyecek bir anayasanın hazırlanması olmuştur.

Yeni anayasanın, seçimleri kazanarak iktidara gelen çoğunluğu denetim altında tutması istenir. İstanbul'da hazırlanan anayasa taslağının temel niteliği, "*genel oya ve genel oydan çıkan organlara karşı tam bir güvensizlik ifade etmesidir* (7)". Örneğin parlamentoda genel oyla seçilmişlerin yanında meslek kuruluşlarını ve benzeri örgütlenmeleri temsilen gelenlerin bulunması öngörülmekteydi. Hatta bu şekilde genel oyla seçilmeyenlerin Senatoda üçte iki çoğunluğa sahip olması öneriliyordu. Bir anlamda TMMOB'nin kuruluşu konusunda DP'ye yöneltilen 'korporatif' temsil niyeti, şimdi güncellik kazanmıştı. 1961 yılının ilk günlerinde çalışmaya başlayan Kurucu Mecliste anayasa tasarısı tartışılarak halkoyuna sunulacak nihai metin haline getirilir.

Kurucu Meclis genel oyla belirlenmemiştir, kendine özgü koşullarda yaygın bir temsil sistemiyle oluşturulmuştu. Kurucu Meclisin içinde, Milli Birlik Komitesi üyeleriyle birlikte çeşitli meslek kuruluşlarından gelen temsilciler, bu arada TMMOB'nin de iki temsilcisi bulunuyordu.

Anayasa, 9 Temmuz 1961'de yapılan halkoylamasında, oylamaya katılanların %65'nin oylarıyla kabul edilerek yürürlüğe girer.

1961 ANAYASASI VE MİMARLAR ODASI

1961 Anayasası, Mimarlar Odası için iki açıdan önemlidir. Birincisi, 'kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu' tanımı ile idari yapı içine dahil ediliyor ve özerkliği anayasal güvence altına alınıyordu. İkincisi, anayasanın öngördüğü yeni 'devlet' projesi ile getirdiği 'sosyal devlet' ilkesi içinde yer alan 'planlı kalkınma', 'barınma hakkı', 'parasız eğitim', 'kamu yararı', 'planlı kentleşme' gibi ana kavramlar, Oda'nın günümüze kadar sürdürdüğü söylem ve eylemlere kaynaklık edecektir. Mimarlar Odasının demokratik çizgisini Anayasa belirleyecektir ve dolayısıyla sürdürülen demokrasi mücadelesi aynı zamanda anayasayı savunma mücadelesidir.

Mimarlar Odası **Bildiri 1960** ile 27 Mayıs'a verdiği desteği, 1961 Anayasasının hayata geçirilmesi bağlamında da sürdürmüştür. Oda yönetimleri, Komite ve dönemin bakanları ile ilişkiler geliştirebilmişlerdir. Dönemin Oda yöneticilerinden Nejat Ersin, Milli Birlik Komitesinin genelde yalnız kaldığını ve bu nedenle desteğe ihtiyaç duyduğunu, dolayısıyla Mimarlar Odasına önem verdiğini ve bu önemin Oda'ya kamuoyunda geniş bir ilginin doğmasına neden olduğunu anlatmaktadır. Ne yazık ki aynı ilgili İmar ve İskan Bakanı meslektaşlarından görememişlerdir (8).

MİMARLARIN SUNAY'DAN KONTENJAN SENATÖRLÜĞÜ TALEBİ

Mimarlar Odası 1961 Anayasasının getirdiği yapı içinde demokratik haklarını kullanmaya, konumunu güçlendirmeye çalışmıştır. İki meclisli sistem içinde kurulan ve meclisten gelen yasaları geri çevirme yetkisine sahip, üniversite mezunlarının seçilebildiği "okumuşlar meclisi" Cumhuriyet Senatosunda, Cumhurbaşkanı tarafından atanan 15 kontenjan senatörü de bulunuyordu. Oda yöneticileri Çankaya'ya çıkarak dönemin cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a, kentleşme ve mimarlık sorunlarının önemini anlatmaya çalışmışlar ve bu konularda birikimli bir mimarı kontenjan senatörü olarak Senato'ya atamasını istemişlerdir.

Oda yöneticileri o görüşmeyi tam bir politik parodi olarak anlatmaktadırlar. Oda çalışmalarını tanıtmak için göturdükleri yayınları, "*götürün bunları, benim okuyacak vaktim mi var*" diye geri çeviren Sunay,

"böyle b..tan şey mi olur, her önüne gelen senatörlük isitiyor" diye heyeti terslemiştir. Ayrılrken Vedat Dalokay'ın söylediği "*biz buraya bu bayrağa, bu makama saygımızdan gelmiştik*" sözünün cumhurbaşkanı tarafından yeterince kavranılmadığı, Sunal'ın bir cumhurbaşkanlığı forsuna, bir masasına baktığı anlatılır (9). Böylelikle o tarihlerde dillerde dolaşan Sunay fıkralarına bir anekdot daha eklenmiş olur.

1961 Anayasasının getirdiği ve burjuva demokrasilerinin vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklerini öngören bir 'demokratik' yapı Türkiye'de kalıcı bir işlerliğe kavuşmamıştır. Böyle bir durum karşısında mimarlar sürekli toplumsal muhalefet saflarında olmuşlardır. 1960 sonrasında, emekçilerin, üniversite öğrencilerinin ve aydınların 'sol'dan yükselen talepleri ve eylemleri ile birlikte ordu destekli 'zinde güçler'in 27 Mayıs'ı tamamlamaya kalkışmaları, 'sağ cephe'nin karşı girişimleriyle durdurulmak istenmiştir. Özde demokrat olmayan, ama sözde 'demokrat' bir geleneği sürdürenlere göre 1961 Anayasası bu topluma "*bol gelmişti*" ve kısıtlanmalıydı. Bu görüşün iktidarda olduğu bir ortamda 12 Mart 1971 Muhtırası ile ordu, bir kez daha 'demokrasi'ye müdahale etti.

MİMARLAR ODASI 12 MART'I DESTEKLEDİ Mİ?

12 Mart kendine özgü bir darbedir; 'ordu'ya karşı 'ordu' tarafından ve parlamentonun varlığı korunarak, ama hükümetin darbecilerin isteği doğrultusunda değiştirilmesiyle yapılmış, ülkede ordu emrinde sıkıyönetim koşulları hakim kılınmıştır. Darbe sonrası kurulan partiler üstü hükümetin programı, toprak reformu da dahil bir dizi reformu öngörmekte, bir anlamda 27 Mayıs'ın eksik bıraktıklarını tamamlamayı amaçlamış gibi bir söylem içermektedir.

12 Mart Muhtırasının ardından, aralarında Mimarlar Odasının da bulunduğu çok sayıda meslek örgütü, dönemin en etkin gençlik örgütü Dev-Genç ile birlikte yayınladıkları bir ortak bildiride, sözü edilen reformları gerçekleştirirse darbe hükümetine destek vereceklerini açıklamışlardı. Bu koşullu destek kamuoyuna "devrimci kuruluşlar muhtırayı destekliyor" diye yansıtılmıştı. Bu eksik değerlendirme bugün de yapılmaktadır (10). Ama ne var ki, 12 Mart antidemokratik rejimi kısa süre içinde ağırlığını duyuracak ve Mimarlar Odası sıkıyönetim koşullarında demokratik hak ve özgürlükleri savunan başlıca odaklardan biri haline gelecektir. Mimarlar, işkenceye ve idamlara karşı direnmişler, bir 'meslek örgütü' ve 'kamu kurumu' olmanın sınırlarını zorlayarak anayasa ile tanınmış, evrensel geçerliliği olan hak ve özgürlükleri savunmuşlardır. 1971 yılının Mayıs ayında

yayınlanan **Mimarlık** dergisinde başyazı olarak yer alan Mimarlar Odası görüşü, o dönemi ve Odanın tutumunu çok açık yansıtan bir belgedir. Başyazının sonunda dile getirilen "27 Mayıs Anayasasından Geri Dönülmemelidir" sözü derginin kapağında da iri harflerle tekrarlanmıştır (11).

1970'lerin başında verilen demokrasi mücadelesi bir anlamda etkili olmuş, 1973 genel seçimlerinde Ecevit yönetimindeki CHP, koalisyon ortağının desteğiyle hükümet kurabilecek bir meclis çoğunluğu çıkarabilmiştir. Umutlu başlayan bir dönem ne yazık ki başarılı olamamış, 1977 seçimleri sonrası kurulan ikinci Ecevit hükümeti de kısa sürede etkinliğini yitirmiştir. 12 Eylül'e giden antidemokratik uygulamaların artarak yoğunlaştığı, can güvenliğinin yok olduğu bir ortamda Mimarlar Odası, TMMOB örgütlülüğü içinde ve Oda olarak direnişini sürdürmüştür. Oda yayınlarında, özellikle Mimarlık Haberler gazetesinde, genel kurul kararlarında, yayınlanan bildirilerde 12 Eylül dikta rejimine giden süreçteki olayları ve bu olaylara karşı Oda'nın direnişini ayrıntılarıyla görmek mümkündür.

12 EYLÜL'DEN GÜNÜMÜZE UZANAN SÜREÇ

12 Eylül 1980 darbesi, demokrasi açısından çok daha yıkıcı olmuş, toplum düzeninde kalıcı tahribata yol açmıştır. Mimarlar Odasının söylem ve eylemlerine kaynaklık eden 1961 Anayasası, 12 Mart'tan 12 Eylül'de ciddi değişikliklere uğramıştır. Örneğin, Mimarlar Odası ve benzeri meslek örgütlenmelerinin anayasal konumunu tanımlayan 135. Madde (eski 122. Madde) üzerinde yapılan değişikliklerle özerkliğe kısıtlamalar getirilmeye, hatta cezai koşullar konulmaya çalışılmıştır.

Anayasada yapılan değişiklikler, emekçi halkın iktidarda söz sahibi olmasını engelleyen, onların diğer 'ötekiler'le birlikte dışlandığı bir 'demokrasi'yi amaçlamaktadır. 1961 Anayasasını budama süreci, günümüzün neoliberal politikaları doğrultusunda bugün de devam etmektedir. Büyük bir olasılıkla, 12 Haziran seçimlerinden sonra anayasada yeni, kapsamlı değişiklikler yapılacaktır.

1961 Anayasasının 'sosyal devlet' anlayışından bugün nerelere geldiğimiz ayrıntılarıyla incelenmelidir. Eğitim, sağlık, barınma hakları gibi temel hakların veya kamu yararına planlı kalkınma ve planlı kentleşme gibi temel ilkelerin, günümüz iktidarlarının 'neoliberal demokrasi' anlayışında nasıl bir dönüşüme uğradığını, 50 yıl boyunca yaşananlarla birlikte daha ayrıntılı irdelemek mutlaka çok öğretici olacaktır.

ÖNÜMÜZDEKİ GÖREV

Mimarlar Odası 50 yıllık söyleminin belirlediği türden bir 'demokrasi' için mücadelede anayasal dayanaklarını giderek yitirmektedir. Küresel neoliberal politikaların sözcüsü iktidarlar eliyle farklı bir 'demokrasi' projesi uygulamaya konulmaktadır. Bugün, bu gelişmeleri doğru okuyarak mimarların demokratik konumunu güçlendirmek, bir görev olarak önümüzde durmaktadır.

Geçen yıl Mimarlar Odası Ankara Şubesinin düzenlediği Mimarlığın Sosyal Forumunda dile getirilen görüşler, mimarların izlemesi gereken yeni politikalara ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Öte yandan 12 Haziran genel seçimleri dolayısıyla bugünlerde TMMOB'nin (12) ve Mimarlar Odasının (13) yayınladığı görüş ve önerilerin de seçim sonrası gerçek anlamda bir demokrasi için sürdürülecek politikalara ışık tutacağına inanıyorum.

(1) Demokrasi kavramını anayasa bağlamında, 'devlet'le ilişkisini kurarak ele alan yararlı bir çalışma için bakınız: Server Tanilli, **Devlet ve Demokrasi**, Say Kitap Pazarlama, 2. Basım, 1981

(2) Bakınız: Çetin Ünalın, **Cumhuriyet Mimarlığının Kurumsallaşması Sürecinde Türk Mimarlar Cemiyeti'nden Mimarlar Derneği 1927'ye**, Mimarlar Derneği 1927 yayını, Ankara, 2002

(3) Gülsüm Baydar, "The Professionalization of the Ottoman – Turkish Architect", yayınlanmamış doktora tezi, University of California, Berkeley, 1989

(4) Arif Şentek, "1940-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Kentleşme, Konut ve Yapı Üretimine İlişkin Görüşler", yayınlanmamış yüksek lisans tezi, ODTÜ, 1979, s.18

(5) Mekin Onaran, "Milletlerarası Kalkınma Bankasından İmar İşleri İçin Faydalanmak Kabil midir?", **Arkitekt**, 1949, sayı: 11-12, s.254

(6) 27 Mayıs konusunda bakınız: Arif Şentek, "27 Mayıs 1960'ın 50. Yılında: Darbeler, 27 Mayıs, Mimarlar ve Mimarlar Odası", **Mimarlık**, Mayıs-Haziran 2010, sayı: 353

(7) Server Tanilli, **age**, s.142

(8) Çetin Ünalın'ın derlediği, yayınlanmamış 'Sözlü Tarih' konuşmalarından

(9) Görüşmenin ayrıntılı öyküsünü, heyette bulunanlardan Yılmaz İnkaya, Ergun Unaran ve Vedat Dalokay'dan ayrı ayrı dinlemiştim.

(10) 12 Mart'ın ilk günleri yaşanan bu belirsizliklerin irdelenmesi başlı başına bir başka yazının konusu olabilir. Şimdilik sadece, o tarihte TBMM'de İstanbul milletvekili olarak bulunan ve zamanında "1961 Anayasasına kıskançlıkla sahip çıkılmalıdır" diyen eski TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın da darbe sonrası kurulan Erim hükümetine güvenoyu verdiğini belirtmekle yetinelim.

(11) **Mimarlık**, Nisan Mayıs 1971, sayı 90-91

(12) TMMOB, **Seçim Bildirgesi**, TMMOB yayını, Ankara, Mayıs 2011

(13) Örneğin: "Genel Seçimlere Doğru. Türkiye'deki Güncel Kentleşme ve Mimarlık Politika ve Uygulamaları Üzerine Mimarlar Odasının Görüşleri", **Mimarlık**, Mayıs-Haziran 2011, sayı: 359, s.12-14

Söyleşi: Aziz Konukman

Zeynep Yıldız

Zeynep Yıldız: Devlet üretim alanından çekiliyor, özelleştirilmeleri gördük, bu süreçlere nasıl gelindiğini ve işçilerin güvencesizliği ile bağlantısını bize anlatır mısınız?

Aziz Konukman: 70'lerdeki krizi aşmaya dönük olarak, 80'li yıllarda post-fordist sermaye birikim modeli dediğimiz bir model gündeme geldi. 1970'lerin sonunda

petrol fiyatları önemli bir şekilde arttı, bir yandan durgunluk, bir yandan işsizlik dediğimiz bir olgu meydana geldi. Buna literatürde stagflasyon süreci deniyor ve Keynesyen politikalar iflas etti. Keynesyen politikalar işsizliği çözmeye dönük olan politikalar, oysa yaşanan olay stagflasyondur. Yani hem bir yandan işsizlik var, bir yandan da fiyatlar artıyor. Dolayısıyla yeni bir birikim modeli arayışı gündeme geldi ve post-

fordist sermaye birikim modeli dediğimiz, (Ford sonrası diye de tercüme edebiliriz) sermaye birikim modeli gündeme geldi. Burada siparişe dayalı üretim, siparişe dayalı tüketim esas alınıyor, fordist sistemden farklı olarak, ayrıca üretim süreçlerinin çok rahat bir şekilde parçalanabildiği bir durum ortaya çıkıyor. Yani teknolojiadaki gelişmeler öyle bir noktaya geliyor ki süreçleri...

Z. Y.: Süreçleri parçalıyor mu ?

A.K. : Evet, üretim süreçleri parçalanıyor. Örneğin bu parçalanma önce tali işlerden başlıyor, bir fabrikada diyelim ki temizlik işleri, yemek işleri artık taşeronla devredilebiliyor; buna *absorbing* deniyor, *subcontracting* deniyor, yani taşeron sözleşmelerine devretme. Süreç içerisinde asli işleri de devretme gündeme geliyor. Asli işlerden kastımız bayağı fabrikada o üretimle doğrudan olan ilişkiler, yani doğrudan olan süreçler. Burada da ikili bir yapı ortaya çıkıyor, buna güneş sistemi deniyor, merkezde çekirdek işgücü var, çevrede de taşeron işçileri yer alıyor. Yani normal asli işleri de parçalayabiliyorlar, sadece tali işler değil. Bizzat fabrikanın doğrudan istihgal işlerini de parçalamak söz konusu bu güneş sistemi dediğimiz sistemle. Merkezde daha çok güvenceli, yüksek ücretle çalışan insanlar var, çevredeyse taşeron işleri var. Burada da eğer diyelim ki, emekçiler oradan yüksek sesle sosyal haklarını daha da ileri düzeylere taşımak istedikleri zaman merkezdeki bu fabrika o emekçileri tehdit edebiliyor. İşte sosyal hakların daha düşük olduğu, işçi haklarının daha geride olduğu bir çevre ülkeye çok rahat gidebiliyor. Türkiye’de de bunun örneklerini gördük.

Z. Y.: Bu sisteme kamudaki, 4B, 4C sistemleri de dahil mi?

A.K. : Bu daha çok özel sektörde ve şöyle bir durum ortaya çıkıyor: Eğer yükselen bir sınıf hareketi varsa, hemen işverenler tehdit etmeye başlıyor “başka yere giderim” diye. Tekstil sektöründe bunu gördük; mesela Mısır’a gideriz diyorlar. Mesela Fransa’da Renault eğer “bu haklarınız, böyle çok üzerimize gelerseniz Türkiye’ye taşınırsınız, Renault fabrikalarını oraya taşırsınız” diyorlar. Demek ki uluslararası sermayenin bu tür olanakları bu şekilde gündeme gelmiş oluyor. Böyle bir yapıda artık işgücü piyasasının standart biçimleri de koruması zaten mümkün olamaz. Çünkü fordist sermaye birikim modelinin işçi sınıfıyla örtüşen bazı politikaları vardı.

Yani yüksek ücret, büyük sosyal haklar fordist birikim modeliyle çalışmıyordu; sosyal devlet fordist birikim modeliyle çalışmıyordu. Oysa bu yeni modelde bunlar gelişiyor. Niye? Çünkü her türlü sosyal hak ve işçi ücreti artışları maliyetleri şişiren bir şey, oysa bu sistem daha düşük ücret ve daha düşük sosyal haklarla çalışan bir model. Zaten bu arayış yüzünden yeni çalışma biçimlerinin peşine düşen bir sistem ve dolayısıyla işgücü piyasasında atipik istihdam biçimleri dediğimi biçimler oluşuyor. İşte eve iş vermeden tutun da, evde çalışmadan tutun, parttime çalışma, telework benzeri biçimler gündeme geliyor.

Tabii bu yapının böyle bir sermaye birikim modeli, kamunun ekonomiye müdahale biçimlerini de değiştirmesi söz konusu olabiliyor. Fordist sermaye birikim modelinde, devletin piyasaya müdahalesi kaçınılmazdı, çünkü kitlesel üretim, kitlesel tüketime dayalı bir modeldi o model. Özel sektörün sattığı malların satılamaması durumunda devlet devreye girip birtakım harcamalarla, (bu yatırım olabiliyor, hükümet alımları olabiliyor) ya da sosyal güvenlik harcamaları yoluyla sisteme sürekli efektif talebi canlı tutacak müdahaleler yapılabiliyordu.

Bu müdahalelerin alanları daraltılmaya başladı bu modelde ve üç tür müdahale alanının daraltıldığını görüyoruz. Nedir o? Daha küçük bütçelerle ekonomiye müdahale ediliyor. Çünkü artık hükümet harcamaları efektif talebin bir unsuru olarak görülüyor. Çünkü kitlesel tüketim diye bir dertleri yok, siparişe dayalı olduğu için. Dolayısıyla mümkün mertebe devletin ekonomiden çekilmesi gerekiyor, dolayısıyla daha küçük bütçe, yani milli gelir içinde daha düşük bütçeli bir hükümet modeli görüyoruz. Devletin küçültülmesi sloganıyla önce bu yapılıyor. İkincisi ise, özelleştirmeler yoluyla KİT’lerin tasfiyesi gündeme geliyor. Üçüncüsü de daha önce efektif talebi canlı tutabilecek birtakım kamusal müdahaleler vardı, regülasyonlar vardı. Örneğin işte işgücü piyasasında sekiz saat çalışma regülasyonu, işte işgücü piyasasında fazla mesai, yani emekçinin sosyal haklarıyla ilgili bir sürü düzenleme vardı. Mesela tarımda taban fiyatları politikası, destekleme alımları, yani bir nevi efektif talebi hükümet alımları kanalıyla canlı tutacak düzenlemeler yapıyordu. Çünkü hükümet müdahale etmezse krizler çıkıyordu, o krizleri ortadan kaldırmak için hükümetin müdahalesi şart koşuluyordu. Şimdi

burada artık hükümet harcamaları bir ayak bağı olarak görülüyor. Dolayısıyla deregülasyon dediğimiz, yani kuralıslaştırma dediğimiz uygulamalara geçiş oldu. İşte tarımda destekleme alımları kaldırıldı, taban fiyatları kaldırıldı, işgücü piyasasında atipik istihdam biçimlerine geçildi. Bu yönde birçok düzenlemeler yapıldı. İş Kanunu sil baştan bu esnek çalışmalara meşruiyet kazandıran düzenlemelerle değiştirildi.

Tabii bu daha çok özel sektörün çalışma alanındaki işgücü piyasalarında. Daha sonra ise Kamu Temel Yasasıyla kamu istihdamında olan yönünü de aynı yapıya dönüştürme çabaları oldu. Fakat Kamu Temel Yasası biliyorsunuz zamanında yürürlüğe giremedi, Kamu Temel Yasasının düzenlemesi farklı yasalarla hayata geçirilmeye çalışıldı. Örneğin en son torba yasasında da bu atipik istihdam biçimlerinin hepsinin kamuya da yerleştirme çabaları oldu. Nedir bunlar diye bakarsak; son torba yasasında evden çalışma, uzaktan çalışma, bütün bunların özellikle işgücü piyasalarına yerleşmesi için önemli çabalardan biriydi, ama Türk-İş'in bastırmasıyla tasarıdan geri çekildi, yasalasırken bunlar devre dışı kaldı. Biraz da seçim atmosferinden olsa gerek, ama seçimler biter bitmez AKP'nin yeni bir iktidarında, olası bir iktidarında tekrar bu maddeler devreye girecektir. Bu tabii işgücü piyasalarına dönük tamamlama çabaları, bir de bunun kamuda yansımaları vardı. Kamuda hatırlarsanız, kamu personel rejimiyle ilgili bir 4. madde vardı. Onun a'sı memur çalıştırmayı gösterir, b'si sözleşmeli personel, c'si geçici işçileri, d'siyse işçi çalıştırmayı. Şimdi kamuda öylesine bir arayış var ki personel rejiminde neredeyse bütün çalışma biçimleri artık şuna dönecek, b. ve c maddesine, diğerleri tali hale gelecek. Yani sözleşmeli olacak tüm personel, bir kısmı geçici 4C maddesinde olacak, ama memurluk neredeyse tümüyle tasfiye edilecek. Hatta toplu sözleşmeyle görevli olan işçilerin bile 4B'ye ve 4C'ye dağıtılması şeklinde bir..

Z. Y.: Tüm bu olanlar örgütlenme gücünü kırmayacak mı?

A.K.: Tabii. İşte bu sendikasızlığı, toplu sözleşmesiz bir çalışan sınıfı ortaya çıkacak. Yani sosyal hakların minimum olduğu bir düzeyde bir nevi eşitleme. Bazen yukarıya doğru da gideriz, haklar daha yüksek boyutlara ulaşır, orada da eşitleme olur. Bu dipte, dibe doğru bir yarış gibi sanki. Bunun üniversite ayağında da arayışlar var, zaten örneğin 50/d diye bir maddeyle asistanlar güvencesiz çalıştırılıyordu. 50/d'de tez çalışmaları bittiği an asistanların hemen kadroya geçirilemezlerse, yani 33'e geçirilemezlerse işsiz kalıyorlar. Hala 4/b konumunda çalışanlar örgütlendiler, web siteleri kurdular, sürekli mücadele ediyorlar aynı 4/c'liler gibi.

Şimdi daha da ileriye dönük bir çaba var. , bu ileriye dönük çaba da personeli bir havuzda tutacaklar, neredeyse herkes 50/d gibi olacak. Yani akademisyenlerin tümü atipik bir istihdam biçimiyle çalıştırılacak. Ben esprili bir şekilde entelektüel amele pazarı diyorum bu tüm hocaların alınacağı havuza. Burada performans kriterleri devreye girecek ve başarısız görülenler sistemden tasfiye edilecek. Yani güvencesiz çalışmanın getireceği sonuçlardan biri de bu.

Z. Y.: Bahsettiğiniz şöyle bir şeye yol açmıyor mu, hem işiniz var, hem işiniz yok?

A.K.: Tabii. Şunu söylüyorum, güvencesiz çalışma dediğimiz şey bu. Yani zaten ILO biliyorsunuz şöyle bir tespitte bulundu; çalışan yoksullar diye bir tabir kullandı. Oysa bizim yoksul dediklerimiz genellikle bugüne kadar anlaşılan hep işsizlerdi. Yani daha çok sosyal dışlanmaya uğramış kesimlerdi. Şimdi çalışırken siz yoksullaşıyorsunuz, yani örgütlü yapınızdan uzaklaştırılırsanız, sendikalar, toplu sözleşmeler, bu imkânlarınız giderek daralırsa, bu tür atipik istihdam biçimleri de bunun zeminini çok rahat bir şekilde oluşturuyor. O zaman sizin sosyal haklarınız çok ciddi bir şekilde gerileyecek, ücret artışlarınız eskisi kadar mümkün olmayacak ve işte o çalışan yoksullar neredeyse istisnai bir konumda tüm işgücü piyasasında hâkim bir konuma gelecek. Uzun vadeli şekillendirilmeye çalışılacak model bu, yani emekçilere dönük olarak ortaya konan model bu. Türkiye dünyaya nasıl entegre olacak? Bu düşük katma değer üzerinden, düşük ücretler üzerinden, düşük sosyal haklar üzerinden dünya ekonomisine eklemlenecek. Dolayısıyla da yüksek katma değer üreten sektörler daha çok emperyal ülkelerin metropollerinde yer alacak. Bizim gibi çevre ülkelerde de düşük katma değer üzerinden dünya ekonomisine eklemlenen bir model böylece tamamlanmış olacak. Zaten böyle bir model uzun bir süredir varlığını sürdürüyor, ama bu daha konsolide edilecek, işçi sınıfı güvencesiz bir konuma getirilip sistemin kendisi teminat altına alınmış olacak.

Z. Y.: Peki iş güvencesizleştirmesi mi örgütlenmeyi kırıyor? Örgütlenmenin kırılması da iş güvencesizliğini oluşturuyor mu aynı zamanda?

A.K.: Zaten toplu sözleşmeli, sendikalı kişilerin sayısına bakarsanız inanılmaz düştü. Sendikaların Çalışma Bakanlığına verdiği beyanından giderseniz, sayı yine 1 milyona yakın, ama gerçek rakamlar daha da aşağıda. Biliyorsunuz toplu sözleşmeye katkı yapan çok az sayıda. Şimdi bu da tümüyle tasfiye edilirse düşünebiliyor musunuz, yani örgütsüz hale gelmiş bir

işçi sınıfının zaten güvencesiz çalışması sağlanmış oluyor. Yani örgütünü kırdığınız zaman iş güvencesizleştirme zaten beraberinde geliyor. Yani bunlar birbirini besleyen süreç.

Z. Y.: Özelleştirmeler, deregülasyon derken şimdi son aşama da bu mudur, yani çalışan yoksullar, bu aşamada mı?

A.K. : Evet, atipik istihdam biçimleri dediğimiz zaman zaten sendikaların tasfiye edildiği bir süreçte doğru gidiyoruz. Düşünsenize kamudaki herkes 4B, 4C statüsünde var olursa ne olacak? Oradan örgütlü bir toplum çıkar mı, çıkmaz ve bunun siyasete yansımaları da son derece tehlikeli olur. O zaman parlamentoya gönderdiğimiz siyasal partiler emekçi kesimlerinin en ufak bir şekilde sözcüsü konumunda olamaz. O zaman bu süreç hayatın başka alanlarında da emekçileri dışlamaya doğru hızla götürecek bir durumdur. Yani hayatın her alanında siyasal partiler emekçilerden tümüyle koptuğu zaman, onun temsilcileriyle bağlarını koparttıkları zaman çok acı, vahşi bir kapitalizmin önünü açmış olacaklar.

Z. Y.: Hiçbir yasa geriye dönük işlemez, yani bu tersine çevrilemez mi?

A.K. : Olmaz olur mu? Burada işçi sınıfının vereceği mücadele çok önemli, bir iktidar değişikliği çok çok önemli. Niye? Çünkü en azından partilerden biri, kamudaki taşeron uygulamalara son vereceğini söylüyor. Şimdi kamuda böyle bir uygulama tasfiye edilirse, özel sektörün o yapıyı sürdürebilme şansı çok fazla değil. Biliyorsunuz taşerona zemin hazırlayan kamunun bu yapısıydı. Çünkü kamu sürekli olarak maliyetleri gerekçe göstererek ne yapıyordu? Bazı işleri taşerona devrediyordu. Burası üniversite; üniversitenin asli işlevi eğitim. Şimdi tali işlerimizi ne yaptık? Taşerona verdik. Şimdi veremeyeceksin diyor benim iktidarında. Şimdi taşerona alan kazandırma söz konusu olmayacağı için mevcut taşeronların çalıştığı alanın daralmasını gündeme getirecek. Bu mücadelenin yükselmesine çok önemli katkı yapabilir. 4C'yle ilgili hala direniş sürüyor. Hukuki olarak durumlarını düzeltecek bir gelişme olmadı, ama lehe bir düzenleme olmadı 4C'de, Anayasa Mahkemesine gidildi, vesaire. Yani özetle şunu söylüyorum: Türk-İş'in bir itirazıyla bile seçimleri fırsat bilerek AKP ne yaptı? Atipik istihdam biçimleriyle ilgili düzenlemeyi geri çektiler. Yani işçi sınıfı mücadele ederse, işçi sınıfı direnirse niye bunlar olsun ki? Bu çok önemli bir şey.

Z. Y.: TÜİK en son 2 milyon 964 bin dedi işsizlik rakamına, 3 milyon gibi bir açıklama yaptı daha yeni, bu

gerçekçi mi sizce?

A.K. : Bizatihi TÜİK'in kendi sitesinden bakarsanız bu rakamı yukarılara çıkartmanız lazım. Yine kaynağımız TÜİK, TÜİK'ten başka bir kaynağımız yok. TÜİK'in orada tanımı var, çalışma hazır, yani herhangi bir iş bulunması halinde çalışmaya hazır olan bir kesimden söz eder: 2 milyona yakın. Bunlar cesareti kırılmış işçiler. Şöyle düşünün, eskiden insanlar milletvekillerine giderlerdi "kart, hamili kart yakınımıdır", vesaire derdi. Şimdi işçi sınıfı öyle bir noktaya geldi ki, işçiler "ne haliniz varsa görün, sizden umudumuzu kestik, bir daha biz iş aramıyoruz, bir daha biz başvuru yapmıyoruz" dedikleri zaman işte bu cesareti kırılmış işgücü oluyor. Yani aslında bunlar umutlarını yitirmiş, onun için başvurmuyorlar.

Z. Y.: Yani bunlar işsiz, ve iş bulamadıklarından iş de aramıyorlar.

A.K. : Aramıyor, aramadığı için de TÜİK onları işsiz kabul etmiyor. Yani istatistiklerinde onu işsiz olarak kabul etmiyor, işgücüne dâhil etmediği için.

Z. Y.: işsizlik rakamlarına da girmiyor mu?

A.K. : Hayır, girmiyor. Şimdi bunları da hesaba katarsanız, bir de mevsimlik işçiler var, bunlar da yılın büyük bir kısmında işsiz aslında. Hâlbuki biz istihdamı nasıl tarif ediyoruz? Belli bir cari ücret üzerinden çalışmaya hazır olan, çalışmayı arzu eden kesimleri kast ediyoruz. Siz belli bir ücret üzerinden çalışmaya hazırsanız, işte onları biz işgücünün bir parçası olarak kabul ediyoruz. Ancak bu çalışma sekiz saat olacak, yılın bütünü için çalışma olacak, bu koşullar hep standart koşullar. Cari ücret düzeyinden ve o anki verilmiş haklardan çalışmayı arzu eden kişiler iş arayan kişiler. Dolayısıyla mevsimlik iş bulduğu zaman o da aslında bir işsizdir normalde. Niye? Çünkü çok kısa bir süre çalışıyor. Onları da kattığınızda işsizlik rakamı ikiye katlanıyor. Bulduğunuz resmi rakamı yaklaşık tabii...

Z. Y.: Stajyerleri de istihdama dâhil ediyorlar? İşsiz olarak değerlendirmiyorlar?

A.K. : Onları da asgari ücretin de altında çalıştıracaklar ve o çalışan yoksul sınıfının kapsamını daha da genişletme şeklinde cereyan edecek. Bu da inanılmaz bir sorun yaratacak. Özellikle turizm sektöründe insanların çok rahat bir şekilde, emekçilerin düşük ücretlerle çalıştırılması mümkün olacak. Stajyerlerin bile düşük ücretlerle çalıştırılması, çalışan yoksulların kapsamının daha da genişletileceği anlamına geliyor.

Z. Y.: Ev kadınları üretime dâhil değiller, hiçbir işsizlik

rakamına dahil de değiller. Ev kadınları aslında işsiz olmuyor mu?

A.K. : Evde oturanlar istihdamın dışında, zaten hatırlarsan işgücüne katılma oranı bundan düşüyor, yüzde 23'ler 22'ler düzeyinde. Avrupa'da çok yüksek, tabii bunlar işgücüne katıldığı zaman işsizlik rakamı ne olacak, yükselecek, dolayısıyla bilinçli bir tercih. Başbakan'ın en az üç çocuk diye ısrarı bundan meydana geliyor.

Z. Y.: Yani kadınlar otursun evinde...

A.K. : Otursunlar tabii... Torba yasalardan birinde kreşlerin çoğu tasfiye edildi. Kamu kurumlarının kreş kurma zorunluluğu vardı. Onların büyük bir kısmı taşeronla devredildi, bir kısmı tasfiye edildi, kapatıldı. Bu ne demektir? Kreşi kapattınız, bu ne demektir? Çocuğunuza evde bakacaksınız. Yani evde bakacak bir kadın olması lazım. Bu bir politik tercih, kadına bakış açısıyla ilgili bir tercih. Sosyal devleti tasfiye ettiğiniz zaman oradaki boşluğu o hakları tasfiye etmiş bir şeyle doldurmanız lazım. O kadının geleneksel rolüne geri dönüş olacaktır. İşte Başbakanın bilinçli olarak üç ve yukarısı çocuk ısrarı bundan. Uygulanan iktisat politikalarıyla Başbakanın bu tercihi çok örtüşüyor. Oysa kadın derneklerinin ne yapması lazım? Ayağa kalkması lazım. Başbakanın bu ciddi talebi, bunda çok ısrarcı, seçim meydanlarında söylüyor, başka yerlerde söylüyor. Çok ciddi eleştiri yapılması gerekiyor. Çünkü uygulanan politika birbirlerini çok tamamlayıcı nitelikte, yani o anlamda rasyonel. Çünkü tercih bu ve bu tercih var olduğu sürece de işgücüne kadınların katılma oranının yükselme şansı yok, yani o standartları yakalama şansı yok.

Z. Y.: Diyorsunuz ki 3 milyon işsizlik rakamı rasyonel değil ?

A.K. : Hayır, gerçekçi değil, bunu bizatihi TÜİK'in kendi web sitesinden o deminki saydığımız kesimleri kattığımız zaman, yani çalışmaya her an hazır olup çalışmayanlar, iş aramayanlar, ama iş bulursa da hemen çalışmaya da hazır.

Z. Y.: Hocam, ama peki, olması gereken ne bu iş güvenliği konusunda?

A.K. : Dediğim gibi aslında bu iktisat politikalarıyla yakından ilişkili. Yani siz küreselleşmeye bu şekilde uyum göstererseniz, işsizlik ve güvencesizlik bunun çok doğal sonuçlarıdır. İşgücü piyasaları küreselleşmeye uyum çerçevesinde yeniden düzenlenirse başka bir seçim olma şansı yok. Ancak siz kalkıp bu büyüme modeline, bu kalkınma stratejisine ayrı bir seçenek

ortaya koyarsanız, "bir başka dünya mümkündür" dersanız o zaman onun gerekeceği işgücü piyasaları böyle olmak zorunda değil, üstelik bu sistem kapitalist sistem bile olsa. Yani kapitalizm, sosyalizm alternatifini bir kenara bırakın, kapitalizmi veri olarak alıyorum, kapitalizmin verili yapısında bile farklı bir seçenek mümkün. Emekten yana bir hükümetin orada var olmasıyla sermayeyi vergilendirdiğimiz zaman iç tasarruflara dayalı büyümeyi yapabiliriz. Yani sıcak paraya dayalı değil, iç tasarruflara dayalı büyümeyi yapabiliriz. Onu yaptığımız zaman da artık atipik istihdam biçimleri kaçınılmaz bir şey değil. Hatta Türkiye'nin ihracat yapısını yüksek katma değerli ürünler cinsinden de organize edebilirsiniz ve böylece dünya ekonomisine düşük katma değer üzerinden entegrasyon değil, yüksek katma değerler üzerinden entegrasyonu da sağlayabilirsiniz. Bu tür seçenekler kapitalizmin bugünkü verili koşullarında bile mümkün.

Z. Y.: Peki 'yoksulluk'u nasıl değerlendiriyorsunuz? Yani çalışan yoksullar dediğiniz bir kesimden bahsettiniz.

A.K. : Bu sistemin yoksulluk üretmemesi diye bir şey olamaz. Bu Marks'ın yedek işgücü ordusu tanımına da çok uygun oluyor. Yoksulluk bu modelin içerisinde ne kadar çok olursa, çalışan yoksulların sayısı ne kadar çok artarsa o zaman işsizler üzerinde bu kesimlerin varlığı Demokles'in kılıcı gibi durur ve yüksek ücret talepleri aşağı çekilmiş olur; Marks'ın yedek işgücü ordusu tanımında olduğu gibi. Zaten bu model yoksulluğu ortadan kaldırmayı hedeflemiyor, yönetiyor. Post-Washington uzlaşması diye bir uzlaşma ortaya çıktı. IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlar bunun farkına vardılar: IMF'nin istikrar paketleriyle yoksulluk ortaya çıkıyor ve bu sosyal riskleri artırıyor. İşte bu durumda Dünya Bankası devreye giriyor. Dünya Bankası'nda 90'lı yıllarda yoksullukla mücadele diye bir departman kuruldu. Şimdi her yerde yoksulluğu kredi vererek hükümetlere, ulusal hükümetlere, yoksulların sosyal riskleri arttırması engelleniyor. Dikkat edin, yoksulluğu ortadan kaldırmıyor, yoksulluğu yönetiyor. Dinlerde de böyle değil mi, İslam dininde, Hristiyan dininde, yani siz yoksulluğu kaldırırsanız o dinin zengin fakir işçilerini de ortadan kaldırmış olursunuz. Hâlbuki o sistem zenginliği meşrulaştırmak istiyor dünyada, zenginler çalıştılar, oturdular, mücadele ederek zengin oldular, demek ki olamayan birileri olması lazım. Yani yoksul yoksa zengin olamaz, zenginliğe meşruiyet kazandıramazsınız. Nasıl onlar zenginlikle yoksulluğa bir meşruiyet kazandırıyor da Dünya Bankasının da kapitalizmin ürettiği bu yoksulluğa bir meşruiyet kazandırması lazım. Meşruiyet nasıl kazanılacak? Yok etmemekle, onu yönetmekle.

BİLİNMEYEN ANKARA

Vakıflar Bankası T.A.O Genel Müdürlüğü¹

İlkay DİNÇ-UYAROĞLU

Künye:

Mimar: Ertur Yener, Erdoğan Elmas, Zafer Gülçur

Proje süreci: 1972 - 1973

İnşaat süreci: 1972 - 1975

İş Sahibi: Vakıflar Bankası

İşlev: Ofis binası

Adres: Atatürk Bulvarı, Kavaklıdere

Atatürk Bulvarı üzerinde bulunan Vakıflar Bankası Genel Müdürlük yapısı 1972 yılında yapılan sınırlı bir yarışma sonucu Ertur Yener, Erdoğan Elmas ve Zafer Gülçur tarafından projelendirilmiştir. İş sahibi Vakıflar Bankası'nın yapıyı biran önce kullanma isteği nedeniyle yapının inşaatına projelendirme süreci bitmeden 1/100 ölçekli projelerle başlanmıştır.² Yapı, inşaat sürecinin bitmesiyle birlikte 1975 yılı itibarıyla kullanılmaya başlanmıştır.

Atatürk Bulvarı'ndan Bakış

Yapının Şimdiki Hali

Yapının Kullanılmaya Başlandığı İlk Yıllardaki Hali (Mimarlık, 1976, 4)

Yapının Güney Cephesi (Mimarlık, 1976, 4)

Yener, Elmas ve Gülçur ekibinin, o dönemde ürettiği birçok projede de hakim olan rasyonel/akılcı çözümler üretmek üzerine odaklanan mimari yaklaşımın, Vakıflar Bankası Genel Müdürlük yapısının tasarımı da hakim olduğu görülmektedir.³ Bugün Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu olarak kullanılan Azot Sanayi Genel Müdürlüğü, Eximbank olarak kullanılan Devlet Yatırım Bankası, mimarların bu yaklaşım temelinde tasarladığı yapılardan örneklerdir. Bu ana fikir temelinde, Bulvar nizamına ve çevresinde bulunan yapılara saygıyla var olan yapı, genel olarak üç bloktan oluşmaktadır. Bulvar cephesine bakan alçak katlı yapı genel müdürlük ve merkez şube bloğu olarak tasarlanmış ve bu blok yapının temsili özelliğinin öne çıkarıldığı bir araç olarak kullanılarak tasarımdaki ana fikir vurgulanmak istenmiştir. En yüksek olan blok ana ofis bloğu olarak projelendirilmiştir. Bugünkü kullanımında, Bulvar'a cephesi olan alçak katlı blok

Güney Cephesine Açılan Avlu (Mimarlık, 1976, 4)

Güney Cephесinin Şimdiki Durumu

Güneye Açılan Avlunun Önüne İnşа Edilen Ofisler

merkez şubeye hizmet etmekte, genel müdürlük birimi ise yüksek olan ofis bloğunda yer almaktadır. Arazinin alanı ve biçimini en akılcı yolla kullanmak amacıyla, alçak katlı Alman Okulu yapısı'nın bulunduğu kuzey yönünün Ankara'ya açılmak için en uygun yön olduğu düşünülerek en yüksek olan ofis bloğu bu yöne açılacak şekilde kuzey-güney yönünde konumlandırılmıştır.⁴ Bu iki bloğun haricinde doğu yönünde konferans salonu önerilmiştir. Bu bloklar merkezde, güney yönü açık bir avluyla dış mekana açılabilir.

Bankanın tasarımında yüksek yoğunlukta yapılaşma problemini çözmek amacıyla, merkezi bir iç avlu yaratma yaklaşımı yarışmadaki Cemil Topçubaşı, Coşkun Erkal, Aligül Ayverdi, Ersen Gömleksizoglu'ndan oluşan (Siyavuş Erdölen'in yerine) jüri ekibinin, yapıyı birinci proje olarak görmelerindeki en önemli nedenlerden birisidir. Yarışmada ikinci olan İlhami Ural ve üçüncülüğü kazanan Mustafa Aslaner ve Gönül Aslaner ekibi onların tam aksine araziye komple kullanma eğilimine gitmişlerdir.⁵

Projenin mimarlarının genel yaklaşım ilkelerinden birisi de tasarım sürecinin başlamasıyla birlikte yapının sistem detaylarını oluşturma çabalarıdır.⁶ Yapı için yarışmada önerilen sistem detaylarındaki genel yaklaşımın uygulama sürecinde de devam ettiği görülmektedir. Bu yaklaşımla devam eden projelendirilme sürecinin, inşaat aşamasının aksamadan yürütmesine neden olan etkenlerden birisi olduğu söylenebilir. Diğer önemli etken ise, yatırımcı

Bulvar'dan Genel Müdürlük Bloğuna Bakış

olan Vakıflar Bankası, inşaat yüklenicisi, inşaat denetçileri ve proje mimarları arasında olumlu bir işbirliği sağlanmış olmasıdır.⁷

Projelendirme aşamasında, arazi boyutundan kaynaklanan kullanım alanının ileriki zamanlarda ihtiyaca cevap veremeyeceği fikrinin hakim olmasıyla birlikte, Banka'nın doğu yönündeki Tunus Caddesi'ne bakan arazi alınmaya çalışılmış fakat başarılı olunamamıştır. O günlerde düşünülen mekan yetersizliği bugün daha ciddi boyutlarda yaşanmaktadır. Yapıda bugüne kadar mekan yetersizliğinden kaynaklanan birçok büyük değişiklik yapılmıştır. Bunlardan en önemlileri, yapının yüksek katlı ofis binasına iki kat eklenmiş, iç avlunun güney cephesi iki katlı ofis birimiyle kapatılarak içerde de kullanılamaz hale getirilmiştir. Bu gereksinim, iç mekanlarda daha fazla sayıda çalışma ortamı yaratmak için ofis odalarının bölümlenmesiyle birlikte Banka çalışanlarının küçük ve sıkışık mekanlarda çalışmalarına neden olmuştur.

Yapı betonarme karkas sistemle inşa edilmiştir. Yapının uzun yıllar hizmet vermesi ve yapının prestij unsuru açısından da öne çıkması arzulandığı için, yapının iç mekanında ve dışında dönemin en kaliteli, dayanımı yüksek ve sunumu iyi yapı malzemeleri olan traverten,

mermer, seramik, ahşap ve bakır kullanılmıştır. Bunun yanında, iç mekanda maksimum konfor yaratmak amacıyla döşeme kaplaması olarak halı ve o dönemin en iyi denebilecek ısıtma-soğutma sistemi olan *fan-coil* kullanılmıştır. Uygulama sürecinde iş sahibi Vakıflar Bankası'nın bu talepleri sonucunda, yapının inşası, önerilen bütçenin iki katı kadar bir maliyetle tamamlanmıştır.

İş Bankası ve Merkez Bankası'na ek olarak Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğü'nün de 2011 yılında İstanbul'a taşınacağı kararlaştırılmıştır. Yakın mimarlık tarihimizde önemli bir yeri olan yapının, bundan sonraki süreçte özgün halinin korunarak yaşamını sürdürmesinin önemi yadsınamaz.

¹Doç.Dr. Elvan ALTAN ERGUT tarafından ODTÜ Mimarlık Tarihi Lisansüstü Programı'nda verilen "AH 544 Architectural Research Studio – ANKARA 1950-1980" dersi kapsamında 2010 yılında yazar tarafından yapılmış olan çalışmadan derlenmiştir.

²07.11.2010 tarihinde Erdoğan Elmas'la yapılan görüşmeden alınmıştır.

³A.g.e.

⁴Erdoğan Elmas, 2010; Mimarlık, 1973, 4, s: 36

⁵Erdoğan Elmas, 2010

⁶A.g.e.

⁷Erdoğan Elmas, 2010; Mimarlık, 1976, 4, s: 117
Fotoğraflar: İlkay DİNÇ-UYAROĞLU

ARCHIPRIX'E Başvurular Başlıyor

Türkiye'de mimarlık alanındaki en iyi diploma projelerini seçmek üzere 16 yıldır düzenlenen "ARCHIPRIX-Türkiye 2011"e başvurular başladı.

Türkiye'deki tüm mimarlık okullarını ortak bir platformda buluşturarak yapıcı bir rekabet ortamı yaratan ve mimar adaylarının ufkunu genişleten ARCHİPRİX-Türkiye yarışması, bugüne kadar 32 üniversiteden 974 öğrenciyi, diploma projeleriyle bir araya getirdi.

ARCHİPRİX-Türkiye Yarışması, Doğan Hasol, Şevki Vanlı, Hülya Yürekli ve Ferhan Yürekli'nin kuruculuğunda bu yıl 16. kez gerçekleştirilecek. 10 yıldır olduğu gibi yine **ÇİMSA**'nın ana sponsorluğu ile, Yapı-Endüstri Merkezi ve Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı ortaklığıyla düzenlenen yarışmaya katılacak diploma projelerinin, 26 Ağustos 2011 gününe kadar postaya veya kargoya verilmiş olması gerekiyor. 2010-2011 akademik yılı, Şubat ya da Haziran dönemine ait bitirme projeleri ile katılabilinen yarışma için başvuru formları, okulların Mimarlık Bölüm Başkanlıklarından veya www.archipruxturkiye.org adresinden elde edilebilir.

Bu yıl ilk kez yarışmacılardan panolarını teslim etmeleri değil dijital olarak yollamaları isteniyor. Panoların baskısı ArchiprixTR tarafından yaptırılacak. Böylece hem öğrenciler posta ve baskı ücretlerinden tasarruf edecekler, hem de tüm panolar aynı malzemeden ve eş kalitede olabilecek.

Jüri'de, nitelikli eserleriyle tanınan ve farklı kuşakların temsilcileri olan mimarlar **Ziya Tanalı, Kenan Güvenç, Özcan Uygur ve Özdihan Gökçe**'nin yanı sıra, Hollanda'dan, çarpıcı tasarımlarıyla dünyaca ün kazanmış olan **MVRDV** grubundan **Jacob van Rijs** de yer alacak. **Tümay Korucuoğlu** ve geçen yılın birincilik ödülünü alan **Ege Özgirin** yedek üye olarak jüri değerlendirmelerine katkıda bulunacak. Bu yıl ilk kez verilecek "ÇİMSA Sürdürülebilirlik" ödülünün seçiminde Enerji ve Çevre danışmanı **Arif Künar** jüriye destek olacak.

ARCHIPRIX – Türkiye 2011'in bir araya getirdiği genç ve yetenekli mimarlar, bu yıl ödülleri, Kasım ayında Ankara'da düzenlenecek ödül töreninde alacaklar. Tören öncesi, jüri üyeleriyle yarışmacıların tartışmasına olanak tanıyan bir de Kolokyum düzenlenecek. Kolokyum, ödül alan proje sahiplerinin projelerini sunmaları ile başlayacak, Jüri ve katılımcıların değerlendirmeleri ile sürecek. **Jacob van Rijs** tarafından verilecek seminer ve sergi ile ve takip eden hafta sonu jürinin katılımıyla düzenlenecek atölye çalışmaları ile adeta bir mimarlık festivaline dönüşecek.

Katılan tüm projeler Kasım ayı boyunca CerModern'de sergilenecek, web sitesi aracılığıyla ulaşılabilir olacak, ayrıca ödül alan tüm projeler, YAPI Dergisinde yayımlanacak.

ARCHIPRIX-Türkiye 2010-2011 Akademik Yılı Ödülleri

Çimsa Beyaz Çimento Ödülü Birincilik Ödülü: 3.000.TL

İkincilik Ödülü: 2.500 TL

Üçüncülük Ödülü: 2.000 TL

Mansiyon (3 adet): 1.500 TL (Her biri için)

Çimsa Sürdürülebilirlik Ödülü:

Yarışma Takvimi:

Son Başvuru Tarihi : 26 Ağustos 2011

Ödül Töreni, Sergi Açılışı ve Kolokyum : 18 Kasım 2011

Teslim Adresi:

Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı,
Fıskiye Sokak No:4/A Gaziosmanpaşa-Çankaya /
ANKARA

Telefon: (0312) 446 41 94

E-posta: info@sevkivanlimimarlikvakfi.org.tr

PROJE UYGULAMA

DEVAM EDEN YARIŞMALAR

UIA Uluslararası Öğrenci Fikir Yarışması
Son Teslim Tarihi: 31.05.2011

"Prefabrik Toplu Konutlar için Yeni Bir Yaşam"
Uluslararası Fikir Yarışması
Son Başvuru: 15.06.2011

2012 Londra Yaz Olimpiyatları Danışma Pavyonu
Uluslararası Tasarım Yarışması
Son Başvuru Tarihi: 15.06.2011

Rio 2016 Olimpik Parkı Uluslararası Master Plan
Yarışması
Son Başvuru: 20.06.2011

TMMOB Mimarlar Odası Samsun Şubesi Hizmet Binası
Bölgesel Mimari Proje Yarışması
Teslim Tarihi: 20.06.2011

Delta Tasarım Yarışması: Gelecek Ofisleri için Yeni
Fikirler
Teslim Tarihi: 21.06.2011

Taşköprü Eski Cezaevi Alanının Düzenlenmesi Mimari ve
Kentsel Tasarım Fikir Projesi Yarışması
Son Teslim Tarihi: 21.06.2011

İstanbul Teknik Üniversitesi Yerleşke Girişleri için Çevre
Dostu Güvenlik Üniteleri Öğrenci Proje Yarışması
Son Teslim Tarihi: 28.06.2011

'Onthological Design in Future Housing and Space'
Uluslararası Öğrenci Tasarım Yarışması
Yarışma Başvurusu: 30.06.2011

Güzel Mimari Eserleri Halkımızla Birlikte Seçiyoruz
Son Katılım Tarihi: 04.07.2011

Genç Mimar Ödülü 2011
Son Başvuru: 07.07.2011

Şişli Lisesi Ulusal Mimari Proje Yarışması
Son Teslim Tarihi: 18.07.2011

Uluslararası Genç Mimarlar Fikir Projesi Ödülleri ve
Sergisi "2023 Yılında Kentin Kesişim Alanları:
Duraklar"
Teslim Tarihi: 12.08.2011

Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali
Son Teslim Tarihi: 15.08.2011

Archiprix- Türkiye 2011
Son Başvuru: 26.08.2011

"Kentimi Okuyorum" Çocuk Kitapları Yarışması 2
Teslim Tarihi: 09.09.2011

Çocukça Kısa Film Yarışması
Son Teslim Tarihi: 09.09.2011

"Kent Düşleri-5" Ego Hangarları ve Alanı
Değerlendirme Projesi Ulusal Öğrenci Fikir Yarışması
Son Teslim Tarihi: 23.09.2011

Helsinki South Harbour Bölgesi Uluslararası Fikir
Projesi Yarışması
Son Başvuru Tarihi: 30.09.2011

Saray Alüminyum "Yükselen Yetenekler" Yarışması:
Ataşehir - İstanbul Finans Merkezi Mimari Fikir Projesi
Öğrenci Yarışması
Son Başvuru Tarihi: 03.10.2011

"Madenci Edebiyatı Ödülü"
Son Başvuru Tarihi: 14.10.2011

11.Batı Akdeniz Mimarlık Sergisi ve Ödülleri
Teslim Tarihi: 05.11.2011

SONUÇLANAN YARIŞMALAR

UIA Çocuk ve Mimarlık Altın Küp Ödülleri: "Gençlerin
Mimarlık Bilinçlerinin Geliştirilmesi"

Kent Belgeseli – Kocaeli Kenti İçin Fotoğraf Yarışması

Türkiye Çelik Yapı Tasarım Yarışması 2011

KARİKATÜR

Michal Cizmar (Çek Cumhuriyeti)

16. Uluslar arası Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması Albümünden alınmıştır.

MESLEKİ DENETİM

01.04.2011- 30.04.2011 Tarihleri Arası Mesleki Denetim Verileri

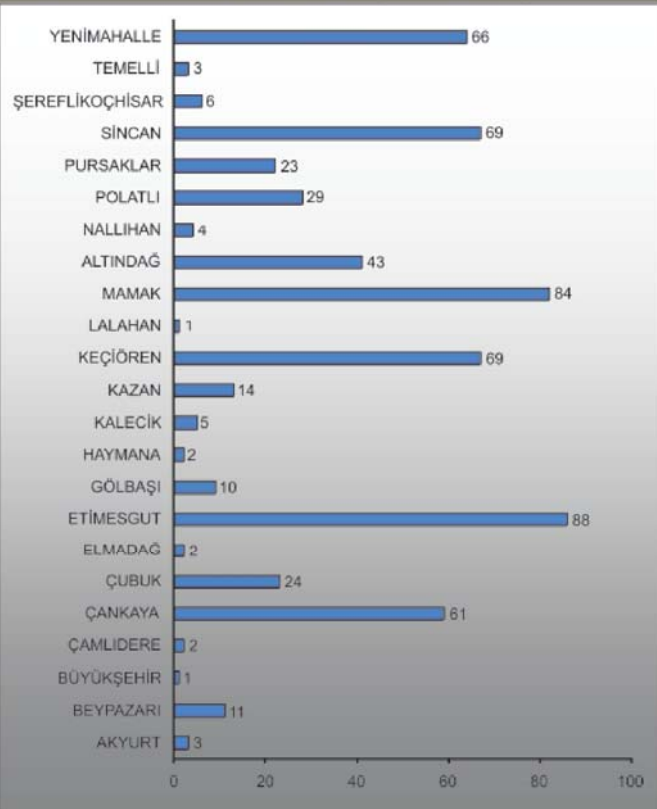
ANKARA ŞUBESİ VE TEMSİLCİLİKLERİ MESLEKİ DENETİM PROJE-TUS-ŞANTIYE

ŞUBELER	Proje		Tus		Şantiye
	Adet	m2	Adet	Adet	
ANKARA ŞUBE	621	1685832.76	15	218	
YOZGAT TEMSİLCİLİĞİ	12	3443.37	15	0	
KDZ. EREĞLİ TEMSİLCİLİĞİ	15	40254.93	8	0	
ZONGULDAK TEMSİLCİLİĞİ	8	12787.51	1	0	
KARABÜK TEMSİLCİLİĞİ	24	18614.60	13	1	
BARTIN TEMSİLCİLİĞİ	6	4652.00	2	1	
KASTAMONU TEMSİLCİLİĞİ	15	13871.30	8	2	
BOLU TEMSİLCİLİĞİ	75	74990.52	1	18	
ÇAYCUMA TEMSİLCİLİĞİ	2	3376.00	2	2	
KIRŞEHİR TEMSİLCİLİĞİ	21	14648.56	12	1	
ÇORUM TEMSİLCİLİĞİ	59	59651.00	32	0	
NEVŞEHİR TEMSİLCİLİĞİ	17	8863.00	64	0	
DÜZCE TEMSİLCİLİĞİ	49	62021.39	3	6	
SİVAS TEMSİLCİLİĞİ	81	80901.00	21	2	
ERZİNCAN TEMSİLCİLİĞİ	16	9316.20	57	1	
TOPLAM	982	2093224.14	254	252	

NİSANDA ANKARA ŞUBE MESLEKİ DENETİMİNDEN GEÇEN PROJELERİN KULLANIM AMACINA GÖRE DAĞILIMLARI

KULLANIM AMACI	ADET	ALAN m2
AĞIL	1	198.00
AHIR	4	9734.06
KÜMES	1	1199.28
TARIM YAPISI	3	3471.31
AKARYAKIT İSTASYONU	2	425.00
AKARYAKIT İSTASYONU, ÇARŞI	1	8592.00
AKARYAKIT İSTASYONU, İŞYERİ	1	851.51
ALIŞVERİŞ KOMPLEKSİ	1	175509.44
ALIŞVERİŞ MERKEZİ	1	6633.58
ALIŞVERİŞ MERKEZİ, OFİS	1	145931.00
APART	2	3750.95
YURT	1	2860.56
ATÖLYE	10	9003.72
ATÖLYE, İDARİ YAPILAR	1	2286.51
BAĞEVİ	4	641.00
BEKÇİEVİ	1	4775.84
BETON SANTRALİ	2	171.50
BÜRO	5	5645.26
CAMI	1	872.32
DEPO	7	18875.33
DÜKKAN	13	61908.09
İŞYERİ	5	24351.99
DÜKKAN, KONUT	119	233505.38
İŞYERİ, KONUT	1	1682.08
KONUT	343	712818.00
KONUT, SOSYAL TESİS	1	4798.00
ENTEĞRE TESİSLERİ	2	14695.24
FABRİKA	2	26195.43
HAVUZ	1	539.00
İMALATHANE	13	23014.06
İS MERK.	1	8623.95
İDARİ YAPILAR	6	3451.91
KONFERANS SALONU	2	5493.50
MATBAA	1	11425.05
MİSAFİR HANE, SOSYAL TESİS	1	4313.21
OFİS	1	40112.99
OFİS, İMALATHANE	1	375.13
SHOWROOM	2	28499.45
SOSYAL TESİS	1	1448.00
SPOR MERKEZİ	1	207.00
SU DEPOSU	1	533.54
TİCARET	2	8475.67
TRAFO	2	821.10
TURİZM TESİSİ	1	50207.13
VİLLA	35	16713.51
MÜSTAKİL KONUT	13	2186.17
TOPLAM	621	1685832.76

NİSANDA MESLEKİ DENETİMDEN GEÇEN PROJELERİN ANKARA BELEDİYELERİNE GÖRE DAĞILIMI (tadilat/ilave dahil)

GELİR GİDER

01.04.2011- 30.04.2011 Tarihleri Arası Gelir - Gider Durumu

[illegible]

DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ ETKİNLİKLERİ

tmmob mimarlar odası ankara şubesi - çocuk ve mimarlık çalışmaları merkezi

dünya benim çevremde
1 - 5 haziran 2011

Çevre İçin Çocuklarla Buluşuyoruz.

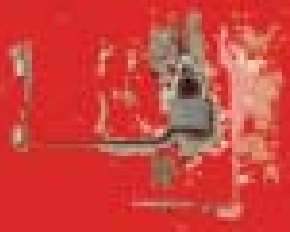
TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, çocuklarda kent ve çevre bilincinin oluşması, yaşadıkları çevreye karşı duyarlılıklarının artırılması amacıyla "Çocuk ve Mimarlık" çalışmaları kapsamında etkinlikler gerçekleştiriyor. Oyunlarla çocuklara çevre bilincini aktarıyoruz ve çocukların gözünden çevreye yeniden bakıyoruz.

Etkinlikler kapsamında;

Çocuklar, "Bir sabah uyandığında, Güneş doğmamıştır, Dereler kurumuş, dünya çölleşmiştir. Acaba ne olmuştur?" senaryosu yazacak,

Çevre bilinci üzerine tartışmalar yürütecek,

Çocuklar, 5 Haziran 2011 tarihinde Konur Sokak'ta "Dünya Benim Çevremde" atölyeleri ile çevreyi anlatıyor.

ULUCANLAR CEZAEVİ MÜZESİ TOPLUMSAL BİR DÜŞÜ SÖYLEŞİLERİ 5

Müellifler Tarafından
Ulucanlar Projesi'nin Değerlendirilmesi

Konuşmacılar
Gürem Özbayar, Zeynep Kutlu

1 Haziran 2011 Çarşamba
Saat: 18.30

TMMOB MİMARLAR ODASI
ANKARA ŞUBESİ

Yer: Mimarlar Odası
Konur Sokak No 4 | Kat 5 Yenışehir - Ankara